

การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของย่านที่มีการ
พัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
มหาดบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของ
ย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
มหาบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

THE STUDY OF PHYSICAL CHANGE PATTERNS AND
SOCIOECONOMIC STRUCTURES OF A LARGE COMMERCIAL DEVELOPMENT
DISTRICT ALONG KANCHANAVANICH ROAD, HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA
PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Urban and Environmental Planning (MASTER OF URBAN AND
ENVIRONMENTAL PLANNING)

Department of URBAN DESIGN AND PLANNING

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2021

Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา

โดย นางสาวพิชญธิดา วัตตธรรม

สาขาวิชา หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดำเนินการ แผน ก แบบ ก 2

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. ณัฐวุฒิ ปรียวนิตย์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดำเนินการ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกตรางู สุทธิสุภา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร. ณัฐวุฒิ ปรียวนิตย์)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(รองศาสตราจารย์ ดร. กรุณา รักษวิณ)

60058306 : หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหัพัตติต แผน ก แบบ ก 2

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ, โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม, พาณิชยกรรมขนาดใหญ่

นางสาว พิชญธิดา วัตตธรรม: การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชยกรรมขนาดใหญ่ ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ ดร. ณัฐวุฒิ ปรียานิตย์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชยกรรมขนาดใหญ่ ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา นำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่บริเวณ ถนนกาญจนวนิช เป็นถนนนอกเมืองสายสำคัญที่มีการเกิดขึ้นของศูนย์การค้าขนาดใหญ่ต่างๆ มากมาย จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การค้าเทสโก้ โลตัส ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัลหาดใหญ่ ศูนย์การค้าแม็คโคร ศูนย์การค้า FN Outlet ศูนย์การค้า โฮมโปร และศูนย์การค้าบุญถาวร และเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพมากขึ้น และทำให้เมืองขยายตัวและเติบโตอย่างรวดเร็ว

การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ข้อมูลเชิงสถิติ การสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดเชิงลึก ของการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ศึกษาหลังการพัฒนาเชิงพาณิชยกรรมขนาดใหญ่ ผลการศึกษา พบว่า (1) การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เมืองมีการขยายตัวไปตามแนวยาว (Linear Settlement) ในแนวเหนือใต้ตามแนวถนนกาญจนวนิช ราคาที่ดินมีมูลค่าเพิ่มขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม ร้านค้า ร้านอาหาร และร้านกาแฟต่างๆ รูปแบบสมัยใหม่ พื้นที่ว่างเปลี่ยนแปลงเป็นที่พักอาศัยประเภทคอนโดมิเนียม อาคารชุด หอพัก รวมถึงโรงแรมขนาดเล็กต่างๆ เกิดปัญหาการจราจรที่หนาแน่นตามมา (2) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เศรษฐกิจภายในพื้นที่มีการเติบโตจากการเข้ามาลงทุนของกลุ่มผู้ประกอบการ จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นและส่งผลกระทบต่อความต้องการในด้านต่างๆ

60058306 : Major (MASTER OF URBAN AND ENVIRONMENTAL PLANNING)

Keyword : Physical Change, Socioeconomic Structure, Large Commercial

MISS PITCHAYATIDA WATTATHAM : THE STUDY OF PHYSICAL CHANGE PATTERNS AND SOCIOECONOMIC STRUCTURES OF A LARGE COMMERCIAL DEVELOPMENT DISTRICT ALONG KANCHANAVANICH ROAD, HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR ASSOCIATE PROFESSOR NATTAWUT PREYAWANIT, Ph.D.

The objectives of this research are to study changes in settlement patterns, physical characteristics and socioeconomic structure of a large commercial development district along Kanchanavanich Road, Hat Yai District, Songkhla Province. Leading to appropriate and efficient development guidelines. Because at present, the area around Kanchanawanit Road is an important road outside the city with the emergence of 6 large shopping centers including Tesco Lotus Shopping Center, Central Festival Hat Yai Shopping Center, Makro Shopping Center, FN Outlet Shopping Center, Home Pro Shopping Center and Boonthavorn Shopping Center. and began to change more physically and make the city expand and grow rapidly.

In this study and analysis, the data was collected using a geographic information system (GIS) statistical data interviews and observations to know the in-depth details of the physical changes and the socioeconomic structure of the study area after large commercial development. The study found that (1) Physical Changes: The city has expanded along the Linear Settlement in the north-south line along Kanchanavanich Road. Land prices have increased. There has been a rapid change in land use. Especially the residential landuse and commercial landuse, shops, restaurants and coffee shops in modern style. The open space has been transformed into condominiums, dormitories, and small hotels. (2) Socioeconomic Changes: causing the economy in the area to grow from the investment of entrepreneurs population increase.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวดี ปรียวณิชย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิด ตลอดจนข้อแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อีกทั้งให้ความรู้และเสนอแนะแนวทางในการศึกษาค้นคว้าด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย นอกจากนี้ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความรู้ชี้แนวทางและรับฟังมาตลอดจนจบภาคการศึกษา

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม คณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ อบรมสั่งสอน คอยดูแลเอาใจใส่ และให้คำแนะนำที่ดีเรื่อยมา ตั้งแต่ได้เข้ามาเป็นนักศึกษาที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา พี่ชาย และพี่สาว ที่คอยสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ขอบคุณ หยก และศิลปินวง GOT7 ที่คอยห่วงใย เป็นกำลังใจ และแรงขับเคลื่อนจนทำให้วิทยานิพนธ์ เล่มนี้แล้วเสร็จ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้ ที่มีส่วนกรุณาให้ข้อมูล คำแนะนำ ประสานงานให้สำเร็จลุล่วง และสุดท้ายขอขอบคุณตัวข้าพเจ้าเอง ที่มีความตั้งใจ และใส่ความพยายาม ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ออกมาด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการทำการศึกษาใน สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องไม่มากนักน้อย

นางสาว พิชญธิดา วัตรธรรม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2. คำถามวิจัย/ปัญหาการวิจัย.....	2
1.3. วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.4. สมมติฐานของการศึกษา.....	3
1.5. ขอบเขตการศึกษา.....	3
1.5.1. ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	3
1.5.2. ขอบเขตด้านพื้นที่.....	5
1.6. ระเบียบวิจัย.....	7
1.6.1. วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล.....	7
1.6.2. วิเคราะห์ข้อมูล.....	8
1.7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวความคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานและกระบวนการเกิดเมือง.....	9

2.1.1	ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน (Urban Patterns).....	9
2.1.2	รูปแบบการขยายตัวของเมือง.....	12
2.1.3	ความเป็นเมืองและการขยายตัวของเมือง	13
2.1.4	องค์ประกอบของการตั้งถิ่นฐาน.....	18
2.1.5	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน.....	19
2.2	ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	21
2.2.1	นิยามของการใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	21
2.2.2	ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	21
2.2.3	ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในเมือง.....	23
2.3	ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและองค์ประกอบของเมือง	24
2.3.1	องค์ประกอบเชิงพื้นที่.....	24
2.3.2	แนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ.....	27
2.4	ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม	28
2.4.1	ดัชนีชี้วัดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม.....	28
2.4.2	ความหมายของโครงสร้างทางสังคมและลักษณะของสังคม.....	29
2.4.3	การเปลี่ยนแปลงทางสังคม	30
2.5	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของเมือง.....	31
2.5.1	การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพที่สำคัญ 6 ด้าน.....	31
2.5.2	การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ของเมืองสงขลาหัวเขาแดง จังหวัดสงขลา.....	33
2.5.3	การขยายตัวของเมืองตามทฤษฎีรูปแบบการขยายตัวของเมือง พื้นที่ศึกษา แขวงโคก แฝด แขวงกระทุ่มราย และแขวงหนองจอก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร	35
2.5.4	ผลกระทบในเชิงสัญญาณของเมืองจากโครงสร้างการวางผังออกแบบชุมชนในพื้นที่ พัฒนาพิเศษเขตเศรษฐกิจใหม่ พระราม 3 กรุงเทพมหานคร	35
2.6	สรุปแนวทางการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	42
3.1 ขั้นตอนและวิธีดำเนินงานวิจัย.....	43
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	47
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
3.4 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
3.5 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะ.....	50
บทที่ 4 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	51
4.1 ประวัติและความเป็นมาของพื้นที่ศึกษา.....	51
4.2 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา.....	53
4.3 สรุปสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา.....	89
บทที่ 5 ผลการศึกษา.....	93
5.1 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวิชัย อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.....	93
5.2 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวิชัย อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.....	103
5.3 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชนที่อาศัยตามแนวนน กาญจนวิชัย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อันเนื่องมาจากการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาด ใหญ่ 130	
5.4 สรุปความคิดเห็นของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและ สังคมของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวนนกาญจนวิชัย อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.....	147
5.5 สรุปผลการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวนนกาญจนวิชัย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	150
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	156
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	156

6.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	164
6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	167
6.4 ข้อจำกัดในการวิจัยและข้อเสนอแนะการวิจัยในอนาคต	169
รายการอ้างอิง.....	170
ประวัติผู้เขียน.....	172

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 การใช้ประโยชน์ที่ดินแบ่งตามตำแหน่งที่ตั้ง	22
ตารางที่ 2 สรุประเบียบที่จะศึกษาวิเคราะห์ จากการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
ตารางที่ 3 ตารางการเดินทางรถไฟ กรุงเทพฯ - ชุมทางหาดใหญ่	64
ตารางที่ 4 พื้นที่เขตจำหน่ายน้ำการประปาส่วนภูมิภาคสาขาหาดใหญ่ (ชั้นพิเศษ)	69
ตารางที่ 5 สถานบริการสาธารณสุขในพื้นที่ศึกษา	70
ตารางที่ 6 แสดงขนาดพื้นที่และจำนวนประชากรอำเภอหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองคอหงส์ พ.ศ.2562	74
ตารางที่ 7 ผลิตภัณฑ์มวลรวมอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตามสาขาการผลิต ณ ราคาประจำปี ปี พ.ศ.2562	76
ตารางที่ 8 ตารางสรุปความเกี่ยวข้องของมาตรการผังเมืองรวมเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ปรับปรุงครั้งที่ 2) พ.ศ. 2543 ต่อพื้นที่ศึกษา	86
ตารางที่ 9 สรุปสภาพทั่วไปของพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	89
ตารางที่ 10 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2550	104
ตารางที่ 11 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2556	108
ตารางที่ 12 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2562	111
ตารางที่ 13 แสดงขนาดพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้างต่อพื้นที่ว่าง พ.ศ.2550	113
ตารางที่ 14 แสดงประเภทการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2550	113
ตารางที่ 15 แสดงขนาดพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้างต่อพื้นที่ว่าง พ.ศ.2556	115
ตารางที่ 16 แสดงประเภทการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2556	116
ตารางที่ 17 แสดงขนาดพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้างต่อพื้นที่ว่าง พ.ศ.2562	118

ตารางที่ 18 แสดงประเภทการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2562	119
ตารางที่ 19 ผลิตภัณฑ์มวลรวมอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตามสาขาการผลิต ณ ราคา ประจำปี ปีพ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562	131
ตารางที่ 20 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ปีพ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562	132
ตารางที่ 21 สถานภาพการทำงานของประชากร ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2550 และพ.ศ.2562	134
ตารางที่ 22 จำนวนของสถานประกอบการจำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตำบลคอหงส์ อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562	135
ตารางที่ 23 รายได้และรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือน จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 พ.ศ.2562 และพ.ศ.2564	136
ตารางที่ 24 เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือน จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 พ.ศ.2562 และพ.ศ.2564	137
ตารางที่ 25 การเปลี่ยนแปลงราคาประเมินที่ดินของถนนสายสำคัญในพื้นที่ศึกษา	138
ตารางที่ 26 การเปลี่ยนแปลงประชากร เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนก ตามเขตการปกครอง พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562	139
ตารางที่ 27 อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากร เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตามเขตการปกครอง พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562	139
ตารางที่ 28 ความหนาแน่นประชากร เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนก ตามเขตการปกครอง พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562	141
ตารางที่ 29 โครงสร้างประชากร จำแนกตามหมวดอายุและเพศ เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562	142
ตารางที่ 30 โครงสร้างประชากร จำแนกตามหมวดอายุและเพศ เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562	143
ตารางที่ 31 จำนวนการเกิด การตาย การย้ายเข้า การย้ายออก เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562	145
ตารางที่ 32 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562	151

ตารางที่ 33 แสดงประเภทการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2550 153

ตารางที่ 34 เปรียบเทียบขนาดพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้างต่อพื้นที่ว่างของพื้นที่ศึกษา พ.ศ.2550
พ.ศ.2556 และพ.ศ. 2562..... 159

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 การเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพาณิชย์ยกรรมขนาดใหญ่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.....	2
ภาพที่ 2 ช่วงเวลาการเกิดขึ้นของการพัฒนาเชิงพาณิชย์ยกรรมขนาดใหญ่ ตามแนวถนนกาญจนวนิช	5
ภาพที่ 3 พื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	6
ภาพที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูล	8
ภาพที่ 5 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานตามแนวยาว (Linear Settlement)	10
ภาพที่ 6 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement)	10
ภาพที่ 7 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตัว (Scatter Settlement).....	11
ภาพที่ 8 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบเป็นระเบียบ (Uniform Settlement).....	11
ภาพที่ 9 แบบจำลองของทฤษฎีวงแหวน (Concentric Zone Theory)	14
ภาพที่ 10 แบบจำลองทฤษฎีเสี้ยววงกลม (Sector theory).....	16
ภาพที่ 11 แบบจำลองทฤษฎีหลายศูนย์กลาง (Multiple-nuclei theory).....	17
ภาพที่ 12 กรอบแนวคิดในการศึกษา	41
ภาพที่ 13 แสดงขั้นตอนและวิธีดำเนินงานวิจัย.....	46
ภาพที่ 14 ชุมชนในพื้นที่ศึกษา	48
ภาพที่ 15 ภาพบริเวณหอนาฬิกาอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในอดีต	52
ภาพที่ 16 ภาพบริเวณใจกลางเมืองหาดใหญ่ในอดีต.....	52
ภาพที่ 17 ภาพบริเวณสถานีรถไฟชุมทางหาดใหญ่ในอดีต.....	52
ภาพที่ 18 ภาพบริเวณพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในอดีต	53
ภาพที่ 19 แผนที่ขอบเขตพื้นที่ศึกษา.....	54

ภาพที่ 20	แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ศึกษา.....	55
ภาพที่ 21	แผนที่แสดงสถานที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา.....	59
ภาพที่ 22	แสดงลักษณะถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 407 (ถนนกาญจนวนิช).....	60
ภาพที่ 23	แสดงลักษณะถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43.....	61
ภาพที่ 24	แสดงลักษณะถนนศุภสารรังสรรค์	61
ภาพที่ 25	แสดงลักษณะถนนธรรมญูวิถี.....	62
ภาพที่ 26	แสดงลักษณะถนนปทุมกันต์.....	62
ภาพที่ 27	แสดงลักษณะถนนศรีภูวนารถ (ทางหลวงชนบทสงขลา 2029).....	63
ภาพที่ 28	แสดงลักษณะถนนคลองเรียน 2.....	63
ภาพที่ 29	แสดงลักษณะถนนปลักธง - ควนจง.....	64
ภาพที่ 30	สถานีชุมทางหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.....	65
ภาพที่ 31	รถโดยสารประจำทางที่ให้บริการในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	66
ภาพที่ 32	รถโดยสารไม่ประจำทางที่ให้บริการในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	67
ภาพที่ 33	สถานีขนส่งผู้โดยสาร อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.....	67
ภาพที่ 34	แผนที่ระบบคมนาคมขนส่งในพื้นที่ศึกษา.....	68
ภาพที่ 35	แผนที่แสดงสาธารณูปโภคในพื้นที่ศึกษา.....	71
ภาพที่ 36	แผนที่แสดงสถานศึกษาในพื้นที่ศึกษา.....	72
ภาพที่ 37	แผนที่แสดงสาธารณสุขในพื้นที่ศึกษา	73
ภาพที่ 38	โครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.....	77
ภาพที่ 39	แผนที่แสดงพื้นที่พาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ตามแนวถนนกาญจนวนิชในพื้นที่ศึกษา.....	78
ภาพที่ 40	ประเพณีตักบาตรขึ้นปีใหม่และประเพณีหล่อเทียนพรรษา.....	79
ภาพที่ 41	ประเพณีทำบุญตักบาตรวันเข้าพรรษาและประเพณีถือศีลกินเจ	80
ภาพที่ 42	ประเพณีสงกรานต์และประเพณีวันลอยกระทง.....	80

ภาพที่ 43 ประเพณีวันสารทไทย (ทำบุญเดือนสิบ) และประเพณีรับเทียนมา	80
ภาพที่ 44 แผนที่แสดงศาสนสถานในพื้นที่ศึกษา	81
ภาพที่ 45 ผังเมืองรวมเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ปรับปรุงครั้งที่ 2) พ.ศ. 2543	87
ภาพที่ 46 แผนที่พื้นที่ศึกษากับเขตผังเมืองรวมเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ปรับปรุงครั้งที่ 2) พ.ศ. 2543	88
ภาพที่ 47 แสดงการตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของอาคารและสิ่งปลูกสร้างของแต่ละช่วงเวลา..	95
ภาพที่ 48 แสดงการตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ช่วงที่ 1 : ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550)	97
ภาพที่ 49 แสดงการตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ช่วงที่ 2 : ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2551 - พ.ศ.2556)	99
ภาพที่ 50 แสดงการตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ช่วงที่ 3 : หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2557 - พ.ศ.2562)	101
ภาพที่ 51 แสดงร้อยละของการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2550	105
ภาพที่ 52 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2550	106
ภาพที่ 53 แสดงร้อยละของการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2556	108
ภาพที่ 54 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2556	109
ภาพที่ 55 แสดงร้อยละของการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2562	111
ภาพที่ 56 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2562	112
ภาพที่ 57 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์อาคาร พ.ศ.2550	114
ภาพที่ 58 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์อาคาร พ.ศ.2556	117
ภาพที่ 59 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์อาคาร พ.ศ.2562	120
ภาพที่ 60 แนวโน้มการขยายตัวของอาคารที่อยู่อาศัยประเภท คอนโดมิเนียม อาคารชุด หอพัก ที่เกิดขึ้นหลังจากมีโครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่	123
ภาพที่ 61 แนวโน้มการขยายตัวของอาคารพาณิชย์กรรมประเภท ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ที่เกิดขึ้นหลังจากมีโครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่	124

ภาพที่ 62 แผนที่แสดงโครงข่ายการสัญจร พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562	127
ภาพที่ 63 ถนนและทางแยกที่มีปัญหาด้านการจราจร ในพื้นที่ศึกษา	129
ภาพที่ 64 สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ณ ราคาประจำปี พ.ศ.2562 จำแนกตามสาขาการผลิต.....	132
ภาพที่ 65 เปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมปี พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562 จำแนกตามภาคการผลิต อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	133
ภาพที่ 66 เปรียบเทียบสถานภาพการทำงานของประชากร ตำบลคอกหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัด สงขลา พ.ศ.2550 และพ.ศ.2562	134
ภาพที่ 67 เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือน จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 พ.ศ.2562 และพ.ศ.2564	137
ภาพที่ 68 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงประชากร อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562	140
ภาพที่ 69 เปรียบเทียบความหนาแน่นประชากร เทศบาลเมืองคอกหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562	141
ภาพที่ 70 โครงสร้างประชากร จำแนกตามหมวดอายุและเพศ เทศบาลเมืองคอกหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550	143
ภาพที่ 71 โครงสร้างประชากร จำแนกตามหมวดอายุและเพศ เทศบาลเมืองคอกหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2556	143
ภาพที่ 72 โครงสร้างประชากร จำแนกตามหมวดอายุและเพศ เทศบาลเมืองคอกหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2562	144
ภาพที่ 73 เปรียบเทียบจำนวนการเกิด การตาย การย้ายเข้า การย้ายออก เทศบาลเมืองคอกหงส์ อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562	145
ภาพที่ 74 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ศึกษา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ. 2562.....	157
ภาพที่ 75 เปรียบเทียบสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ศึกษา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ. 2562	158

ภาพที่ 76 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ศึกษา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ. 2562..... 158

ภาพที่ 77 เปรียบเทียบสัดส่วนการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้างของพื้นที่ศึกษา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ. 2562..... 160

ภาพที่ 78 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้างของพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ. 2562 161

ภาพที่ 79 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงโครงข่ายการสัญจรของพื้นที่ศึกษา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ. 2562..... 162

ภาพที่ 80 การขยายตัวของชุมชนเมืองตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. 166

ภาพที่ 81 เสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 167

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมืองหาดใหญ่ หรืออำเภอหาดใหญ่ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำล้อมรอบด้วยภูเขาสูง ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา โดยพื้นที่ใจกลางเมืองตั้งอยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลนครหาดใหญ่ ขณะที่พื้นที่รอบนอกนั้นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่ชุมชนเมืองเพิ่มขึ้น ทั้งนี้พื้นที่ด้านทิศเหนือติดต่อกับทะเลสาบสงขลาซึ่งเชื่อมต่อกับทะเลอ่าวไทย ด้านทิศใต้ตั้งอยู่ไม่ไกลจากพื้นที่เขตชายแดนของประเทศมาเลเซีย ทำให้มีความได้เปรียบทางด้านภูมิศาสตร์เป็นอย่างมาก และเมืองหาดใหญ่ยังมีแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนเมืองเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

ในปัจจุบันพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เริ่มมีการเข้ามาลงทุนของกลุ่มผู้ประกอบการภาคเอกชนเพิ่มมากขึ้น และมีศูนย์การค้าต่างๆ ซึ่งตั้งอยู่ทั้งในพื้นที่บริเวณศูนย์กลางเมืองและพื้นที่รอบนอกเมือง โดยถนนกาญจนาภิเษกเป็นถนนนอกเมืองสายสำคัญเพียงเส้นเดียวที่มีการเกิดขึ้นของศูนย์การค้าขนาดใหญ่ต่างๆ มากมาย และจากการพิจารณา พบว่า ในพื้นที่ระยะทาง 800 เมตร ตั้งแต่แยกถนนกาญจนาภิเษกตัดกับถนนสุภสารรังสรรค์ จนถึงแยกถนนกาญจนาภิเษกตัดกับถนนหาดใหญ่ - ปัตตานี มีการเกิดขึ้นของศูนย์การค้าขนาดใหญ่ จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การค้าเทสโก้ โลตัส ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัลหาดใหญ่ ศูนย์การค้าแม็คโคร ศูนย์การค้า FN Outlet ศูนย์การค้าโฮมโปร และศูนย์การค้าบุญถาวร และเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพมากขึ้น จากพื้นที่ที่ไม่หนาแน่นก็เริ่มมีความหนาแน่นเพิ่มมากขึ้นและมีประชากรเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น จนถึงปัจจุบัน และมีการคมนาคมที่สะดวกสบายสำหรับการขนส่งสินค้า มีการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมากมาย รวมถึงลักษณะของเมืองมีสิ่งปลูกสร้างหนาแน่นที่ขยายตัวจากพื้นที่ใจกลางเมืองมายังพื้นที่บริเวณรอบนอกจนถึงปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น การเข้ามาลงทุนของภาคเอกชนและการมีโครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นตามแนวถนนกาญจนาภิเษก อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทำให้เมืองมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นทั้งทางด้านกายภาพ ด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม จึงเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ ในการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของเมือง รวมไปถึงการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่บริเวณตามแนวถนนกาญจนาภิเษก อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 การเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ที่มา : Google Earth Pro และปรับปรุงแก้ไขโดยผู้วิจัย, 2563

1.2 คำถามวิจัย/ปัญหาการวิจัย

- 1) การพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อย่างไร
- 2) การพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอดาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอดาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 3) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชนที่อาศัยตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอดาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่บริเวณตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอดาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.4 สมมติฐานของการศึกษา

โครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางด้านกายภาพและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอดาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และมีแนวโน้มขยายตัวของอาคารและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มมากขึ้นอย่างแน่นนอนในอนาคต

1.5 ขอบเขตการศึกษา

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอดาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อันเนื่องมาจากการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ใน 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงที่ 1 ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550) ช่วงที่ 2 ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2551 - พ.ศ.2556) และช่วงที่ 3 หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2557 - พ.ศ.2562)

2) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอดาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อันเนื่องมาจากการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ใน 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงที่ 1 ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550) ช่วงที่ 2 ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2551 - พ.ศ.2556) และช่วงที่ 3 หลังมีการ

พัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2557 - พ.ศ.2562) โดยทำการศึกษา 3 ด้าน คือ ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ด้านการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง และด้านโครงข่ายการสัญจร

3) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชนที่อยู่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อันเนื่องมาจากการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ในช่วงระยะเวลาก่อนและหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562) โดยทำการศึกษาดังนี้

(1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยทำการศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ด้านการจ้างงานและการว่างงาน ด้านรายได้และรายจ่ายต่อครัวเรือน และด้านราคาประเมินที่ดิน

(2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม โดยทำการศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านจำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงประชากร ด้านความหนาแน่นประชากร ด้านโครงสร้างอายุประชากร ด้านการเกิด การตาย การย้ายถิ่น และด้านกิจกรรมทางสังคม

4) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่บริเวณตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้ทำการแบ่งช่วงเวลาในการศึกษาออกเป็น 3 ช่วงเวลา ได้แก่

1) ช่วงที่ 1 ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550) โดยช่วงที่ 1 เป็นช่วงที่มีการเกิดขึ้นของโครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่เพียง 2 แห่ง เท่านั้น ได้แก่ ศูนย์การค้าเทสโก้ โลตัส และศูนย์การค้าแม่คโคร ซึ่งอยู่คู่กับคนหาดใหญ่มากมายและเป็นช่วงที่ยังไม่ได้มีการกระจุกตัวรวมกันของศูนย์การค้าต่างๆ และยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่มากมายนัก โดยใช้ข้อมูลปี พ.ศ.2550 ในการศึกษาวิเคราะห์เป็นหลัก

2) ช่วงที่ 2 ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2551 - พ.ศ.2556) โดยช่วงที่ 2 เป็นช่วงที่เริ่มมีการเกิดขึ้นของโครงการพาณิชย์กรรมและมีการเกิดขึ้นของศูนย์การค้าบุญถาวร และศูนย์การค้า FN Outlet รวมถึงเป็นช่วงที่เริ่มมีการก่อสร้างศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัลหาดใหญ่ ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ที่เริ่มทำให้พื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ โดยใช้ข้อมูลปี พ.ศ.2556 ในการศึกษาวิเคราะห์เป็นหลัก

3) ช่วงที่ 3 หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2557 - พ.ศ.2562) ช่วงที่ 3 เป็นช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ต่างๆ มากมายถึง 6 แห่ง ที่มีการก่อสร้างตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบัน และมีการเกิดขึ้นของศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัลหาดใหญ่ และศูนย์การค้าไฮมโพร ซึ่งเป็นช่วงที่ทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ตั้งแต่ก่อนและหลังมีโครงการพาณิชย์กรรมได้อย่างชัดเจน โดยใช้ข้อมูลปี พ.ศ.2562 ในการศึกษาวิเคราะห์เป็นหลัก

ภาพที่ 2 ช่วงเวลาการเกิดขึ้นของการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวนนกาญจนวนิช
ที่มา : Google Earth Pro และปรับปรุงแก้ไขโดยผู้วิจัย, 2563

1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษา คือ **พื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**
โดยขนานจากแนวนนกาญจนวนิชเป็นระยะ 800 เมตร เริ่มต้นตั้งแต่แยกถนนกาญจนวนิชตัดกับ
ถนนศุภสารรังสรรค์ จนถึงแยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43 (ภาพที่ 3)

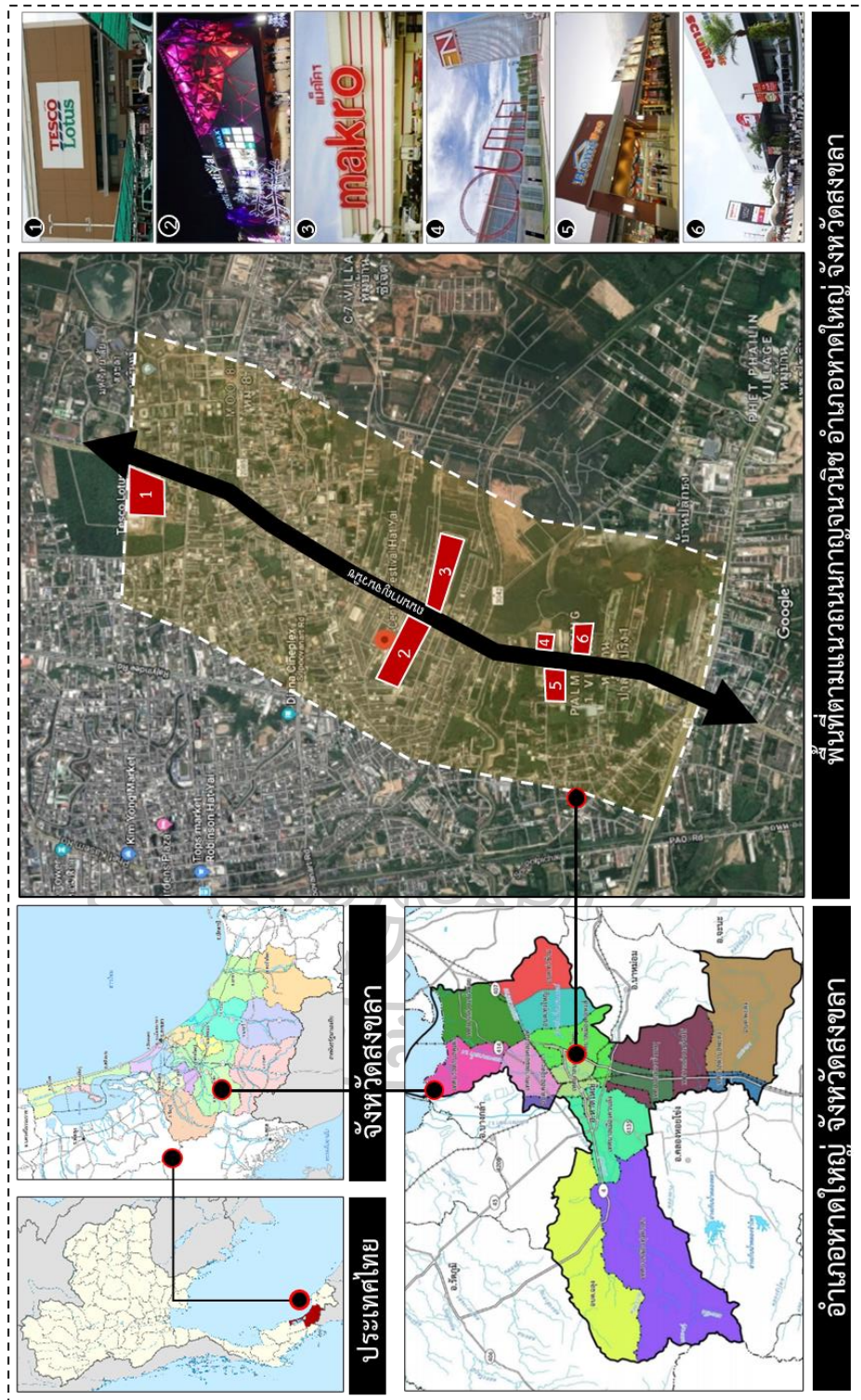
ทิศเหนือ จรดถนนศุภสารรังสรรค์ ฟากใต้

ทิศตะวันออก ขนานกับแนวนนกาญจนวนิชไปทางทิศตะวันตกเป็นระยะ 800
เมตร โดยเริ่มต้นตั้งแต่แยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนศุภสารรังสรรค์ จนถึงแยกถนนกาญจนวนิชตัด
กับถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43

ทิศใต้ จรดถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43 ฟากเหนือ

ทิศตะวันตก ขนานกับแนวนนกาญจนวนิชไปทางทิศตะวันออกเป็นระยะ
800 เมตร โดยเริ่มต้นตั้งแต่แยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนศุภสารรังสรรค์ จนถึงแยกถนนกาญจนวนิช
ตัดกับถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43

ทั้งนี้ **การกำหนดพื้นที่ศึกษา** ซึ่งเป็นพื้นที่ขนานจากแนวนนกาญจนวนิช อำเภอ
หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นระยะ 800 เมตร นั้น ได้มีการพิจารณาขอบเขตจากการกระจุกตัวรวมกันของ
โครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ต่างๆ และพื้นที่ชุมชนสิ่งปลูกสร้างที่กระจุกตัวตามแนวนนกาญจนวนิช
และมีการขยายตัวของพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างออกไปยังบริเวณรอบนอก จนถึงที่สุดขอบเขตของความ
เป็นชุมชน อีกทั้ง พื้นที่ระยะ 800 เมตร ดังกล่าว ยังเป็นพื้นที่ศึกษาที่ครอบคลุมโครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์
กรรมขนาดใหญ่ที่สำคัญทุกแห่งตามแนวนนกาญจนวนิช

ภาพที่ 3 พื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ที่มา : Google Earth Pro และปรับปรุงแก้ไขโดยผู้วิจัย, 2563

1.6 ระเบียบวิจัย

ในการวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาถึงรูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของเมืองบริเวณย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ จึงเลือกพื้นที่ศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพอันเป็นผลมาจากการโครงการพัฒนาของภาคเอกชน รวมถึงเป็นพื้นที่ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินไปเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรมอย่างมากในปัจจุบัน โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

1.6.1 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ สามารถแบ่งข้อมูลการวิจัยได้ 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งมีแหล่งที่มาของข้อมูล ดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนามมีขั้นตอน ดังนี้

(1) การสำรวจข้อมูลและการจดบันทึก เพื่อศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการเปลี่ยนแปลง ลักษณะทางกายภาพด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ด้านการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง และด้านโครงข่ายการสัญจร

(2) การสังเกตการณ์ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นอยู่ทางสังคม กิจกรรมทางสังคม และวิถีชีวิตชุมชน

(3) การใช้แบบสอบถามเชิงลึก ที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม อันเนื่องมาจากการเกิดขึ้นของการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่

2) การวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก

3) ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงาน ดังนี้

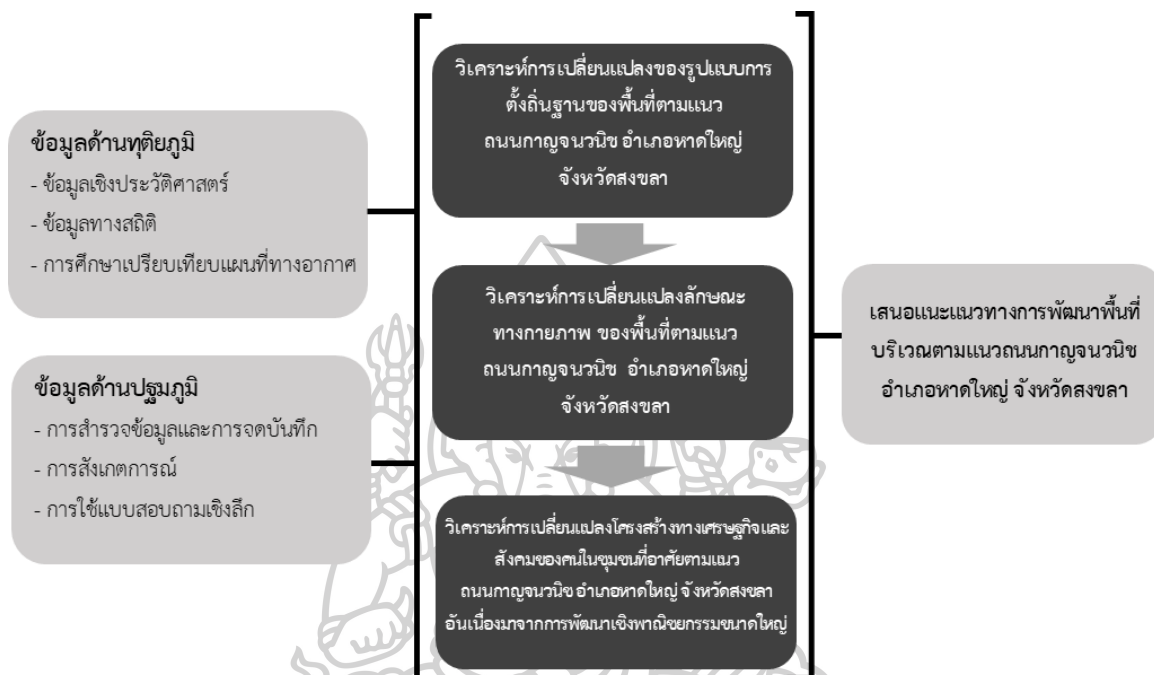
(1) ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับลักษณะการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา

(2) ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ข้อมูลที่มีการวิเคราะห์ไว้แล้วจากแหล่งสำนักงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ กรมโยธาธิการและผังเมือง กรมการปกครอง กรมพัฒนาที่ดิน เทศบาลเมืองคอหงส์ เป็นต้น

(3) การศึกษาเปรียบเทียบแผนที่ทางอากาศ โดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562 โดยกำหนดตัวแปรด้านเวลาเป็นตัวคงที่ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงกายภาพของพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.6.2 วิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัย มีดังนี้

ภาพที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูล

ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 2) เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อให้ได้แนวทางรับมือกับการพัฒนาเมืองในอนาคตอย่างที่เหมาะสม

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวความคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ โดยรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานและกระบวนการเกิดเมือง
- 2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- 2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและองค์ประกอบของเมือง
- 2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของเมือง
- 2.6 สรุปแนวทางการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานและกระบวนการเกิดเมือง

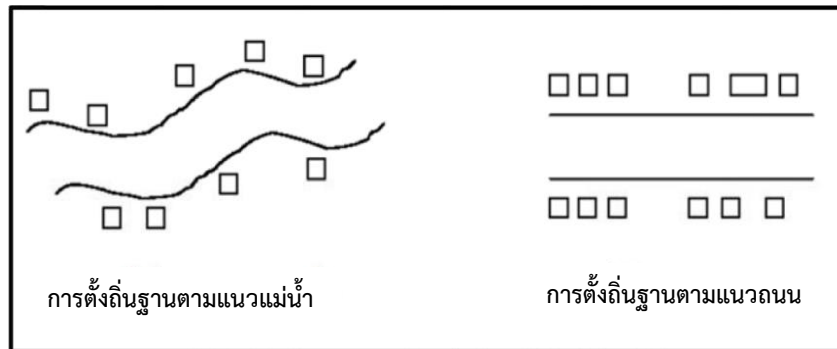
2.1.1 ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน (Urban Patterns)

การตั้งถิ่นฐานของเมืองโดยทั่วไปมีวิวัฒนาการจากพื้นที่ชนบทมาเป็นพื้นที่เมือง เมื่อมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการขยายตัวของเมือง เช่น สภาพแวดล้อมของทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม การพัฒนาเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลาเดียวกัน และสภาพจากหมู่บ้านเกษตรกรรมกลายเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ได้ (Robinson, 1972) ได้แบ่งลักษณะการตั้งถิ่นฐานออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ การตั้งถิ่นฐานตามแนวยาว (Linear Settlement) การตั้งถิ่นฐาน แบบกระจุกตัว (Cluster Settlement) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตัว (Scatter Settlement) และการตั้งถิ่นฐานแบบเป็นระเบียบ (Uniform Settlement) (กมลวรรณ แสงธรรมทวี, 2559) สรุปได้ดังนี้

1) การตั้งถิ่นฐานตามแนวยาว (Linear Settlement)

โดยทั่วไปจะพบการตั้งถิ่นฐานลักษณะนี้ตามแนวสองฝั่งแม่น้ำ ลำคลอง หรือตามแนวชายฝั่งทะเล (River Linear Settlement) เนื่องจากในอดีตแม่น้ำและลำคลองมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและการทำกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ อาศัยสายน้ำในการอุปโภคและบริโภค

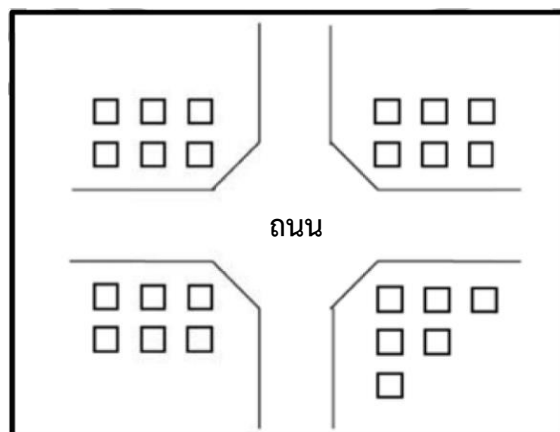
และใช้เป็นเส้นทางคมนาคมสำหรับการตั้งถิ่นฐาน รวมถึงยังมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่กระจายตามแนวเส้นทางรถไฟ ซึ่งเป็นรูปแบบการคมนาคมในเวลาต่อมา ทั้งนี้ ปัจจุบันมีการตัดถนนเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาวเกิดขึ้นตามแนวถนนทั้งสองฟาก (Road Linear Settlement)

ภาพที่ 5 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานตามแนวยาว (Linear Settlement)

2) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement)

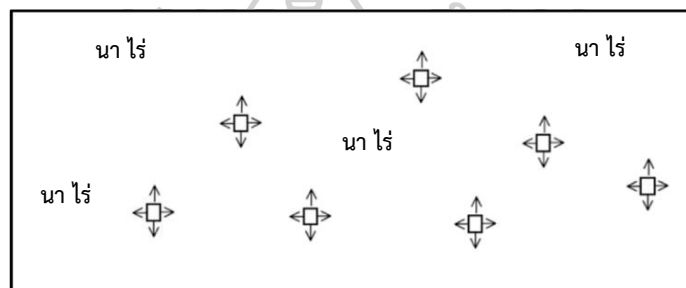
การตั้งถิ่นฐานลักษณะนี้โดยส่วนมากจะเกิดขึ้นตามพื้นที่แหล่งธรรมชาติ เช่น เกิดขึ้นตามแหล่งน้ำ และพื้นที่เพาะปลูกที่สมบูรณ์ หรือเกิดขึ้นตามแนวเส้นทางคมนาคมที่ตัดกัน เช่น ลำน้ำตัดกับเส้นทางถนน ลำน้ำสองสาย หรือบริเวณทางแยกของเส้นทางรถยนต์ รวมถึงเกิดขึ้นตามพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติซึ่งจะเป็นที่ดึงดูดให้ประชากรมีการอพยพย้ายถิ่นเข้าไปในพื้นที่ที่มีทรัพยากรที่หนาแน่น และหากทรัพยากรมีความอุดมสมบูรณ์มากชุมชนก็จะมีการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร และจะทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ทั้งการค้าและการบริการตามมา ระบบเศรษฐกิจภายในพื้นที่มีการหมุนเวียน และมีการขยายตัวไปเป็นพื้นที่เมือง

ภาพที่ 6 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement)

3) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตัว (Scatter Settlement)

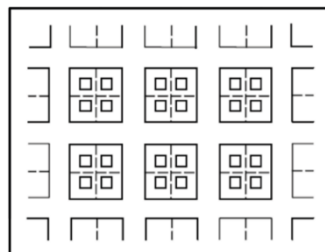
การตั้งถิ่นฐานมีลักษณะอาคารบ้านเรือนตั้งอยู่ห่างกันอย่างโดดๆ และกระจายตัวไปตามแนว สวน ไร่ นา หรือพื้นที่ใหม่ที่ตั้งอยู่ไกลจากหมู่บ้านเดิม ส่วนศูนย์บริการชุมชน เช่น วัด ร้านค้า โรงเรียน ศูนย์อนามัย จะตั้งอยู่ห่างจากบ้านเรือน การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตัวเกิดขึ้นเพราะลักษณะสังคมที่ชอบสร้างบ้านเรือนอย่างอิสระ หรือบริเวณนั้นมีความอุดมสมบูรณ์สะดวกในการทำเกษตรกรรม สามารถดูแลพืชผลที่ปลูกไว้และทำการเลี้ยงสัตว์ได้ในพื้นที่ ดังนั้นบ้านเรือนจึงมีการตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตัวตามไร่นา

ภาพที่ 7 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตัว (Scatter Settlement)

4) การตั้งถิ่นฐานแบบเป็นระเบียบ (Uniform Settlement)

การตั้งถิ่นฐานลักษณะนี้จะเกิดขึ้นบริเวณภูมิประเทศที่มีการกระจายตัวของทรัพยากรธรรมชาติและมีความสะดวกของเส้นทางคมนาคมที่ไม่แตกต่างกันมากนัก จึงทำให้มีการจัดสรรพื้นที่ให้มีขนาดและระยะทางเท่าๆ กัน มีถนนตัดผ่านเป็นตาราง (Grid) ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่ทางราชการจัดตั้งขึ้น เช่น การตั้งถิ่นฐานของนิคมสร้างตนเอง เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่การตั้งถิ่นฐานลักษณะนี้เป็นการวางผังเมืองโดยใช้ถนนเป็นแนวตัดกัน เพื่อให้เกิดพื้นที่รูปตารางเหลี่ยม ทำให้ผังเมืองมีลักษณะเป็นตอนหรือเป็นส่วน (Block) สะดวกในการปกครองและมีความสะดวกในการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ภาพที่ 8 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบเป็นระเบียบ (Uniform Settlement)

สามารถสรุปได้ว่า จากแนวคิดทฤษฎีเรื่องรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการพิจารณารูปแบบการตั้งถิ่นฐานในลักษณะต่างๆ จะเกิดขึ้นตามรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิต และการทำกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ในพื้นที่นั้นๆ จึงทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานตามแนวยาว (Linear Settlement) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตัว (Scatter Settlement) และการตั้งถิ่นฐานแบบเป็นระเบียบ (Uniform Settlement)

2.1.2 รูปแบบการขยายตัวของเมือง

รูปแบบการขยายตัวของเมืองส่วนใหญ่เกิดจากอิทธิพลของเส้นทางคมนาคมเป็นสำคัญ (Golnom, Gideon, 1976) และมนุษย์มักมีการเลือกที่ตั้งที่มีความสะดวกในการเข้าถึงและเป็นที่ตั้งที่มีการกระจุกตัวรวมกันของกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้ ได้แบ่งรูปแบบการขยายตัวของเมืองออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ แบบกริด (Grid Pattern) แบบกระจุกตัวในศูนย์กลาง (Concentric Pattern) แบบลิเนียร์ (Linear Pattern) แบบรูปดาว (Star Pattern) และแบบกาแล็กซี่ (Galaxy Pattern) สรุปได้ดังนี้

1) แบบกริด (Grid Pattern)

เป็นรูปแบบการขยายตัวของเมืองที่มีโครงข่ายถนนตัดกันเป็นลักษณะตารางกริด ทำให้เมืองถูกแบ่งออกเป็นบล็อกสี่เหลี่ยม รวมถึงทำให้เกิดความสะดวกในการคมนาคมขนส่งระหว่างพื้นที่ ดังนั้นเมืองจะมีการขยายตัวในลักษณะกริด (Grid) ตามมา

2) แบบกระจุกตัวในศูนย์กลาง (Concentric Pattern)

เป็นรูปแบบการขยายตัวของเมืองที่มีความหนาแน่นในศูนย์กลางแล้วมีการกระจายตัวในลักษณะวงแหวน ระบบถนนวงแหวนที่ใช้ในการสัญจรจะแบ่งพื้นที่เมืองออกเป็นส่วนๆ โดยมีรัศมีเป็นถนนเชื่อมต่อศูนย์กลางภายในพื้นที่รอบนอก

3) แบบลิเนียร์ (Linear Pattern)

เป็นรูปแบบการขยายตัวของเมืองที่มีเส้นทางคมนาคมเพียงสายเดียวตัดผ่าน และมีการตั้งถิ่นฐานที่มีการขยายตัวไปตามแนวสองฟากถนน ซึ่งการขยายตัวในรูปแบบนี้เหมาะสำหรับเมืองที่มีขนาดเล็กซึ่งเป็นเมืองบริวารของเมืองขนาดใหญ่ เพราะสามารถติดต่อกับศูนย์กลางเมืองใหญ่ได้โดยตรงและรวดเร็ว

4) แบบรูปดาว (Star Pattern)

เป็นรูปแบบการขยายตัวของเมืองซึ่งเป็นศูนย์กลางคมนาคมหลายสาย และมีการตั้งถิ่นฐานที่แผ่ขยายไปตามแนวยาวของเส้นทางถนน (Ribbon Settlement)

5) แบบกาแล็กซี่ (Galaxy Pattern)

เป็นรูปแบบการขยายตัวของเมืองที่พัฒนาต่อจากรูปดาว เมื่อเมืองมีขนาดใหญ่ขึ้นจนศูนย์กลางของเมืองแห่งเดียวไม่สามารถรองรับการให้บริการแก่ชุมชนที่ขยายตัวแผ่ไปตามแนวยาวของถนนได้อย่างทั่วถึง ทำให้มีการกระจายศูนย์กลางของชุมชนออกไปยังบริเวณรอบนอกเมือง

สามารถสรุปได้ว่า จากแนวคิดทฤษฎีเรื่องรูปแบบการขยายตัวของเมืองที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าเส้นทางคมนาคมขนส่งนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการขยายตัวของเมืองและชุมชนต่างๆ

2.1.3 ความเป็นเมืองและการขยายตัวของเมือง

ราชบัณฑิตยสถาน (2524 : 409) อธิบายว่า **ความเป็นเมือง** หมายถึง กระบวนการที่ชุมชนกลายเป็นเมือง หรือการเคลื่อนย้ายของผู้คนหรือการดำเนินกิจการงานเข้าสู่บริเวณเมืองหรือการขยายตัวของเมืองออกไปทางพื้นที่ การเพิ่มจำนวนประชากร หรือในการดำเนินกิจการงานต่างๆ มากขึ้น

(Wilson and Schulz, 1978 : 42-47) อธิบายว่า **ความเป็นเมือง** เป็นกระบวนการทางนิเวศวิทยาอย่างหนึ่งที่มีรูปแบบการใช้ที่ดินและการขยายตัวของเมืองแตกต่างกันออกไป รูปแบบของกระบวนการทางนิเวศวิทยาที่นิยมนำมาใช้อธิบายการขยายตัวของความเป็นเมืองมี 4 ทฤษฎีหลัก ดังนี้

1) ทฤษฎีรูปดาว (Star theory) ริชาร์ด เอ็ม ฮูร์ด (Richard M. Hurd) อธิบายว่าการขยายตัวของเมืองเกิดจากศูนย์กลางของเมืองที่เป็นที่รวมของเส้นทางคมนาคมสายหลักของเมือง ประชาชนอาศัยใกล้กับเส้นทางคมนาคม ต่อมานิยมใช้รถยนต์กันมากขึ้นพื้นที่ว่างระหว่างเส้นทางคมนาคมก็จะมีประชาชนเข้าไปอาศัยอยู่กันหนาแน่นมากขึ้น พื้นที่ว่างดังกล่าวก็เชื่อมต่อกันเป็นพื้นที่เดียวกัน

2) ทฤษฎีวงแหวน (Concentric Zone Theory) เออร์เนสต์ ดับบิว บัวร์เกสส์ (Ernest W. Burgess, 2468) อธิบายว่า การขยายตัวของเมืองจะมีลักษณะเป็นรูปแบบวงแหวนเป็นรัศมีวงกลมต่อเนื่องจากเขตศูนย์กลาง แบ่งพื้นที่ของเมืองออกเป็น 5 เขต ดังนี้

(1) เขตที่ 1 เป็นเขตศูนย์กลางธุรกิจ (The Central Business District : C.B.D.) เป็นเขตที่มีคนหนาแน่นเวลากลางวันเพื่อทำธุรกิจต่างๆ มีคนจำนวนน้อยที่ดั่งบ้านเรือนอยู่อย่างถาวร เพราะส่วนใหญ่จะเดินทางไปพักอาศัยอยู่ที่เขตรอบนอก

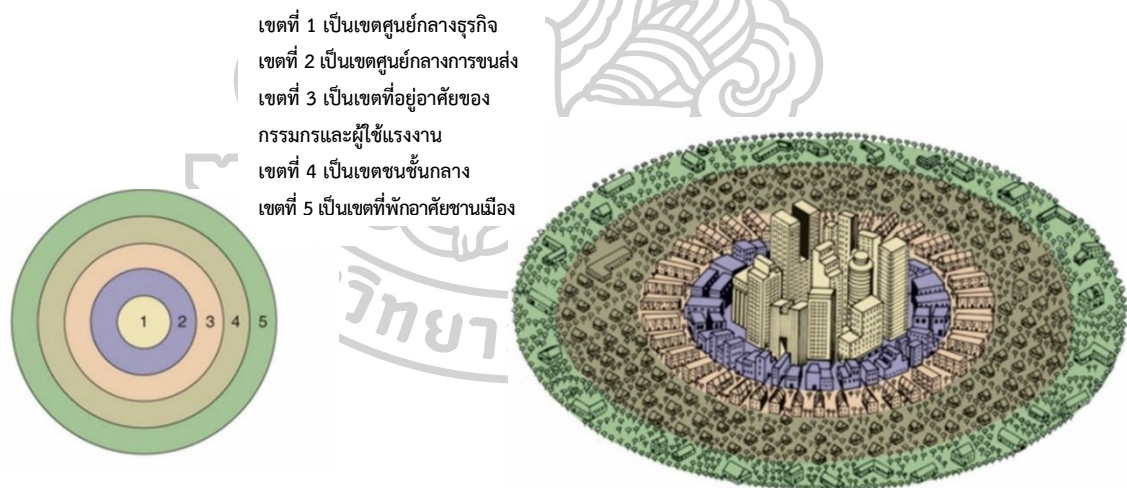
(2) เขตที่ 2 เป็นเขตศูนย์กลางการขนส่ง (The zone in transition) หรือบางครั้งอาจเรียกว่าเป็นเขตขายส่งและอุตสาหกรรมเบา (Wholesale and light manufacturing zone) รวมทั้งเป็นย่านโรงงานอุตสาหกรรมเก่า เป็นเขตที่มีปัญหาสังคมค่อนข้างมาก เป็นบริเวณของ

กลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำซึ่งอพยพมาจากชนบท พักอาศัยอยู่ในบ้านราคาถูกและทรุดโทรม ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรม

(3) เขตที่ 3 เป็นเขตที่อยู่อาศัยของกรรมกรและผู้ใช้แรงงาน (The zone of workingmens' homes) ที่ย้ายออกมาจากเขตศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง สภาพที่อยู่อาศัยของคนในเขตนี้จะมีสภาพที่ดีกว่าคนที่อาศัยอยู่ในเขตศูนย์กลางการขนส่ง และจะมีการปลูกสร้างบ้านเรือนที่มีระยะห่างกัน

(4) เขตที่ 4 เป็นเขตชนชั้นกลาง (The middle class zone) มีที่พักอาศัยประเภทห้องชุด โรงแรม และบ้านเดี่ยวสำหรับครอบครัวเดี่ยว โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในย่านนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้ปานกลางและเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก

(5) เขตที่ 5 เป็นเขตที่พักอาศัยชานเมือง (The commuters' zone) มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกในการเดินทางสัญจรเพื่อเข้าไปทำงานหรือประกอบธุรกิจภายในเขตเมือง เขตนี้จะมีทั้งผู้ที่มีรายได้ปานกลางและผู้ที่มีรายได้ค่อนข้างสูง

ภาพที่ 9 แบบจำลองของทฤษฎีวงแหวน (Concentric Zone Theory)

3) ทฤษฎีเสี้ยววงกลม (Sector theory) โฮเมอร์ ฮอยต์ (Homer Hoyt, 1939) อธิบายว่า รูปแบบของการขยายตัวของเมืองจะมีลักษณะเหมือนกับเสี้ยววงกลมหรือรูปขนมพาย (Pie-shaped) การขยายตัวของเมืองจะมีลักษณะ ดังนี้

(1) การขยายตัวของเมืองจะขยายตัวออกไปตามแนวเส้นทางการคมนาคมขนส่ง ที่เชื่อมไปยังศูนย์กลางทางการค้าและที่อยู่อาศัยบริเวณอื่นๆ

(2) การขยายตัวของเมืองจะขยายตัวออกไปตามพื้นที่สูงและแม่น้ำ ลำคลอง ในเขตพัฒนาอุตสาหกรรม

(3) การขยายตัวของเมืองจะขยายตัวออกไปตามที่อยู่อาศัยของชุมชนชั้นสูงของสังคมห้องพักอาศัยราคาสูงมักจะเกิดขึ้นบริเวณย่านธุรกิจใกล้ๆ กับเขตที่อยู่อาศัยเก่า

(4) เขตที่อยู่อาศัยค่าเช่าราคาสูงจะตั้งอยู่ติดกับเขตที่อยู่อาศัยค่าเช่าราคาปานกลาง

ทฤษฎีเสี้ยววงกลม จำแนกย่านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ออกเป็น 5 บริเวณ ดังนี้

(1) บริเวณย่านศูนย์กลางธุรกิจ (Central Business District) ตั้งอยู่ใจกลางเมือง เป็นย่านที่ไม่ได้มีลักษณะเป็นส่วน (Sector) แต่มีลักษณะเป็นวงกลม ซึ่งเป็นศูนย์กลางของเมืองและมีอาคารสูงจำนวนมาก

(2) บริเวณย่านคมนาคมและอุตสาหกรรม (Transportation and Industry) เป็นย่านที่มีลักษณะเป็นเสี้ยวตามแนวโครงข่ายการคมนาคมและการขนส่งที่เป็นรัศมีจากศูนย์กลางเมือง และมีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเกาะตัวตามแนวทางรถไฟ ถนน แม่น้ำ ลำคลอง นอกจากพื้นที่อุตสาหกรรมแล้ว ยังเป็นที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้ต่ำ และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ดีมากนัก

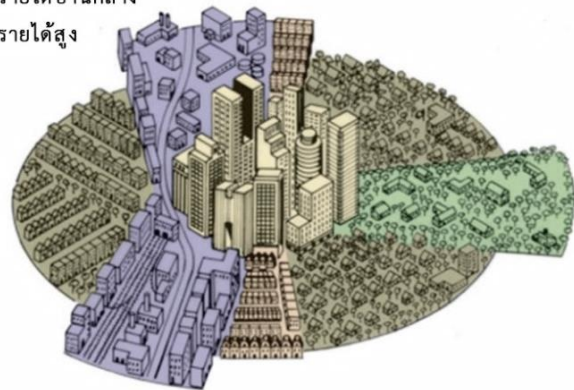
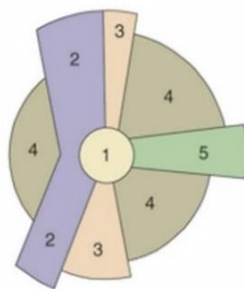
(3) บริเวณเขตที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้ต่ำ (Low-Class Residential) เป็นย่านที่มีผู้มีรายได้ต่ำอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก มีความหนาแน่นประชากรสูง ที่อยู่อาศัยมีขนาดเล็ก ถนนมีขนาดเล็กและคับแคบทำให้มีการระบายอากาศที่ไม่ดี มักมีถนนเชื่อมต่อกับบริเวณย่านคมนาคมและอุตสาหกรรม เนื่องจากเป็นแหล่งงานของผู้คนส่วนใหญ่ในบริเวณนี้ การตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้ย่านอุตสาหกรรมทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและเป็นแรงดึงดูดให้แรงงานภาคอุตสาหกรรมเข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณนี้มากขึ้น บริเวณนี้มีสภาพความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมที่ค่อนข้างไม่ดีมากนักเนื่องจากอยู่ใกล้กับย่านอุตสาหกรรม

(4) บริเวณเขตที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้ปานกลาง (Middle-Class Residential) เป็นย่านของกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางและเป็นย่านที่อยู่อาศัยที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ผู้คนมีความต้องการอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีสามารถแบกรับต้นทุนในการเดินทางได้ ผู้คนส่วนใหญ่จึงทำงานในศูนย์กลาง

เมืองและมีบางส่วนที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรม จึงทำให้บริเวณย่านนี้มีการเชื่อมต่อด้านคมนาคมกับบริเวณย่านศูนย์กลางธุรกิจดีกว่าบริเวณย่านอุตสาหกรรม

(5) บริเวณเขตที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้สูง (High-Class Residential) เป็นย่านของกลุ่มผู้มีรายได้สูง บริเวณนี้มีสภาพแวดล้อมที่ดี ไม่มีความแออัดและเจียบสงบ มีที่อยู่อาศัยเป็นบ้านหรือห้องพักราคาสูง เป็นบริเวณที่ขยายตัวออกจากศูนย์กลางเมืองมากที่สุด

1. บริเวณย่านศูนย์กลางธุรกิจ
2. บริเวณย่านคมนาคมและอุตสาหกรรม
3. บริเวณเขตที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้ต่ำ
4. บริเวณเขตที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้ปานกลาง
5. บริเวณเขตที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้สูง

ภาพที่ 10 แบบจำลองทฤษฎีสี่วงกลม (Sector theory)

4) ทฤษฎีหลายจุดศูนย์กลาง (Multiple-nuclei theory) แฮร์ริสและเอ็ดเวิร์ด (Harris and Edward, 1945) อธิบายว่า การขยายตัวของเมืองเกิดมาจากหลายจุดศูนย์กลาง ไม่ได้เกิดจากศูนย์กลางเพียงแห่งเดียว แนวคิดการขยายตัวของเมืองหลายศูนย์กลางมี 3 ประการ ดังนี้

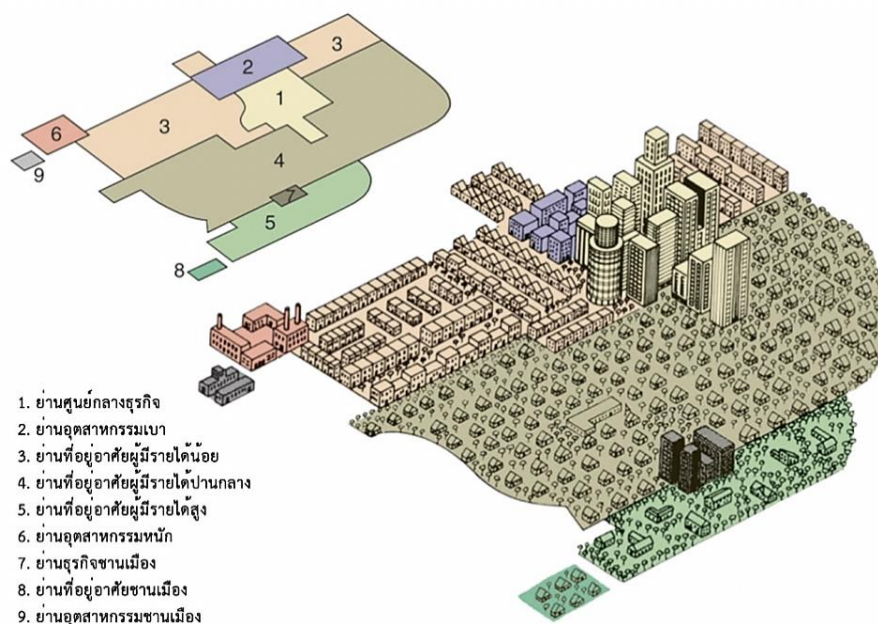
(1) ธุรกิจที่เหมือนกันมักจะมีการรวมตัวอยู่ในบริเวณเดียวกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงการค้าจากการเปรียบเทียบและเลือกซื้อสินค้าของลูกค้า ทำให้ผู้ซื้อเปรียบเทียบคุณสมบัติและราคากับผู้ค้ารายอื่นๆ ได้ง่าย

(2) การใช้ที่ดินของธุรกิจที่แตกต่างกันทำให้เกิดความขัดแย้งต่อกันและไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้

(3) บริเวณที่มีราคาที่ดินสูงมากเป็นอุปสรรคทำให้ธุรกิจบางประเภทไม่สามารถเข้าไปทำธุรกิจได้ เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าที่ดินในราคาแพงไม่คุ้มกับการลงทุน จึงต้องหาทำเลที่ตั้งแหล่งใหม่ที่เหมาะสม

ทฤษฎีหลายศูนย์กลาง จำแนกย่านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ออกเป็น 9 ย่าน ดังนี้

- (1) ย่านศูนย์กลางธุรกิจ (Central Business District)
- (2) ย่านอุตสาหกรรมเบา (Light Manufacturing)
- (3) ย่านที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย (Low-Class Residential)
- (4) ย่านที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้ปานกลาง (Middle-Class Residential)
- (5) ย่านที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้สูง (Upper-Class Residential)
- (6) ย่านอุตสาหกรรมหนัก (Heavy Manufacturing)
- (4) ย่านธุรกิจชานเมือง (Outlying Business District)
- (8) ย่านที่อยู่อาศัยชานเมือง (Residential Suburb)
- (9) ย่านอุตสาหกรรมชานเมือง (Industrial Suburb)

ภาพที่ 11 แบบจำลองทฤษฎีหลายศูนย์กลาง (Multiple-nuclei theory)

สามารถสรุปได้ว่า ความเป็นเมือง เป็นกระบวนการที่ประชากรมาอยู่รวมกันมากขึ้น ทั้งด้านจำนวน และความหนาแน่น และทำให้เกิดการขยายตัวของเมืองได้ในหลายรูปแบบ อันเป็นผลทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรเหล่านั้นเปลี่ยนไปสู่วิถีชีวิตแบบเมือง

2.1.4 องค์ประกอบของการตั้งถิ่นฐาน

Doxiadis (1976: 8-27, อ้างถึงใน กุลภา ชัยรัตน์, 2551: 8) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์โดยใช้คำว่า “Ekistics” อันเป็นรากศัพท์มาจากคำในภาษากรีกว่า “Okios” ซึ่งแปลว่าบ้าน แทนการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ (Human Settlement) ในรูปแบบของ Ekistics Model ซึ่งอธิบายได้ว่า การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์นั้น ต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ ที่มีความสัมพันธ์กัน ได้แก่

1) **ธรรมชาติ (Nature)** เป็นองค์ประกอบแรกของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ เช่น พื้นดิน แหล่งน้ำ อากาศ อุณหภูมิ พืชพรรณ สัตว์ และความสัมพันธ์ระหว่างกันขององค์ประกอบเหล่านี้

2) **คน (Man or Anthropos)** โดยพิจารณาตัวบุคคลซึ่งมีทั้งเรื่องของความต้องการทางด้านชีวภาพ เช่น อากาศ อุณหภูมิ ที่ว่าง เป็นต้น รวมทั้ง ความรู้สึกสัมผัส การรับรู้ ความต้องการ ด้านอารมณ์ ค่านิยม รูปแบบทางสังคม แบบแผนทางวัฒนธรรม วัฏจักรของชีวิตครอบครัว

3) **สังคม (Society)** เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการรวมกลุ่มของคนจะเกิดขึ้นเมื่อมีการตั้งถิ่นฐาน ได้แก่ การพบปะสังสรรค์ แบบแผนทางวัฒนธรรม การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การศึกษา สวัสดิการ กฎหมายและบริการ เป็นต้น

4) **สิ่งปลูกสร้าง (Shell)** ได้แก่ ที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มนุษย์เป็นผู้สร้าง และจัดวางลงบนพื้นที่

5) **โครงข่าย (Network)** เป็นระบบที่เกิดจากทั้งธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกในการอยู่อาศัย และการทำกิจกรรมของมนุษย์

สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน จะเป็นระบบพื้นฐานของปัจจัย 5 ประการ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมืองและการปกครอง ด้านเทคโนโลยี และด้านวัฒนธรรม ซึ่ง Doxiadis ได้อธิบายว่า ระบบดังกล่าวนี้ไม่หยุดนิ่งและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ปัจจัยด้านช่วงเวลาจึงถือว่าเป็นขอบเขตพื้นฐานของการศึกษาเรื่องการตั้งถิ่นฐาน โดยศึกษาตามวิวัฒนาการของอดีตจนถึงปัจจุบัน

2.1.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน

ทวิศศักดิ์ ล้อมลิ้ม (2542 : 35-36) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน ประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ (ทวิศศักดิ์ ล้อมลิ้ม, 2542) คือ

1) อิทธิพลด้านสภาพธรรมชาติ ได้แก่

(1) แหล่งน้ำ มนุษย์ใช้น้ำ ในการอุปโภค บริโภค เพื่อการเกษตร การคมนาคม เมืองส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ ลำคลอง มีคูเมืองเชื่อมกับลำน้ำธรรมชาติ และมีเมืองหลายแห่งที่พบว่ามี การเปลี่ยนแปลงตามการเปลี่ยนแปลงของแหล่งน้ำ

(2) สภาพภูมิประเทศ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ ประชากรมักหนาแน่น เนื่องจาก เหมาะแก่การทำการเกษตรกรรมและสะดวกต่อการคมนาคมขนส่งและการดำเนินชีวิตประจำวัน

2) อิทธิพลด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันมีผลทำให้ปัจจัยในการผลิตแตกต่างกัน ส่งผลให้วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตแตกต่างกันด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจลักษณะการตั้งถิ่นฐานซึ่งรวมไปถึงการตั้งถิ่นฐานของเมือง

3) อิทธิพลด้านสังคมและวัฒนธรรม

ระดับความแตกต่างทางวัฒนธรรมย่อมทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ลักษณะทางสังคมที่ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐานที่สำคัญ ได้แก่

(1) การเมืองการปกครอง การเมืองการปกครองแบบรัฐเดี่ยว จะรวมอำนาจที่ ศูนย์กลางทำให้เกิดชุมชนใหญ่โตเด่น ส่วนการปกครองแบบกระจายอำนาจจะทำให้เกิดชุมชนแบบ ลดหลั่นกันไปตามลำดับ

(2) กฎหมายหรือนโยบายของรัฐบาล เช่น พระราชบัญญัติการผังเมือง นโยบาย ส่งเสริมการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ย่อมทำให้เกิดรูปแบบของเมืองตามแผนที่วางเอาไว้

(2) ศาสนา เป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมและบางครั้งเป็นเครื่องมือกำหนด ความเป็นชาติ ความเชื่อถือ และการยึดมั่นในวิถีชีวิตในท้องถิ่น ศาสนามีผลต่อการประกอบอาชีพและ การบริโภค รวมถึงสิ่งก่อสร้างของแต่ละศาสนาก็มีขนาดและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและการใช้วัสดุ ที่มีความแตกต่างกัน

(3) ความเชื่อ มีผลต่อการสร้างที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ตลอดจนการร่วมกัน กล่าวได้ว่าปัจจัยต่างๆ ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ โดยปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกทำเลที่ตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ในขณะที่ปัจจัยอื่นๆ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี วัฒนธรรม และการเมือง จะเป็นตัวสนับสนุน ซึ่งมักเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายหลังการตั้งถิ่นฐานไปแล้ว

Trewartha (1969: 77-78, อ้างถึงใน กุลภา ชัยรัตน์, 2551: 10) กล่าวถึงปัจจัยในการเลือกทำเลที่ตั้ง ว่ามีปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1) ปัจจัยทางสภาพภูมิศาสตร์ ถือเป็นปัจจัยที่กำหนดความเหมาะสมสำหรับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์

2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่มักเกิดคู่กับการตั้งถิ่นฐานและมีอิทธิพลต่อการขยายตัวของเมืองต่อไปในอนาคต ได้แก่ การอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ บริเวณที่เส้นทางคมนาคมตัดกัน หรือบริเวณที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม

3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนความเชื่อของแต่ละชุมชน ปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อทัศนคติในการเลือกทำเลที่ตั้งในการตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างกันด้วย

ฉัตรชัย พงษ์ประยูร (2536: 165-166) ได้กล่าวถึง ปัจจัยในการตั้งถิ่นฐาน 4 ประการ ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐาน (ฉัตรชัย พงษ์ประยูร, 2536) ได้แก่

1) ระบบเศรษฐกิจสังคม เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายหลังเมื่อการตั้งถิ่นฐานได้เริ่มเกิดขึ้นแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการตั้งถิ่นฐานและระบบเศรษฐกิจสังคมของประเทศไทย เนื่องจากได้ติดต่อกับค้าขายกับโลกภายนอกมากขึ้น ทำให้ชุมชนแปรสภาพเป็นชุมชนเมืองมากขึ้นกว่าเดิม

2) การถือครองที่ดิน ปัจจุบันพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ต่อการเกษตรหมดลงไป เนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมือง ดังนั้นการบุกเบิกที่เพาะปลูกใหม่จะติดตามด้วยการตั้งถิ่นฐานใหม่ และกลายเป็นหมู่บ้านที่มีการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย

3) การขนส่ง เส้นทางคมนาคมต่างๆ มีอิทธิพลต่อรูปแบบการกระจายตัวของ การตั้งถิ่นฐาน หมู่บ้านเกิดขึ้นตามแนวเส้นทางคมนาคม เป็นการกระจายความหนาแน่นของหมู่บ้านไปสู่ที่บุกเบิกใหม่ ดังนั้นการตัดเส้นทางคมนาคมใหม่จึงเท่ากับเป็นการบุกเบิกที่ทำกินเพิ่ม ความสะดวกในการคมนาคมและมีอิทธิพลต่อการกระจายขอบเขตการตั้งถิ่นฐานออกไปด้วย

4) นโยบายทางด้านการเมืองของรัฐ ปัจจัยทางด้านการเมือง หมายถึง อิทธิพลต่างๆ อันเกิดจากนโยบายการตัดสินใจของรัฐบาล และมีผลโดยตรงต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐาน ความสะดวกสบายของประชาชน ความปลอดภัย และเรื่องวัฒนธรรม

สามารถสรุปได้ว่า จากแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงของการตั้งถิ่นฐานจะเริ่มจากธรรมชาติเป็นองค์ประกอบหลัก และยังมีความสัมพันธ์ระหว่าง คน สังคม สิ่งปลูกสร้าง โครงข่ายรวมกันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ อีกทั้งยังมีปัจจัยต่างๆ ในการขับเคลื่อนการดำรงชีวิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเมืองอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเทคโนโลยี และด้านวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวของเมือง

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

2.2.1 นิยามของการใช้ประโยชน์ที่ดิน

John Black (1981) การใช้ประโยชน์ที่ดินมีหลากหลายความหมาย ประการแรกเป็นลักษณะการใช้ที่ดินที่อนุญาตสร้างตามกฎหมาย เช่น ที่อยู่อาศัย อุตสาหกรรม ประการที่สองเป็นลักษณะอาคารที่สร้างอยู่บนที่ดิน เช่น บ้านพักอาศัย โรงงาน ประการสุดท้ายเป็นการรวมกลุ่มของกิจกรรมด้านสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นบนที่ดิน เช่น ความหนาแน่นของประชากร แหล่งงาน

สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง (2549) ได้ให้ความหมายของการใช้ที่ดิน หมายถึง การใช้พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นถิ่นฐานชุมชนเมือง มีความหลากหลายตามบทบาทและจำนวนของประชากรในชุมชนนั้นๆ เมืองขนาดใหญ่ที่มีจำนวนประชากรมาก การใช้ประโยชน์ที่ดินจะมีความซับซ้อน มีการใช้ประโยชน์เพื่อการอยู่อาศัยและบริการสาธารณะเป็นพื้นฐาน

2.2.2 ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ประเภทของการใช้ประโยชน์ที่ดินใช้เกณฑ์ในการแบ่งได้หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นแบ่งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ตั้ง กิจกรรมที่เกิดขึ้นบนที่ดิน โดยประเภทของการใช้ประโยชน์ที่ดินแบ่งตามตำแหน่งที่ตั้ง สามารถสรุปได้ดังนี้

Chapin¹ (1972) ได้อธิบายว่า แนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดที่ตั้งของการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ พิจารณาจากลักษณะทางภูมิประเทศ ทำเลที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ การคมนาคมเข้าถึง สะดวก และมีความเชื่อมโยงกับการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ โดยแบ่งประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน สรุปได้ตามตาราง (มานพ พงศทัต, 2527) ดังนี้

ตารางที่ 1 การใช้ประโยชน์ที่ดินแบ่งตามตำแหน่งที่ตั้ง

ประเภท	ลักษณะ
1. ที่ดินสำหรับที่อยู่อาศัย	ตั้งอยู่ในสภาพภูมิประเทศได้หลายแบบที่มีระดับความสูงพอสมควร ไม่เป็นพื้นที่สูงชันหรือต่ำกว่าปกติ ตั้งอยู่ใกล้เส้นทางสัญจรสายหลัก มีระบบขนส่งมวลชนที่เชื่อมโยงโดยตรงไปยังที่ทำงาน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ศาสนสถาน รวมทั้งการบริการแก่ชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง มีโอกาสเลือกความหนาแน่นของย่านพักอาศัยในระดับต่างๆ
2. ที่ดินสำหรับพาณิชยกรรม	ย่านการค้าส่ง ควรอยู่ในที่ราบ ลาดชันน้อย มีเส้นทางสำหรับรถบรรทุกเข้าถึงสามารถเชื่อมกับระบบถนนสายหลัก และย่านธุรกิจระดับภาค ควรตั้งอยู่ใกล้เส้นทางจราจรสูงสุด มีทางรถเข้าถึง และที่จอดรถเพียงพอ มีกิจกรรมด้านการค้าปลีก การเงิน การบริหารที่เกี่ยวข้องรวมอยู่ในบริเวณที่มีความสะดวก และกิจกรรมการค้าอื่นๆ เช่น ร้านอาหาร สิ่งบันเทิง ศูนย์รถยนต์ และตลาดเกษตรกร เป็นต้น
3. ที่ดินสำหรับอุตสาหกรรม	ตั้งอยู่ในที่ราบที่มีความลาดชันน้อยและสามารถปรับระดับดินได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง มีโอกาสเลือกที่ตั้งได้ทั้งบริเวณเมือง ชานเมือง มีขนาดพื้นที่เพียงพอสำหรับอาคาร โกดัง การขนส่ง ที่จอดรถ สามารถเข้าถึงระบบขนส่งได้โดยตรง คนสามารถเดินทางจากที่พักอาศัยไปทำงานได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ตั้งอยู่ใกล้ไฟฟ้า ประปา การกำจัดของเสีย และมีความสอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่นที่อยู่รอบข้าง มีที่ว่างกันโดยรอบและอยู่ในทิศทางที่เหมาะสม
4. ที่ดินเพื่อการพักผ่อน การศึกษาและวัฒนธรรม	ตั้งอยู่ในที่ราบความชันน้อย สามารถปรับระดับหน้าดินได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง <ul style="list-style-type: none"> - สวนสาธารณะขนาดใหญ่ พื้นที่อนุรักษ์ สนามกอล์ฟ ควรตั้งอยู่บริเวณชานเมือง - มหาวิทยาลัย ศูนย์กลางการแพทย์ ควรตั้งอยู่บริเวณชานเมือง บริเวณที่ราบจนถึงที่เนินลอนลาด ปราศจากการรบกวนกิจกรรมอื่นๆ โดยจะต้องพิจารณาความงามและการเข้าถึงเป็นหลัก - สถาบันศาสนา โบสถ์ ควรตั้งอยู่ในศูนย์กลางเมืองแต่อยู่นอกเขตที่ดินที่มีราคาแพง

¹ F. Stuart Chapin , Jr. Urban Land use and Planning. อ้างถึงในบุญมาก ชุนพรหม. รูปแบบการพัฒนานครหลวงเวียงจันทร์ที่สัมพันธ์กับสะพานมิตรภาพ”. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการวางแผนภาคและเมือง สถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539 ,หน้า 27-30.)

สามารถสรุปได้ว่า จากแนวคิดทฤษฎีเรื่องประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการพิจารณาประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินต่างๆ จะคำนึงถึงเรื่องลักษณะทางภูมิประเทศเป็นสำคัญ รวมไปถึง ทำเลที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ และการคมนาคมในพื้นที่ ส่งผลต่อประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

2.2.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในเมือง

รตภาพร สุกแก้วมณี (2546 : 4-11) ปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตมี 4 ประการ (สุกแก้วมณี, 2546) คือ

1) **จำนวนประชากรเพิ่มสูงขึ้น** เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการของที่อยู่อาศัย ที่ทำงาน และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เพิ่มมากขึ้นตามมา

2) **ปัจจัยในการบริการด้านคมนาคม** การเข้าถึงและการมีเส้นทางคมนาคมขนาดใหญ่เข้ามารวมกลุ่มกัน จะทำให้สถานที่นั้นกลายเป็นศูนย์กลางกิจกรรมต่างๆ ของเมือง

3) **มาตรการควบคุมการใช้ที่ดินของรัฐ** ได้มีการจัดทำ “ผังเมืองรวม” ซึ่งเป็นแม่แบบของการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมืองทั้งหมด อีกทั้งยังมี “ผังเมืองเฉพาะ” สามารถบอกขอบเขตจำกัดการใช้ที่ดินในเมืองทั้งหมด โดยรัฐบาลเป็นผู้วางแผนการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับความต้องการของรัฐบาล

4) **ราคาที่ดิน** ที่ดินที่มีราคาสูงมักมีการทำกิจกรรมที่ได้ผลตอบแทนสูง เช่น ที่ดินที่อยู่ใจกลางเมืองมักใช้เพื่อการประกอบธุรกิจการค้า การบริการ แต่ถ้าราคาที่ดินต่ำจะใช้กิจกรรมที่ได้ผลตอบแทนที่ต่ำ เช่น ที่ดินที่อยู่ในชนบทมักจะใช้เป็นที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม และสำหรับที่ดินที่อยู่ในเขตเมืองมักเป็นพื้นที่สำหรับที่อยู่อาศัยหนาแน่น นอกจากนี้การขยายตัวของเมืองเป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้ใน 2 ลักษณะ คือ ในแนวราบและในแนวตั้ง

สามารถสรุปได้ว่า การใช้ที่ดิน หมายถึง การใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อประกอบกิจการต่างๆ ซึ่งการใช้ที่ดินในเมืองนั้นแบ่งออกเป็นหลายประเภทตามความเหมาะสมของพื้นที่ เมื่อมีจำนวนประชากรเข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มขึ้น มักจะมีปัจจัยสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ของพื้นที่เมือง นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมือง ได้แก่ การพัฒนาเส้นทางคมนาคมตามนโยบายภาครัฐและราคาที่ดิน สำหรับปัจจัยด้านการพัฒนาเส้นทางคมนาคมนั้น อาจส่งผลให้มีการขยายตัวในรูปแบบกระจุกกระจาย ซึ่งในเขตชานเมืองจะมีการขยายตัวไปตามเส้นทางคมนาคมสายสำคัญที่ตัดผ่านไปยังพื้นที่ต่างๆรอบเขตเมือง

สำหรับปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่มีความเกี่ยวข้องกันมากที่สุด คือ การพัฒนาเส้นทางคมนาคม เช่น การตัดถนนสายใหม่ เป็นผลให้มีราคาที่ดินสูงขึ้นและมี

การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างต่อเนื่อง จากชุมชนชนบทไปสู่ชุมชนเมืองอย่างรวดเร็ว ซึ่งอยู่ในรูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกกระจายและไร้ทิศทาง

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและองค์ประกอบของเมือง

2.3.1 องค์ประกอบเชิงพื้นที่

องค์ประกอบเชิงพื้นที่ที่จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะกายภาพภายในเมือง ชุมชน ย่าน นั้นๆ ซึ่งมีนักศึกษานี้ได้กล่าวถึงองค์ประกอบเชิงพื้นที่ของชุมชนไว้ ดังนี้

Rob Krier (1984) นักสถาปนิก ได้อธิบายว่า ลักษณะทางกายภาพของเมือง หรือสถาปนิกของเมืองเป็นการศึกษารูปร่าง รูปทรง ความหนาแน่น กิจกรรมการใช้ที่ดินของเมือง ซึ่งทำให้เข้าใจถึงลักษณะของเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป รูปแบบความเหมือนหรือแตกต่าง โดยพิจารณาจากโครงข่ายการสัญจรกิจกรรมการใช้สอยของอาคาร และความหนาแน่นของอาคารภายในเมือง

Bill Hillier (1987) ได้อธิบายว่า การศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชน เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของขนาดและรูปทรงของพื้นที่อย่างชัดเจน โดยวิเคราะห์จากการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร โครงข่ายการสัญจร ความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง ซึ่งสามารถอธิบายองค์ประกอบหรือวิวัฒนาการทางด้านกายภาพของพื้นที่ควบคู่ไปกับการศึกษาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อทำให้เข้าใจเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงและสรุปแนวโน้มที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตของเมืองนั้นได้

M. R. G. Gozen (1981) นักสถาปนิก ได้อธิบายว่า องค์ประกอบทางกายภาพของเมือง หมายถึง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) ของชุมชนตามลักษณะต่างๆ เช่น ลักษณะรูปทรงอาคาร การจัดวางของอาคาร โครงข่ายการสัญจร ความหนาแน่นของมวลอาคาร เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนที่แตกต่างกันเป็นผลโดยตรงมาจากรูปแบบพฤติกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยพิจารณาจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน การใช้ประโยชน์อาคาร รูปร่างของที่ดิน และระบบโครงข่ายการสัญจร

ทั้งนี้ สามารถสรุปแนวความคิดดังกล่าวได้ว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงพื้นที่ มี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ *การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร พื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้างต่อพื้นที่ว่าง และ โครงข่ายการสัญจร* (เกียรตีสฤตา สระแก้ว, 2558)

1) การวิเคราะห์รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร

Conzen ได้อธิบายว่า รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร (Landuse Building use Pattern) ว่าเป็นการศึกษาถึงกิจกรรมการใช้สอยของมนุษย์บนพื้นดินหรืออาคาร จะเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงการรวมกลุ่มหรือกระจายตัวของกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น การเชื่อมโยงของกิจกรรมการใช้สอยที่เกี่ยวพันซึ่งกันและกันหรืออาจมีความขัดแย้งกัน การวิเคราะห์เมืองผ่านการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารจะแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของกิจกรรมของความเป็นย่านในแต่ละพื้นที่ เช่น ย่านที่อยู่อาศัย ย่านพาณิชยกรรม ย่านสถานที่ราชการ ผ่านช่วงเวลาต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

(1) ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยทั่วไป ในระยะแรกอาคารบ้านเรือนจะเกาะกลุ่มบริเวณเส้นทางการสัญจรหลักเพื่อความสะดวกในการติดต่อกับพื้นที่อื่น และตั้งอยู่ใกล้เคียงกับแหล่งที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ ซึ่งหลังจากการพัฒนาพื้นที่ที่เข้มข้นจะเริ่มมีอาคารที่หนาแน่นมากขึ้นจนเป็นย่านพาณิชยกรรมหรือที่อยู่อาศัย และกระจายไปยังพื้นที่ข้างเคียง โดยเส้นทางหลักของพื้นที่หรือพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเข้าถึงสูงมักมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการค้าและการบริการ

(2) ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบถดถอย ในระยะหลังเมืองตกอยู่ในสภาวะถดถอยเพราะการพัฒนาอย่างเต็มกำลังและใช้พื้นที่ว่างในเมืองจนหมด ย่านพาณิชยกรรมและที่พักอาศัยมีความหนาแน่นของอาคารบ้านเรือนจนมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นชุมชนแออัด ถึงระยะสุดท้ายพื้นที่ที่มีความเสื่อมโทรม ความเป็นย่านพาณิชยกรรมและที่พักอาศัยเริ่มลดบทบาทลง มีการรื้อย้ายสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่บางส่วนถูกปล่อยทิ้งร้าง และบางพื้นที่เต็มไปด้วยมลภาวะที่มีการกระจุกตัวหนาแน่นมากเกินไป เพราะพื้นที่ว่างสำหรับการพัฒนาถูกนำไปใช้จนหมดและเข้าสู่ภาวะตกต่ำในที่สุด

การวิเคราะห์รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์จากแผนที่หรือแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร แผนที่ภูมิสารสนเทศ (Geographic Information System : GIS) ภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายดาวเทียม ข้อมูลการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อมูลการสำรวจกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนที่ดิน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงอัตราการขยายตัว การเจริญเติบโต หรือความเสื่อมถอยลงของพื้นที่ชุมชนเมืองนั้น โดยสังเกตจากผลการวิเคราะห์ทางสถิติของการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร ความหนาแน่น ความหลากหลายของกลุ่มอาคารสิ่งปลูกสร้าง

2) การวิเคราะห์รูปแบบอาคารและสิ่งปลูกสร้างต่อพื้นที่ว่าง

Rowe และ Koetter ได้อธิบายว่า หลักการวิเคราะห์ความหนาแน่นของอาคาร และสิ่งปลูกสร้างต่อพื้นที่ว่าง โดยใช้ทฤษฎีภาพและพื้น (Figure and Ground pattern theory) ว่าเป็น การศึกษาถึงความสัมพันธ์ของสิ่งปลูกสร้างที่ปกคลุมดินที่เห็นเป็นภาพ (Figure) และพื้นที่ว่างระหว่างสิ่ง ปลูกสร้าง (Ground) สามารถอธิบายรูปร่างและลักษณะของอาคารสิ่งปลูกสร้างต่อพื้นที่ว่างของเมือง ความแตกต่างของขนาด การกระจายตัวของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง

Smailes ได้อธิบายสิ่งปลูกสร้างประเภทถนนและขนาดของบล็อกถนน (Block) ไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงขนาดบล็อกถนนภายในพื้นที่เมือง เมื่อช่วงเวลาผ่านไปมักจะเกิดกระบวนการ เปลี่ยนแปลง 2 ลักษณะ ได้แก่

(1) **เนื้อเมืองเก่า** ถูกปรับเปลี่ยนมากที่สุดจนเกิดเป็นพื้นที่ที่มีองค์ประกอบทาง กายภาพเฉพาะตัว ประกอบด้วยที่พักอาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม และโดยส่วนใหญ่แล้วมักเป็น โครงสร้างเก่าแก่ทรุดโทรม แต่ในท้ายที่สุดมักมีส่วนผสมของโครงสร้างเก่าที่มีประโยชน์ใช้สอยแบบใหม่ ปะปนกับโครงสร้างที่เกิดขึ้นใหม่บนแปลงที่ดินเก่า โดยมีลำดับของการเปลี่ยนเนื้อเมืองเก่าใน กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ดังนี้

- การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร
- การปรับโครงสร้างภายในอาคาร
- การขยายอาคารสู่ที่ดินและบล็อกกว้างเปล่า
- การเพิ่มชั้นอาคาร
- การเชื่อมแปลงที่ดิน
- การเปลี่ยนบางส่วนหรือทั้งหมดของบล็อกถนน
- การปรับขนาดบล็อกถนน
- การปรับเปลี่ยนบล็อกถนนพร้อมกัน
- การเปลี่ยนแปลงทั้งย่านหรือส่วนหนึ่งของเมือง

(2) **เนื้อเมืองใหม่** มักพบลักษณะแตกต่างอย่างค่อนข้างชัดเจนระหว่างพื้นที่พัก อาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม แม้แยกตัวออกไปไม่มีขอบเขตชัดเจนนัก และมักถูกผ่าออกด้วย เส้นทางคมนาคมสายหลัก เช่น ถนน รางรถไฟ พื้นที่ในภาพรวมอาจมีรูปร่างแตกต่างกันตามสถานการณ์ สภาพภูมิประเทศ และเป็นพื้นที่เมืองที่เพิ่มขึ้นมาใหม่

3) การวิเคราะห์รูปแบบโครงข่ายการสัญจร

ไซศรี ภัคดิ์สุขเจริญ (2548) ได้อธิบายว่า การวิเคราะห์รูปแบบโครงข่ายการเชื่อมต่อเป็นการวิเคราะห์ควบคู่ไปกับรูปแบบการสัญจรในเมือง มีกรอบแนวคิดหลัก คือ หน่วยพื้นที่ สาธารณะและการสัญจร ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของกระบวนการกลายเป็นเมือง ดังนั้นจึงต้องทำการวิเคราะห์ลักษณะการสัญจรภายในเมือง การจัดลำดับความสัมพันธ์และศักยภาพของการเข้าถึงของหน่วยพื้นที่สาธารณะเปรียบเทียบซึ่งกันและกัน

Bill Hiller (1987) ได้อธิบายว่า บริเวณที่มีศักยภาพการเข้าถึงดีมีแนวโน้มที่จะดึงดูดกิจกรรมที่อาศัยประโยชน์จากการสัญจร เช่น ย่านพาณิชยกรรมและการค้าบริการต่างๆ เมื่อเกิดการกระจุกหนาแน่นในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเข้าถึงสูงอยู่แล้วจะดึงดูดคนเดินเท้าเข้ามาในพื้นที่นั้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งปริมาณการสัญจรที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร โดยจะดึงดูดกิจกรรมการค้าและบริการต่างๆ มากขึ้นในบริเวณนั้น

Sikana (1988) ได้อธิบายว่า ชุมชนเมืองหรือศูนย์กลางเมืองที่ดี ควรมีวิวัฒนาการของการแบ่งซอยพื้นที่ออกเป็นบล็อก (Block) ที่สานกันด้วยโครงข่ายการสัญจรที่หนาแน่นขึ้นเรื่อยๆ เพื่อเพิ่มพื้นที่ผิวของมวลถนนในการรองรับปริมาณการจราจรที่เพิ่มขึ้น โดยที่ศักยภาพการเข้าถึงของเส้นทางในระดับต่างๆ ควรมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน

สามารถสรุปได้ว่า จากแนวคิดทฤษฎีเรื่ององค์ประกอบเชิงพื้นที่ที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการพิจารณาองค์ประกอบเชิงพื้นที่ จะพิจารณา 3 เรื่อง หลักๆ ได้แก่ การวิเคราะห์รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร การวิเคราะห์รูปแบบอาคารและสิ่งปลูกสร้างต่อพื้นที่ว่าง และการวิเคราะห์รูปแบบโครงข่ายการสัญจร จะทำให้ทราบถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ในอนาคต

2.3.2 แนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ

ภาวิณี เอี่ยมตระกูล ชมพูนุท คงพูนพิน และ วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร (2556:89) กล่าวถึง (Hillier, 1999) เมืองเพื่อความยั่งยืนมีแนวคิดของการวิเคราะห์กายภาพเมือง โดยเริ่มจากทฤษฎีการก่อภาพของเมือง เป็นการรวมกลุ่มขององค์ประกอบต่างๆ อันประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและองค์ประกอบสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น จากการศึกษาถึงรูปแบบของเมือง (Urban form) ทำให้ทราบถึงปัจจัยพื้นฐานของลักษณะการเปลี่ยนแปลงและบทบาทหน้าที่ที่มีผลต่อรูปแบบเมืองในแต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกัน (ภาวิณี เอี่ยมตระกูล ชมพูนุท คงพูนพิน และวิมลสิทธิ์ ทรยางกูร, 2556) ได้แก่

1) **ลักษณะภูมิประเทศ** (Nature of Site) เช่น ความแตกต่างของชุมชนอยู่ในพื้นที่ลุ่มหรือพื้นที่ดอน

2) **ประชากร** (People or Population) ธรรมชาติของมนุษย์ในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทั้งลักษณะทางสังคม การปกครอง การดำรงชีพ และความต้องการ

3) **ลักษณะของกิจกรรม** (Human Activities) เป็นกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการและเพื่อประโยชน์ร่วมกัน แต่เนื่องจากกิจกรรมในแต่ละพื้นที่มีลักษณะเหมือนกันและแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เอื้ออำนวยและวัตถุประสงค์ จึงส่งผลให้เมืองแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน

4) **ระบบการคมนาคมขนส่ง** (Movement System) เป็นปัจจัยสำคัญก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวของเมือง องค์ประกอบของระบบคมนาคมขนส่ง ส่งผลต่อภาพรวมของเมือง ได้แก่ เส้นทางคมนาคมและองค์ประกอบสนับสนุนระบบการคมนาคมขนส่ง

5) **สัญลักษณ์ของเมือง** (Landmark and Physical Boundary) เป็นเครื่องมือชี้ลักษณะและทิศทางของเมืองให้กับผู้ที่เข้ามาใช้เมืองและผู้เดินทาง

6) **บทบาทหน้าที่ของชุมชน** (Function of City) แต่ละเมืองมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน เช่น บทบาทหน้าที่ของเมืองท่องเที่ยว เมืองศูนย์กลางการปกครองและการบริหาร เมืองอุตสาหกรรม และเมืองการค้าและบริการ เป็นต้น

สามารถสรุปได้ว่า จากแนวคิดทฤษฎีเรื่องแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ จะพิจารณา 6 องค์ประกอบหลักๆ ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ ประชากร ลักษณะของกิจกรรม ระบบการคมนาคมขนส่ง สัญลักษณ์ของเมือง และบทบาทหน้าที่ของชุมชน ที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมือง

2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม

2.4.1 ดัชนีชี้วัดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

สุชาติ ฝิวงาม (2548) ได้อธิบายว่า พื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทย จะมีพื้นที่บางแห่งในภูมิภาคเป็นพื้นที่ที่เป็นเมืองหลัก จึงมีแนวคิดในการใช้พื้นที่เมืองหลักเพื่อนเป็นศูนย์กลางของเมือง เนื่องจากมีความได้เปรียบทางด้านที่ตั้งและผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงได้มีการใช้ดัชนีชี้วัดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (นิตินัย สาริวัต, 2553) มีดัชนีชี้วัด ดังนี้

- 1) **ด้านเศรษฐกิจ** ประกอบด้วย มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม รายได้เฉลี่ยต่อหัว ประชากร การจ้างงาน รายได้และรายจ่าย ค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ
 - 2) **ด้านอัตราการว่างงาน** ประกอบด้วย การวิเคราะห์แนวโน้มการว่างงานว่าเพิ่มขึ้นหรือลดลง
 - 3) **ด้านจำนวนประชากร** ประกอบด้วย จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นภายในพื้นที่
 - 4) **ด้านการสาธารณสุข** ประกอบด้วย จำนวนเจ้าหน้าที่การแพทย์ จำนวนเตียง
- สามารถสรุปได้ว่า** จากดัชนีชี้วัดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมีด้วยกันหลายดัชนี ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ (มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร การจ้างงาน รายได้และรายจ่าย ค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ) ด้านอัตราการว่างงาน ด้านจำนวนประชากร และด้านการสาธารณสุข

2.4.2 ความหมายของโครงสร้างทางสังคมและลักษณะของสังคม

- 1) **ความหมายโครงสร้างทางสังคม** หมายถึง ส่วนต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นระบบความสัมพันธ์ของสังคมมนุษย์ โดยโครงสร้างทางสังคมมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้
 - (1) มีการรวมกลุ่มของคนในสังคม แต่ละกลุ่มที่รวมกันต่างมีหน้าที่รับผิดชอบและประสิทธิภาพในการทำงานตามที่กลุ่มได้กำหนดเป้าหมายไว้
 - (2) มีแนวทางในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม หรือมีกฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนเป็นแนวทางให้ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน โดยยึดหลักประโยชน์สูงสุดของสังคม
 - (3) มีจุดหมายในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่ดีและมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับสังคม
 - (4) มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ กล่าวคือ โครงสร้างของสังคมจะมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ของการเพิ่มขึ้นหรือลดลงในหลายรูปแบบ เช่น จำนวนคนอาจเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากการเคลื่อนย้ายประชากรในสังคม หรือรูปแบบของความสัมพันธ์ของบุคคลภายในสังคมอาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพที่ปรับเปลี่ยนไปหรือแม้แต่สภาพแวดล้อมต่างๆ ภายในสังคม เป็นต้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2524 : 337) ได้อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครอง ได้เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจจะเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปได้อย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น

สามารถสรุปได้ว่า จากแนวคิดทฤษฎีเรื่องความหมายของโครงสร้างทางสังคม และลักษณะของสังคมที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าโครงสร้างทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ของสังคมมนุษย์ อาทิ การรวมกลุ่มทางสังคม มีแนวทางในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม มีจุดหมายในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และการมีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมร่วมกัน

2.4.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สังคมมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงในอดีตสังคมส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ แต่ในระยะต่อมาสังคมมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบโบราณกลายเป็นสังคมสมัยใหม่ และมีการเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม จากสังคมแบบชนบทมาเป็นสังคมเมือง สามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ ดังนี้

พวงเพชร สุรัตน์วิกุล (2541) ได้กล่าวว่า **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม** หมายถึง การเปลี่ยนรูปแบบของโครงสร้างทางสังคม พฤติกรรมทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นไปได้ทั้งในทางบวกและทางลบ คือ มีสิ่งใหม่เกิดขึ้นหรือเพิ่มขึ้นและสิ่งที่มีอยู่เดิมเสื่อมสภาพหรือถูกทำลายไป แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในโลกปรากฏขึ้นชัดเจนหลายประการ ได้แก่

- (1) ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
- (2) มีการตั้งถิ่นฐานหรือการย้ายถิ่นฐานเป็นชุมชนถาวรและชุมชนเมืองมากขึ้น
- (3) สังคมมนุษย์มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ มากขึ้น
- (4) มีสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นมากมาย (เช่น ขาวสาร ความรู้ และความบันเทิง)
- (5) ผลผลิตเพิ่มขึ้นมากทั้งชนิดและปริมาณ
- (6) ความไม่เท่าเทียมภายในสังคมและระหว่างสังคมเพิ่มขึ้น

สามารถสรุปได้ว่า จากแนวคิดทฤษฎีเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคม จะพิจารณาปัจจัยหลายประการ ได้แก่ โครงสร้างประชากร การตั้งถิ่นฐานของสังคมมนุษย์ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากพฤติกรรมมนุษย์ การมีนวัตกรรมสมัยใหม่เกิดขึ้นในพื้นที่ เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น และความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของเมือง

2.5.1 การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพที่สำคัญ 6 ด้าน

ศูนย์ออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อทุกคน Universal Design Center : UDC (2554) ได้ทำการศึกษา การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพที่สำคัญ 6 ด้าน พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพที่สำคัญมีทั้งสิ้น 6 ด้าน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารเพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากระบบเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของย่านศูนย์ราชการ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมพหุวัฒนธรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองด้านการขนส่ง และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองด้านอื่นๆ แสดงรายละเอียดดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารเพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย

(1) ความต้องการที่อยู่อาศัยขนาดเล็กในเขตเมืองชั้นในที่เพิ่มสูงขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและขนาดของครอบครัว ผลักดันให้เกิดการพัฒนาในแนวตั้งในบริเวณชุมชนต่างๆ โดยเฉพาะพื้นที่โดยรอบพื้นที่จุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจร เกิดปรากฏการณ์ราคาพื้นที่อยู่อาศัยใจกลางเมืองเพิ่มสูงขึ้น

(2) การเปลี่ยนแปลงระบบกายภาพของพื้นที่ชุมชนเก่า เพื่อรองรับความต้องการทางด้านที่อยู่อาศัยของประชากรผู้มีรายได้น้อยถึงปานกลาง และประชากรแรงงานต่างชาติ ทั้งในรูปแบบของการเพิ่มความหนาแน่นทางแนวตั้งในรูปแบบของการพัฒนาใหม่และการเพิ่มความหนาแน่นทางแนวนอน

(3) การเปลี่ยนแปลงระบบการถ่ายโอนสิทธิการใช้ที่ดินและอาคาร เนื่องจากมูลค่าของที่ดินในย่านเก่าที่พุ่งสูงจากกลไกการพัฒนาทางตลาดระบบธุรกิจภาคอสังหาริมทรัพย์ และธุรกิจการท่องเที่ยว

2) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากระบบเศรษฐกิจ

(1) การเกิดพื้นที่ Multi - CBD ตามการรวมกลุ่มของธุรกิจ (Business Cluster) ในพื้นที่เมืองชั้นใน โดยมีปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญ

(2) รูปแบบและวิธีการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นการทำงานแบบโครงข่ายของผู้ประกอบอาชีพอิสระ (Network of freelancers) ทำให้เกิดความต้องพื้นที่เพื่อการทำงานแบบใหม่ (Sharing office) ที่มีขนาดเล็กกลง มีความยืดหยุ่นสูง และมีเทคโนโลยีทาง ICT ที่มีประสิทธิภาพ

(3) การเจริญเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวและการบริการรูปแบบใหม่ ที่เน้นตลาดกลุ่มทางเลือกขนาดเล็ก โดยมีจุดขาย คือ การมีประสบการณ์ร่วมกับพื้นที่และชุมชน เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการฟื้นฟูระบบกายภาพภายในย่านเมืองเก่าหลายแห่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งย่านที่อยู่อาศัยที่เปลี่ยนแปลงไป

(4) การพัฒนาระบบอุตสาหกรรมใหม่กลางเมือง ทั้งอุตสาหกรรมบริการเกษตรทางเลือกที่เกิดขึ้นจากการให้ความสำคัญต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชากรเมือง ส่งผลทำให้เกิดความต้องการสินค้าด้านอาหารที่เน้นความสะอาดและปลอดภัยจากสารพิษ พัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางกายภาพของเมืองเพื่อเป็นพื้นที่เกษตรกรรมระดับครัวเรือน/ชุมชน และการเกิดอุตสาหกรรมบริการปลอดสารพิษใจกลางเมือง

3) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของย่านศูนย์ราชการ

การเปลี่ยนแปลงบทบาทและที่ตั้งของสถานที่ราชการในอนาคต จากการใช้พื้นที่สำนักงานขนาดใหญ่แบบรวมศูนย์บนที่ดินของรัฐไปสู่การกระจายตัวใช้พื้นที่ขนาดเล็กบนอาคารสำนักงานของภาคเอกชน ส่งผลทำให้เกิดแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของย่านศูนย์ราชการเดิมในเขตเมืองชั้นในสู่รูปแบบใหม่ตามแต่บริบทการพัฒนา

4) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมพหุวัฒนธรรม

(1) การเกิดพื้นที่ย่านใหม่ตามกลุ่มประเภทของประชากร ซ้อนทับไปบนพื้นที่ย่านดั้งเดิม โดยเฉพาะย่านที่เกิดขึ้นตามกลุ่มประชากรแรงงานต่างชาติ และกลุ่มคนที่ทำงานด้านศิลปะและการสร้างสรรค์ เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบอาคารและพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมกับระบบกิจกรรมของกลุ่มคนในพื้นที่

(2) การพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในสังคม เพื่อผสานความแตกต่าง การกีดกัน และลดความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มวัย เชื้อชาติ และวัฒนธรรมจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากร

5) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองด้านการขนส่ง

(1) การพัฒนาระบบขนส่งปลายทางที่มีประสิทธิภาพและหลากหลาย เพื่อรองรับการใช้งานระบบการขนส่งทางรางที่เป็นรูปแบบการเดินทางหลักในชีวิตประจำวัน โดยมีทางเลือกสำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพของระบบขนส่งสาธารณะที่ไม่เป็นทางการ (Informal/ Para-transportation) ให้มีมาตรฐาน และนำเทคโนโลยี ICT มาเป็นเครื่องมือพัฒนาประสิทธิภาพของการบริการ

(2) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเดินทางในระดับละแวกบ้าน เป็นการเดินเท้าและใช้จักรยานที่เพิ่มสูงขึ้น

(3) การเดินทางอย่างมีประสิทธิภาพและไร้รอยต่อ พฤติกรรมการเดินทางที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นปริมาณการเดินทางเพื่อการทำงานและการจับจ่ายใช้สอยที่ลดน้อยลง แต่เดินทางเพื่อการท่องเที่ยวและนันทนาการที่เพิ่มสูงขึ้น

(4) การพัฒนาระบบขนส่งสินค้าที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับระบบเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ที่เน้นรูปแบบการซื้อขายผ่านตลาดออนไลน์ (E-commerce) และพึ่งพาธุรกิจการจัดส่งสินค้า

6) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองด้านอื่นๆ

(1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางการสื่อสารและสารสนเทศ (ICT) อาทิ การเข้าถึงระบบข้อมูลและข่าวสาร การจัดการภูมิฐานข้อมูล การป้องกันภัยของระบบข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

(2) การแสวงหาพลังงานทางเลือกและทิศทางการพัฒนาเมืองที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม จากการตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนพลังงานเพื่อรองรับระบบกิจกรรมบนพื้นที่เมือง และปัญหาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ นำไปสู่แนวคิดการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานรูปแบบใหม่

(3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ภายใต้ระบบโครงสร้างทางประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมผู้สูงอายุ สังคมพหุวัฒนธรรม และสังคมที่ยังคงมีระดับของความเหลื่อมล้ำสูงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและมีสุขภาวะ อาทิ สวนสาธารณะ ศูนย์สุขภาพ

2.5.2 การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ของเมืองสงขลาหัวเขาแดง จังหวัดสงขลา

สมลักษณ์ บุญณรงค์ (2552) อาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์ และจัดการอุตสาหกรรมก่อสร้าง คณะเทคโนโลยีและการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ได้ทำการศึกษา การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ของเมืองสงขลาหัวเขาแดง จังหวัดสงขลา ซึ่งศึกษา 2 ประเด็นหลักๆ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง และ 2) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

จากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงมวลอาคารต่อพื้นที่ว่างและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เปรียบเทียบทั้งหมด 3 ช่วงปี คือ พ.ศ.2510 พ.ศ.2532 และพ.ศ.2550 สรุปรูปแบบการขยายตัวของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ว่า ในช่วงแรกปี พ.ศ.2510

ชุมชนตั้งถิ่นฐานเกาะกลุ่มขนาดเล็กบริเวณริมทะเลสาบ และรอบท่าเรือข้ามฟากฝั่งชุมชนหัวเขาแดง ต่อมาปี พ.ศ.2532 หลังจากก่อสร้างสะพานติณสูลานนท์และถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ทำให้การเดินทางระหว่างเมืองมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น เป็นปัจจัยทางกายภาพที่ดึงดูดให้เกิดการตั้งถิ่นฐานเกาะกลุ่มเป็นแนวยาวตลอดสองฝั่งของถนนตามการขยายตัวของเมืองแบบเส้นตรง (Linear Concept) และเริ่มหนาแน่นมากขึ้นเป็นลำดับ แต่ด้วยข้อจำกัดด้านภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงชัน ประกอบกับพื้นที่ราบลุ่มที่เหมาะสมสำหรับการตั้งถิ่นฐานมีจำนวนจำกัด เป็นปัจจัยทำให้พื้นที่อยู่อาศัยมีความหนาแน่นของอาคารมากและขยายตัวรุกกล้าพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่โบราณสถานอย่างรวดเร็ว

การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วและขาดการวางแผน ยังส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชน เช่น ปัญหาที่ดินขาดการเข้าถึงของสาธารณูปโภค (พื้นที่ตาบอด) การก่อสร้างอาคารรุกกล้าแนวเขตโบราณสถานย่านชุมชน มีความแออัดของอาคารมากและขาดการพัฒนา ด้านสาธารณูปโภค การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อการอยู่อาศัยและประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม เป็นต้น

ทั้งนี้ได้มี การเสนอแนะแนวทางเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ที่เกิดขึ้น ดังนี้

1) **ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน** เสนอแนะให้ควบคุมและส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยมาตรการทางผังเมืองให้สอดคล้องกับการขยายตัวของเมือง โดยควบคุมการขยายตัวของเมืองในรูปแบบเส้นตรงและกระจายการพัฒนาไปยังพื้นที่ตอนในของถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 เพื่อลดปัญหาที่ดินที่อาจกลายเป็นพื้นที่ตาบอดในอนาคต และควบคุมการขยายตัวของพื้นที่พักอาศัยและอุตสาหกรรมขุดดินลูกรังที่รุกกล้าพื้นที่ป่าไม้บนภูเขาแดง

2) **การกำหนดเขตโบราณสถาน** จากปัญหาการก่อสร้างอาคารรุกกล้าพื้นที่โบราณสถาน สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการซ้อนทับของแนวเขตที่ดินระหว่างพื้นที่ชุมชนและเขตโบราณสถาน ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินที่มีประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดเขตของโบราณสถานกับพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชนให้ชัดเจน

3) **การปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรอบเขตโบราณสถาน** การพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรอบโบราณสถานให้สวยงามและสะดวกในการเข้าถึง จะช่วยอำนวยความสะดวกแก่การศึกษาค้นคว้าและส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนอีกแนวทางหนึ่ง

4) **การเพิ่มประสิทธิภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน** พื้นที่พักอาศัยของชุมชนมีความหนาแน่นของมวลอาคารมากและขาดการพัฒนา ด้านสาธารณูปโภค ดังนั้นจึงควรปรับปรุงระบบการจัดการด้านสาธารณูปโภคของชุมชนให้ได้มาตรฐาน

2.5.3 การขยายตัวของเมืองตามทฤษฎีรูปแบบการขยายตัวของเมือง พื้นที่ศึกษา แขวงโคกแฝด แขวงกระทู้มราย และแขวงหนองจอก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

วรลักษณ์ พรหมสมบัติ (2554) การศึกษาวิเคราะห์การขยายตัวของเมืองในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการขยายตัวของเมืองตามทฤษฎีรูปแบบการขยายตัวของเมือง พื้นที่ศึกษา บริเวณแขวงโคกแฝด แขวงกระทู้มราย และแขวงหนองจอก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยใช้ข้อมูลจากการจำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ได้จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศใน ช่วงปี พ.ศ. 2549 และปี พ.ศ.2553 มาทำการซ้อนทับกัน เพื่อเปรียบเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละปี ผลการศึกษาสามารถทราบได้ว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด และนำไปวิเคราะห์ตามทฤษฎีรูปแบบการขยายตัวของเมือง

จากผลการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินในอดีตที่ผ่านมา การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทเกษตรกรรม แต่ในปัจจุบันพื้นที่เกษตรกรรมลดน้อยลงมีพื้นที่ที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นมากมาย จึงสามารถสรุปได้ว่าการกระจายตัวของชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง สรุปเป็นทฤษฎีรูปแบบการขยายตัวของเมืองในรูปแบบหลายจุดศูนย์กลาง (Multiple-nuclei theory) การขยายตัวของเมืองในรูปแบบหลายจุดศูนย์กลาง ไม่ได้เกิดมาจากจุดศูนย์กลางที่ใดที่หนึ่งเพียงแห่งเดียว เพราะในปัจจุบันพื้นที่มีทั้งอุตสาหกรรม มีการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมการค้า อีกทั้งยังมีสถานที่ราชการ การศึกษา สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ จึงทำให้เกิดศูนย์กลางด้านที่อยู่อาศัยเกิดขึ้นจากหลายแห่ง มีการกระจายตัวของชุมชนออกไปตามแหล่งต่างๆ ที่ให้ความสะดวกตามความต้องการของแต่ละคน

2.5.4 ผลกระทบในเชิงสิ่งแวดล้อมของเมืองจากโครงสร้างการวางผังออกแบบชุมชนใน พื้นที่พัฒนาพิเศษเขตเศรษฐกิจใหม่ พระราม 3 กรุงเทพมหานคร

วิศาล ชูประดิษฐ์ (2548) งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงผลกระทบในเชิงสิ่งแวดล้อมของเมืองจากโครงการวางผังออกแบบชุมชนในพื้นที่พัฒนาพิเศษเขตเศรษฐกิจใหม่ พระราม 3 โดยทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างเชิงสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ พระราม 3 และบริการใกล้เคียงในรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการสัญจร ความหนาแน่นของมวลอาคาร โครงข่ายพื้นที่ว่างสาธารณะ ทั้งก่อนและหลังการวางผังพัฒนาพื้นที่ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของผังพัฒนาฯ พระราม 3 และผังอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยวิเคราะห์ในแง่ความสอดคล้องระหว่างโครงสร้างเชิงสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไป ภายหลังการพัฒนากับโครงสร้างเชิงสิ่งแวดล้อมของพื้นที่โดยรอบความสามารถในการเพิ่มศักยภาพการ

เข้าถึงของพื้นที่ศึกษา รวมถึงความสอดคล้องระหว่างโครงข่ายการสัญจร ศักยภาพการเข้าถึงของพื้นที่ หลังการพัฒนาในรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน และความหนาแน่นของมวลอาคาร

สรุปผลการศึกษา พบว่า การวางผังพัฒนาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการสัญจรและลักษณะเชิงสัญญาณของเมืองอย่างมาก เนื่องจากการวางผังไม่ได้พิจารณาโครงสร้างของเมือง โดยรอบมาประกอบการกำหนดผังโครงข่ายถนนและระบบคมนาคมและขนส่ง ทำให้แผนผังยังขาดประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงกับพื้นที่ภายนอก นอกจากนี้ยังขัดแย้งกับสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร ทำให้ผังพัฒนาดังกล่าวไม่สามารถส่งเสริมให้พื้นที่ พระราม 3 เป็นย่านศูนย์กลางธุรกิจใหม่ที่มีความสำคัญในระดับประเทศและระดับนานาชาติได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ไม่สามารถรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากย่านศูนย์กลางธุรกิจการค้าเดิมและจากพื้นที่ใกล้เคียง

สามารถสรุปได้ว่า จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของเมืองข้างต้น จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพส่วนใหญ่เกิดจากการบุกเบิกพื้นที่ของมนุษย์โดยเฉพาะการบุกเบิกพื้นที่ในเขตชานเมือง ส่งผลกระทบต่อการจัดตั้งถิ่นฐาน การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ เกิดการขยายตัวของชุมชนกลายเป็นสังคมใหม่

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพส่วนใหญ่จะมีการเปลี่ยนแปลง 6 ด้านหลักๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารเพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากระบบเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของย่านศูนย์ราชการ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมพหุวัฒนธรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองด้านการขนส่ง และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองด้านอื่นๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้วิธีการซ้อนทับข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละปี รวมถึงวิเคราะห์รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร รูปแบบความหนาแน่นของมวลอาคารและพื้นที่ว่าง รูปแบบโครงข่ายการสัญจร รูปแบบขนาดบล็อกถนน ตามพัฒนาการการขยายตัวของพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การระบุศักยภาพ ปัญหา ตลอดจนแนวโน้มด้านต่างๆ

2.6 สรุปแนวทางการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เมื่อทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปแนวทางการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวนนกาญจนวิชิ อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า เมื่อเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทั้งทางกายภาพและสังคมภายในเมืองตามมา และเมื่อพื้นที่ย่านใจกลางเมืองมีการขยายตัวอย่างเต็มที่แล้วจะส่งผลให้มีการขยายตัวมาสู่พื้นที่ย่านชานเมืองโดยรอบ ทั้งนี้ จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ จึงนำมาสู่ประเด็นที่จะศึกษาเพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม (ตารางที่ 2)

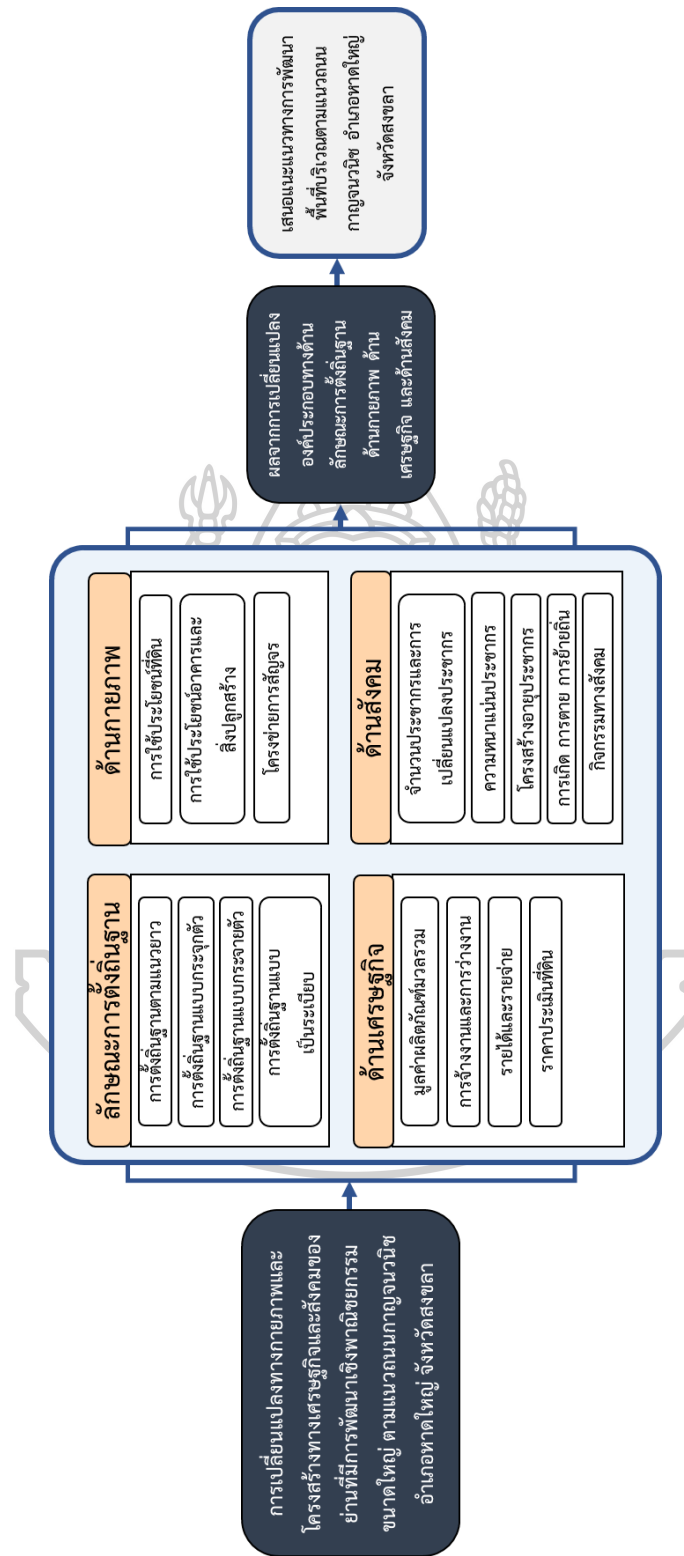

สรุปประเด็นศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม
 ตารางที่ 2 สรุปประเด็นที่จะศึกษาวิเคราะห์ จากการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา	ผู้ค้นพบแนวคิดทฤษฎี	แนวคิดและทฤษฎี	ประเด็นที่ได้จากแนวคิดและทฤษฎี	สรุปประเด็นที่จะศึกษาและวิเคราะห์
1 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนาภิเษก อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	Robinson (1972) Golnom, Gideon (1976) Richard M. Hurd Ernest W. Burgess (1925) Homer Hoyt (1939) Harris and Edward (1945) Doxiadis (1976) ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม (2542) Trewartha (1969) ฉัตรชัย พงษ์ประยูร (2536)	ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน (Urban Patterns) รูปแบบการขยายตัวของเมือง ความเป็นเมืองและการขยายตัวของเมือง องค์ประกอบของการตั้งถิ่นฐาน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน ปัจจัยในการเลือกที่ตั้ง ปัจจัยในการตั้งถิ่นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - การตั้งถิ่นฐานตามแนวชายฝั่ง (Linear Settlement) - การตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement) - การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตัว (Scatter Settlement) - การตั้งถิ่นฐานแบบเป็นระเบียบ (Uniform Settlement) - แบบกริด (Grid Pattern) - แบบกระจุกตัวในศูนย์กลาง (Concentric Pattern) - แบบเส้นใย (Linear Pattern) - แบบรูปดาว (Star Pattern) - แบบกาแล็กซี่ (Galaxy Pattern) - ทฤษฎีรูปดาว (Star theory) - ทฤษฎีวงแหวน (Concentric Zone Theory) - ทฤษฎีสี่เหลี่ยม (Sector theory) - ทฤษฎีหลายจุดศูนย์กลาง (Multiple-nuclei theory) - ธรรมชาติ (Nature) - คน (Man or Anthropolos) - สังคม (Society) - สิ่งปลูกสร้าง (Shell) - โครงข่าย (Network) - อิทธิพลด้านสภาพธรรมชาติ - อิทธิพลด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจ - อิทธิพลด้านสังคมและวัฒนธรรม - ปัจจัยทางสภาพภูมิศาสตร์ - ปัจจัยทางเศรษฐกิจ - ปัจจัยทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี - ระบบเศรษฐกิจสังคม - การถือครองที่ดิน - การขนส่ง - นโยบายทางการเมืองของรัฐ 	วิเคราะห์ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน <ul style="list-style-type: none"> - การตั้งถิ่นฐานตามแนวชายฝั่ง (Linear Settlement) - การตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement) - การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตัว (Scatter Settlement) - การตั้งถิ่นฐานแบบเป็นระเบียบ (Uniform Settlement)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา	ผู้ค้นพบแนวคิดทฤษฎี	แนวคิดและทฤษฎี	ประเด็นที่ได้จากแนวคิดและทฤษฎี	สรุปประเด็นที่จะศึกษาและวิเคราะห์
<p>2 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนาภิเษก อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี</p>	<p>Chapin (1972) รศพร สุกแก้วมณี (2546) Rob Krier (1984) Bill Hillier (1987) M. R. G. Gozen (1981) ภาวินี เอี่ยมตระกูล ชมขุนทด คงพูนพิณ และวิมลสิทธิ์ หรยงกูร (2556) ศูนย์ออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อทุกคน UDC (2554) วรลักษณ์ พรหมสมบัติ (2554) วิศาล ชูประดิษฐ์ (2548)</p>	<p>ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในเมือง องค์ประกอบเชิงพื้นที่ องค์ประกอบเชิงพื้นที่ องค์ประกอบเชิงพื้นที่ แนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพที่สำคัญ 6 ด้าน</p>	<p>ที่ดินสำหรับที่อยู่อาศัย - ที่ดินสำหรับอุตสาหกรรม - ที่ดินเพื่อการพักผ่อนการศึกษาและวัฒนธรรม - จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น - ปัจจัยในการบริการด้านคมนาคม - มาตรการควบคุมการใช้ที่ดินของรัฐ - ราคาที่ดิน - รูปทรง - ความหนาแน่น - กิจกรรมการใช้ที่ดินของเมือง - การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร - โครงข่ายการสัญจร - ความหนาแน่นของอาคารต่อพื้นที่ว่าง - ลักษณะรูปทรงอาคาร - การจัดวางของอาคาร - โครงข่ายการสัญจร - ความหนาแน่นของอาคาร - ลักษณะภูมิประเทศ - ประชากร - ลักษณะของกิจกรรม - ระบบการคมนาคมขนส่ง - สัญลักษณ์ของเมือง - บทบาทหน้าที่ของชุมชน - การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารเพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย - การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากระบบเศรษฐกิจ - การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของศูนย์ราชการ - การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมทิวทัศน์ธรรม - การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านกาชาขนส่ง - การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองด้านอื่นๆ - จำนวนประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน - เปรียบเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินประจำปี รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและการสัญจร - ความหนาแน่นของอาคาร - โครงข่ายพื้นที่วางสาธารณูปโภค</p>	<p>1) วิเคราะห์การใช้ประโยชน์ที่ดิน - ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน - การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละช่วงเวลา 2) วิเคราะห์การใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง - ประเภทการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง - พื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้างต่อพื้นที่ - การกระจุกตัวและการกระจายตัวของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง - การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้างในแต่ละช่วงเวลา 3) วิเคราะห์โครงข่ายการสัญจร - รูปแบบโครงข่ายการสัญจร - การเชื่อมต่อและการเข้าถึงของระบบคมนาคมและขนส่งในพื้นที่ - การเปลี่ยนแปลงโครงข่ายการสัญจรแต่ละช่วงเวลา</p>

วัตถุประสงค์ของการศึกษา	ผู้ค้นพบแนวคิดทฤษฎี	แนวคิดและทฤษฎี	ประเด็นที่ได้จากแนวคิดและทฤษฎี	สรุปประเด็นที่จะศึกษาและวิเคราะห์
<p>3</p> <p>เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชนที่อาศัยตามแนวถนนกาญจนาภิเษก อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา อันเนื่องมาจากการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่</p>	<p>ชาติ ผิวงาม (2548)</p> <p>ราชบัณฑิตยสถาน(2524)</p>	<p>ดัชนีชี้วัดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม</p> <p>การเปลี่ยนแปลงทางสังคม</p>	<p>ประเด็นที่ได้อธิบายไว้ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ด้านเศรษฐกิจ (มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร การจ้างงาน รายได้และรายจ่าย ค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ) - ด้านอัตราการว่างงาน - ด้านจำนวนประชากร - ด้านการสาธารณสุข - ชนธรรมนิยมประเพณี - ระบบครอบครัว - ระบบการปกครอง - ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว - การตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนถาวรและชุมชนเมืองมากขึ้น - สังคมมนุษย์มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ มากขึ้น - มีสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นมากมาย - ผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นมากกว่าทั้งชนิดและปริมาณ - ความไม่เท่าเทียมภายในสังคมและระหว่างสังคมเพิ่มขึ้น 	<p>การศึกษาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ</p> <ol style="list-style-type: none"> วิเคราะห์มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม การจ้างงานและการว่างงาน รายได้และรายจ่าย ราคาประเมินที่ดิน <p>การศึกษาโครงสร้างทางสังคม</p> <ol style="list-style-type: none"> จำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงประชากร ความหนาแน่นประชากร โครงสร้างอายุประชากร การเกิด การตาย การย้ายถิ่น กิจกรรมทางสังคม
<p>4</p> <p>เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่บริเวณตามแนวถนนกาญจนาภิเษก อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา</p>	<p>สมลักษณ์ บุญรงค์ (2552)</p>	<p>การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ของเมืองสงขลาหัวเขาแดง จังหวัดสงขลา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน - การกำหนดเขตโบราณสถาน - การปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรอบเขตโบราณสถาน - การเพิ่มประสิทธิภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน 	<p>ข้อเสนอแนะเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา</p>

ภาพที่ 12 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

จากการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมอันเนื่องมาจากการพัฒนาโครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อกำหนดกรอบแนวทางในการศึกษาวิจัยจึงกล่าวถึงระเบียบวิธีวิจัยที่ทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ขั้นตอนและวิธีดำเนินงานวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทุติยภูมิ และการสัมภาษณ์เชิงลึก **2) การวิจัยเชิงปริมาณ** (Quantitative Research) โดยวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของเมือง โดยการใช้ข้อมูลทางสถิติร่วมกับการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเมืองตามตัวแปรที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัย

- 3.1 ขั้นตอนและวิธีดำเนินงานวิจัย
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะ

3.1 ขั้นตอนและวิธีดำเนินงานวิจัย

1) รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นและประเด็นปัญหา เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตพื้นที่ศึกษา

2) ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพและเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม กฎหมาย นโยบาย มาตรการทางผังเมืองที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา ผ่านข้อมูลทุติยภูมิ ตลอดจนกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อสร้างกรอบแนวคิดของงานวิจัย โดยมีรายละเอียดตาม **บทที่ 2** ดังนี้

(1) ทฤษฎีเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานและกระบวนการเกิดเมือง
- ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน (Urban Patterns)
- รูปแบบการขยายตัวของเมือง
- ความเป็นเมืองและการขยายตัวของเมือง
- องค์ประกอบของการตั้งถิ่นฐาน
- ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน
(2) ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- นิยามของการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในเมือง
(3) ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและองค์ประกอบของเมือง
- องค์ประกอบเชิงพื้นที่
- แนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ
(4) ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม
- ดัชนีชี้วัดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
- ความหมายของโครงสร้างทางสังคมและลักษณะของสังคม
- การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
(5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของเมือง
- การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพที่สำคัญ 6 ด้าน
- การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ของเมืองสงขลาหัวเขาแดง จังหวัดสงขลา
- การขยายตัวของเมืองตามทฤษฎีรูปแบบการขยายตัวของเมือง พื้นที่ศึกษาบริเวณ แขวง โศภผล แขวงกระทุ่มราย และแขวงหนองจอก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
- ผลกระทบในเชิงสังคมของเมืองจากโครงการวางผังออกแบบชุมชนในพื้นที่พัฒนาพิเศษเขตเศรษฐกิจใหม่ พระราม 3 กรุงเทพมหานคร

3) **ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา** ได้แก่ การสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ผ่านรูปแบบการอธิบาย โดยมีรูปภาพ แผนที่ และแผนภูมิต่างๆ ประกอบการอธิบาย เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลในบทต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) **ศึกษารวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ** สืบค้นพื้นที่จริง โดยการเก็บข้อมูลจากการสังเกต สอบถามข้อมูลจากคนในพื้นที่และการบอกเล่าของบุคคลในเหตุการณ์

(2) **ศึกษารวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ** ได้แก่ แผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ ข้อมูลประวัติศาสตร์ ผังเมืองรวม ภาพถ่ายในอดีต และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

(3) **ประมวลข้อมูลเบื้องต้นในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม** เพื่อทำการสรุปการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ศึกษา

4) **วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้านลักษณะการตั้งถิ่นฐาน กายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม** โดยแบ่งแยกช่วงเวลาก่อน ระหว่าง และหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่เพื่อสะดวกต่อการวิเคราะห์ ได้แก่

(1) **วิเคราะห์ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา** โดยการซ้อนทับของแผนที่ประเภทต่างๆ ด้วยเครื่องมือภูมิสารสนเทศ (Geographic Information System : GIS) เข้าด้วยกันเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จากภาพถ่ายทางอากาศ (Aerial Photo) พ.ศ.2550 (ช่วงที่ 1 : ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่) พ.ศ.2556 (ช่วงที่ 2 : ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่) และพ.ศ.2562 (ช่วงที่ 3 : หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่) รวมถึงใช้ภาพถ่ายทางอากาศของ Google Earth มาแสดงผลในการจัดทำข้อมูลแผนที่ ดังนี้

- ข้อมูลและแผนที่แสดงลักษณะการตั้งถิ่นฐาน
- ข้อมูลและแผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- ข้อมูลและแผนที่อาคารและสิ่งปลูกสร้าง
- ข้อมูลและแผนที่โครงข่ายการสัญจร

(2) **วิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจ** โดยใช้ข้อมูลดังนี้

- ข้อมูลมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม
- ข้อมูลการจ้างงานและการว่างงาน
- ข้อมูลรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน
- ข้อมูลราคาประเมินที่ดิน

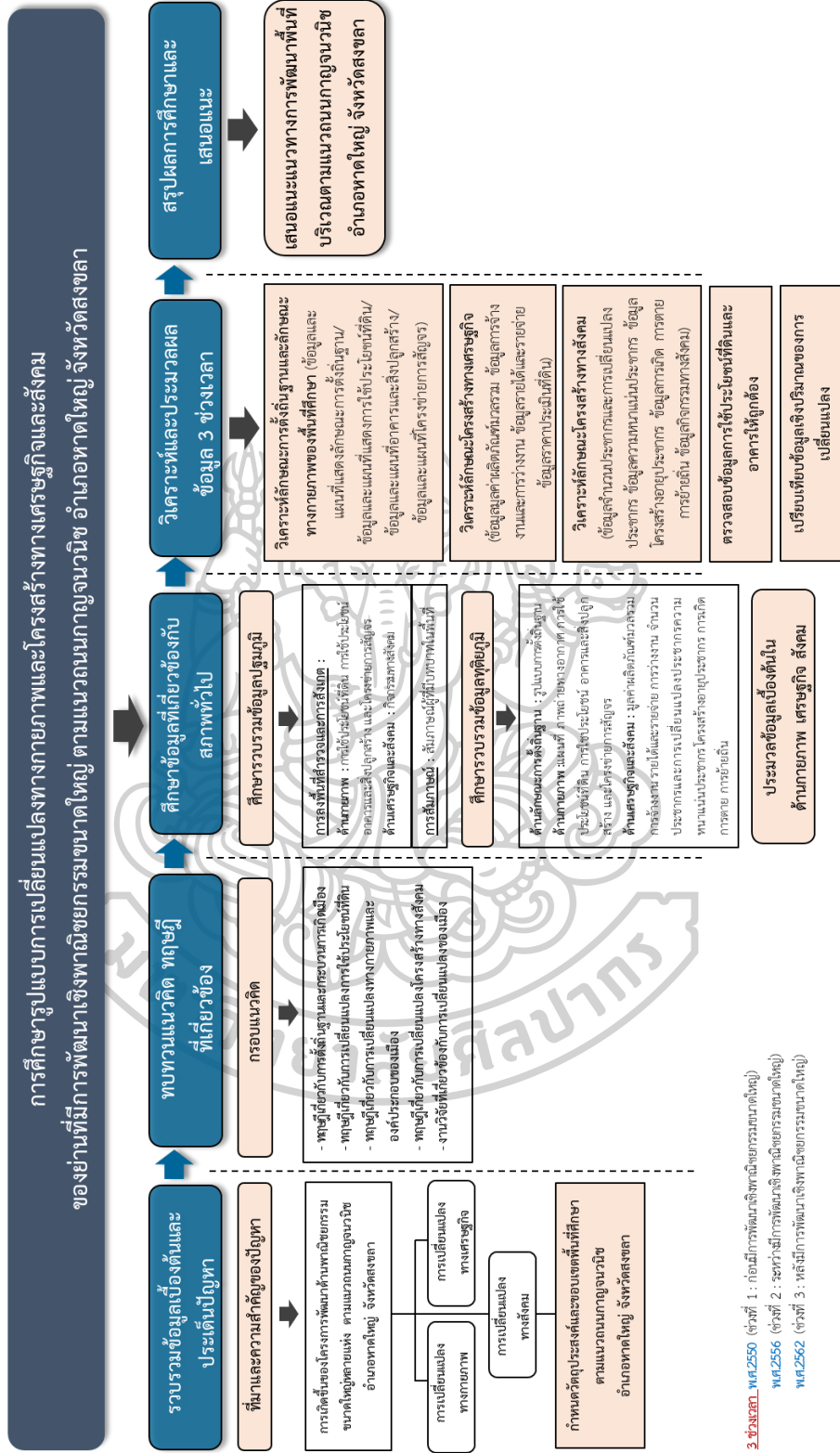
(3) วิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างทางสังคม โดยใช้ข้อมูลดังนี้

- ข้อมูลจำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงประชากร
- ข้อมูลความหนาแน่นประชากร
- ข้อมูลโครงสร้างอายุประชากร
- ข้อมูลการเกิด การตาย การย้ายถิ่น
- ข้อมูลกิจกรรมทางสังคม

(4) ตรวจสอบข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารให้ถูกต้อง ด้วยวิธีการสำรวจภาคสนามควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

(5) เปรียบเทียบข้อมูลเชิงปริมาณของการเปลี่ยนแปลง ทางกายภาพ (การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง และการเปลี่ยนแปลงโครงข่ายการสัญจร) ทางเศรษฐกิจ (ผลิตภัณฑ์มวลรวม การจ้างงานและการว่างงาน รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน และราคาประเมินที่ดิน) และทางสังคม (จำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงประชากร ความหนาแน่นประชากร โครงสร้างอายุประชากร การเกิด การตาย การย้ายถิ่น และกิจกรรมทางสังคม)

5) สรุปผลการศึกษาและเสนอแนะ เสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่บริเวณตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

3 ธันวาคม พ.ศ.2550 (ครั้งที่ 1 : ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่)
 พ.ศ.2556 (ครั้งที่ 2 : ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่)
 พ.ศ.2562 (ครั้งที่ 3 : หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่)

ภาพที่ 13 แสดงขั้นตอนและวิธีดำเนินงานวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information System : GIS) ซึ่งใช้สำหรับทำแผนที่ในช่วงเวลาก่อน ระหว่าง และหลังมีโครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ คือ *โปรแกรม ArcGIS 10.5* เป็นเครื่องมือฐานข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์หลักในการประกอบการวิจัยครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจคำนวณวิเคราะห์ และแสดงผลทั้งในรูปแบบของเชิงตัวเลขและแผนที่

2) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้านการจัดการเอกสารและการจัดทำรูปภาพ จำนวน 2 โปรแกรม

(1) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้านการจัดการเอกสาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโปรแกรมชุด Microsoft Office ได้แก่ โปรแกรม Microsoft Word โปรแกรม Microsoft Excel และโปรแกรม Microsoft PowerPoint

(2) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้านการจัดทำรูปภาพ ได้แก่ โปรแกรม Adobe Illustrator CS4 และโปรแกรม Adobe Photoshop CS6

3) ภาพถ่ายดิจิทัล ของพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

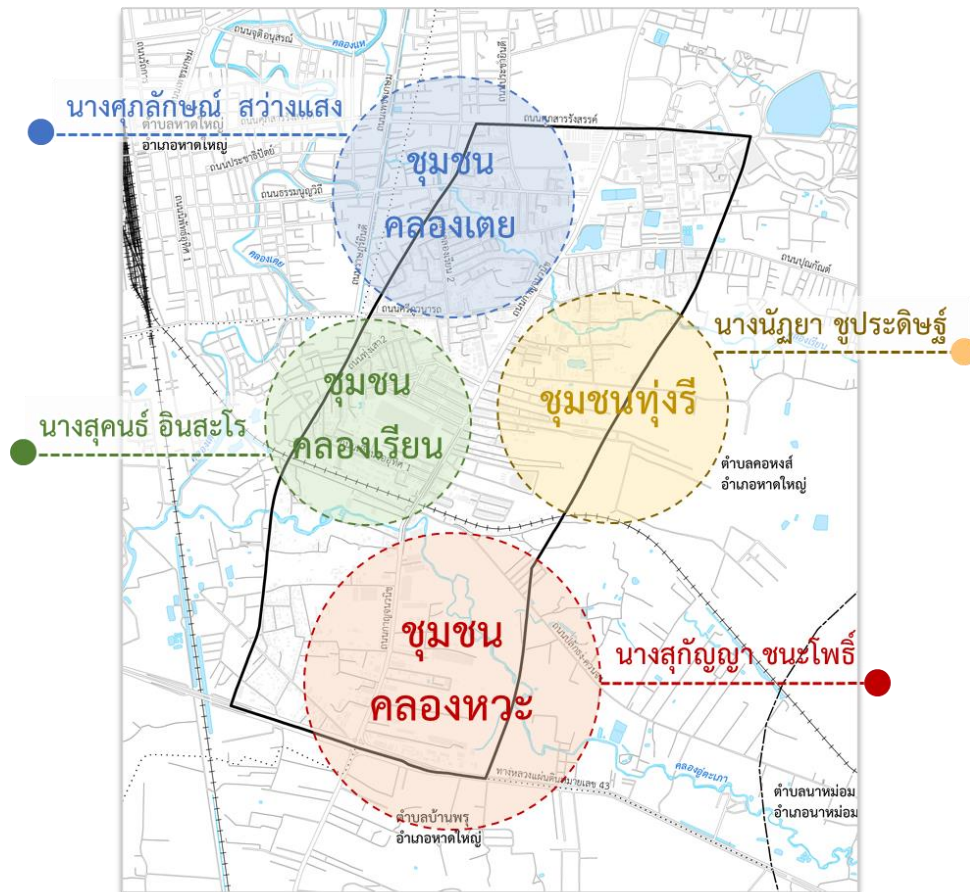
4) แบบสัมภาษณ์โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทในพื้นที่

(1) ผู้นำชุมชน ทั้ง 4 แห่ง ที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา ซึ่งสามารถมองเห็นความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ทั้งด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ได้แก่ นางศุภลักษณ์ สว่างแสง (ผู้นำชุมชนคลองเตย) นางนัญญา ชูประดิษฐ์ (ผู้นำชุมชนทุ่งรี) นางสุนันท์ อินสระโร (ผู้นำชุมชนคลองเรียน) และนางสุกัญญา ชนะโพธิ์ (ผู้นำชุมชนคลองหว่า)

(2) ผู้ประกอบการธุรกิจร้านค้าและร้านอาหาร

(3) เจ้าของกิจการอสังหาริมทรัพย์ขนาดกลาง

(4) ลูกจ้างที่เข้ามาทำงานภายในพื้นที่

ภาพที่ 14 ชุมชนในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1) ข้อมูลสภาพทั่วไปของอำเภอหาดใหญ่และพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนาภิเษก คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลเอกสารอ้างอิงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา จากหน่วยงานราชการ หอสมุด เอกสารทางวิชาการ อินเทอร์เน็ต โดยมีที่มาของแหล่งข้อมูลจาก ฐานข้อมูลอำเภอหาดใหญ่และจังหวัดสงขลา กรมการปกครอง สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา รวมทั้ง ข้อมูลอื่นๆ ที่ได้จากการสำรวจพื้นที่ ภาพถ่าย และการสัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่ เพื่อนำมาศึกษาที่ตั้ง และสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ สถานที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา การคมนาคม สาธารณูปโภค

สาธารณูปการ ประชากร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ศึกษา และผังเมืองรวมและนโยบายที่มีผลต่อพื้นที่ศึกษา

2) **ข้อมูลลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการเปลี่ยนทางด้านกายภาพ** คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ จากระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) 3 ช่วงปี คือ พ.ศ.2550 (ช่วงที่ 1 : ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่) พ.ศ.2556 (ช่วงที่ 2 : ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่) และพ.ศ.2562 (ช่วงที่ 3 : หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่) และภาพถ่ายจากดาวเทียม ภาพถ่ายสภาพพื้นที่ปัจจุบัน โดยมีที่มาของแหล่งข้อมูลจากกรมพัฒนาที่ดิน และการลงพื้นที่สัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่และสำรวจด้วยตนเอง

3) **ข้อมูลการเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจและสังคม** คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก อินเทอร์เน็ต โดยมีที่มาของแหล่งข้อมูลจากสำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา กรมการปกครอง และการลงพื้นที่สัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่ที่สามารถมองเห็นความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ด้านโครงสร้างทางสังคม

3.4 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่

วิเคราะห์ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน (Urban Patterns) ได้แก่ การตั้งถิ่นฐานตามแนวยาว (Linear Settlement) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตัว (Scatter Settlement) และการตั้งถิ่นฐานแบบเป็นระเบียบ (Uniform Settlement)

2) การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ

วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ใช้วิธีการซ้อนทับของแผนที่ชั้นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเอกสารและสังเกตการณ์ภาคสนามในเบื้องต้น และการใช้วิเคราะห์เชิงเส้นของการเชื่อมต่อพื้นที่ภายในเมือง จากข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิทั้งข้อมูลประวัติศาสตร์ การใช้ประโยชน์ที่ดิน การสัญจรในพื้นที่เมืองสงขลา ทั้ง 3 ช่วงเวลา พื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ก่อนระหว่าง และหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ โดยวิเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมและการพิจารณาจากแผนที่ภูมิสารสนเทศ ภาพถ่ายทางอากาศ รูปถ่ายดิจิทัล ประกอบการวิเคราะห์ โดยมีประเด็นการศึกษา 3 ประเด็น เป็นตัวแปรหลัก ได้แก่

(1) **การใช้ประโยชน์ที่ดิน** วิเคราะห์ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ ประเภทที่อยู่อาศัย ประเภทพาณิชยกรรม ประเภทอุตสาหกรรม ประเภทเกษตรกรรม ประเภทสถาบันราชการ ประเภทการสาธารณสุขูปโภคและการสาธารณสุขการแหล่งน้ำ และประเภทอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตลอดจนการวิเคราะห์ลักษณะการเชื่อมโยงของกิจกรรมการใช้ที่ดิน การรวมตัวและการกระจายตัวของกิจกรรมต่างๆ ภายในที่ดินของพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดสกลนคร

(2) **การใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง** วิเคราะห์ประเภทการใช้ประโยชน์อาคาร การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อาคาร กิจกรรมการใช้ประโยชน์อาคาร การกระจุกตัวและการกระจายตัวของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดสกลนคร รวมถึงวิเคราะห์ความหนาแน่นของมวลอาคารต่อพื้นที่ว่าง

(4) **โครงข่ายการสัญจร** วิเคราะห์รูปแบบโครงข่ายการสัญจรแบบตารางกริด แบบลิเนียร์ และแบบที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ วิเคราะห์การเชื่อมต่อและการเข้าถึงของระบบคมนาคมและขนส่งในพื้นที่

3) การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

วิเคราะห์มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม การจ้างงานและการว่างงาน รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน และราคาประเมินที่ดิน

4) การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างทางสังคม

วิเคราะห์จำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงประชากร ความหนาแน่นประชากร โครงสร้างอายุประชากร การเกิด การตาย การย้ายถิ่น และกิจกรรมทางสังคม

3.5 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์จึงนำมาประมวลผลและสรุปผลการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชยกรรมขนาดใหญ่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดสกลนคร รวมถึงนำข้อมูลที่ได้มาชี้แจงประเด็นที่สำคัญ และเสนอแนะแนวทาง ในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นไปตามกรอบการพิจารณา นอกจากนี้ยังรวมถึง เสนอแนะแนวทางสำหรับผู้สนใจจะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวเนื่อง หรือต่อยอดงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดสกลนคร หรือพื้นที่อื่นตามความสนใจของผู้ที่จะวิจัย

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

การศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการประมวลข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่เมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา เพื่อศึกษาปรากฏการณ์เชิงพื้นที่จากการเกิดขึ้นของการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ และเป็นพื้นฐานในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ของพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ก่อนและหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ โดยมีหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- 4.1 ประวัติและความเป็นมาของพื้นที่ศึกษา
- 4.2 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา
- 4.3 สรุปสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

4.1 ประวัติและความเป็นมาของพื้นที่ศึกษา

เมืองหาดใหญ่ เป็นที่รู้จักและกล่าวถึงกันมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 โดยถูกกล่าวถึงในจดหมายหลวงอุดมสมบัติ ถึงพระยาศรีพิพัฒน์ (ทัต) และในพงศาวดารเมืองสงขลา เรียบเรียงโดยพระยาวิเชียรคีรี (ชม) ตรงกับปี พ.ศ.2381 กล่าวถึงเหตุการณ์ที่ว่า “*ตนกูหมัดสะวะ หลานเจ้าพระยาไทรบุรีของสุมสมัครพรรคพวกได้แล้วยกเข้ามาตีชิงเอาเมืองไทรบุรีได้อีก พระอภัยธิเบศร์ พระยาไทรบุรี บุตรเจ้าพระยานครทานกำลังตนกูหมัดสะวะไม่ได้ ก็ยกครอบครัวล่าถอยมาตั้งอยู่ที่ ตำบลท่าหาดใหญ่ แขวงเมืองสงขลา พระยาสุนทรานุรักษ์ (บุญสังข์) ช่วยราชการเมืองสงขลา แต่งให้ขุนต่างตากุมไพร่ 500 คน ไปตั้งค่ายมั่นรักษาอยู่ที่พะตง ริมเขตแดนเมืองไทรบุรี พระยาสงขลาเกณฑ์ไพร่พลได้เสร็จแล้วรีบยกขึ้นไปตั้งที่ท่าหาดใหญ่แล้วให้หลวงบริรักษ์ภูเบศร์ ผู้ช่วยราชการเมืองสงขลา เป็นกองส่งเสบียงอาหารอยู่ที่ตำบลท่าหาดใหญ่”*

อำเภอหาดใหญ่เป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ คมนาคม การปกครอง และการศึกษาที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีต จนเป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคใต้ในเวลาต่อมา โดยได้รับการก่อตั้งเป็นอำเภอเมื่อปี พ.ศ.2447 โดยมีหลวงภูวนารถบุรานุรักษ์ (อ่วม เศวदनันท์) เป็นนายอำเภอคนแรกในปี พ.ศ.2490 อำเภอหาดใหญ่ถูกยกฐานะเป็นอำเภอชั้นเอก เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2471 ชุมชนตลาดหาดใหญ่ซึ่งเป็นศูนย์กลางของอำเภอหาดใหญ่ ได้รับการยกฐานะให้

เป็นสุขาภิบาล ต่อมาในวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ.2478 ได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหาดใหญ่ วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2492 รัฐบาลได้ประกาศยกฐานะจากเทศบาลตำบลหาดใหญ่เป็นเทศบาลเมืองหาดใหญ่ จนกระทั่งปี พ.ศ.2538 ก็ได้ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนครหาดใหญ่จนถึงปัจจุบัน

สำหรับความเป็นมาของพื้นที่ศึกษาในอดีต พบว่า มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอยู่ระหว่างที่ราบลุ่ม (ทางน้ำหลาก) กับพื้นที่ภูเขาสูงด้านทิศตะวันออกของชุมชน ลักษณะการตั้งถิ่นฐานไปตามแนวถนนสายสำคัญต่างๆ มีการกระจุกตัวของสิ่งปลูกสร้างเดิมที่ค่อนข้างหนาแน่นบริเวณเกาะกลุ่มไปตามแนวนนกาญจนวนิชและถนนธรรมญูวิถีซึ่งเป็นอาคารพาณิชย์กรรมร้านค้า และมีการเกาะกลุ่มไปตามแนวนนสายปูลณภัณฑ์เป็นส่วนใหญ่ รวมถึงมีการเกาะกลุ่มไปตามแนวนนศรีภูวนารถและถนนต่างๆ ที่อยู่บริเวณโดยรอบ และเริ่มเกิดการขยายตัวของชุมชนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 15 ภาพบริเวณหอนาฬิกาอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในอดีต

ภาพที่ 16 ภาพบริเวณใจกลางเมืองหาดใหญ่ในอดีต

ภาพที่ 17 ภาพบริเวณสถานีรถไฟชุมทางหาดใหญ่ในอดีต

ภาพที่ 18 ภาพบริเวณพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในอดีต

4.2 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

4.2.1 ที่ตั้งและสภาพภูมิประเทศ

1) ที่ตั้ง

ที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช ตั้งอยู่ในตำบลคอกหงส์ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มีขนาดพื้นที่ประมาณ 6.64 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,150.68 ไร่ ซึ่งพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ขนานจากแนวถนนกาญจนวนิชเป็นระยะ 800 เมตร เริ่มต้นตั้งแต่แยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนสุขสารรังสรรค์ จนถึงแยกถนนกาญจนวนิชตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43 (ภาพที่ 19)

ทิศเหนือ จรดถนนสุขสารรังสรรค์ ฟากใต้

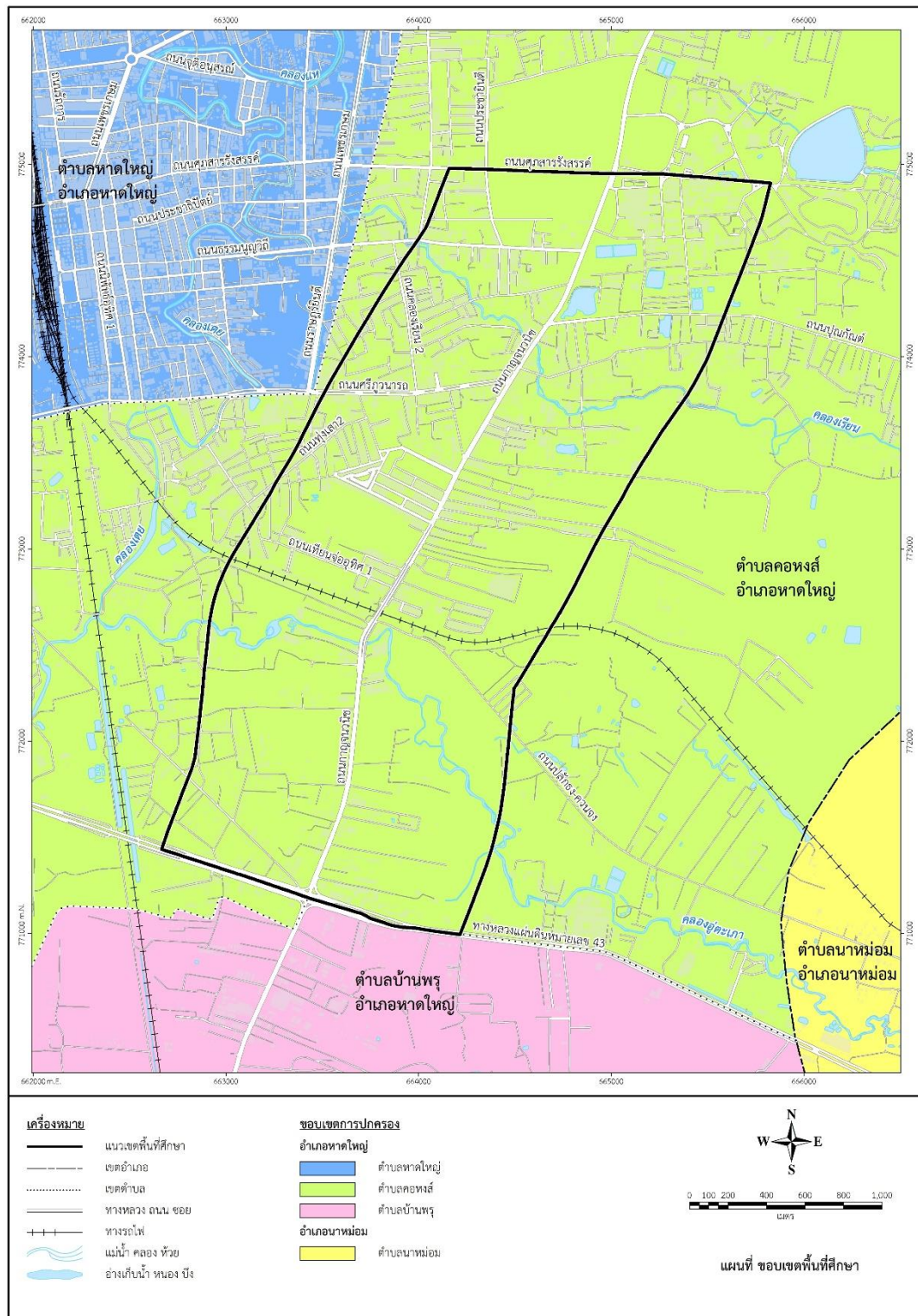
ทิศตะวันออก ขนานกับแนวถนนกาญจนวนิชไปทางทิศตะวันตกเป็นระยะ 800 เมตร โดยเริ่มต้นตั้งแต่แยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนสุขสารรังสรรค์ จนถึงแยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43

ทิศใต้ จรดถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43 ฟากเหนือ

ทิศตะวันตก ขนานกับแนวถนนกาญจนวนิชไปทางทิศตะวันออกเป็นระยะ 800 เมตร โดยเริ่มต้นตั้งแต่แยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนสุขสารรังสรรค์ จนถึงแยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43

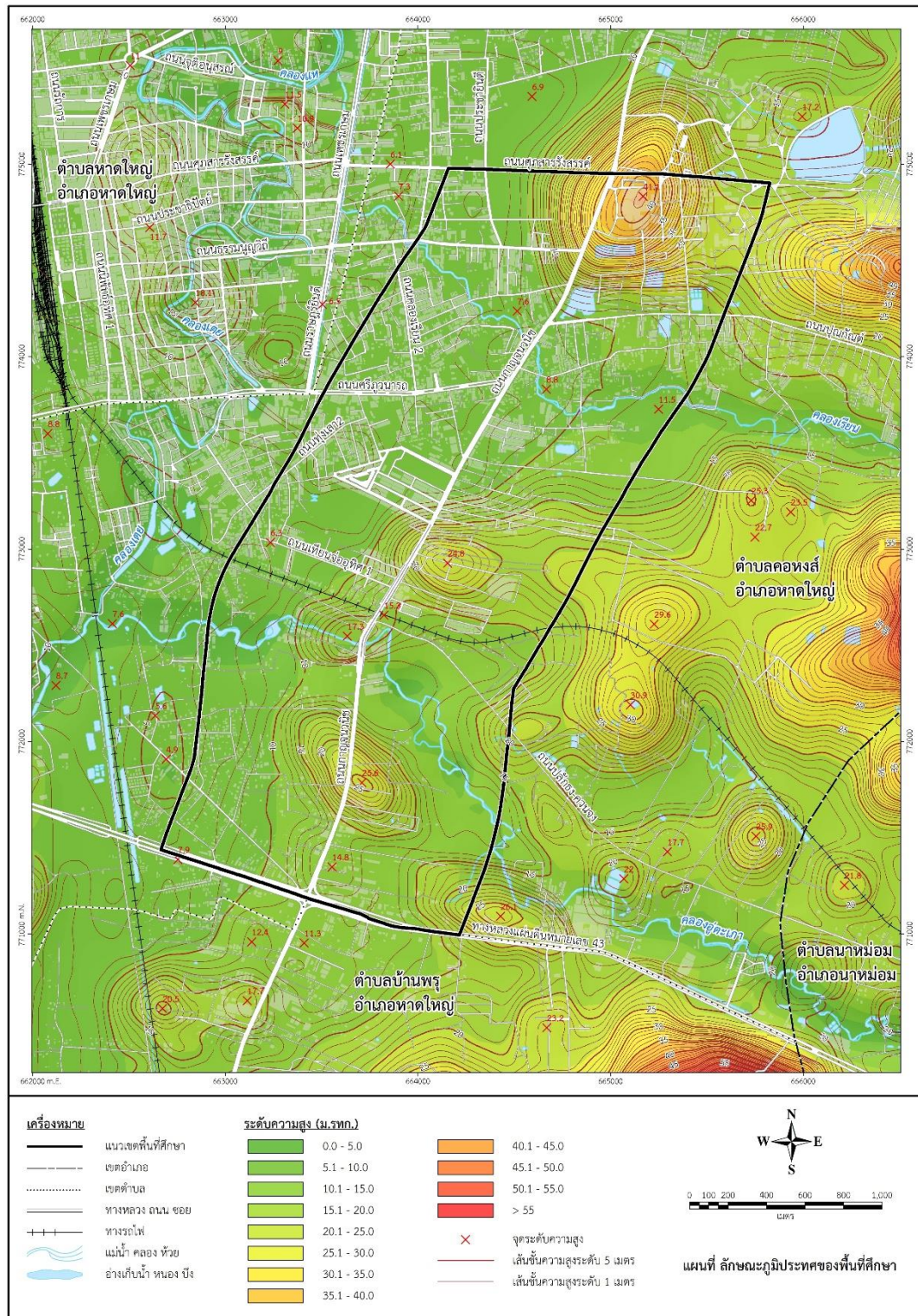
2) สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศและภูมิสัณฐานของจังหวัดสงขลาและอำเภอกาญจนบุรี สามารถแบ่งลักษณะภูมิประเทศออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ ที่ราบและที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่ลาดเขา และพื้นที่เนินเขาและภูเขา ส่วนบริเวณพื้นที่ศึกษามีลักษณะภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่เป็น **ที่ราบและที่ราบลุ่มแม่น้ำ** ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนทะเลสาบและตะกอนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาพามาทับถมมีความสูงจากระดับทะเลปานกลางระหว่าง 0 - 100 เมตร บริเวณนี้มักจะมีน้ำท่วมขังนานหลายวัน เนื่องจากเป็นพื้นที่รับน้ำ

ภาพที่ 19 แผนที่ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 20 แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

4.2.2 สภาพภูมิอากาศ

พื้นที่ศึกษาตั้งอยู่ในเขตอิทธิพลของมรสุมเมืองร้อน (Tropical Monsoon Climate) มีลมมรสุมพัดผ่านประจำทุกปี คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ จากการพัดผ่านของลมมรสุมซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของอำเภอหาดใหญ่โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ฤดูกาล แบ่งออกเป็น 2 ฤดูกาล คือ

(1) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ระยะเวลาเป็นช่วงว่างระหว่างฤดูมรสุมหลังจากสิ้นสุดมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือหรือฤดูหนาวแล้ว อากาศจะเริ่มร้อนและมีอากาศร้อนจัดที่สุดในเดือนเมษายน

(2) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนมกราคม โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งฤดูฝน ออกเป็น 2 ระยะเวลา คือ

- ฤดูฝนจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคมฝนเคลื่อนตัวมาจากด้านตะวันตก (ทะเลอันดามัน) ส่วนมากฝนตกในช่วงบ่ายถึงค่ำ ปริมาณและการกระจายของฝนจะน้อยกว่าช่วงมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากมีแนวเทือกเขาบรรทัดบังไว้

- ฤดูฝนจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ฝนเคลื่อนตัวมาจากด้านตะวันออก (อ่าวไทย) ฝนจะตกชุกหนาแน่นและอุณหภูมิของอากาศค่อนข้างเย็น

2) อุณหภูมิ เฉลี่ยทั้งปีประมาณ 25.81 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32.03 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 25.17 องศาเซลเซียส โดยในช่วงเดือนมีนาคมถึงกันยายน เป็นช่วงที่มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดประมาณ 28.63 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนตุลาคม - มกราคม 27.26 องศาเซลเซียส กล่าวได้ว่าอุณหภูมิในพื้นที่ในแต่ละช่วงของปีไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากอ่าวไทยทะเลอันดามัน และทะเลสาบสงขลา

4.2.3 สถานที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษามีถนนที่สำคัญ ได้แก่ ถนนกาญจนวนิช ถนนศรีสุวรรณารถ ถนนธรรมานุญูวิถิ และถนนปทุมกันต์ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นถนนที่มีการเกิดขึ้นของสถานที่และกิจกรรมที่มีความสำคัญกับชาวหาดใหญ่ โดยส่วนใหญ่จะเป็นสถานศึกษา สถานพยาบาล และพื้นที่ศูนย์การค้าพาณิชยกรรมที่มีความสำคัญ มีรายละเอียดดังนี้

1) **โรงพยาบาลสงขลานครินทร์** ก่อสร้างเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2519 เป็นโรงพยาบาลศูนย์ที่มีความสำคัญต่อคนในจังหวัดสงขลา เนื่องจากเป็นโรงพยาบาลโรงเรียนแพทย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ชั้นสูงแห่งแรกของภาคใต้ ตั้งอยู่ภายในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ อยู่ทางด้านตะวันออกของถนนกาญจนวนิช เนื้อที่ประมาณ 120,000 ตร.ม. เป็นโรงพยาบาลขนาด 853 เตียง ให้บริการรักษาพยาบาลผู้ป่วยนอก ผู้ป่วยใน ผู้ป่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินในสาขาต่างๆ ได้แก่ เวชปฏิบัติทั่วไป สูติรีเวช ศัลยกรรม อายุรกรรม กุมารเวชกรรม ศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์และกายภาพบำบัด ตา หูคอจมูก จิตเวช นอกจากนี้ยังให้บริการคลินิกกระบังปวดและฝังเข็ม รังสีรักษาและผ่าตัดแบบผู้ป่วยนอก นอกจากนี้ยังมีศูนย์ความเป็นเลิศทางด้านหัวใจ มะเร็ง ทางเดินอาหารและตับ

2) **มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสงขลา** ก่อสร้างเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2514 เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในภาคใต้ แห่งที่ 3 ในส่วนภูมิภาค และแห่งที่ 9 ของประเทศไทย ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2510 ปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เปิดการสอนทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มีทั้งสิ้น 5 วิทยาเขต ได้แก่ วิทยาเขตปัตตานี วิทยาเขตหาดใหญ่ วิทยาเขตภูเก็ต วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี และวิทยาเขตตรังครอบคลุมทั้ง และมี 31 คณะ ครอบคลุมทั้ง สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์การแพทย์ การเกษตร มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ทำการเรียนการสอนทั้งหลักสูตรภาษาไทยและหลักสูตรนานาชาติ ภาคปกติและภาคพิเศษ

3) **สถานีขนส่งผู้โดยสาร อำเภอหาดใหญ่ แห่งที่ 1** สำหรับสถานีขนส่งรถตู้โดยสารหาดใหญ่ แห่งที่ 1 เป็นจุดขึ้นรถตู้ที่เดินทางจากอำเภอหาดใหญ่ไปยังเส้นทางภาคใต้ตอนบน ได้แก่ จังหวัดตรัง จังหวัดสตูล จังหวัดพัทลุง จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ต จึงนับได้ว่าเป็นสถานที่เปลี่ยนถ่ายการเดินทางที่มีความสำคัญแก่คนจากทั้งภายในและภายนอกจังหวัดสงขลา ทั้งนี้ บริเวณโดยรอบสถานีขนส่งผู้โดยสารฯ ยังเป็นจุดสำหรับรถทัวร์ รถสองแถว รถแท็กซี่ วินมอเตอร์ไซด์ เพื่อเป็นทางเลือกในการให้บริการแก่ประชาชน

4) **ศูนย์การค้าเทสโก้ โลตัส หาดใหญ่** ซึ่งเป็นศูนย์การค้าธุรกิจค้าปลีกที่มีการจำหน่ายสินค้าคุณภาพสูง และเป็นศูนย์การค้าและห้างสรรพสินค้าประเภทซูเปอร์มาร์เก็ตสัญชาติไทย ดำเนินกิจการค้าปลีกสินค้าอุปโภคบริโภค โดยศูนย์การค้าเทสโก้ โลตัส หาดใหญ่ ให้บริการแก่คนในจังหวัดหาดใหญ่มากมาย

5) **ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัล หาดใหญ่** ก่อสร้างเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2556 เป็นศูนย์การค้าช้อปปิ้งคอมเพล็กซ์ที่ใหญ่และทันสมัยที่สุดในจังหวัดสงขลา ได้รวบรวมร้านค้าและบริการสำหรับลูกค้าและนักท่องเที่ยวไว้ครบครัน เดินทางสะดวกด้วยทำเลที่ตั้งใจกลางแหล่งท่องเที่ยวเมืองหาดใหญ่ ใช้เวลาเดินทางเพียง 1 นาที จากสถานีขนส่งผู้โดยสาร อำเภอหาดใหญ่ แห่งที่ 1 และ

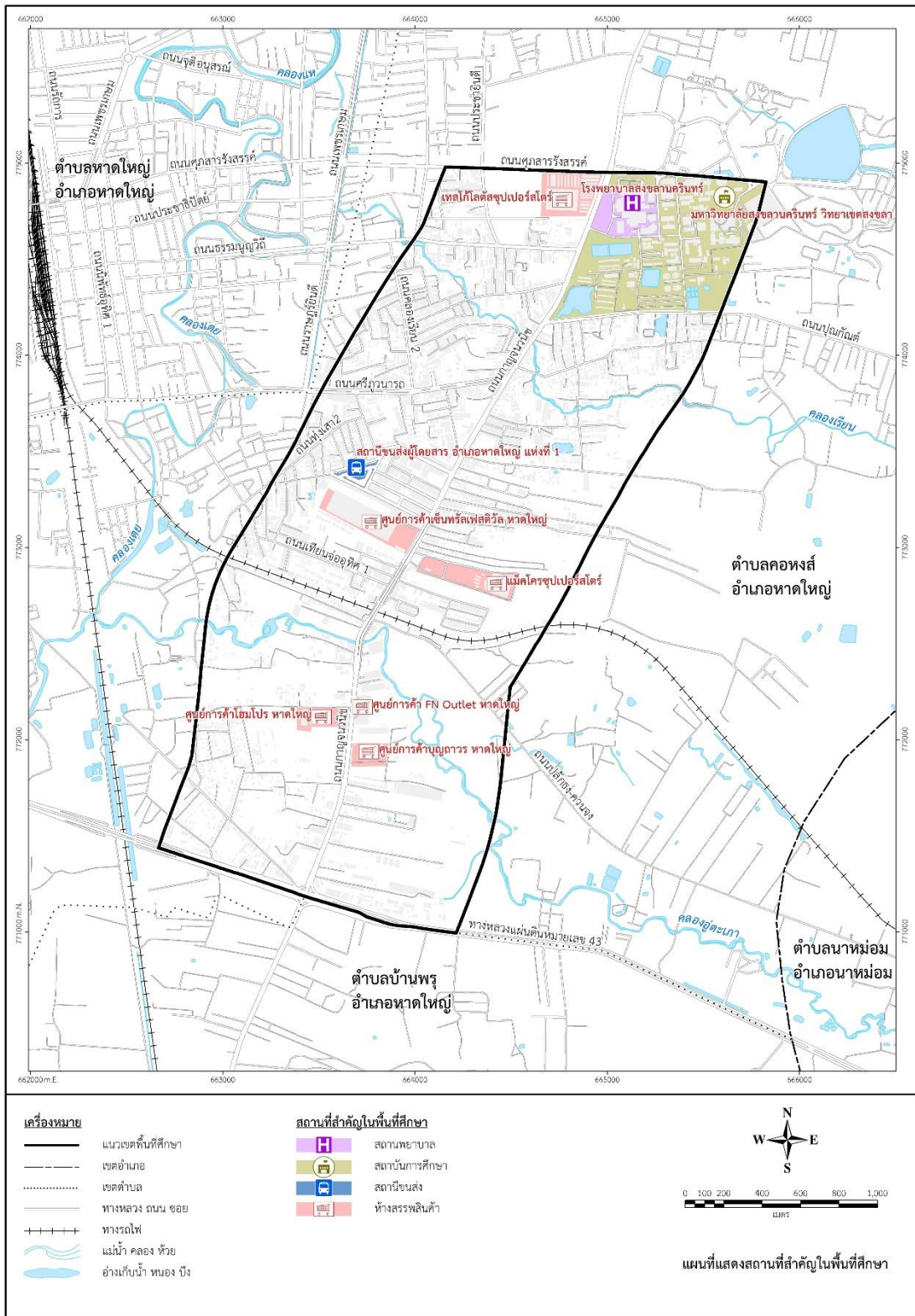
ใช้เวลาเดินทางเพียง 15 นาที จากสนามบินหาดใหญ่ ทั้งนี้ การออกแบบสถาปัตยกรรมได้รับแรงบันดาลใจมาจากกราฟิกรูปทรงเหลี่ยมของปริซึม มีความโมเดิร์นล้ำสมัยด้วยไฟ LED

6) ศูนย์การค้าแม็คโคร หาดใหญ่ เป็นศูนย์การค้าที่อยู่คู่กับคนหาดใหญ่มาอย่างยาวนาน โดยเป็นศูนย์จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคหลากหลายประเภท และเป็นธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายสินค้าแช่แข็งและแช่เย็น จำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารคุณภาพสูง รวมถึงให้บริการที่เกี่ยวข้องอื่นๆ แก่ผู้ประกอบการธุรกิจด้านอาหาร และผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับโรงแรมและการบริการนักท่องเที่ยว รวมถึงลูกค้าผู้ประกอบการโรงแรม ร้านอาหาร และจัดเลี้ยง เป็นต้น

7) ศูนย์การค้า FN Outlet หาดใหญ่ เป็นศูนย์การค้าที่มีสินค้าอันหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของคนท้องถิ่น เช่น เครื่องนอน เครื่องครัว ของแต่งบ้านต่างๆ สินค้าแฟชั่นต่างๆ เพื่อส่งเสริมสถาบันครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ในจังหวัดภาคใต้ รองรับคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย และยังรองรับนักท่องเที่ยวและลูกค้าบ้านพี่เมืองน้อง ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์

8) ศูนย์การค้าโฮมโปร หาดใหญ่ ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ.2556 โดย "โฮมโปรหาดใหญ่ (กาญจนนิช)" เป็นสาขาแห่งที่ 2 ในหาดใหญ่ ลงทุนพัฒนาศูนย์จำหน่ายวัสดุก่อสร้างและสินค้าตกแต่งบ้านบนพื้นที่กว่า 17 ไร่ ให้เป็นศูนย์รวมทุกความสุขเรื่องบ้านครบคัมในทีเดียว รองรับความต้องการสินค้าและบริการเกี่ยวกับบ้านครบวงจร โดยกลุ่มลูกค้าหลักจะอยู่หาดใหญ่รอบนอก และอำเภอที่อยู่ทางฝั่งตะวันตกของอำเภอหาดใหญ่ ได้แก่ อำเภอนาหม่อม อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอจะนะ เป็นต้น รวมถึงเป็นการรองรับลูกค้า 3 จังหวัด และชายแดนมาเลเซีย

9) ศูนย์การค้าบุญถาวร หาดใหญ่ ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ.2560 เป็นศูนย์การค้าปลีกวัสดุตกแต่งขนาดใหญ่ในภาคใต้ ซึ่งเป็นศูนย์ค้าปลีกวัสดุตกแต่งบ้านแบบครบวงจรรูปแบบแฟรนไชส์ ทั้งนี้ ศูนย์การค้าบุญถาวร หาดใหญ่ เปิดให้บริการโดยร่วมมือกับ ทรีเคโฮม เบส (3K Home Base) ซึ่งเป็นร้านวัสดุค้าปลีกของพี่น้องชาวหาดใหญ่ นับว่าเป็นคู่ค้าพันธมิตร และยังเป็นศูนย์การค้าที่มีการคัดสรรสินค้าที่หลากหลายแต่มีความครบครันในทีเดียว เป็นธุรกิจส่วนกลางที่เข้ามาเสริมธุรกิจท้องถิ่น

ภาพที่ 21 แผนที่แสดงสถานที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

4.2.4 การคมนาคม

1) **ทางบก** การคมนาคมขนส่งทางบกในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ เป็นระบบการคมนาคมหลักในพื้นที่ โดยมีโครงข่ายถนนระดับต่างๆ เชื่อมโยงการเดินทางทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ ลักษณะการวางโครงข่ายถนนสามารถเข้าถึงพื้นที่ย่านพาณิชย์กรรมที่สำคัญและย่านชุมชนได้สะดวก รวดเร็ว พื้นผิวถนนสายหลัก สายรอง และสายย่อย ส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง

การคมนาคมขนส่งทางบกที่สำคัญของพื้นที่ศึกษา มีรายละเอียดได้ดังนี้

(1) ถนนกาญจนวนิช (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 407)

ถนนกาญจนวนิช หรือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 407 เป็นเส้นทางสำหรับใช้เชื่อมต่อในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่กับอำเภอใกล้เคียง เชื่อมโยงระหว่างอำเภอเมืองสงขลา และอำเภอหาดใหญ่ ในแนวตะวันออกเฉียงเหนือ - ตะวันตกเฉียงใต้ เริ่มจากแยกคอหงส์ ผ่านตำบลคอหงส์ น้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ ผ่านตำบลพะวง เขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา บรรจบที่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 ที่แยกสำโรง อำเภอเมืองสงขลา รวมระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 19.565 กิโลเมตร

ภาพที่ 22 แสดงลักษณะถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 407 (ถนนกาญจนวนิช)

(2) ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43

ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43 เป็นเส้นทางหลักที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดสงขลา กับจังหวัดปัตตานี มีจุดเริ่มต้นที่บ้านคลองหะ ในเขตเทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มุ่งหน้าไปทางตะวันออก ผ่านอำเภอนาหม่อม เพื่อไปเชื่อมต่อกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 406 บริเวณบ้านควนมีด อำเภอจะนะ และไปสิ้นสุดที่สามแยกดอนยาง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี รวมระยะทางประมาณ 104.268 กิโลเมตร ลักษณะกายภาพปัจจุบันมี 4 ช่องจราจร กว้างช่องจราจรละประมาณ 3.5 เมตร

ภาพที่ 23 แสดงลักษณะถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43

(3) ถนนศุภสารรังสรรค์

ถนนศุภสารรังสรรค์เป็นถนนที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อระหว่างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 407 (ถนนกาญจนวนิช) และถนนราษฎร์ยินดี ในแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก การใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวเส้นทางเป็นพื้นที่เนื้อเมืองที่มีการใช้กิจกรรมทั้งทางพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางถึงหนาแน่นสูง

ภาพที่ 24 แสดงลักษณะถนนศุภสารรังสรรค์

(4) ถนนธรรมบุญวิถี

ชื่อ "ถนนธรรมบุญวิถี" หมายถึง พ.ศ.2475 มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญ เชื่อมต่อระหว่างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 407 (ถนนกาญจนวนิช) และถนนราษฎร์ยินดี ในแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมพาณิชยกรรม

ภาพที่ 25 แสดงลักษณะถนนธรรมนุญวิถี

(5) ถนนปทุมณกัณฑ์

ถนนปทุมณกัณฑ์เป็นสายสำคัญที่มีการจราจรหนาแน่นโดยเฉพาะช่วง 2 กม. แรก ซึ่งมีทั้งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี โรงเรียน ม.อ.วิทยานุสรณ์ และชุมชนที่หนาแน่นเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่เรียงตลอดสาย ถนนเส้นนี้ยังเป็นสายเลี่ยงเมืองที่เชื่อมต่อทางไปสงขลา - นาทมอม - จะนะ และเชื่อมโยงสู่พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาพที่ 26 แสดงลักษณะถนนปทุมณกัณฑ์

(6) ถนนศรีภูวนารถ (ทางหลวงชนบทสงขลา 2029)

ถนนศรีภูวนารถ หรือ ทางหลวงชนบทสงขลา 2029 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 บริเวณ กม.ที่ 27+000 ไปทางทิศตะวันตก และเชื่อมต่อไปยังซอยเพชรเกษม 27 รวมระยะทางประมาณ 0.486 กิโลเมตร การใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวเส้นทางเป็นพื้นที่เนื้อเมืองที่มีการใช้กิจกรรมทั้งทางพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางถึงหนาแน่นสูง

ภาพที่ 27 แสดงลักษณะถนนศรีสุวรรณารถ (ทางหลวงชนบทสงขลา 2029)

(7) ถนนคลองเรียน 2

ถนนคลองเรียน 2 เป็นถนนที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อระหว่างถนนธรรมญูวิถี และ ถนนศรีสุวรรณารถ (ทางหลวงชนบทสงขลา 2029) ในแนวทิศเหนือ - ใต้ การใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวเส้นทางเป็นพื้นที่เนื้อเมืองที่มีการใช้กิจกรรมทั้งทางพาณิชยกรรมร้านค้าเป็นส่วนใหญ่

ภาพที่ 28 แสดงลักษณะถนนคลองเรียน 2

(8) ถนนปลักธง - ควนจง

ถนนปลักธง - ควนจง เป็นถนนที่แยกจากถนนกาญจนาภิเษก (ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 407) ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ การใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวเส้นทางเป็นพื้นที่ป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ และการกระจายตัวของบ้านเมือง ไม่ได้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างหนาแน่นเหมือนถนนสายอื่นๆ

ภาพที่ 29 แสดงลักษณะถนนปลักธง - ควนจง

2) ทางราง

อำเภอหาดใหญ่ มีการขนส่งทางรางโดยมีสถานีให้บริการจำนวน 1 แห่ง คือ **สถานีรถไฟหาดใหญ่** ซึ่งเป็นสถานีใหญ่ของจังหวัดสงขลาและมีขบวนรถจากกรุงเทพฯ - ชุมทางหาดใหญ่เป็นระยะทาง 945 กิโลเมตร โดยการคมนาคมขนส่งทางรางนั้นเป็นทางเลือกที่ดีในการส่งสินค้า อันเนื่องมาจากสามารถขนถ่ายสินค้าได้จำนวนมากและมีราคาประหยัด เส้นทางที่ผ่านสถานีรถไฟหาดใหญ่นี้มาจากรถไฟเส้นทางที่ผ่านอำเภอควนเนียงอำเภอบางกล่ำ อำเภอหาดใหญ่ และไปสิ้นสุดที่อำเภอสะเดา

สถานีรถไฟหาดใหญ่ ตั้งอยู่บนถนนรถไฟ ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาเป็นสถานีรถไฟระดับ 1 ของทางรถไฟภาคใต้ มี 2 สาย สายแรกมุ่งหน้าไปปัตเตอร์เวิร์ธ ประเทศมาเลเซียและสายที่ 2 มุ่งหน้าไปยังปลายทางที่สถานีรถไฟสุโขทัย-ลก ดิตชายแดนประเทศมาเลเซีย ด้านรัฐกลั่นต้นการคมนาคมในภาคใต้ในอดีตนั้น ต้องใช้การเดินทางด้วยรถไฟเป็นส่วนใหญ่ และด้วยการเป็นชุมทางสำคัญส่งผลให้อำเภอหาดใหญ่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงนับจากอดีตจนปัจจุบัน มีตัวเมืองและย่านพาณิชย์ขนาดใหญ่จนมีขนาดใหญ่กว่าตัวอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ตารางที่ 3 ตารางการเดินทางรถไฟ กรุงเทพฯ - ชุมทางหาดใหญ่

ประเภทรถ	ต้นทาง กรุงเทพฯ		ปลายทาง หาดใหญ่		หมายเหตุ
	ชื่อสถานี	เวลาออก	ชื่อสถานี	เวลาถึง	
รถเร็ว	กรุงเทพฯ	13.00	หาดใหญ่	05.52	-
รถด่วนพิเศษ	กรุงเทพฯ	14.45	หาดใหญ่	06.35	-
รถด่วนพิเศษ	กรุงเทพฯ	15.10	หาดใหญ่	07.20	-
รถเร็ว	กรุงเทพฯ	15.35	หาดใหญ่	09.15	-
รถด่วนพิเศษ	กรุงเทพฯ	22.50	หาดใหญ่	12.34	-

ที่มา : การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2563

ภาพที่ 30 สถานีชุมทางหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ทั้งนี้ **พื้นที่ศึกษาไม่มีสถานีรถไฟตั้งอยู่ในพื้นที่** มีเพียงเส้นทางรถไฟที่พาดผ่านมายังพื้นที่ศึกษาเท่านั้น โดยพื้นที่ศึกษาเป็นทางผ่านสำหรับเส้นทางรถไฟที่วิ่งไปยังปลายทางที่สถานีรถไฟสุโขทัย-อุบลราชธานี อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดหนองบัวลำภู ตัดข้ามแดนประเทศมาเลเซีย

3) ทางน้ำ

อำเภหาดใหญ่และพื้นที่ศึกษาไม่มีการคมนาคมขนส่งทางน้ำ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ไม่มีทางออกทางทะเล ดังนั้นจึงไม่มีท่าเรือสำหรับรองรับการขนส่งสินค้าทางน้ำ โดยท่าเรือที่อยู่ใกล้ที่สุด คือ ท่าเรือน้ำลึกบริเวณตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

4) ทางอากาศ

อำเภหาดใหญ่และพื้นที่ศึกษาไม่มีการคมนาคมขนส่งทางอากาศ แต่มีท่าอากาศยานที่เชื่อมต่อกับอำเภอคลองหอยโข่งซึ่งเป็นที่ตั้งของ สนามบินนานาชาติหาดใหญ่ ที่ทำหน้าที่เป็นประตูคอยรับผู้โดยสารที่เดินทางไปประกอบธุรกิจและซื้อสินค้าทางภาคใต้

5) ระบบขนส่งสาธารณะ

อำเภหาดใหญ่เป็นอำเภอที่มีความสำคัญและถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การค้าขาย การศึกษา ของทางภาคใต้ ซึ่งมีความเป็นเมืองสูงมาก ระบบขนส่งสาธารณะจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรองรับทั้งประชาชนภายในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ ทั้งการเชื่อมโยงภายในอำเภอ เชื่อมโยงระหว่างอำเภอ เชื่อมโยงระหว่างจังหวัด ไปจนกระทั่งเชื่อมโยงระดับภูมิภาค ปัจจุบันจึงทำให้อำเภหาดใหญ่และพื้นที่ศึกษามีระบบขนส่งสาธารณะที่ค่อนข้างครบครันและเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งมีระบบขนส่งสาธารณะที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

(1) รถโดยสารประจำทางภายในพื้นที่ศึกษา

เส้นทางการให้บริการของรถโดยสารประจำทางในพื้นที่ศึกษา มีเส้นทางที่ครอบคลุมการเดินทางภายในพื้นที่จังหวัด โดยพื้นที่ศึกษาเองก็เป็นที่ตั้งของสถานีขนส่งผู้โดยสาร

อำเภอหาดใหญ่ จึงเป็นจุดศูนย์รวมการขนส่งขนาดใหญ่ (Node) และกระจายเส้นทางการเดินทางไปยังพื้นที่ต่างๆ โดยปัจจุบันยังมีปัญหาของระบบขนส่งสาธารณะ คือ ระยะเวลาเดินทางที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาวะจราจร จึงควรมีการจัดการปัญหาด้านการจราจรโดยรอบสถานีขนส่งและแก้ไขปัญหาการจราจรภายในพื้นที่เมือง เพื่อให้รถขนส่งสาธารณะเดินทางเข้า - ออกพื้นที่ได้สะดวก โดยส่วนใหญ่รถโดยสารประจำทางภายในพื้นที่ศึกษา คือ รถตู้ (ภาพที่ 30)

ภาพที่ 31 รถโดยสารประจำทางที่ให้บริการในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

(2) รถโดยสารไม่ประจำทางในพื้นที่ศึกษา

เนื่องจากอำเภอหาดใหญ่เป็นอำเภอที่มีความหนาแน่นสูงและมีการใช้กิจกรรมที่ดินที่มีความหลากหลาย แต่ระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมจำเป็นต้องมีการให้บริการของรถรับจ้างไม่ประจำทาง เพื่อเชื่อมโยงไปยังพื้นที่เนื้อเมืองส่วนอื่นๆ ที่ระบบเข้าไม่ถึง โดยลักษณะของรถรับจ้างไม่ประจำทางให้บริการ เช่น รถแท็กซี่มอเตอร์ รถจักรยานยนต์รับจ้าง และรถตุ๊กๆ จะเป็นรูปแบบการเหมา โดยเส้นทางการให้บริการขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้โดยสารเป็นหลัก โดยปัญหาหลักที่เกิดขึ้นจากการโดยสารรถไม่ประจำทางในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ คือ ค่าบริการที่ไม่มีการกำหนดเป็นมาตรฐาน ส่งผลให้ค่าโดยสารมีราคาสูง เกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้โดยสาร โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่ไม่คุ้นเคยกับเส้นทาง ดังนั้น จึงควรมีการจัดการตั้งราคาค่าโดยสารให้เป็นมาตรฐานเพื่อลดปัญหาการเอาเปรียบผู้โดยสาร

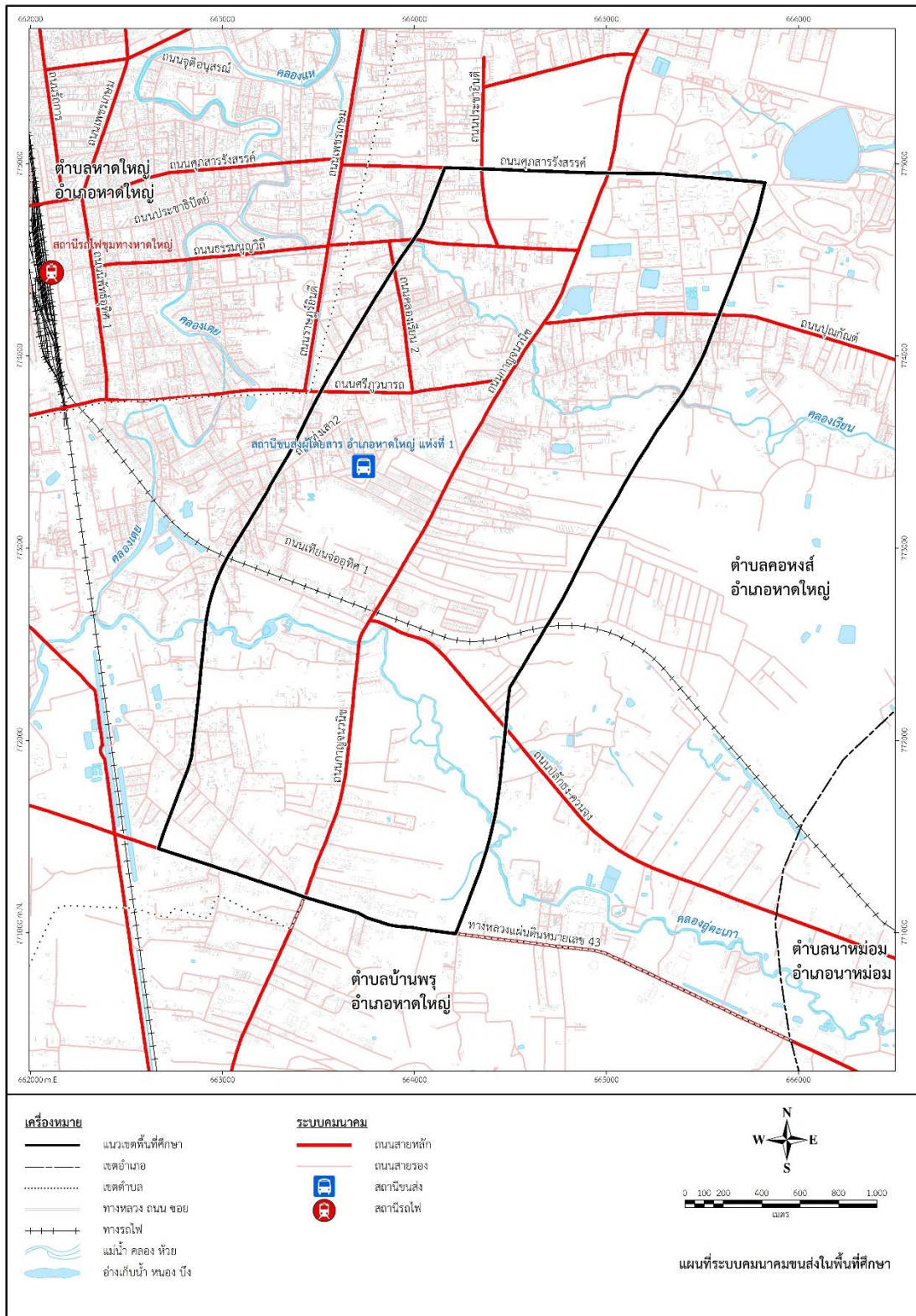
ภาพที่ 32 รถโดยสารไม่ประจำทางที่ให้บริการในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

(3) สถานีขนส่งในพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาเป็นที่ตั้งของ สถานีขนส่งผู้โดยสาร อำเภอหาดใหญ่ แห่งที่ 1 โดยสถานีขนส่งนี้มีการให้บริการรถโดยสารทั้งระหว่างอำเภอหาดใหญ่และรถโดยสารระหว่างจังหวัด รวมถึงรถโดยสารระหว่างประเทศ (ประเทศมาเลเซีย) โดยมีปริมาณรถโดยสารเข้า - ออก เป็นจำนวนมาก และมีรูปแบบการเดินทางที่ให้บริการหลากหลายรูปแบบ โดยสถานีขนส่งผู้โดยสารอำเภอหาดใหญ่ มีจำนวนเที่ยวรถทั้งเที่ยวไป และเที่ยวกลับรวม 505,122 เที่ยว มีจำนวนผู้โดยสารรวม 10,055,538 คน และสามารถเก็บค่าบริการได้รวม 3,235,676 บาท ซึ่งจากข้อมูลทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าสถานีขนส่งหาดใหญ่ มีจำนวนผู้โดยสารเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก ทั้งปัจจัยด้านแผนและนโยบายของจังหวัด อัตราความเติบโตของเมืองหาดใหญ่ การพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางธุรกิจอย่างแท้จริง รวมถึงการรวมตัวกันของประเทศในกลุ่มอาเซียนในชื่อ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ปัจจัยเหล่านี้ เป็นปัจจัยที่ดึงดูดปริมาณการเดินทางให้เข้า - ออกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ทำให้ในอนาคตจะมีแนวโน้มการให้บริการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ภาพที่ 33 สถานีขนส่งผู้โดยสาร อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ภาพที่ 34 แผนที่ระบบคมนาคมขนส่งในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

4.2.5 สาธารณูปโภค

1) ไฟฟ้า

พื้นที่ศึกษาไม่มีสถานีไฟฟ้าตั้งอยู่ในพื้นที่ แต่การให้บริการไฟฟ้าของพื้นที่ศึกษาจะอยู่ภายใต้การดูแลของ **สถานีไฟฟ้าหาดใหญ่ 2** และ **สถานีไฟฟ้าแรงสูง** ซึ่งสามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึงครอบคลุมทั่วทั้งพื้นที่ศึกษา โดยสถานีไฟฟ้าทั้ง 2 แห่ง ตั้งอยู่ใกล้กับพื้นที่ศึกษาไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ (ภาพที่ 34)

2) ระบบประปา

พื้นที่ศึกษาไม่มีสถานีประปาตั้งอยู่ในพื้นที่ แต่การให้บริการระบบประปาของพื้นที่ศึกษาอยู่ภายใต้การดูแลของ **การประปาส่วนภูมิภาคสาขาหาดใหญ่ (ชั้นพิเศษ)** ซึ่งสามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึงครอบคลุมทั่วทั้งพื้นที่ศึกษา รวมถึงพื้นที่ศึกษาบางส่วนได้รับการบริการจากประปาหมู่บ้านอีกด้วย

โดยการประปาส่วนภูมิภาคสาขาหาดใหญ่ (ชั้นพิเศษ) มีเขตการจำหน่ายน้ำจำนวน 3 เขต รวมพื้นที่ 38,970 ตร.กม. โดยมีแหล่งน้ำจากลุ่มแม่น้ำทะเลสาบสงขลา มีรายละเอียดดังนี้ ตารางที่ 4 พื้นที่เขตจำหน่ายน้ำการประปาส่วนภูมิภาคสาขาหาดใหญ่ (ชั้นพิเศษ)

ลำดับ	เขตจำหน่ายน้ำ	พื้นที่ (ตร.กม.)	แหล่งน้ำ
1	นครหาดใหญ่	21,000	ลุ่มน้ำแม่น้ำทะเลสาบสงขลา
2	บ้านพรุ, คลองแห, ควนลัง, คอหงส์ , น่าน้อย	17,970	ลุ่มน้ำแม่น้ำทะเลสาบสงขลา

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา, 2563

4.2.6 สาธารณูปการ

1) สถานศึกษา

พื้นที่ศึกษามีสถานศึกษาที่ให้บริการตั้งแต่ระดับอุดมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสิ้น 13 แห่ง (ภาพที่ 35) แบ่งออกเป็น

(1) **ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน** จำนวน 9 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนแจ้งบริหารธุรกิจ โรงเรียนเตรียมอนุบาลกิตติยา โรงเรียนทิวรีตัน โรงเรียนเทศบาล 4 โรงเรียนบ้านคลองหหวะ โรงเรียนวรพัฒน์ โรงเรียนอนุบาลทิวรีตัน โรงเรียนอนุบาลอรัญตร และโรงเรียนอุดมศึกษาพาณิชยการ

(2) **ระดับอาชีวศึกษา** จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยการอาชีพหลวงประธานราชกูร์นิกร และวิทยาลัยเทคโนโลยีอุดมศึกษาพาณิชยการ

(3) **ระดับอุดมศึกษา** จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ทั้งนี้ สถานศึกษาส่วนใหญ่กระจายอยู่บริเวณพื้นที่ทางด้านทิศเหนือและทิศใต้ของพื้นที่ศึกษา

2) สาธารณสุข

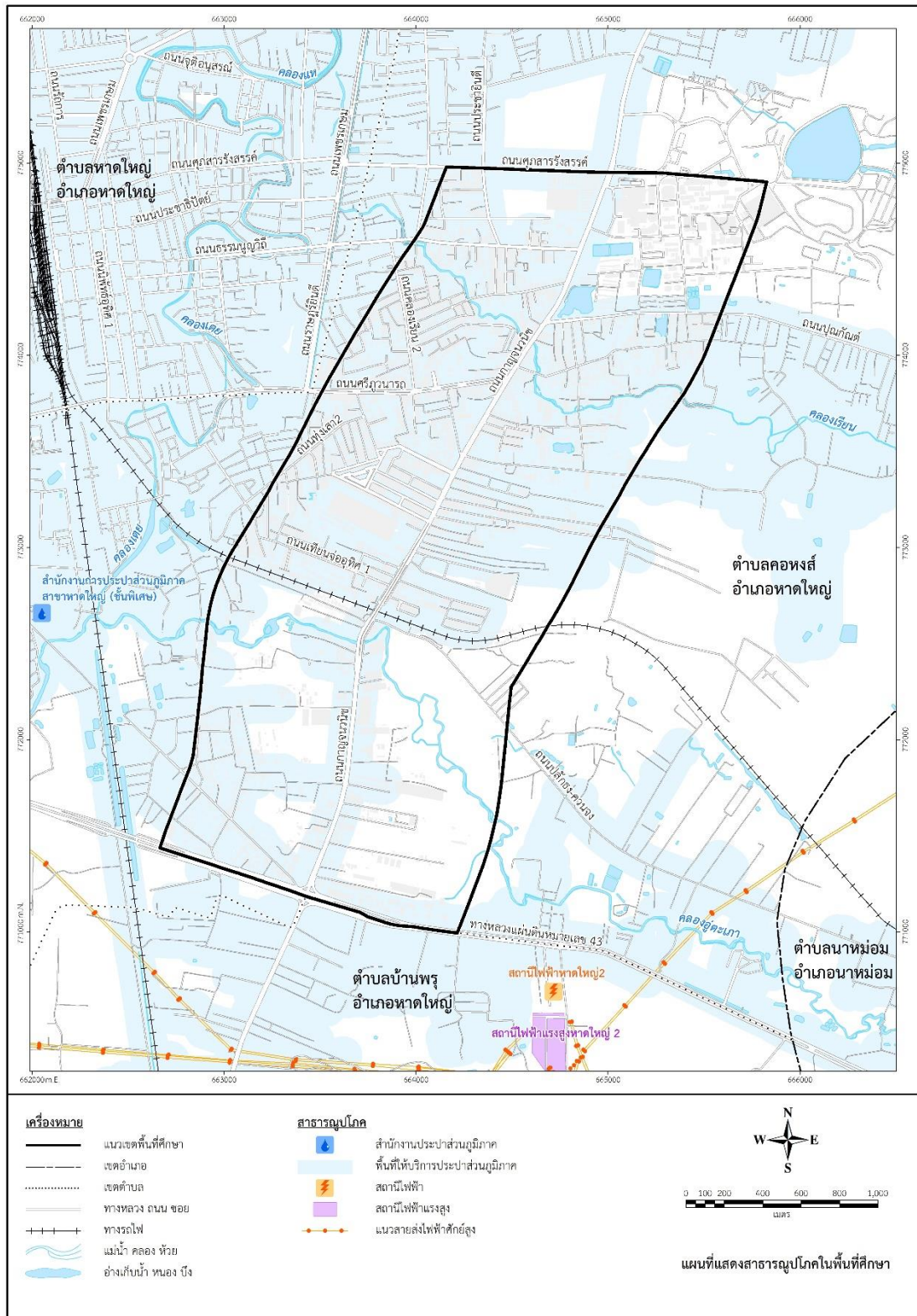
พื้นที่ศึกษามีสาธารณสุขให้บริการในพื้นที่ จำนวน 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ซึ่งให้บริการครอบคลุมทั่วทั้งพื้นที่ศึกษา รวมทั้งบริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษายังมีสาธารณสุขถึง 2 แห่ง ที่ให้บริการแก่ประชุมนชน ได้แก่ โรงพยาบาลราชบุรียินดี และโรงพยาบาลมิตรภาพสามัคคี (ภาพที่ 36)

ตารางที่ 5 สถานบริการสาธารณสุขในพื้นที่ศึกษา

สังกัดกระทรวง	สถานบริการ	จำนวนเตียง	หมายเหตุ
ศึกษาธิการ	โรงพยาบาลสงขลานครินทร์	718	ในพื้นที่ศึกษา
สถานพยาบาลเอกชน	โรงพยาบาลราชบุรียินดี	196	นอกพื้นที่ศึกษา
	โรงพยาบาลมิตรภาพสามัคคี	56	นอกพื้นที่ศึกษา

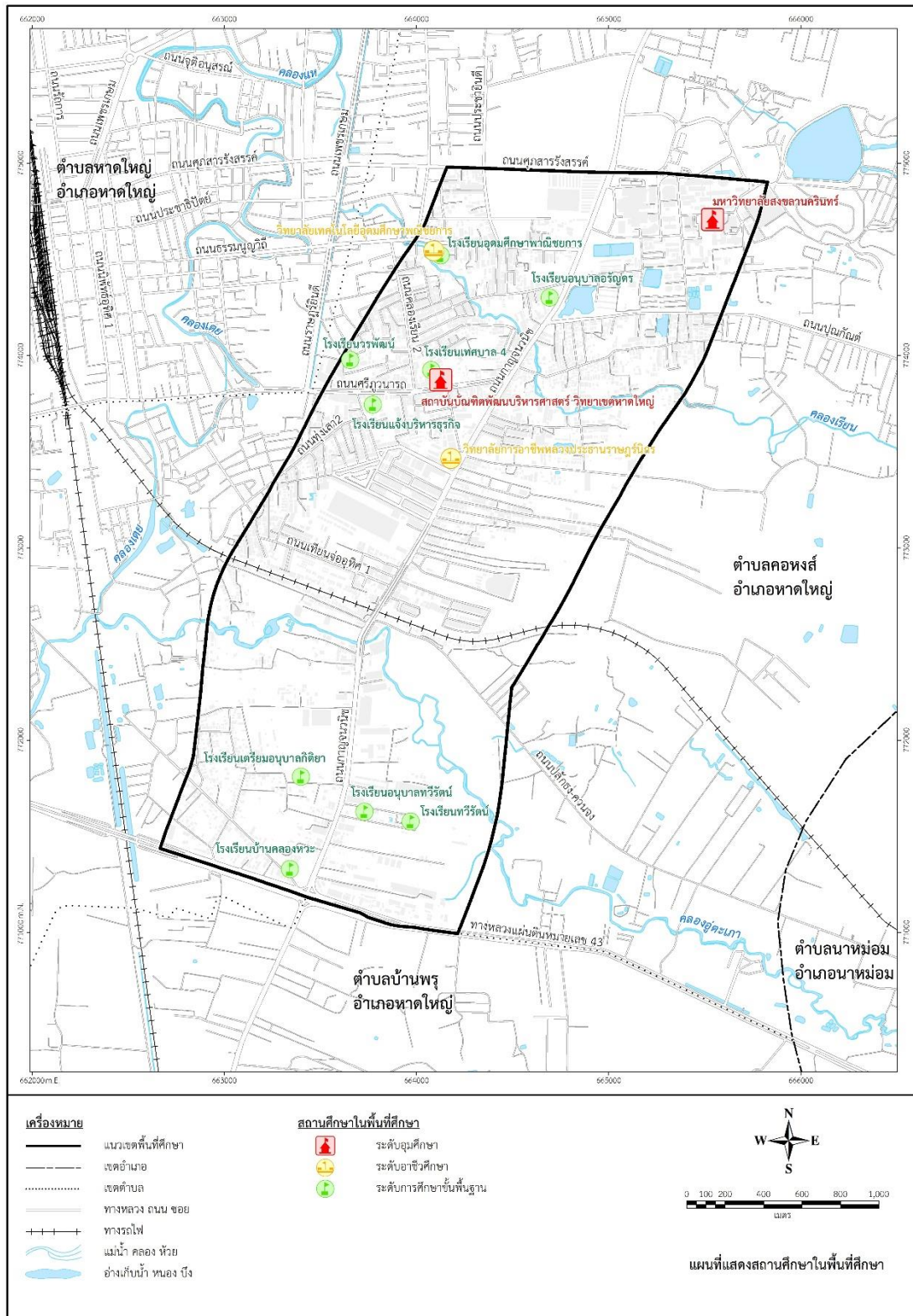
ที่มา : กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา, พ.ศ. 2563

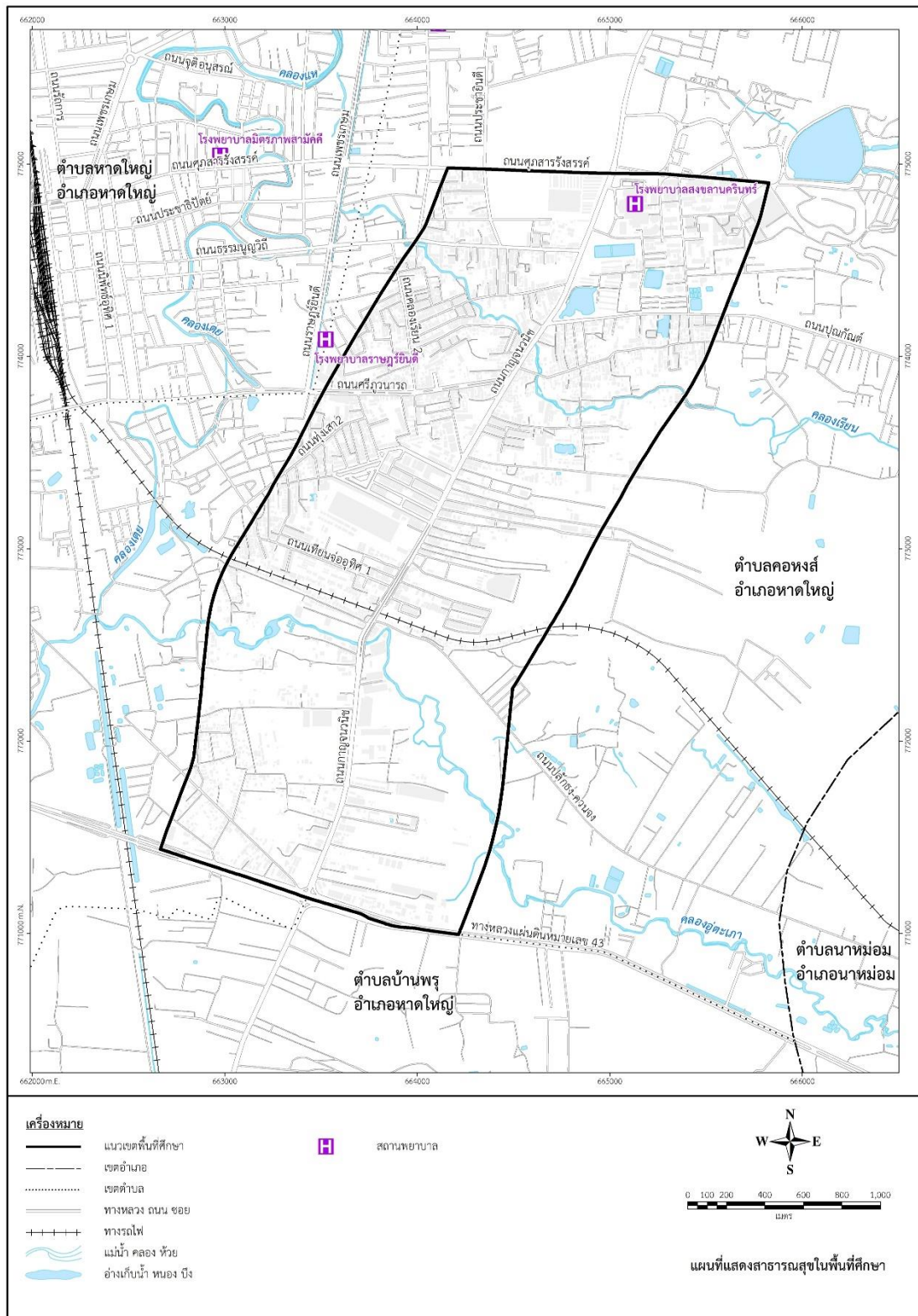
ภาพที่ 35 แผนที่แสดงสาธารณูปโภคในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 36 แผนที่แสดงสถานศึกษาในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 37 แผนที่แสดงสาธารณสุขในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

4.2.7 ประชากร

1) จำนวนประชากร

จากสถิติข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่า อำเภอหาดใหญ่ มีจำนวนประชากรในปี พ.ศ.2562 รวมทั้งสิ้น 385,927 คน โดยเทศบาลนครหาดใหญ่ มีจำนวนประชากรมากที่สุด จำนวน 176,310 คน (ร้อยละ 43.49) และ อบต.อู่ตะเภา มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด จำนวน 2,839 คน (ร้อยละ 0.70)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาพื้นที่ศึกษาซึ่งอยู่ในพื้นที่ **เทศบาลเมืองคอหงส์** พบว่ามีจำนวน 46,441 คน คิดเป็นร้อยละ 11.46 ของจำนวนประชากรอำเภอเมืองหาดใหญ่ แบ่งเป็น ประชากรชาย จำนวน 22,400 คน ประชากรหญิง จำนวน 24,041 คน

2) ความหนาแน่นประชากร

จากข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่า อำเภอหาดใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 763.56 ตารางกิโลเมตร มีประชากรในปี พ.ศ. 2562 ทั้งสิ้น 405,390 คน มีความหนาแน่นของประชากร 505.92 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด คือ เทศบาลนครหาดใหญ่ มีความหนาแน่น 8,395.71 คนต่อตารางกิโลเมตร และเขตการปกครองที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุด คือ อบต.พะตง มีความหนาแน่น 53.63 คนต่อตารางกิโลเมตร

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาพื้นที่ศึกษาซึ่งอยู่ในพื้นที่ **เทศบาลเมืองคอหงส์** พบว่ามีเนื้อที่ประมาณ 34.57 ตารางกิโลเมตร มีประชากรในปี พ.ศ. 2562 ทั้งสิ้น 46,441 คน มีความหนาแน่นของประชากร 1,343.39 คน/ตร.กม. มีความหนาแน่นมากเป็นอันดับที่ 2 รองจากเทศบาลนครหาดใหญ่

ตารางที่ 6 แสดงขนาดพื้นที่และจำนวนประชากรอำเภอหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองคอหงส์ พ.ศ.2562

พื้นที่	ขนาดพื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)			ความหนาแน่นประชากร (คน/ตร.กม.)
		ชาย	หญิง	รวม	
จังหวัดสงขลา	6,815.75	700,441	735,527	1,435,968	210.68
อำเภอหาดใหญ่	763.56	191,394	213,996	405,390	530.92
เทศบาลนครหาดใหญ่	21.00	81,426	94,884	176,310	8,395.71
เทศบาลเมืองบ้านพรุ	17.97	11,035	11,879	22,914	1,275.13
เทศบาลตำบลบ้านไร่	65.00	3,367	3,493	6,860	105.54
เทศบาลเมืองคอหงส์	34.57	22,400	24,041	46,441	1,343.39
เทศบาลเมืองควนลัง	66.76	20,125	22,499	42,624	638.47
เทศบาลเมืองคลองแห	24.50	15,497	17,361	32,858	1,341.14
เทศบาลเมืองทุ่งตำเสา	114.43	7,785	8,276	16,061	140.36
เทศบาลตำบลพะตง	6.68	3,737	4,082	7,819	1,170.51

พื้นที่	ขนาดพื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)			ความหนาแน่นประชากร (คน/ตร.กม.)
		ชาย	หญิง	รวม	
เทศบาลตำบลน้ำน้อย	47.20	6,474	7,048	13,522	286.48
พื้นที่	ขนาดพื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)			ความหนาแน่นประชากร (คน/ตร.กม.)
		ชาย	หญิง	รวม	
เทศบาลตำบลคูเต่า	45.30	5,454	5,580	11,034	243.58
อบต.ฉลุง	134.43	3,676	3,628	7,304	54.33
อบต.ท่าข้าม	33.92	3,784	4,180	7,964	234.79
อบต.อุตะเสาะ	6.77	1,362	1,477	2,839	419.35
อบต.ทุ่งใหญ่	38.71	2,450	2,688	5,138	132.73
อบต.พะตง	106.32	2,822	2,880	5,702	53.63

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และการวิเคราะห์, 2564

4.2.8 เศรษฐกิจ

1) มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP)

พื้นที่ศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองหาดใหญ่ ซึ่งผลิตภัณฑ์มวลรวมของอำเภอหาดใหญ่ในปี พ.ศ.2562 มีมูลค่า 57,615.88 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นมูลค่าผลิตภัณฑ์ในภาคตติยภูมิ (การค้าและการบริการ) ร้อยละ 46.82 (26,973.94 ล้านบาท) รองลงมา คือ มูลค่าผลิตภัณฑ์ในภาคทุติยภูมิ (อุตสาหกรรม) ร้อยละ 29.56 (17,030.52 ล้านบาท) และภาคปฐมภูมิ (ภาคเกษตรกรรม) ร้อยละ 23.62 (13,611.43 ล้านบาท) โดยสาขาการผลิตที่สำคัญ 3 อันดับแรก คือ การเพาะปลูก รองลงมา คือ อุตสาหกรรม และการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ รถจักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและในครัวเรือน ตามลำดับ โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัวของอำเภอหาดใหญ่ ในปี พ.ศ.2562 ประมาณ 152,422.2 บาทต่อคน (ตารางที่ 7)

2) อาชีพของประชากร

ประชาชนโดยส่วนใหญ่ประกอบกิจการด้านพาณิชยกรรมจึงทำให้ในพื้นที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมาจนถึงทุกวันนี้ รวมถึงยังมีประชาชนที่มีการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาประกอบอาชีพทางด้านบริการภายในพื้นที่ จึงทำให้พื้นที่ศึกษาเริ่มมีความเติบโตทางด้านธุรกิจและการบริการนักท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร เป็นต้น ทั้งนี้ ยังไม่นับรวมคนจากพื้นที่ข้างเคียงที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ ทำให้ในแต่ละวันมีคนทั้งที่อาศัยอยู่และเข้าออกในพื้นที่เป็นจำนวนมาก

3) พื้นที่พาณิชยกรรมขนาดใหญ่

พื้นที่ศึกษานับว่าเป็นพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของพื้นที่พาณิชยกรรมขนาดใหญ่ ตามแนวลนทกกาญจนวณิชในพื้นที่ศึกษา จากการศึกษา พบว่า มีพื้นที่พาณิชยกรรมจำนวน 6 แห่ง

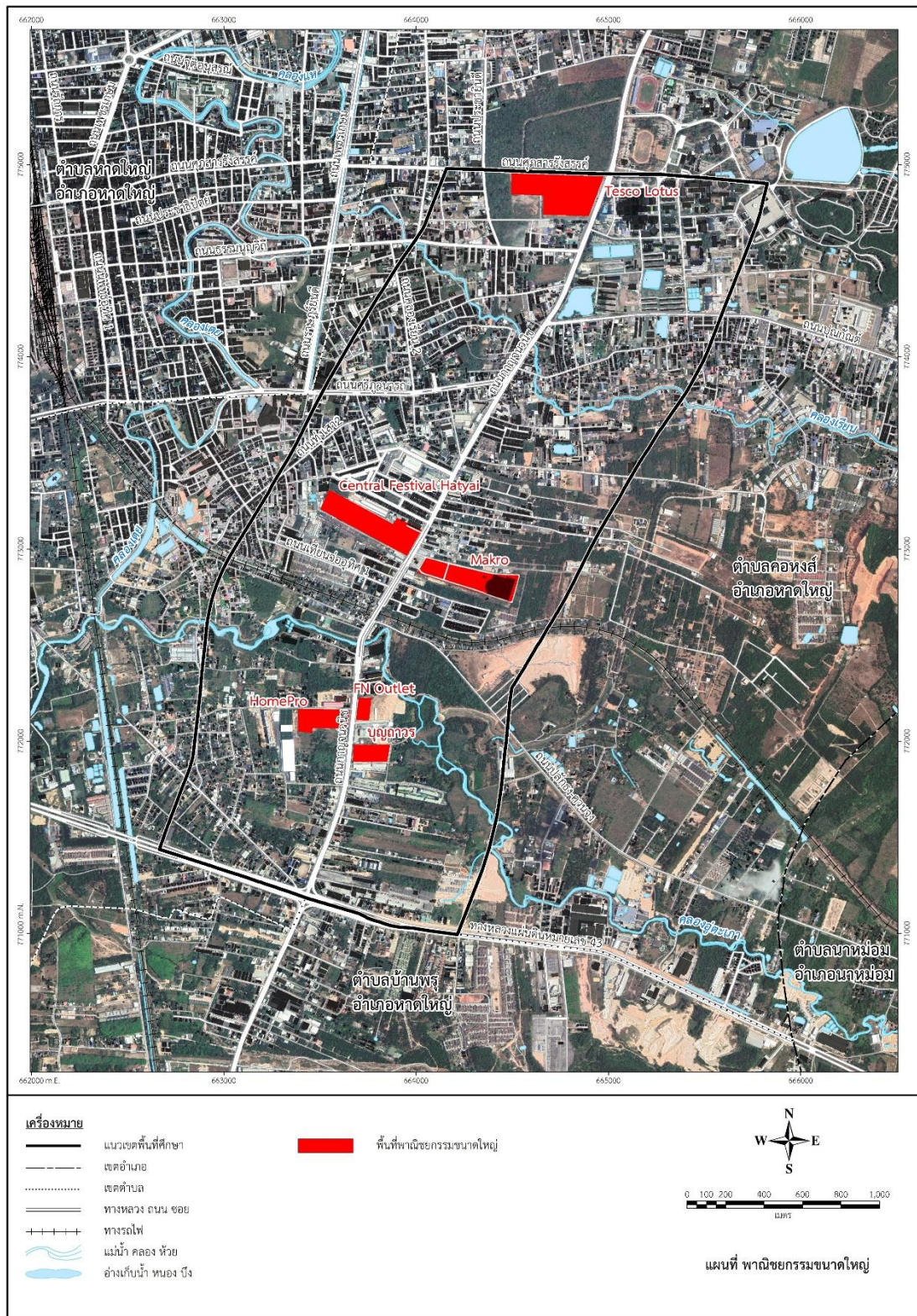
ได้แก่ ศูนย์การค้าเทสโก้ โลตัส ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัล ศูนย์การค้าแม็คโคร ศูนย์การค้า FN Outlet ศูนย์การค้าโฮมโปร และศูนย์การค้าบุญถาวร (ภาพที่ 37 และภาพที่ 38)

ตารางที่ 7 ผลผลิตภัณฑัวมวลรวมอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตามสาขาการผลิต ณ ราคาประจำปี ปี พ.ศ.2562

สาขาการผลิต	พ.ศ.2562	
	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ
ภาคปฐมภูมิ	13,611.43	23.62
การเพาะปลูก ลำสัตว์ และการป่าไม้	11,700.89	20.31
การประมง	1,910.53	3.32
ภาคทุติยภูมิ	17,030.52	29.56
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	2,324.40	4.03
อุตสาหกรรม	11,081.19	19.23
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	1,061.38	1.84
การก่อสร้าง	2,563.55	4.45
ภาคตติยภูมิ	26,973.94	46.82
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ รถจักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและในครัวเรือน	10,506.31	18.24
โรงแรมและภัตตาคาร	1,096.34	1.90
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	2,319.68	4.03
ตัวกลางทางการเงิน	2,342.09	4.07
บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าและบริการทางธุรกิจ	2,335.50	4.05
การบริหารราชการและการป้องกันประเทศรวมทั้งการ ประกัน สังคมภาคบังคับ	3,405.73	5.91
การศึกษา	3,325.01	5.77
การบริการด้านสุขภาพและสังคม	1,210.13	2.10
การให้บริการด้านชุมชน สังคมและบริการส่วนบุคคลอื่นๆ	410.47	0.71
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	22.68	0.04
ผลผลิตภัณฑัวมวลรวม	57,615.88	100.00
ผลผลิตภัณฑัวมวลรวมต่อคน (บาท)	152,422.2	
ประชากร (1,000 คน)	378.00	

ภาพที่ 38 โครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวถนนกาญจนาภิเษก อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 39 แผนที่แสดงพื้นที่พาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ตามแนวนถนนกาญจนวนิชในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

4.2.9 สังคมและวัฒนธรรม

1) ลักษณะทางสังคม

ลักษณะทางสังคมของพื้นที่ศึกษาประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติโดยเฉพาะชาวจีนที่ได้เข้ามาประกอบธุรกิจอยู่ช้านานแล้วนับแต่มีการสร้างทางรถไฟในพื้นที่ โดยชาวจีนรุ่นแรกส่วนมากเป็นแรงงานสร้างทางรถไฟ และมีการอพยพตามกันเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้น โดยส่วนมากประกอบกิจการด้านพาณิชย์กรรมและเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เทศบาลเมืองคองหงส์และพื้นที่ศึกษามีความเจริญทางเศรษฐกิจมาจนถึงทุกวันนี้

นอกจากนี้ มีการอพยพย้ายถิ่นจากภายนอกเข้ามาประกอบอาชีพทางด้านบริการอีกจำนวนหนึ่ง เมื่อหาดใหญ่มีความรุ่งเรืองทางด้านธุรกิจการบริการนักท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร เป็นต้น ทั้งนี้ ยังไม่นับรวมคนจากพื้นที่ข้างเคียงที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ ทำให้ในแต่ละวันมีคนทั้งที่อาศัยอยู่และเข้าออกในพื้นที่เป็นจำนวนมาก

2) การนับถือศาสนา

เมื่อพิจารณาการนับถือศาสนาในพื้นที่ศึกษาซึ่งอยู่ในพื้นที่ *เทศบาลเมืองคองหงส์* พบว่า มีประชาชนส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 98 ของคนในพื้นที่ รองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ จำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 1 ของคนในพื้นที่

จากสถิติของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา พบว่า พื้นที่ศึกษามีศาสนสถาน จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วัด 3 แห่ง และคริสตจักร 1 แห่ง (ภาพที่ 43)

3) ขนบธรรมเนียมประเพณี

พื้นที่ศึกษาซึ่งอยู่ในพื้นที่ *เทศบาลเมืองคองหงส์* ได้มีการจัดกิจกรรมประเพณีและงานประจำปีของท้องถิ่นเป็นประจำทุกปี ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกับทางเทศบาล พร้อมทั้งเป็นการส่งเสริม สนับสนุน ประเพณีให้อยู่คู่กับชุมชนท้องถิ่นสืบต่อไป ได้แก่

(1) ประเพณีประจำปี

ประเพณีตักบาตรขึ้นปีใหม่

ประเพณีหล่อเทียนพรรษา

ภาพที่ 40 ประเพณีตักบาตรขึ้นปีใหม่และประเพณีหล่อเทียนพรรษา

ประเพณีทำบุญตักบาตรวันเข้าพรรษา

ประเพณีถือศีลกินเจ

ภาพที่ 41 ประเพณีทำบุญตักบาตรวันเข้าพรรษาและประเพณีถือศีลกินเจ

ประเพณีสงกรานต์

ประเพณีวันลอยกระทง

ภาพที่ 42 ประเพณีสงกรานต์และประเพณีวันลอยกระทง

(2) ประเพณีประจำท้องถิ่น

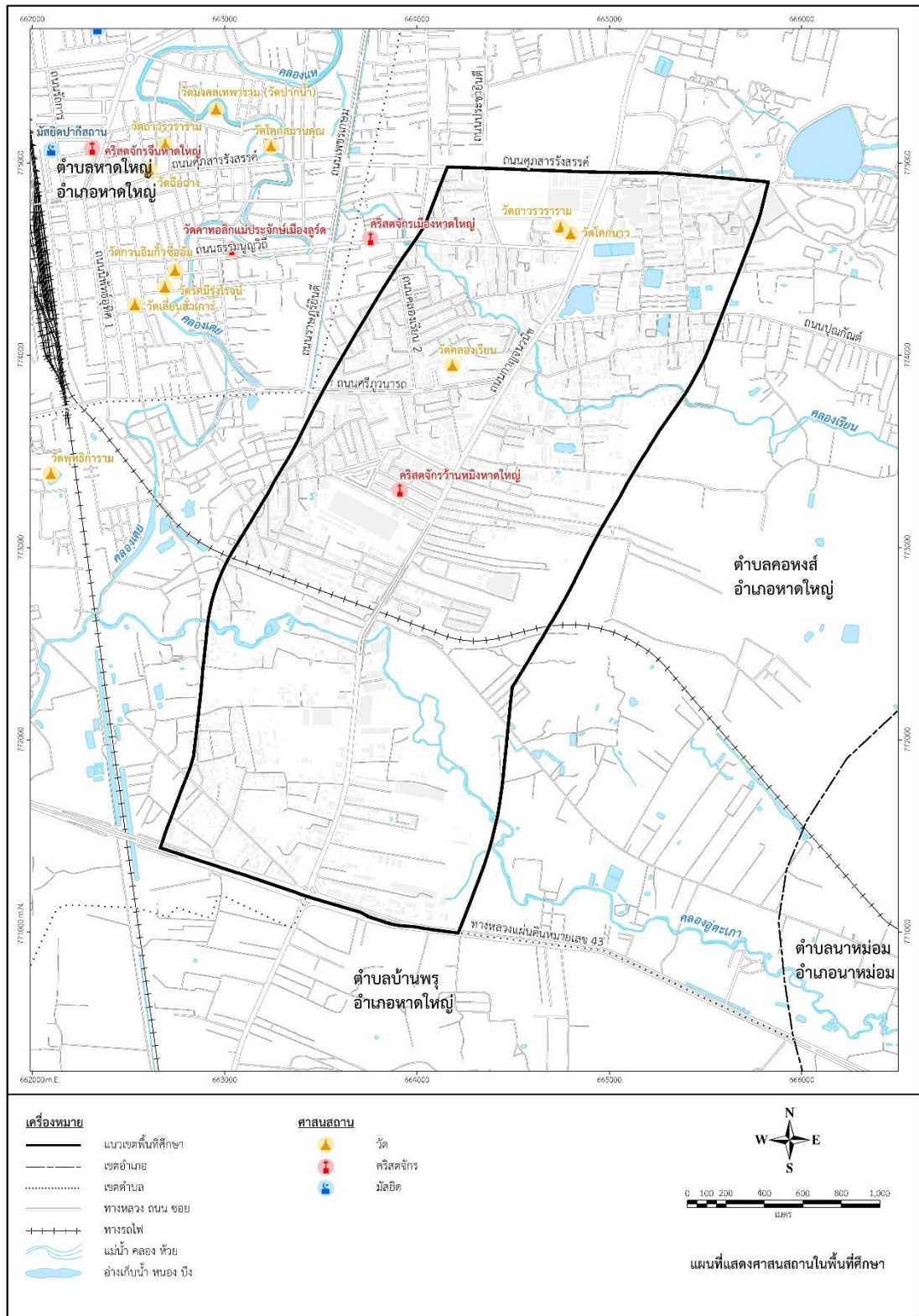

ประเพณีวันสารทไทย (ทำบุญเดือนสิบ)

ประเพณีรับเทียนมา

ภาพที่ 43 ประเพณีวันสารทไทย (ทำบุญเดือนสิบ) และประเพณีรับเทียนมา

ภาพที่ 44 แผนที่แสดงศาสนสถานในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

4.2.10 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ศึกษา

1) การตั้งถิ่นฐานชุมชน

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนในพื้นที่ศึกษามีลักษณะการตั้งถิ่นฐานไปตามตามแนวถนนสายสำคัญต่างๆ ทางด้าน **ทิศเหนือ** มีการตั้งถิ่นฐานกระจุกตัวของสิ่งปลูกสร้างเดิมที่ค่อนข้างหนาแน่นบริเวณเกาะกลุ่มไปตามแนวถนนกาญจนวนิชและถนนธรรมณูญวิติ ซึ่งมีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์กรรมร้านค้า **ทิศตะวันออก** มีการเกาะกลุ่มไปตามแนวถนนสายปทุมณกัณฑ์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นลักษณะของอาคารพักอาศัยรองรับกลุ่มนักเรียน นักศึกษา เนื่องจากพื้นที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์อยู่เคียงข้างจึงถือเป็นชุมชนที่มีอายุการตั้งถิ่นฐานไม่นานมาก **ทิศใต้** มีการตั้งถิ่นฐานกระจุกตัวตามแนวถนนกาญจนวนิชและถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ซึ่งมีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์กรรมร้านค้าและที่อยู่อาศัย และ **ทิศตะวันตก** มีการเกาะกลุ่มไปตามแนวถนนศรีภูวนารถและถนนต่างๆ ที่อยู่บริเวณโดยรอบห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล เฟสตีวัล หาดใหญ่ (ถนนโชติวิทยกุล 1, 2, 3, 4, และ 5) ซึ่งมีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์กรรมร้านค้าและอาคารที่พักอาศัย

2) ลักษณะย่านกิจกรรมในชุมชน

(1) กิจกรรมย่านพื้นที่พักอาศัย

ประกอบด้วยย่านพักอาศัยดั้งเดิม ที่มีการก่อตั้งชุมชนควบคู่กับการพัฒนาชุมชนเมืองหาดใหญ่ รวมทั้งพื้นที่ชุมชนขยายตัวรองรับกลุ่มแรงงานระดับกลาง

(2) กิจกรรมย่านพาณิชย์กรรม

ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมพาณิชย์กรรมบริการชุมชนพักอาศัยในพื้นที่ส่วนต่างๆ ลักษณะอาคารพาณิชย์และร้านค้าขนาดย่อม ได้แก่ **พื้นที่บริเวณชุมชนบ้านทุ่งรี** โดยเฉพาะส่วนที่ติดกับมหาวิทยาลัยกลุ่มกิจกรรมพาณิชย์กรรมจะมีความเข้มข้นมากกว่าบริเวณอื่น เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักศึกษาที่มีพักอยู่ในบริเวณดังกล่าว การบริการจะเน้นที่ ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ร้านถ่ายเอกสารและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียน เป็นต้น และ **พื้นที่บริเวณโดยรอบห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล เฟสตีวัล หาดใหญ่** ซึ่งมีการเกิดขึ้นของอาคารพาณิชย์กรรมสมัยใหม่ เช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟ เป็นต้น

(3) กิจกรรมย่านราชการและสถาบันการศึกษา

กิจกรรมย่านราชการและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ศึกษา ถือเป็นย่านที่มีความสำคัญต่อแนวทางการขยายตัวเมืองเป็นอย่างมาก โดยกิจกรรมด้านสถาบันที่สำคัญในพื้นที่เป็นสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อีกทั้งบริเวณโดยรอบพื้นที่ศึกษายังมีมหาวิทยาลัยที่สำคัญอีก 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ วิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่

(4) กิจกรรมย่านอุตสาหกรรม

ลักษณะพื้นที่กิจกรรมอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่ยังไม่มีการกระจายตัว ส่วนใหญ่จะเกาะกลุ่มตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ถนนทางหลวงแผ่นดินสาย 43 ซึ่งเป็นเส้นทางสำคัญเชื่อมต่อไปสู่พื้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมต่างๆ กิจกรรมของโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานที่กิจการเกี่ยวกับการแปรรูปอาหารต่างๆ

4.2.11 ผังเมืองรวมที่มีผลต่อพื้นที่ศึกษา

1) ผังเมืองรวมเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ปรับปรุงครั้งที่ 2) พ.ศ. 2543

ผังเมืองรวมเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ปรับปรุงครั้งที่ 2) ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ.2543 ปัจจุบันกฎกระทรวงดังกล่าวขาดอายุบังคับใช้ และอยู่ในขั้นตอนรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์และจัดทำผังร่างฯ คือ ผังเมืองรวมเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ปรับปรุงครั้งที่ 3)

การศึกษาเกี่ยวกับผังเมืองรวมเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ปรับปรุงครั้งที่ 2) พ.ศ. 2543 มีนโยบายและมาตรการเพื่อจัดระบบการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับและสอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและโครงข่ายบริการสาธารณะ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- ส่งเสริมชุมชนเมืองให้เป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจของภาคใต้ ศูนย์กลางการคมนาคมของการขนส่ง การค้าและบริการ
- ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว พัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกและอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น
- พัฒนาการบริการทางสังคม การสาธารณสุขปโภคและสาธารณูปการให้เพียงพอ
- อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) มาตรการทางผังเมือง

โดยข้อกำหนดมาตรการผังเมืองรวมในพื้นที่ศึกษา พื้นที่ตามแนวนอนกาญจนวนิช อำเภหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีจำนวน 8 ประเภท ได้แก่

- **ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย (สีเหลือง)** ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย สถาบันราชการ การสาธารณสุขปโภคและสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการให้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการอื่น ให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละสิบห้าของที่ดินประเภทนั้นในแต่ละบริเวณ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการ ได้แก่ โรงงานจำพวกที่ 2 และจำพวกที่ 3 ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน เว้นแต่โรงงานปรับปรุงคุณภาพของเสียรวมของชุมชน สถานที่บรรจุก๊าซและสถานที่เก็บก๊าซตามกฎหมายว่าด้วยบรรจุภัณฑ์ปิโตรเลียมเหลว แต่ไม่รวมถึงสถานบริการ ร้านจำหน่ายก๊าซ สถานที่ใช้ก๊าซ และ

สถานที่จำหน่ายอาหารที่ใช้ก๊าซ สถานที่เก็บน้ำมันเชื้อเพลิงที่ต้องขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง เว้นแต่เป็นสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง เลี้ยงม้า โค กระบือ สุกร แพะ แกะ ห่าน เป็ด ไก่ ฝูง จระเข้ หรือสัตว์ป่า ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสัตว์ป่า เพื่อการค้า ไซโลเก็บผลิตผลทางการเกษตร กำจัดมูลฝอย โรงฆ่าสัตว์ ซ้อมขายเศษวัสดุ สุสานตามกฎหมายว่าด้วยสุสานและฌาปนกิจ สถานสงเคราะห์หรือรับเลี้ยงสัตว์ คลังสินค้าเพื่อการขายส่งหรือการผลิต สวนสนุก สนามแข่งรถ สนามแข่งม้า โรงมหรสพตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแต่การเล่นมหรสพ สถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ จัดสรรที่ดินเพื่อประกอบพาณิชย์กรรม หรือประกอบอุตสาหกรรม

- **ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง (สีส้ม)** ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการให้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการอื่น ให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละสามสิบของที่ดินประเภทนั้นในแต่ละบริเวณ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการ ได้แก่ โรงงานทุกจำพวกตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน เว้นแต่โรงงานปรับคุณภาพของเสียรวมของชุมชน สถานที่บรรจุก๊าซและสถานที่เก็บก๊าซตามกฎหมายว่าด้วยบรรจุก๊าซปิโตรเลียมเหลว แต่ไม่รวมถึงสถานบริการ ร้านจำหน่ายก๊าซ สถานที่ใช้ก๊าซ และสถานที่จำหน่ายอาหารที่ใช้ก๊าซ สถานที่เก็บน้ำมันเชื้อเพลิงที่ต้องขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง เว้นแต่เป็นสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง เลี้ยงม้า โค กระบือ สุกร แพะ แกะ ห่าน เป็ด ไก่ ฝูง จระเข้ หรือสัตว์ป่า ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสัตว์ป่า เพื่อการค้า ไซโลเก็บผลิตผลทางการเกษตร กำจัดมูลฝอย โรงฆ่าสัตว์ ซ้อมขายเศษวัสดุ สุสานตามกฎหมายว่าด้วยสุสานและฌาปนกิจ สถานสงเคราะห์หรือรับเลี้ยงสัตว์ คลังสินค้าเพื่อการขายส่งหรือการผลิต สวนสนุก สนามแข่งรถ สนามแข่งม้า โรงมหรสพตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแต่การเล่นมหรสพ สถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ จัดสรรที่ดินเพื่อประกอบพาณิชย์กรรม หรือประกอบอุตสาหกรรม

- **ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก (สีแดง)** ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรม การอยู่อาศัย สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการให้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการอื่น ให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละสิบของที่ดินประเภทนั้นในแต่ละบริเวณ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการ ได้แก่ โรงงานทุกจำพวกตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน เว้นแต่โรงงานปรับคุณภาพของเสียรวมของชุมชน สถานที่บรรจุก๊าซและสถานที่เก็บก๊าซตามกฎหมายว่าด้วยบรรจุก๊าซปิโตรเลียมเหลว แต่ไม่รวมถึงร้านจำหน่ายก๊าซ สถานที่ใช้ก๊าซ และสถานที่จำหน่ายอาหารที่ใช้ก๊าซ สถานที่เก็บน้ำมันเชื้อเพลิงที่ต้องขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง เว้นแต่เป็นสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง เลี้ยงม้า โค กระบือ สุกร แพะ แกะ ห่าน เป็ด ไก่ ฝูง จระเข้ หรือสัตว์ป่า ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสัตว์ป่า เพื่อการค้า

ไซโลเก็บผลิตผลทางการเกษตร กำจัดมูลฝอย โรงฆ่าสัตว์ ซื่อขายเศษวัสดุ สุสานตามกฎหมายว่าด้วยสุสานและฌาปนกิจ สถานสงเคราะห์หรือรับเลี้ยงสัตว์ คลังสินค้าเพื่อการขายส่งหรือการผลิต สถานีขนส่งสินค้า จัดสรรที่ดินเพื่อประกอบพาณิชย์กรรม หรือประกอบอุตสาหกรรม

- **ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ (สีม่วง)** ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมที่ให้บริการแก่ชุมชน คลังสินค้า การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการให้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการอื่น ให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละยี่สิบห้าของที่ดินประเภทนี้ในแต่ละบริเวณ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการ ได้แก่ โรงงานจำพวกที่ 2 และจำพวกที่ 3 ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน เว้นแต่โรงงานปรับปรุงคุณภาพของเสียรวมของชุมชน สถานที่บรรจุก๊าซและสถานที่เก็บก๊าซตามกฎหมายว่าด้วยบรรจุก๊าซปิโตรเลียมเหลว แต่ไม่รวมถึงสถานีบริการ ร้านจำหน่ายก๊าซ สถานที่ใช้ก๊าซ และสถานที่จำหน่ายอาหารที่ใช้ก๊าซ สถานที่เก็บน้ำมันเชื้อเพลิงที่ต้องขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง เว้นแต่เป็นสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง เลี้ยงม้า โค กระบือ สุกร แพะ แกะ ห่าน เป็ด ไก่ ฝูง จระเข้ หรือสัตว์ป่า ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสัตว์ป่า เพื่อการค้า กำจัดมูลฝอย สุสานตามกฎหมายว่าด้วยสุสานและฌาปนกิจ สถานสงเคราะห์หรือรับเลี้ยงเด็ก สถานสงเคราะห์หรือรับเลี้ยงคนชรา สถานสงเคราะห์หรือรับเลี้ยงคนพิการ สถานขึ้นส่งผู้โดยสาร สวนสนุก สนามแข่งรถ สนามแข่งม้า สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล สถานบริหารและออกกำลังกาย และศูนย์สุขภาพ โรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม โรงมหรสพตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแต่การเล่นมหรสพ สถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ จัดสรรที่ดินเพื่อประกอบพาณิชย์กรรม หรือประกอบอุตสาหกรรม

- **ที่ดินประเภทขนบพและเกษตรกรรม (สีเขียว)** ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการให้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการอื่น ให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละยี่สิบห้าของที่ดินประเภทนี้ในแต่ละบริเวณ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการ ได้แก่ โรงงานจำพวกที่ 3 ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน เว้นแต่โรงงานปรับปรุงคุณภาพของเสียรวมของชุมชน โรงงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการแปรรูปเกษตรขั้นต้น และอยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลไม่น้อยกว่า 500 เมตร สถานที่เก็บน้ำมันเชื้อเพลิงที่ต้องขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง เว้นแต่เป็นสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง โรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม โรงมหรสพตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแต่การเล่นมหรสพ สถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ จัดสรรที่ดินเพื่อประกอบพาณิชย์กรรม เว้นแต่เป็นการจัดสรรที่เป็นส่วนหนึ่งของการจัดสรรที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย และมีพื้นที่ไม่เกินร้อยละห้าของพื้นที่โครงการทั้งหมด การอยู่อาศัยหรือประกอบพาณิชย์กรรมประเภทห้องแถวหรือตึกแถว เว้นแต่เป็นการดำเนินการในโครงการจัดสรรที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย และ

มีพื้นที่ไม่เกินร้อยละห้าของพื้นที่โครงการทั้งหมด การอยู่อาศัยประเภทบ้านแถว เว้นแต่เป็นการดำเนินการในโครงการจัดสรรที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย และมีพื้นที่ไม่เกินร้อยละสิบของพื้นที่โครงการทั้งหมด การอยู่อาศัยประเภทห้องชุด อาคารชุด หรือหอพัก จัดสรรที่ดินเพื่อประกอบอุตสาหกรรม

- ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา (สีเขียวมะกอก) ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการศึกษาหรือเกี่ยวข้องกับการศึกษา สถาบันราชการ หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น

- ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา (สีเทาอ่อน) ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการศึกษาหรือเกี่ยวข้องกับการศาสนา การศึกษา สถาบันราชการ หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น

- ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ (สีน้ำเงิน) ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการของรัฐ กิจการเกี่ยวกับสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น

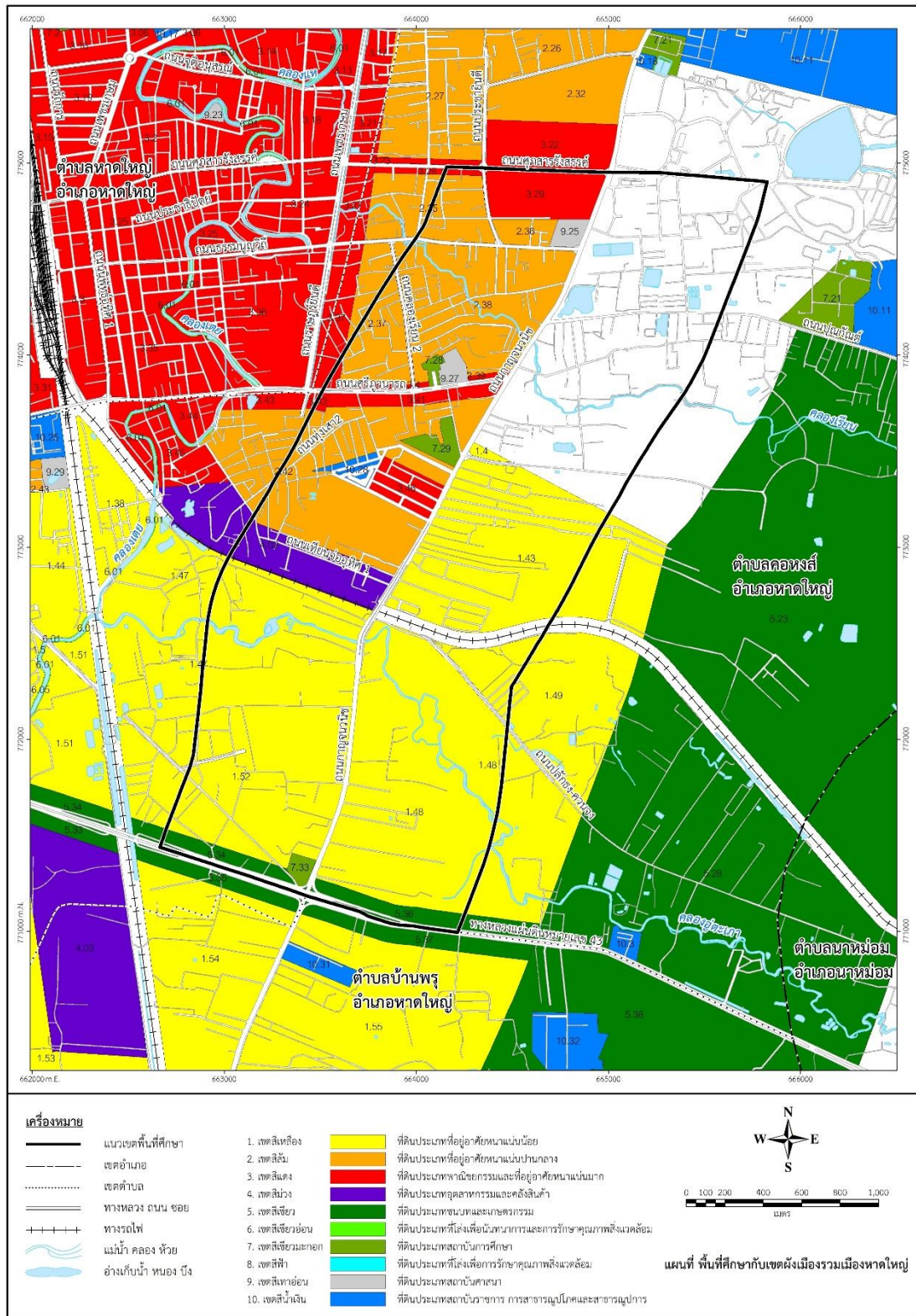
(2) ผลจากมาตรการทางผังเมือง

จากมาตรการของผังเมืองรวมเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ปรับปรุงครั้งที่ 2) พ.ศ. 2543 จึงสามารถสรุปความเกี่ยวข้องในเชิงพื้นที่กับพื้นที่ศึกษา ได้ดังนี้

ตารางที่ 8 ตารางสรุปความเกี่ยวข้องของมาตรการผังเมืองรวมเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ปรับปรุงครั้งที่ 2) พ.ศ. 2543 ต่อพื้นที่ศึกษา

ผังเมืองรวม	สถานะผัง	บทบาทพื้นที่	พื้นที่
ผังเมืองรวมเมือง หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ปรับปรุงครั้งที่ 2) พ.ศ. 2543	ขาดอายุบังคับใช้ และกำลังจัดทำผังร่างฯ	พื้นที่ย่านพาณิชย์ รวมและศูนย์กลาง หลักของเมือง	- เทศบาลนครหาดใหญ่ - เทศบาลเมืองบ้านพรุ - เทศบาลเมืองควนลัง
		พื้นที่ศูนย์กลางรอง ของเมือง	- ตำบลท่าข้าม - ตำบลทุ่งใหญ่ - ตำบลนาหม่อม - ตำบลท้องตำเสา - ตำบลคลองหอยโข่ง - ตำบลบางกล้า
		พื้นที่อยู่อาศัยชั้นดี และพื้นที่รองรับการ ขยายตัวของเมือง	พื้นที่โดยรอบของพื้นที่ศูนย์กลาง หลัก และพื้นที่ใกล้เคียงที่คลองแห คองหงส์ บ้านพรุควนลัง ท่าช้าง
		พื้นที่เกษตรกรรม	พื้นที่รอบนอกของเมืองหาดใหญ่
		พื้นที่อุตสาหกรรมและ คลังสินค้า	- ตำบลบางกล้า - ตำบลฉลุง

ที่มา : ผังเมืองรวมเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ปรับปรุงครั้งที่ 2) พ.ศ. 2543

ภาพที่ 46 แผนที่พื้นที่ศึกษากับเขตผังเมืองรวมเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ปรับปรุงครั้งที่ 2) พ.ศ. 2543
ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

4.3 สรุปสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลสภาพทั่วไป ของพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อนำมาประกอบการอธิบายการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ของพื้นที่ศึกษา สามารถสรุปข้อมูลต่างๆ ได้ดังนี้

ตารางที่ 9 สรุปสภาพทั่วไปของพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ด้าน	สรุปสาระสำคัญ
1) ที่ตั้งและสภาพภูมิประเทศ	<p>ที่ตั้ง : พื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช ตั้งอยู่ในตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พื้นที่ 6.64 ตร.กม. (4,150.68 ไร่) ซึ่งพื้นที่ฯ ขนานจากแนวถนนกาญจนวนิชเป็นระยะ 800 เมตร เริ่มต้นตั้งแต่แยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนศุภสารรังสรรค์ จนถึงแยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนหาดใหญ่ - ปัตตานี</p> <p>สภาพภูมิประเทศ : พื้นที่ศึกษามีลักษณะภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่เป็น ที่ราบและที่ราบลุ่มแม่น้ำ</p>
2) สภาพภูมิอากาศ	<p>ฤดูกาล : พื้นที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ฤดูกาล ได้แก่ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม และ ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนมกราคม</p> <p>อุณหภูมิ : พื้นที่ศึกษามีเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 25.81 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32.03 องศาเซลเซียสอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 25.17 องศาเซลเซียส</p>
3) สถานที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา	<p>พื้นที่ศึกษามีสถานที่สำคัญหลักๆ จำนวน 9 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสงขลา, สถานีขนส่งผู้โดยสารอำเภอหาดใหญ่ แห่งที่ 1, ศูนย์การค้าเทสโก้ โลตัส หาดใหญ่, ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัล หาดใหญ่, ศูนย์การค้าแม่คโคร หาดใหญ่, ศูนย์การค้า FN Outlet หาดใหญ่, ศูนย์การค้าโฮมโปร หาดใหญ่, และศูนย์การค้าบุญถาวร หาดใหญ่</p>
4) การคมนาคม	<p>ทางบก : พื้นที่ศึกษามีถนนสายสำคัญ จำนวน 8 สาย ได้แก่ ถนนกาญจนวนิช (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 407), ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43, ถนนศุภสารรังสรรค์, ถนนธรรมบุญวิถี, ถนนปุลณกัณฑ์, ถนนศรีภูวนารถ (ทางหลวงชนบทสงขลา 2029), ถนนคลองเรียน 2, และถนนปลักธง - ควนจง</p> <p>ทางราง : พื้นที่ศึกษาไม่มีสถานีรถไฟตั้งอยู่ในพื้นที่ มีเพียงเส้นทางรถไฟที่พาดผ่านมายังพื้นที่เท่านั้น โดยพื้นที่ศึกษาเป็นทางผ่านสำหรับเส้นทางรถไฟที่วิ่งไปยังปลายทางที่สถานีรถไฟสุโขทัย-โก-ลก อำเภอสุโขทัย-โก-ลก จังหวัดนราธิวาส ติดชายแดนประเทศมาเลเซีย</p> <p>ทางน้ำ : พื้นที่ศึกษาไม่มีการคมนาคมขนส่งทางน้ำ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ไม่มีทางออกทางทะเล จึงไม่มีท่าเรือสำหรับรองรับการขนส่งสินค้าทางน้ำ โดย</p>

	<p>ท่าเรือที่อยู่ใกล้ที่สุดคือ ท่าเรือน้ำลึกบริเวณตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา</p> <p>ทางอากาศ : พื้นที่ศึกษาไม่มีการคมนาคมขนส่งทางอากาศ แต่มีท่าเรือที่เชื่อมต่อกับอำเภอคลองหอยโข่งซึ่งเป็นที่ตั้งของ สนามบินนานาชาติหาดใหญ่</p> <p>ระบบขนส่งสาธารณะ</p> <p>รถโดยสารประจำทาง : พื้นที่ศึกษามีเส้นทางรถโดยสารประจำทางครอบคลุมทั่วทั้งพื้นที่ โดยพื้นที่ศึกษาเองก็เป็นที่ตั้งของสถานีขนส่งผู้โดยสารอำเภอหาดใหญ่ จึงเป็นจุดศูนย์รวมการขนส่งขนาดใหญ่ (Node) และกระจายเส้นทางการเดินทางไปยังพื้นที่ต่างๆ รถโดยสารประจำทางภายในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ คือ รถตู้</p> <p>รถโดยสารไม่ประจำทาง : พื้นที่ศึกษามีการให้บริการของรถรับจ้างไม่ประจำทาง เพื่อเชื่อมโยงไปยังพื้นที่ในเมืองส่วนอื่นๆ ที่ระบบเข้าไม่ถึง โดยลักษณะของรถรับจ้างไม่ประจำทางให้บริการ เช่น รถแท็กซี่มอเตอร์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง และรถตุ๊กๆ เป็นต้น</p> <p>สถานีขนส่ง : พื้นที่ศึกษาเป็นที่ตั้งของ สถานีขนส่งผู้โดยสาร อำเภอหาดใหญ่ แห่งที่ 1 โดยสถานีขนส่งนี้มีการให้บริการรถโดยสารทั้งระหว่างอำเภอหาดใหญ่และรถโดยสารระหว่างจังหวัด รวมถึงรถโดยสารระหว่างประเทศ (ประเทศมาเลเซีย)</p>
5) สาธารณูปโภค	<p>ไฟฟ้า : พื้นที่ศึกษาไม่มีสถานีไฟฟ้าตั้งอยู่ในพื้นที่ แต่พื้นที่ศึกษาอยู่ภายใต้การดูแลของ สถานีไฟฟ้าหาดใหญ่ 2 และ สถานีไฟฟ้าแรงสูง ซึ่งสามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง</p> <p>ระบบประปา : พื้นที่ศึกษาไม่มีสถานีประปาดังอยู่ในพื้นที่ แต่อยู่ภายใต้การดูแลของ การประปาส่วนภูมิภาคสาขาหาดใหญ่ (ชั้นพิเศษ) ซึ่งให้บริการได้อย่างทั่วถึง</p>
6) สาธารณูปการ	<p>สถานศึกษา : พื้นที่ศึกษามีสถานศึกษา จำนวน 13 แห่ง ได้แก่ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 แห่ง ระดับอาชีวศึกษา จำนวน 2 แห่ง และระดับอุดมศึกษา จำนวน 2 แห่ง</p> <p>สาธารณสุข : พื้นที่ศึกษามีสาธารณสุขให้บริการในพื้นที่ จำนวน 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ซึ่งให้บริการครอบคลุมทั่วทั้งพื้นที่ศึกษา</p>
7) ประชากร	<p>จำนวนประชากร : พื้นที่ศึกษาอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองคอหงส์ พ.ศ.2562 มีจำนวนประชากร 46,441 คน (ร้อยละ 11.46) เพศชาย จำนวน 22,400 คน เพศหญิง จำนวน 24,041 คน เทศบาลเมืองคอหงส์มีประชากรมากเป็นอันดับที่ 2 รองจากเทศบาลนครหาดใหญ่</p> <p>ความหนาแน่นประชากร : พื้นที่ศึกษาอยู่ในพื้นที่ เทศบาลเมืองคอหงส์ พบว่า มีเนื้อที่ประมาณ 34.57 ตร.กม. มีประชากรในปี พ.ศ. 2562 ทั้งสิ้น 1,343.39 คน มีความหนาแน่นของประชากร 1,343.39 คน/ตร.กม. มากเป็นอันดับที่ 2 รองจากเทศบาลนครหาดใหญ่</p>

8) เศรษฐกิจ	<p>มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) : พื้นที่ศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองหาดใหญ่ ซึ่งผลิตภัณฑ์มวลรวมของอำเภอหาดใหญ่ในปี พ.ศ.2562 มีมูลค่า 57,615.88 ล้านบาทภาคตติยภูมิ (การค้าและการบริการ) รองลงมา คือ ภาคทุติยภูมิ (อุตสาหกรรม) และภาคปฐมภูมิ (ภาคเกษตรกรรม)</p> <p>อาชีพของประชากร : ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบกิจการด้านพาณิชย์กรรมจึงทำให้พื้นที่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจบริการ มีความเติบโตทางด้านธุรกิจและการบริการนักท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร เป็นต้น</p>
9) สังคมและวัฒนธรรม	<p>ลักษณะทางสังคม : พื้นที่ศึกษาประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติโดยเฉพาะชาวจีนที่ได้เข้ามาประกอบธุรกิจ โดยส่วนมากประกอบกิจการด้านพาณิชย์กรรมและเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เทศบาลเมืองคอหงส์และพื้นที่ศึกษาที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมาจนถึงทุกวันนี้</p> <p>การนับถือศาสนา : พื้นที่ศึกษามีประชาชนส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธ มากที่สุด รองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ และพื้นที่ศึกษามีศาสนสถาน จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วัด 3 แห่ง และคริสตจักร 1 แห่ง</p> <p>ขนบธรรมเนียมประเพณี : พื้นที่ศึกษาอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองคอหงส์ ได้มีการจัดกิจกรรมประเพณีและงานประจำปีของท้องถิ่นเป็นประจำทุกปี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประเพณีประจำปี ประเพณีตักบาตรขึ้นปีใหม่, ประเพณีหล่อเทียนพรรษา, ประเพณีทำบุญตักบาตรวันเข้าพรรษา, ประเพณีถือศีลกินเจ, ประเพณีสงกรานต์, และประเพณีวันลอยกระทง - ประเพณีประจำท้องถิ่น ประเพณีวันสารทไทย (ทำบุญเดือนสิบ), ประเพณีรับเทียนมา
10) ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ศึกษา	<p>การตั้งถิ่นฐานชุมชน : การตั้งถิ่นฐานของชุมชนในพื้นที่ศึกษามีลักษณะการตั้งถิ่นฐานไปตามตามแนวถนนสายสำคัญต่างๆ ทิศเหนือ เกาะกลุ่มไปตามแนวถนนกาญจนวนิชและถนนธรรมบุญวิถี เป็นอาคารพาณิชย์กรรมร้านค้า ทิศตะวันออก เกาะกลุ่มไปตามแนวถนนสายปูลณภักดิ์ เป็นลักษณะของอาคารพักอาศัยรองรับกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ทิศใต้ กระจุกตัวตามแนวถนนกาญจนวนิช เป็นอาคารพาณิชย์กรรมร้านค้าและที่อยู่อาศัย และ ทิศตะวันตก มีการเกาะกลุ่มไปตามแนวถนนศรีสุวรรณารถและถนนต่างๆ ที่อยู่บริเวณโดยรอบห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล เฟสติวัล หาดใหญ่ (ถนนโชติวิทยกุล 1, 2, 3, 4, และ 5) ซึ่งมีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์กรรมร้านค้าและอาคารที่พักอาศัย</p> <p>ลักษณะย่านกิจกรรมในชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมย่านพื้นที่พักอาศัย : ย่านพักอาศัยดั้งเดิม ที่มีการก่อตั้งชุมชนควบคู่กับการพัฒนาชุมชนเมืองหาดใหญ่ รวมทั้งพื้นที่ชุมชนขยายตัวรองรับกลุ่ม

	<p>แรงงานระดับกลาง</p> <p>- กิจกรรมย่านพาณิชย์กรรม : ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมพาณิชย์กรรมบริการ ชุมชนพักอาศัยในพื้นที่ส่วนต่างๆ ลักษณะอาคารพาณิชย์และร้านค้าขนาดย่อม ได้แก่ พื้นที่บริเวณชุมชนบ้านทุ่งรี โดยเฉพาะส่วนที่ติดกับมหาวิทยาลัยกลุ่ม กิจกรรมพาณิชย์กรรมจะมีความเข้มข้นมากกว่าบริเวณ และพื้นที่โดยรอบ ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล เฟสตีวัล หาดใหญ่ซึ่งมีการเกิดขึ้นของอาคารพาณิชย์กรรมสมัยใหม่ เช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟ เป็นต้น</p> <p>- กิจกรรมย่านราชการและสถาบันการศึกษา : กิจกรรมย่านราชการและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ศึกษา ถือเป็นย่านที่มีความสำคัญต่อแนวทางการขยายตัวของเมืองเป็นอย่างมาก โดยกิจกรรมด้านสถาบันที่สำคัญในพื้นที่เป็น สถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์</p> <p>- กิจกรรมย่านอุตสาหกรรม : พื้นที่กิจกรรมอุตสาหกรรมในพื้นที่ยังไม่มี การกระจายตัว ส่วนใหญ่จะเกาะกลุ่มตั้งอยู่บริเวณพื้นที่รับถนนทางหลวงแผ่นดิน สาย 43 ซึ่งเป็นเส้นทางสำคัญเชื่อมต่อไปสู่พื้นที่จังหวัดปัตตานี ในพื้นที่ส่วนใหญ่ จะเป็นโรงงานที่กิจการเกี่ยวกับการแปรรูปอาหารต่างๆ</p>
<p>11) ผังเมืองรวมและที่มีผล ต่อพื้นที่ศึกษา</p>	<p>ผังเมืองรวมเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ปรับปรุงครั้งที่ 2) พ.ศ. 2543</p> <p>ผังเมืองรวมในพื้นที่ศึกษา พื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัด สงขลา มีจำนวน 8 ประเภท ได้แก่ ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย (สี เหลือง), ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง (สีส้ม), ที่ดินประเภทพาณิชย์ กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก (สีแดง), ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ (สีม่วง), ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม (สีเขียว), ที่ดินประเภท สถาบันการศึกษา (สีเขียวมะกอก), ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา (สีเทาอ่อน), และ ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ (สีน้ำเงิน)</p> <p>ผังเมืองรวมฯ ส่งผลต่อบทบาทต่อพื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่คองกรีเป็นพื้นที่อยู่อาศัย ชั้นดีและพื้นที่รองรับการขยายตัวของเมือง</p>

ที่มา : ผู้วิจัย, 2563

บทที่ 5 ผลการศึกษา

การศึกษาการวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวนอนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องทางด้านทฤษฎีและปฐมภูมิ โดยทำการวิเคราะห์ตามช่วงเวลาต่างๆ ได้แก่

- 5.1 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ตามแนวนอนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 5.2 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ตามแนวนอนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 5.3 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชนที่อาศัยตามแนวนอนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา อันเนื่องมาจากการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่
- 5.4 สรุปความคิดเห็นของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม
- 5.5 สรุปผลการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวนอนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา

5.1 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ตามแนวนอนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ตามแนวนอนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากการเปรียบเทียบลักษณะการตั้งถิ่นฐาน ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2550 - 2562 โดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และการสำรวจภาคสนาม เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของการตั้งถิ่นฐานในอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงศึกษาแนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน

เมื่อศึกษาพื้นที่ภาพรวมของอำเภอหาดใหญ่ซึ่งเป็นเมืองชุมทางและเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคใต้ ส่งผลให้หาดใหญ่เป็นจุดรับส่งสินค้าเข้า - ออกที่สำคัญ ดึงดูดให้นักลงทุนชาวต่างชาติและพ่อค้าชาวจีนจากสหพันธรัฐมลายูเข้ามาทำการค้าและเข้ามาตั้งบริษัท และเริ่มเริ่มส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ตามแนวนอนกาญจนนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยได้ทำการแบ่งการศึกษาการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงที่ 1 : ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550) ช่วงที่ 2 : ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ. 2551 - พ.ศ.2556) และช่วงที่ 3 : หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2557 - พ.ศ.2562)

พื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2562

พื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2556

พื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2550

ภาพที่ 47 แสดงการตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของอาคารและสิ่งปลูกสร้างของแต่ละช่วงเวลา พื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ทั้งนี้ ทำการศึกษาเปรียบเทียบการตั้งถิ่นฐานทั้ง 3 ช่วงเวลา สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ช่วงที่ 1 : ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550)

การศึกษาการตั้งถิ่นฐานใน ช่วงที่ 1 : ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550) พิจารณาจากลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่อยู่อาศัยในปี พ.ศ.2550 ซึ่งส่วนใหญ่ยังคงมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่เชื่อมต่อมาจากพื้นที่ศูนย์กลางหลักของอำเภอหาดใหญ่คือบริเวณด้านทิศตะวันตกของพื้นที่ศึกษา รวมถึงมีการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่มหาวิทยาลัยและพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมที่ตั้งอยู่มาก่อนที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่ารูปแบบการตั้งถิ่นฐานใน ปีพ.ศ.2550 สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบรวมกลุ่ม (Cluster Settlement) การตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบกระจาย (Scattered Settlement) และการตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว (Linear Settlement) ดังนี้

(1) การตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบรวมกลุ่ม (Cluster Settlement)

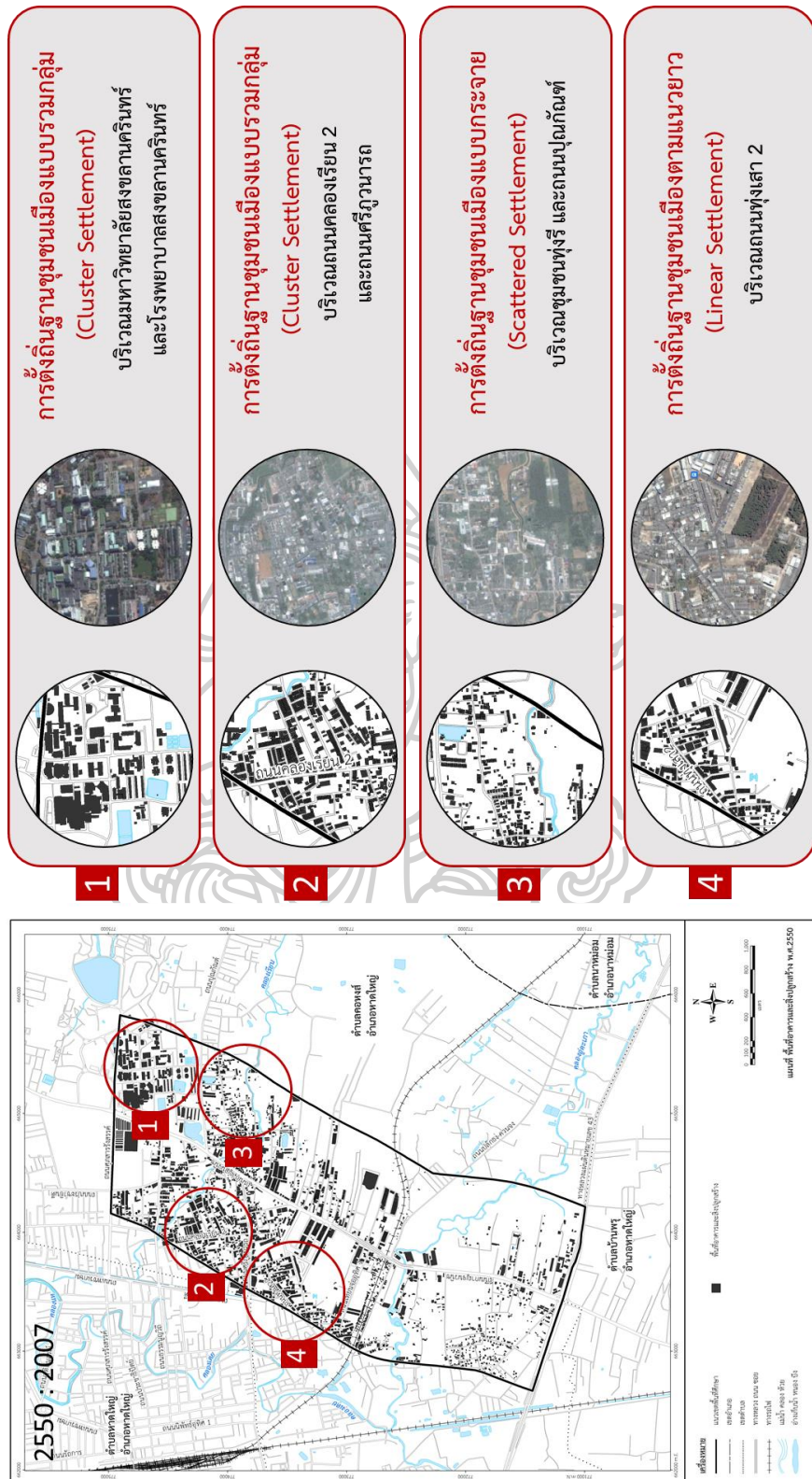
การตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบรวมกลุ่ม จะเห็นได้ชัดในพื้นที่บริเวณมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ และโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ และพื้นที่บริเวณถนนคลองเรียน 2 และถนนศรีภูวนารถ โดยลักษณะการกระจุกตัวของที่ตั้งถิ่นฐานของพื้นที่บริเวณมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ และโรงพยาบาลสงขลานครินทร์นั้น ส่วนใหญ่เป็นการกระจุกตัวของอาคารสถาบันการศึกษา สถานที่ราชการ รวมถึงกลุ่มอาคารสถานพยาบาลต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นมาก่อนที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่เกิดขึ้น ส่วนพื้นที่บริเวณถนนคลองเรียน 2 และถนนศรีภูวนารถ ส่วนใหญ่เป็นการกระจุกตัวของอาคารที่อยู่อาศัยและอาคารพาณิชย์กรรมที่มีการขยายตัวมาจากพื้นที่ศูนย์กลางเมืองหาดใหญ่

(2) การตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว (Linear Settlement)

การตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว จะเห็นได้ชัดในพื้นที่บริเวณถนนทุ่งเสา 2 โดยเป็นการตั้งถิ่นฐานที่ต่อเนื่องมาจากพื้นที่ศูนย์กลางเมืองซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของพื้นที่ศึกษา เป็นการตั้งถิ่นฐานขนานไปตามแนวถนน เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงของคนภายในชุมชน

(3) การตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบกระจาย (Scattered Settlement)

การตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบกระจาย จะเห็นได้ชัดในพื้นที่บริเวณชุมชนทุ่งรี และถนนปูลงกัณฑ์ โดยเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิม ที่มีการตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตัวอยู่มาก่อนที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่เกิดขึ้น โดยอาคารที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ค่อนข้างห่างกัน การตั้งถิ่นฐานมีการขยายตัวไปอย่างช้าๆ แบบค่อยเป็นค่อยไป

ภาพที่ 48 แสดงการตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ช่วงที่ 1 : ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550)

2) ช่วงที่ 2 : ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2551 - พ.ศ.2556)

การศึกษาการตั้งถิ่นฐานใน ช่วงที่ 2 : ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2551 - พ.ศ.2556) พิจารณาจากลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่อยู่อาศัยในปี พ.ศ.2556 ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่เกิดการกระจุกตัวหนาแน่นเพิ่มมากขึ้นพื้นที่เดิม และเริ่มมีการขยายตัวเชื่อมโยงตามแนวถนนกาญจนวนิชลงมาทางด้านใต้ เพื่อรองรับการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า รูปแบบการตั้งถิ่นฐานใน ปีพ.ศ.2556 สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบรวมกลุ่ม (Cluster Settlement) การตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบกระจาย (Scattered Settlement) และการตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว (Linear Settlement) ดังนี้

(1) การตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบรวมกลุ่ม (Cluster Settlement)

การตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบรวมกลุ่ม จะเห็นได้ชัดในพื้นที่บริเวณถนนคลองเรียน 2 และพื้นที่บริเวณชุมชนทุ่งรี โดยลักษณะการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่บริเวณถนนคลองเรียน 2 นั้น ส่วนใหญ่เริ่มมีการกระจุกตัวอย่างหนาแน่นของอาคารที่อยู่อาศัยและอาคารพาณิชย์กรรมรองรับการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ที่กำลังจะเกิดขึ้น ส่วนพื้นที่บริเวณชุมชนทุ่งรี ส่วนใหญ่เป็นการกระจุกตัวของอาคารที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่ ร้านค้า และร้านอาหารต่างๆ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ รองรับการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมรวมถึงรองรับนักศึกษาและบุคลากรในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

(2) การตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว (Linear Settlement)

การตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว จะเห็นได้ชัดในพื้นที่บริเวณตามแนวถนนกาญจนวนิช โดยเป็นการตั้งถิ่นฐานที่ขยายตัวขนานไปตามแนวถนน โดยส่วนใหญ่เป็นอาคารที่เกิดขึ้นรองรับการพัฒนาย่านพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ เช่น อาคารที่อยู่อาศัย ร้านค้า ร้านอาหาร และร้านกาแฟ เป็นต้น และมีแนวโน้มที่จะเกิดอาคารและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต

(3) การตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบกระจาย (Scattered Settlement)

การตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบกระจาย จะเห็นได้ชัดในพื้นที่บริเวณชุมชนคลองหวัะ โดยส่วนใหญ่จะมีอาคารที่อยู่อาศัยตั้งอยู่ค่อนข้างห่างไกลกัน และเป็นพื้นที่ซึ่งอยู่ค่อนข้างไกลจากแหล่งความเจริญและไกลจากศูนย์กลางชุมชน

3) ช่วงที่ 3 : หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2557 - พ.ศ.2562)

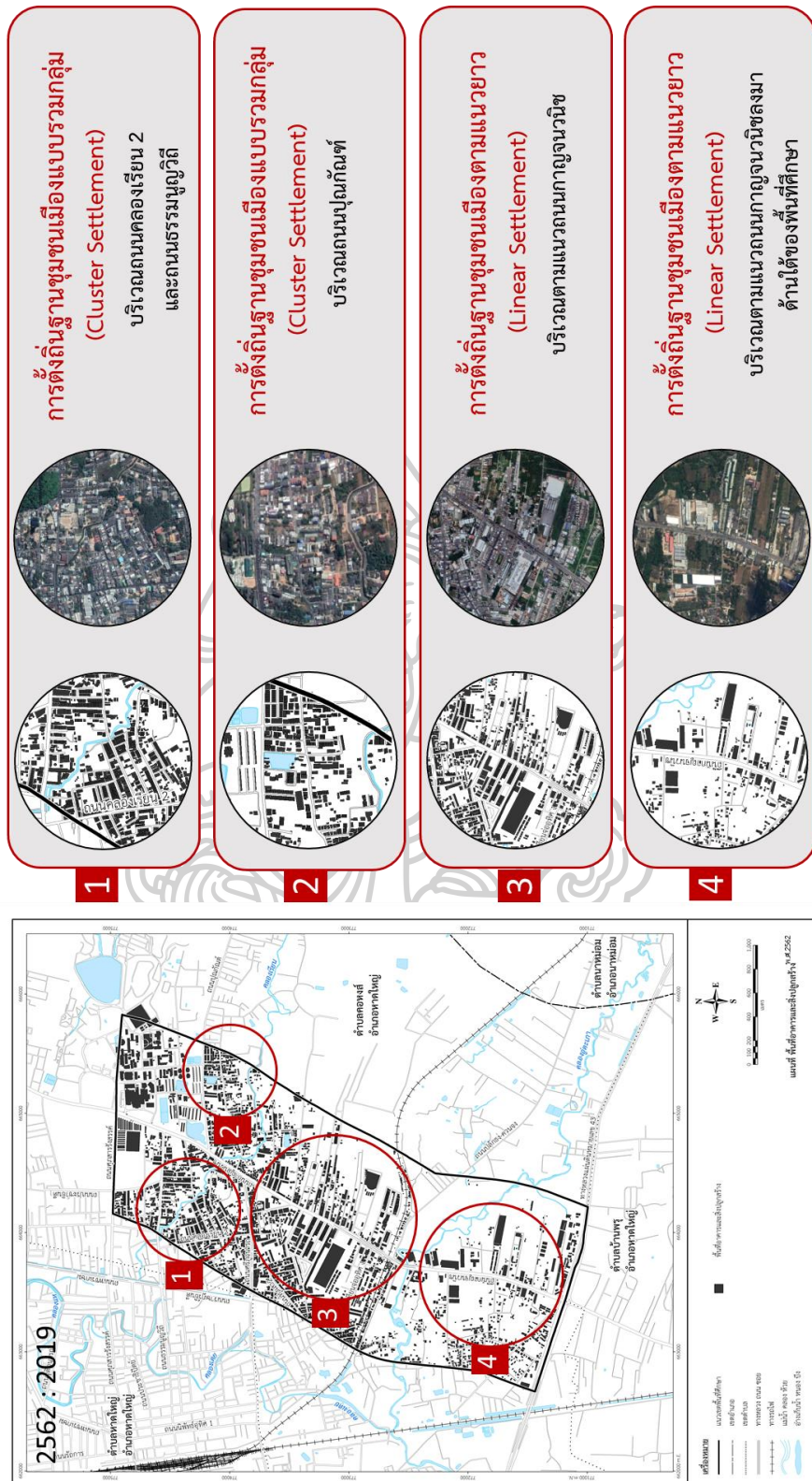
การศึกษาการตั้งถิ่นฐานใน ช่วงที่ 3 : หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2557 - พ.ศ.2562) พิจารณาจากลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่อยู่อาศัยในปี พ.ศ.2562 ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่เกิดการกระจุกตัวหนาแน่นเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดซึ่งเป็นผลมาจากโครงการด้านพาณิชย์กรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และมีการขยายตัวเชื่อมโยงเกาะกลุ่มไปตามแนวถนนกาญจนวนิชลงมาทางด้านใต้อย่างหนาแน่นเพิ่มมากขึ้น ทั้งอาคารพาณิชย์กรรมร้านค้า รวมถึงโครงการที่อยู่อาศัยต่างๆ เพื่อรองรับการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่ารูปแบบการตั้งถิ่นฐานใน ปีพ.ศ.2562 สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบรวมกลุ่ม (Cluster Settlement) การตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบกระจาย (Scattered Settlement) และการตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว (Linear Settlement) ดังนี้

(1) การตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบรวมกลุ่ม (Cluster Settlement)

การตั้งถิ่นฐานชุมชนเมืองแบบรวมกลุ่ม จะเห็นได้ชัดในพื้นที่บริเวณถนนคลองเรียน 2 และถนนธรรมนุญวิถี โดยพื้นที่บริเวณถนนคลองเรียน 2 นั้น มีการกระจุกตัวอย่างหนาแน่นของอาคารที่อยู่อาศัยและอาคารพาณิชย์กรรมรวมถึงยังมีการขยายตัวออกไปบริเวณรอบข้างรองรับการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ที่กำลังจะเกิดขึ้น ส่วนพื้นที่บริเวณชุมชนทุ่งรี มีการกระจุกตัวของอาคารที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่ ร้านค้า ร้านอาหาร รวมถึงมีร้านกาแฟ เกิดขึ้นมากมายรองรับการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมรวมถึงรองรับนักศึกษาและบุคลากรในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

(2) การตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว (Linear Settlement)

การตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว จะเห็นได้ชัดในพื้นที่บริเวณตามแนวถนนกาญจนวนิชลงมาทางด้านทิศใต้ของพื้นที่ศึกษา โดยเป็นการตั้งถิ่นฐานที่หนาแน่นขึ้นซึ่งขยายตัวขนานไปตามแนวถนนเส้นสำคัญสายนี้ ส่วนใหญ่เป็นอาคารที่เกิดขึ้นรองรับการพัฒนาย่านพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ เช่น อาคารที่อยู่อาศัย ร้านค้า ร้านอาหาร และร้านกาแฟ เป็นต้น ซึ่งมีการเกิดขึ้นของอาคารดังกล่าวในช่วงระหว่างและหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมแทบทั้งสิ้น และมีแนวโน้มที่จะเกิดอาคารและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคตด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 50 แสดงการตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ช่วงที่ 3 : หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2557 - พ.ศ.2562)

ทั้งนี้ จากการศึกษา *การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา* ทั้ง 3 ช่วงเวลา ข้างต้น สามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ศึกษาหลังจากมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ได้ดังนี้

4) การวิเคราะห์แนวโน้มการตั้งถิ่นฐานภายหลังจากมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนใน ช่วงที่ 1 : ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550) พบว่า ส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐาน *อยู่บริเวณทางด้านทิศเหนือของพื้นที่ศึกษา* ซึ่งเป็นการตั้งถิ่นฐานที่เชื่อมต่อมาจากพื้นที่ศูนย์กลางเดิมของอำเภอหาดใหญ่ และมีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนดั้งเดิมที่กระจุกตัวอยู่บริเวณถนนศรีภูวนารถและถนนคลองเรียน 2 ซึ่งเป็นถนนสายสำคัญที่เชื่อมโยงมาจากพื้นที่ใจกลางเมืองเช่นกัน รวมถึงอาคารบ้านเรือนบางส่วนมีการตั้งถิ่นฐานกระจุกตัวอยู่บริเวณพื้นที่ชุมชนทุ่งรีใกล้กับพื้นที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่สำคัญระดับภูมิภาค และตั้งอยู่มาก่อนที่มีโครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนใน ช่วงที่ 2 : ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2551 - พ.ศ.2556) พบว่า ส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐาน *อยู่บริเวณทางด้านทิศเหนือและเชื่อมโยงมายังพื้นที่ใจกลางของพื้นที่ศึกษา* ซึ่งเกิดการกระจุกตัวเพิ่มขึ้นอย่างหนาแน่นบริเวณพื้นที่ชุมชนเดิม ได้แก่ บริเวณชุมชนรุ่งรี บริเวณถนนคลองเรียน 2 และบริเวณถนนศรีภูวนารถ ขยายตัวเชื่อมโยงตามแนวถนนกาญจนวนิชลงมาทางด้านทิศใต้ของพื้นที่ศึกษา เกิดกลุ่มอาคารพาณิชย์กรรมและที่พักอาศัยเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับโครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ที่กำลังก่อสร้างและกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนใน ช่วงที่ 3 : หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2557 - พ.ศ.2562) พบว่า ส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐาน *อยู่บริเวณทางด้านใจกลางพื้นที่และเชื่อมโยงมาทางด้านทิศใต้ของพื้นที่ศึกษาตามแนวถนนกาญจนวนิช* ซึ่งเกิดการกระจุกตัวของอาคารและสิ่งปลูกสร้างหนาแน่นเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการกระจุกตัวตามแนวถนนปูลณภณ์ตัดกับถนนกาญจนวนิชลงมาตามแนวถนนกาญจนวนิชด้านใต้ ซึ่งอาคารและสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นเพื่อรองรับโครงการด้านพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ อันเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้เกิดการเข้ามาลงทุนของกลุ่มผู้ประกอบการอาคารร้านอาหาร ร้านค้า รวมถึงโครงการที่พักอาศัยต่างๆ

5.2 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดสงขลา

5.2.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

การศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ศึกษา มีพื้นที่ทั้งหมด 6.64 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,150.68 ไร่ และได้ทำการศึกษา 3 ช่วงเวลา คือ ช่วงที่ 1 ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550) ช่วงที่ 2 ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2551 - พ.ศ.2556) และช่วงที่ 3 หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2557 - พ.ศ.2562) โดยจำแนกการประโยชน์ที่ดินออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม ที่ดินประเภทเกษตรกรรม ที่ดินประเภทสถานราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ที่ดินประเภทแหล่งน้ำ และที่ดินประเภทอื่นๆ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยใช้ระบบการศึกษาสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเครื่องมือในการแปลข้อมูลจากแผนที่ทางอากาศ เพื่อการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ตรวจเช็คโดยการสำรวจภาคสนาม เพื่อทำการปรับแก้ข้อมูลให้ถูกต้องตามสภาพพื้นที่จริง

1) ช่วงที่ 1 : ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550)

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินปี พ.ศ.2550 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์ **ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย** มากที่สุด รองลงมา คือ ที่ดินประเภทเกษตรกรรม และที่ดินประเภทอื่นๆ แสดงรายละเอียดการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภท ดังนี้

(1) **ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย** มีพื้นที่ประมาณ 2.21 ตารางกิโลเมตร (1,382.24 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 33.30 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยประเภทหมู่บ้าน มีการกระจุกตัวอยู่บริเวณชุมชนทุ่งรีอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของพื้นที่ ชุมชนคลองเตยอยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของพื้นที่ รวมถึงพื้นที่ที่อยู่อาศัยบางส่วนยังกระจายตัวไปตามตามแนวนนกาญจนวนิช ถนนปูนกั้นต์ และตามทางรถไฟ

(2) **ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม** มีพื้นที่ประมาณ 0.75 ตารางกิโลเมตร (467.78 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 11.27 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ย่านการค้าที่มีความสำคัญ มีการกระจายตัวอยู่บริเวณตามแนวนนกาญจนวนิช ถนนศรีภูวนารถ และถนนธรรมนุญวิถี ซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกและทิศเหนือของพื้นที่

(3) **ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม** มีพื้นที่ประมาณ 0.31 ตารางกิโลเมตร (194.74 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 4.69 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม

(4) **ที่ดินประเภทเกษตรกรรม** มีพื้นที่ประมาณ 1.53 ตารางกิโลเมตร (956.80 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 23.05 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพาะปลูกยางพารา ไม้ยืนต้นผสม ไม้ผลผสม และนา

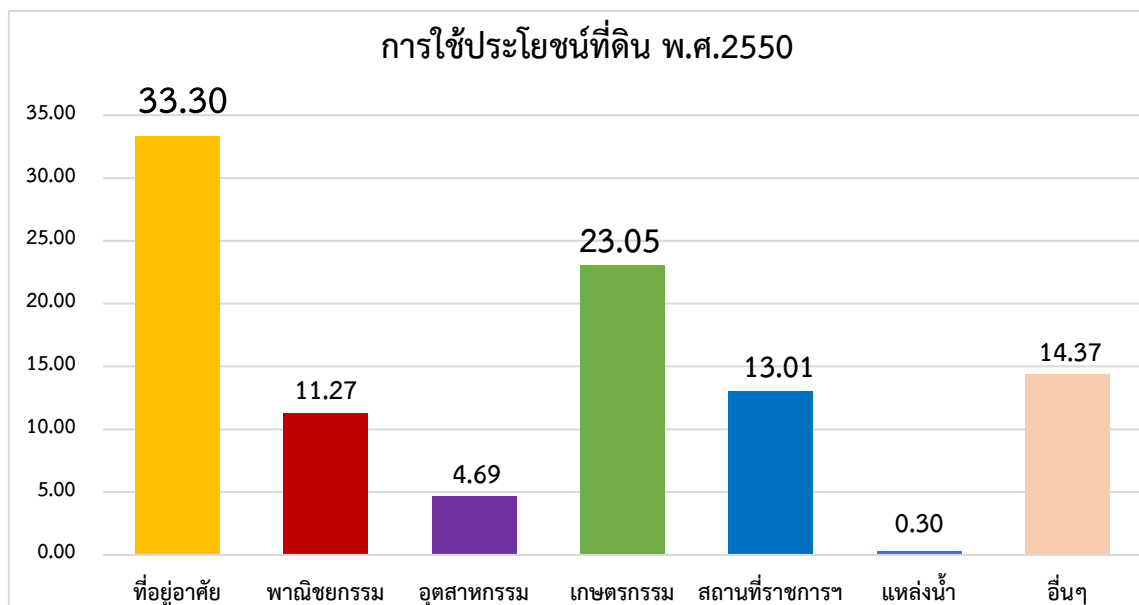
(5) **ที่ดินประเภทสถานที่ราชการ การสาธารณูปโภคการสาธารณูปการ** มีพื้นที่ประมาณ 0.86 ตารางกิโลเมตร (540.17 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 13.01 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นสถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ

(6) **ที่ดินประเภทแหล่งน้ำ** มีพื้นที่ประมาณ 0.02 ตารางกิโลเมตร (12.59 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 0.30 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่แม่น้ำ ลำห้วย และลำคลอง

(7) **ที่ดินประเภทอื่นๆ** มีพื้นที่ประมาณ 0.95 ตารางกิโลเมตร (596.35 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 14.37 ของพื้นที่ทั้งหมด
ตารางที่ 10 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2550

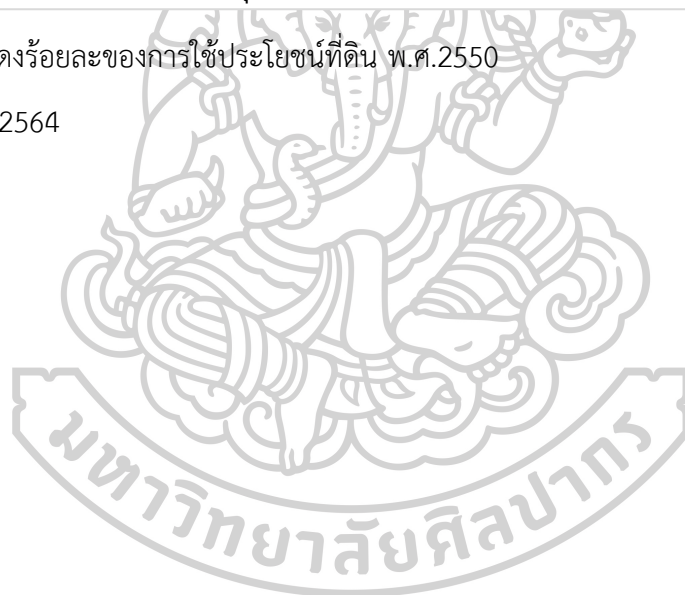
ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2550			
	พื้นที่ (ตร.ม.)	พื้นที่ (ตร.กม.)	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัย	2,211,590.34	2.21	1,382.24	33.30
พาณิชยกรรม	748,454.15	0.75	467.78	11.27
อุตสาหกรรม	311,583.11	0.31	194.74	4.69
เกษตรกรรม	1,530,886.21	1.53	956.80	23.05
สถานที่ราชการ การสาธารณูปโภคและ สาธารณูปการ	864,271.01	0.86	540.17	13.01
แหล่งน้ำ	20,142.74	0.02	12.59	0.30
อื่นๆ	954,167.96	0.95	596.35	14.37
รวม	6,641,095.56	6.64	4,150.68	100.00

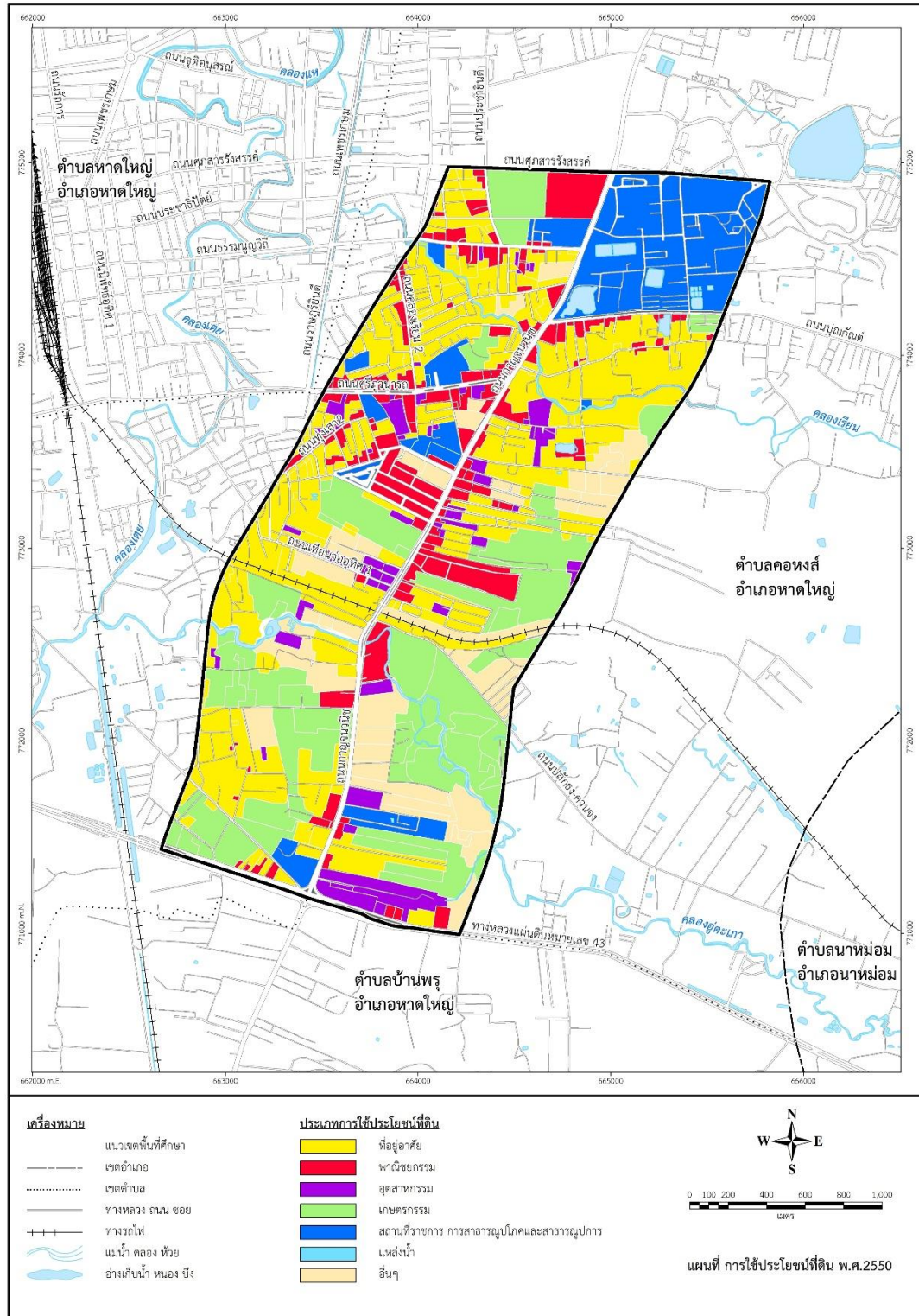
ที่มา : การคำนวณผลจากโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 51 แสดงร้อยละของการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2550

ที่มา : ผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 52 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2550

ที่มา : โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

2) ช่วงที่ 2 : ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2551 - พ.ศ.2556)

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินปี พ.ศ.2556 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์ **ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย** มากที่สุด รองลงมา คือ ที่ดินประเภทเกษตรกรรม และที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม แสดงรายละเอียดการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภท ดังนี้

(1) **ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย** มีพื้นที่ประมาณ 2.38 ตารางกิโลเมตร (1,484.51 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 35.77 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยประเภทหมู่บ้าน มีการกระจายตัวอยู่บริเวณตามแนวถนนกาญจนวนิช ถนนปทุมกันต์ และตามทางรถไฟ เช่นเดียวกันกับปี พ.ศ.2550 ซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของพื้นที่เช่นเดิม

(2) **ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม** มีพื้นที่ประมาณ 1.01 ตารางกิโลเมตร (632.32 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 15.23 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ย่านการค้าที่มีความสำคัญ มีการกระจายตัวอยู่บริเวณตามแนวถนนกาญจนวนิช ถนนศรีสุวรรณารักษ์ และถนนธรรมบุญวิถี เช่นเดียวกันกับปี พ.ศ.2550 ซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันตก ทิศเหนือ รวมถึงมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทางด้านทิศใต้ของพื้นที่

(3) **ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม** มีพื้นที่ประมาณ 0.34 ตารางกิโลเมตร (213.59 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 5.15 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม

(4) **ที่ดินประเภทเกษตรกรรม** มีพื้นที่ประมาณ 18.01 ตารางกิโลเมตร (747.47 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 18.01 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพาะปลูกยางพารา ไม้ยืนต้นผสม ไม้ผลผสม และนาเช่นเดิม

(5) **ที่ดินประเภทสถานที่ราชการ การสาธารณูปโภคการสาธารณูปการ** มีพื้นที่ประมาณ 0.86 ตารางกิโลเมตร (540.17 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 13.10 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นสถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ

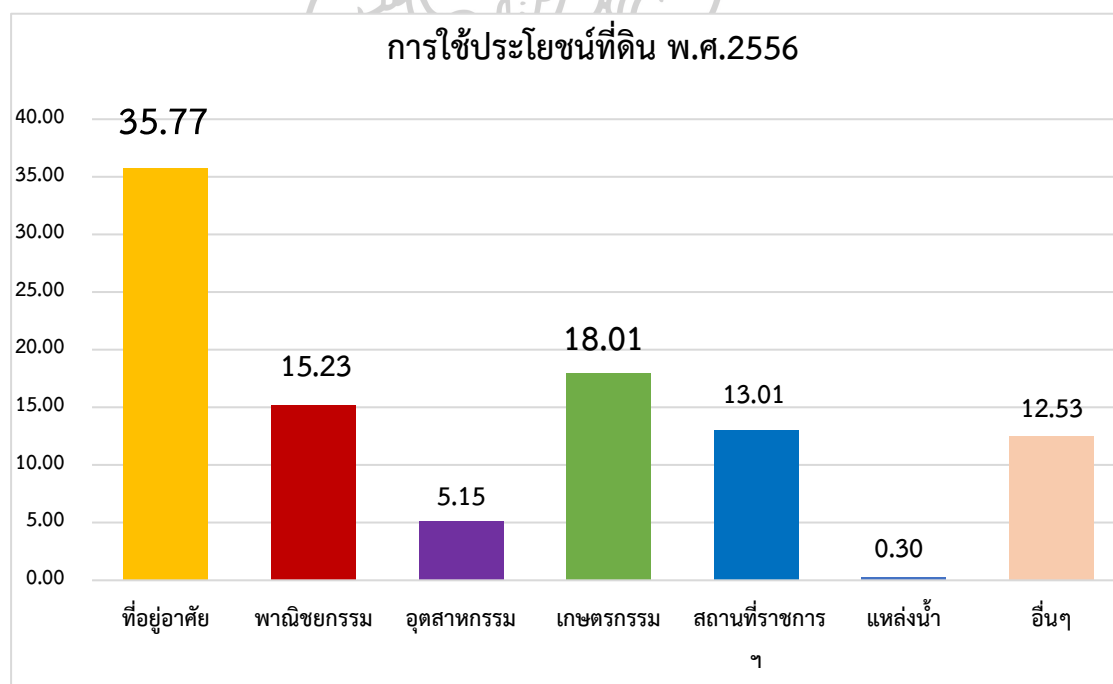
(6) **ที่ดินประเภทแหล่งน้ำ** มีพื้นที่ประมาณ 0.02 ตารางกิโลเมตร (12.59 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 0.30 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่แม่น้ำ ลำห้วย และลำคลอง

(7) **ที่ดินประเภทอื่นๆ** มีพื้นที่ประมาณ 0.83 ตารางกิโลเมตร (520.04 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 12.53 ของพื้นที่ทั้งหมด

ตารางที่ 11 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2556

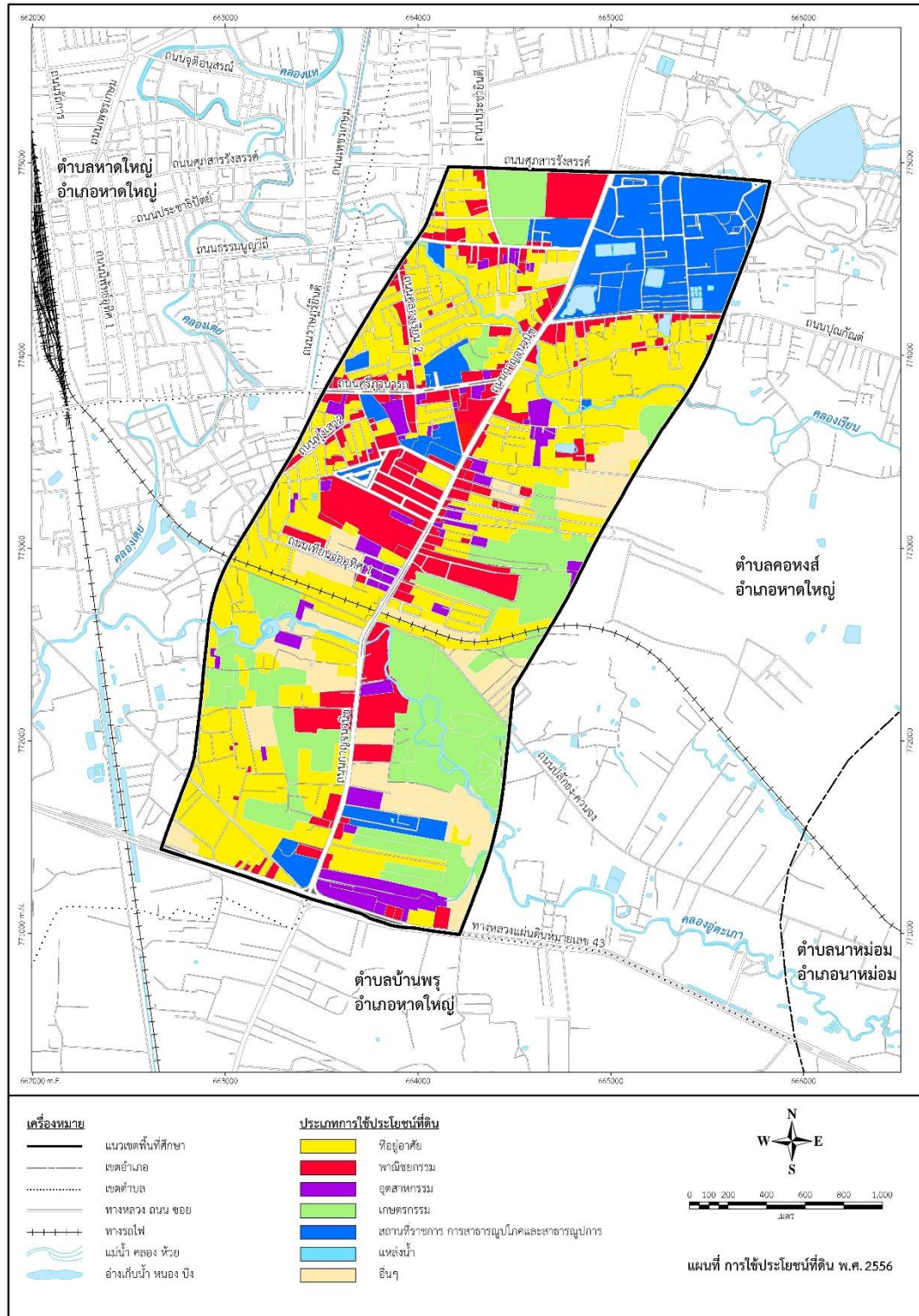
ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2556			
	พื้นที่ (ตร.ม.)	พื้นที่ (ตร.กม.)	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัย	2,375,217.49	2.38	1,484.51	35.77
พาณิชยกรรม	1,011,716.63	1.01	632.32	15.23
อุตสาหกรรม	341,736.80	0.34	213.59	5.15
เกษตรกรรม	1,195,945.35	1.20	747.47	18.01
สถานที่ราชการ การสาธารณสุข โบราณคดีและ สาธารณูปการ	864,271.01	0.86	540.17	13.01
แหล่งน้ำ	20,142.74	0.02	12.59	0.30
อื่นๆ	832,065.49	0.83	520.04	12.53
รวม	6,641,095.56	6.64	4,150.68	100.00

ที่มา : การคำนวณผลจากโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 53 แสดงร้อยละของการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2556

ที่มา : ผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 54 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2556

ที่มา : โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

3) ช่วงที่ 3 : หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2557 - พ.ศ.2562)

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินปี พ.ศ.2562 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์ **ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย** มากที่สุด รองลงมา คือ ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม และที่ดินประเภทอื่นๆ แสดงรายละเอียดการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภท ดังนี้

(1) **ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย** มีพื้นที่ประมาณ 2.13 ตารางกิโลเมตร (1,328.48 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 32.01 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยประเภทหมู่บ้าน มีการกระจายตัวอยู่บริเวณตามแนวถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43 ทางด้านทิศใต้ของพื้นที่ ซึ่งพื้นที่ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นที่ดินประเภทพาณิชยกรรมค่อนข้างมาก

(2) **ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม** มีพื้นที่ประมาณ 1.43 ตารางกิโลเมตร (893.75 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 21.53 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ย่านการค้าที่มีความสำคัญ มีการกระจายตัวอยู่บริเวณตามแนวถนนกาญจนวนิช ถนนศรีสุวรรณารถ และถนนธรรมานุสรณ์ เช่นเดียวกับปี พ.ศ.2550 และพ.ศ.2556 ซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันตก ทิศเหนือ และทิศใต้ รวมถึงมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมากทางด้านทิศตะวันออกของพื้นที่

(3) **ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม** มีพื้นที่ประมาณ 0.36 ตารางกิโลเมตร (222.56 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 5.36 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม เช่นเดิม

(4) **ที่ดินประเภทเกษตรกรรม** มีพื้นที่ประมาณ 0.82 ตารางกิโลเมตร (514.74 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 12.40 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพาะปลูกยางพารา ไม้ยืนต้นผสม ไม้ผลผสม และนาเช่นเดิม

(5) **ที่ดินประเภทสถานที่ราชการ การสาธารณูปโภคการสาธารณูปการ** มีพื้นที่ประมาณ 0.89 ตารางกิโลเมตร (557.96 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 13.44 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นสถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ

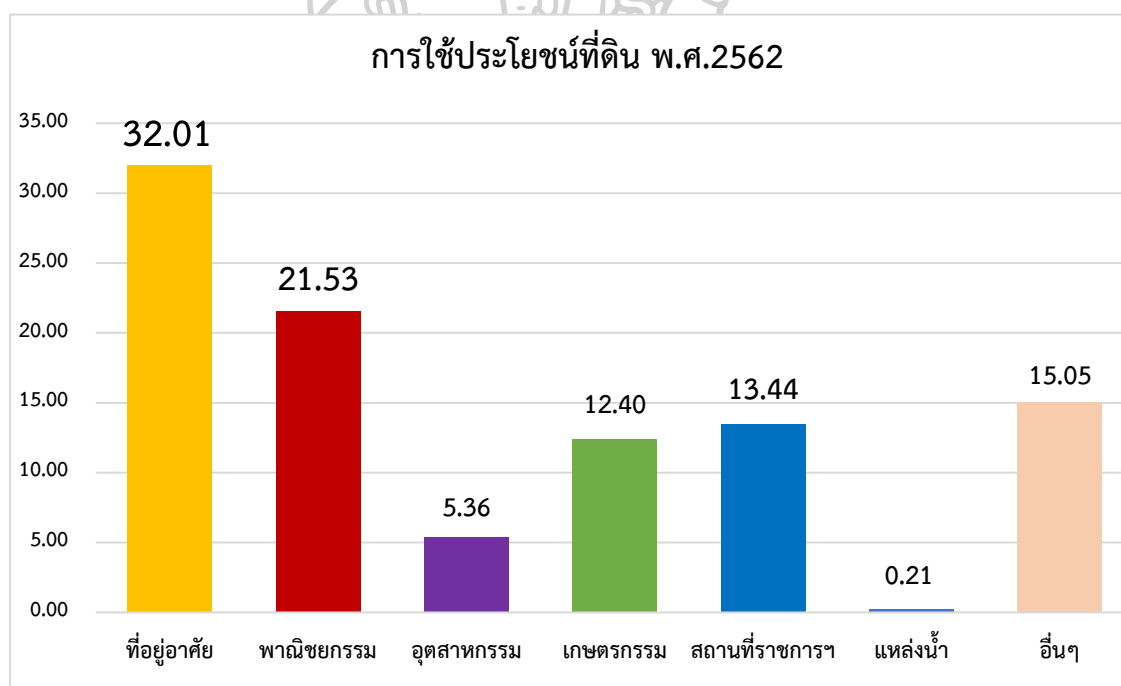
(6) **ที่ดินประเภทแหล่งน้ำ** มีพื้นที่ประมาณ 0.01 ตารางกิโลเมตร (8.64 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 0.21 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่แม่น้ำ ลำห้วย และลำคลอง

(7) **ที่ดินประเภทอื่นๆ** มีพื้นที่ประมาณ 1.00 ตารางกิโลเมตร (624.76 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 15.05 ของพื้นที่ทั้งหมด

ตารางที่ 12 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2562

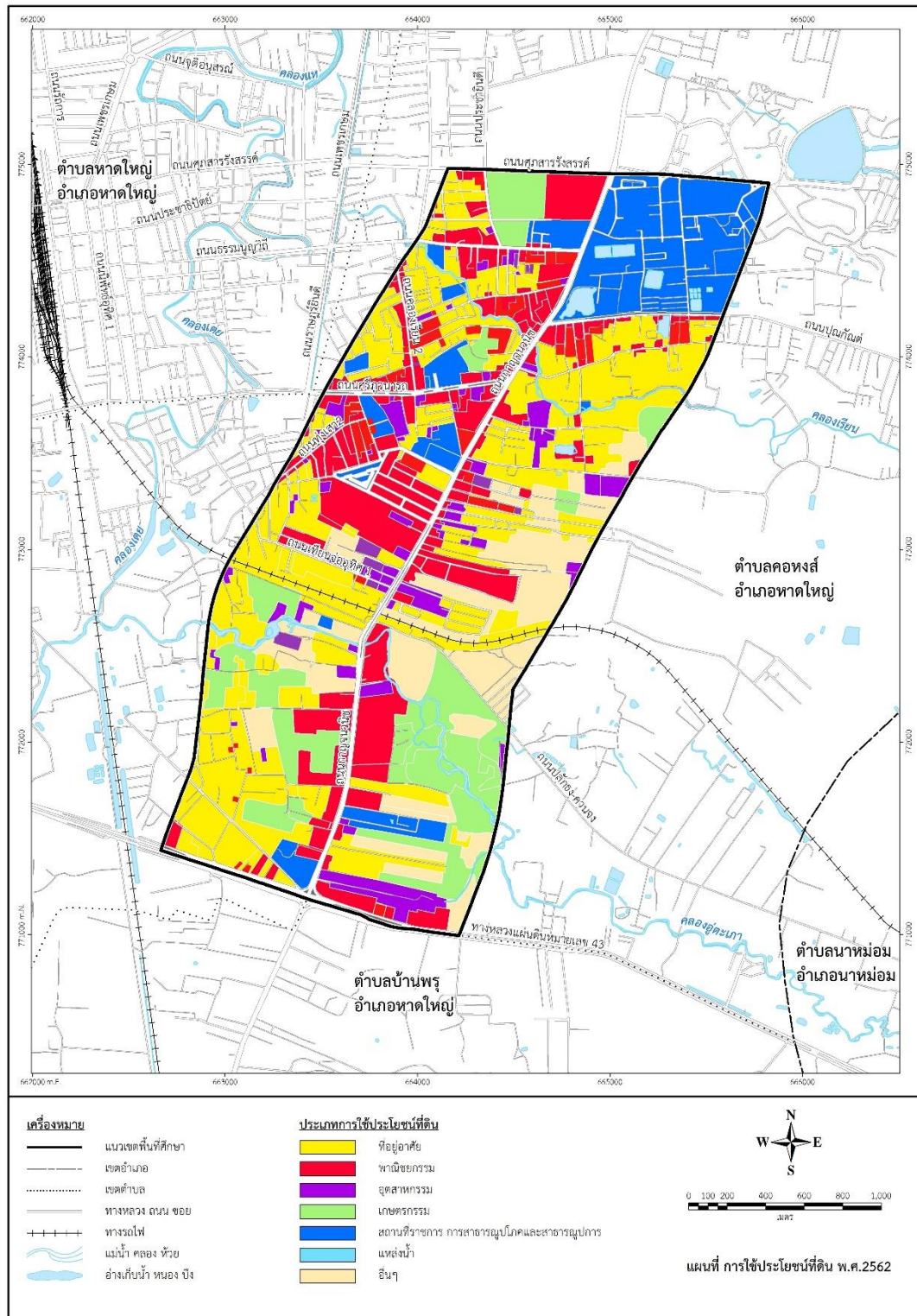
ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2562			
	พื้นที่ (ตร.ม.)	พื้นที่ (ตร.กม.)	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัย	2,125,574.39	2.13	1,328.48	32.01
พาณิชยกรรม	1,430,000.00	1.43	893.75	21.53
อุตสาหกรรม	356,096.35	0.36	222.56	5.36
เกษตรกรรม	823,256.21	0.82	514.54	12.40
สถานที่ราชการ การสาธารณสุขโรคและ สาธารณสุขการ	892,729.38	0.89	557.96	13.44
แหล่งน้ำ	13,827.45	0.01	8.64	0.21
อื่นๆ	999,611.75	1.00	624.76	15.05
รวม	6,641,095.56	6.64	4,150.68	100.00

ที่มา : การคำนวณผลจากโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 55 แสดงร้อยละของการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2562

ที่มา : ผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 56 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2562

ที่มา : โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

5.2.2 การใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง

1) ช่วงที่ 1 : ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550)

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้างปี พ.ศ.2550 พบว่ามีพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้าง 0.93 ตารางกิโลเมตร (583.27 ไร่) เป็นจำนวนอาคารรวมทั้งสิ้น 6,674 หลัง ส่วนใหญ่ *เกาะกลุ่มหนาแน่นบริเวณตามแนวสองฝั่งของถนนศรีภูวนารถ ถนนคลองเรียน 2 และถนนธรรมบุญวิถี* เนื่องจากเป็นบริเวณที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์การค้าไดอาน่าคอมเพล็กซ์ หาดใหญ่ ซึ่งเป็นศูนย์การค้าที่มีชื่อเสียงและมีความสำคัญกับคนหาดใหญ่ในอดีต รวมไปถึงตั้งอยู่ใกล้กับสถาบันการศึกษาและสถานพยาบาลที่มีความสำคัญ คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) และโรงพยาบาลสงขลานครินทร์อีกด้วย ทั้งนี้ ช่วงก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ มีพื้นที่ว่าง 5.71 ตารางกิโลเมตร (3,567.41 ไร่) ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่ง และพื้นที่ป่าไม้

ทั้งนี้ กลุ่มอาคารดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นอาคารที่อยู่อาศัย 5,103 หลัง มีลักษณะเป็นอาคารตึกแถว ห้องแถว อาคารเพื่อการอยู่อาศัย 1-2 ชั้น วางเรียงตัวเป็นระเบียบไปตามถนนทั้งสองฝั่ง รองลงมา ได้แก่ อาคารพาณิชย์กรรม 886 หลัง มีลักษณะเป็นตึกแถว ห้องแถว อาคารเพื่อการพาณิชย์ 1-4 ชั้น และอาคารอื่นๆ 231 หลัง มีลักษณะเป็นอาคารตึกแถว ห้องแถว เช่นกัน

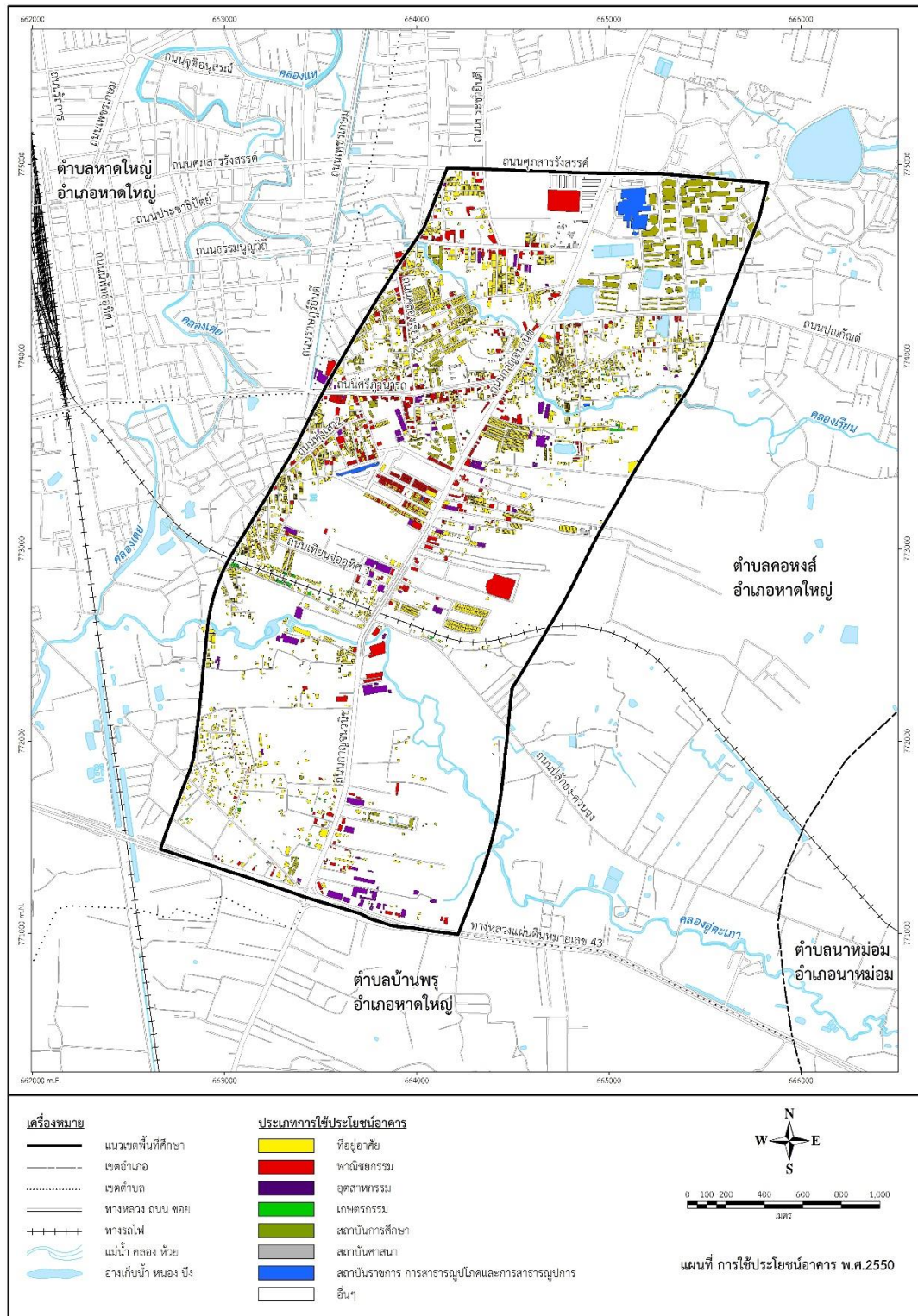
ตารางที่ 13 แสดงขนาดพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้างต่อพื้นที่ว่าง พ.ศ.2550

พ.ศ.	พื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้าง (Built up area)				พื้นที่ว่าง (Open space)				จำนวนอาคาร (หลัง)
	ตร.ม.	ตร.กม.	ไร่	ร้อยละ	ตร.ม.	ตร.กม.	ไร่	ร้อยละ	
2550	933,234.54	0.93	583.27	14.05	5,707,861.02	5.71	3,567.41	85.95	6,674

ที่มา : การคำนวณผลจากโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

ตารางที่ 14 แสดงประเภทการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2550

ลำดับ	ประเภทการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง	อาคาร พ.ศ.2550			
		จำนวน (หลัง)	พื้นที่ (ตร.ม.)	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
1	ที่อยู่อาศัย	5,103	467,499.56	292.19	50.09
2	พาณิชย์กรรม	886	184,196.89	115.12	19.74
3	อุตสาหกรรม	114	75,244.99	47.03	8.06
4	เกษตรกรรม	96	7,742.77	4.84	0.83
5	สถาบันการศึกษา	189	132,390.10	82.74	14.19
6	สถาบันศาสนา	49	7,928.13	4.96	0.85
7	สถาบันราชการ การสาธารณสุขบุคคลและการสาธารณสุขการ	6	31,253.53	19.53	3.35
8	นันทนาการ			-	-
9	อื่นๆ	231	26,978.57	16.86	2.89
	รวม	6,674	933,234.54	583.27	100.00

ภาพที่ 57 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์อาคาร พ.ศ.2550

ที่มา : โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

2) ช่วงที่ 2 : ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2551 - พ.ศ.2556)

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้างปี พ.ศ.2556 พบว่ามีพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้าง 1.11 ตารางกิโลเมตร (692.30 ไร่) เป็นจำนวนอาคารรวมทั้งสิ้น 7,496 หลัง ซึ่งมีแนวโน้มอาคารและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2550 โดยส่วนใหญ่ **เกาะกลุ่มหนาแน่นบริเวณบางส่วนของถนนกาญจนาภิเษก และถนนปทุมกันต์** เนื่องจากเป็นบริเวณที่เริ่มมีการเกิดขึ้นของกลุ่มอาคารพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ที่สำคัญตามแนวยาวของถนนกาญจนาภิเษก ได้แก่ ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัล หาดใหญ่ ศูนย์การค้าแม็คโคร ศูนย์การค้า FN Outlet ศูนย์การค้าโฮมโปร และศูนย์การค้าบุญถาวร จึงทำให้ปรากฏอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่เกาะกลุ่มไปตามแนวดนด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ ช่วงระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรม มีพื้นที่ว่าง 5.53 ตารางกิโลเมตร (3,458.38 ไร่) ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่ง และพื้นที่ป่าไม้ ลดลงจากปี พ.ศ.2550

ทั้งนี้ กลุ่มอาคารดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นอาคารที่อยู่อาศัย 5,775 หลัง มีลักษณะเป็นอาคารตึกแถว ห้องแถว เช่นเดียวกับในปี พ.ศ.2550 แต่มีลักษณะเป็นอาคาร 2-4 ชั้น โดยเฉพาะอาคารประเภทหอพัก อพาร์ทเมนท์ และอาคารพักอาศัยขนาดใหญ่ รองลงมา ได้แก่ อาคารพาณิชย์ 1,005 หลัง มีลักษณะเป็นตึกแถว ห้องแถว อาคารเพื่อการพาณิชย์ 1-4 ชั้น และอาคารบางหลังได้ถูกปรับเปลี่ยนจากที่อยู่อาศัยเป็นการค้าขาย ร้านอาหาร และร้านค้าแพ่ อย่างเต็มที่ จึงทำให้รูปทรงของอาคารบางหลังถูกปรับเปลี่ยนไปบ้าง และอาคารอื่นๆ 241 หลัง มีลักษณะเป็นอาคารตึกแถว ห้องแถว เช่นเดียวกับในปี พ.ศ.2550 ทำให้พ.ศ.2556 มีมวลอาคารเพิ่มขึ้นจากในอดีตและมีการกระจุกตัวของอาคารเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 15 แสดงขนาดพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้างต่อพื้นที่ว่าง พ.ศ.2556

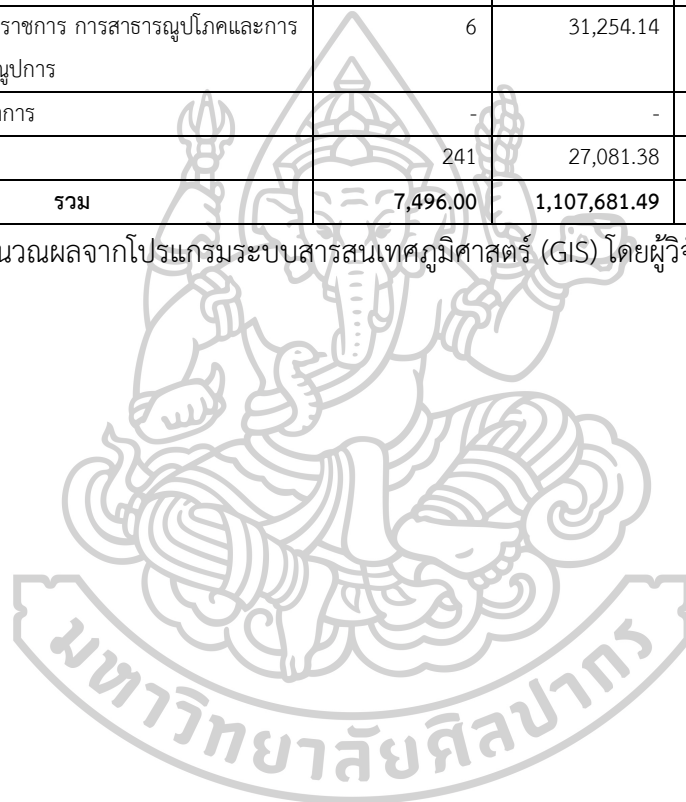
พ.ศ.	พื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้าง (Built up area)				พื้นที่ว่าง (Open space)				จำนวนอาคาร (หลัง)
	ตร.ม.	ตร.กม.	ไร่	ร้อยละ	ตร.ม.	ตร.กม.	ไร่	ร้อยละ	
2556	1,107,681.49	1.11	692.30	16.68	5,533,414.07	5.53	3,458.38	83.32	7,496

ที่มา : การคำนวณผลจากโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

ตารางที่ 16 แสดงประเภทการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2556

ลำดับ	ประเภทการใช้ประโยชน์ อาคารและสิ่งปลูกสร้าง	อาคาร พ.ศ.2556			
		จำนวน (หลัง)	พื้นที่ (ตร.ม.)	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
1	ที่อยู่อาศัย	5,775	541,422.49	338.39	48.88
2	พาณิชยกรรม	1,005	274,668.98	171.67	24.80
3	อุตสาหกรรม	145	85,567.42	53.48	7.72
4	เกษตรกรรม	84	7,109.87	4.44	0.64
5	สถาบันการศึกษา	191	132,648.52	82.91	11.98
6	สถาบันศาสนา	49	7,928.69	4.96	0.72
7	สถาบันราชการ การสาธารณสุขโรคและการ สาธารณสุขการ	6	31,254.14	19.53	2.82
8	นันทนาการ	-	-	-	-
9	อื่นๆ	241	27,081.38	16.93	2.44
รวม		7,496.00	1,107,681.49	692.30	100.00

ที่มา : การคำนวณผลจากโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

3) ช่วงที่ 3 : หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2557 - พ.ศ.2562)

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้างปี พ.ศ.2562 พบว่ามีพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้าง 1.39 ตารางกิโลเมตร (866.64 ไร่) เป็นจำนวนอาคารรวมทั้งสิ้น 9,433 หลัง ซึ่งมีแนวโน้มอาคารและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2556 โดยส่วนใหญ่ **เกาะกลุ่มหนาแน่นบริเวณตามแนวสองฝั่งของถนนกาญจนวนิช ถนนปทุมกันต์ และถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43** เนื่องจากเป็นบริเวณที่เริ่มมีการเกิดขึ้นของกลุ่มอาคารพาณิชย์กรรมที่สำคัญและโครงการที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่ต่างๆ ตามแนวยาวของถนนกาญจนวนิช จึงทำให้ปรากฏอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่เกาะกลุ่มไปตามแนวถนนเส้นสำคัญสายนี้ อีกทั้งยังมีถนนสายย่อยอื่นๆ เช่น ถนนทวีวรรณ ถนนทวีรัตน์ และถนนเทียนต่ออุทิศ ที่เริ่มมีการเกิดขึ้นของอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่ขยายตัวเข้ามามากขึ้นกว่าในอดีต ทั้งนี้ ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรม มีพื้นที่ว่าง 5.25 ตารางกิโลเมตร (3,284.04 ไร่) ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่ง และพื้นที่ป่าไม้ ลดลงจากปี พ.ศ.2556

ทั้งนี้ กลุ่มอาคารดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นอาคารที่อยู่อาศัย 6,896 หลัง มีลักษณะเป็นอาคารตึกแถว ห้องแถว เช่นเดียวกับกับในปี พ.ศ.2550 และพ.ศ.2556 มีลักษณะเป็นอาคาร 2-4 ชั้น ส่วนอาคารประเภทหอพัก อพาร์ทเมนท์ และอาคารพักอาศัยขนาดใหญ่ จะเริ่มมีลักษณะเป็นอาคารประเภทคอนโดมิเนียมขนาดกลาง และขนาดเล็ก เพิ่มขึ้นในพื้นที่จากในอดีต โดยเป็นอาคาร 4-7 ชั้น รองลงมา ได้แก่ อาคารพาณิชย์ 1,573 หลัง มีลักษณะเป็นตึกแถว ห้องแถว อาคารเพื่อการพาณิชย์ 1-4 ชั้น และอาคารส่วนใหญ่ได้ถูกปรับเปลี่ยนจากที่อยู่อาศัยเป็นการค้าขาย ร้านอาหาร และร้านกาแฟ จึงทำให้รูปทรงของอาคารบางหลังถูกปรับเปลี่ยนไป และอาคารอื่นๆ 453 หลัง มีลักษณะเป็นอาคารตึกแถว ห้องแถว เช่นเดียวกับในปี พ.ศ.2550 และพ.ศ.2556 ทำให้พ.ศ.2556 มีมวลอาคารเพิ่มขึ้นจากในอดีตและมีการกระจุกตัวของอาคารเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 17 แสดงขนาดพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้างต่อพื้นที่ว่าง พ.ศ.2562

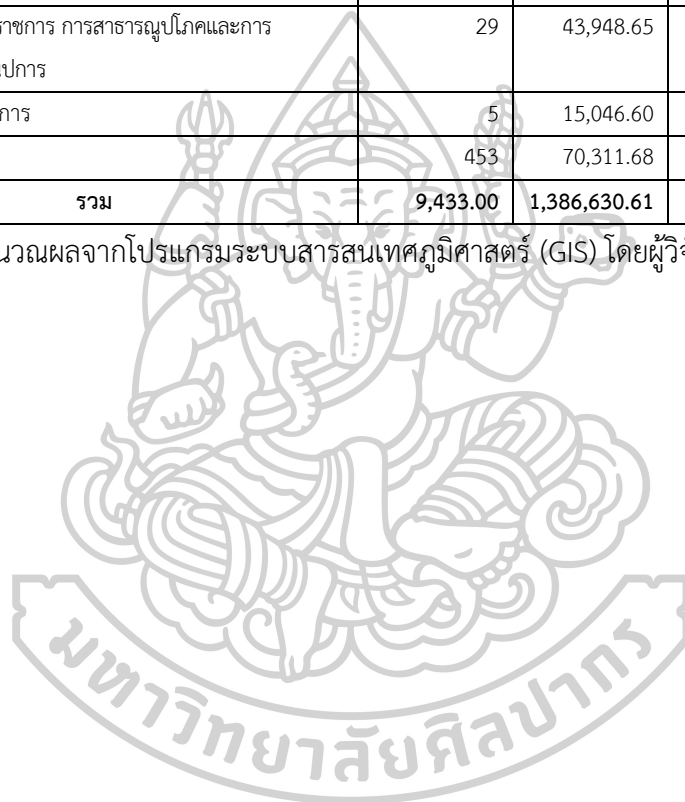
พ.ศ.	พื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้าง (Built up area)				พื้นที่ว่าง (Open space)				จำนวนอาคาร (หลัง)
	ตร.ม.	ตร.กม.	ไร่	ร้อยละ	ตร.ม.	ตร.กม.	ไร่	ร้อยละ	
2562	1,386,630.61	1.39	866.64	20.88	5,254,464.95	5.25	3,284.04	79.12	9,433

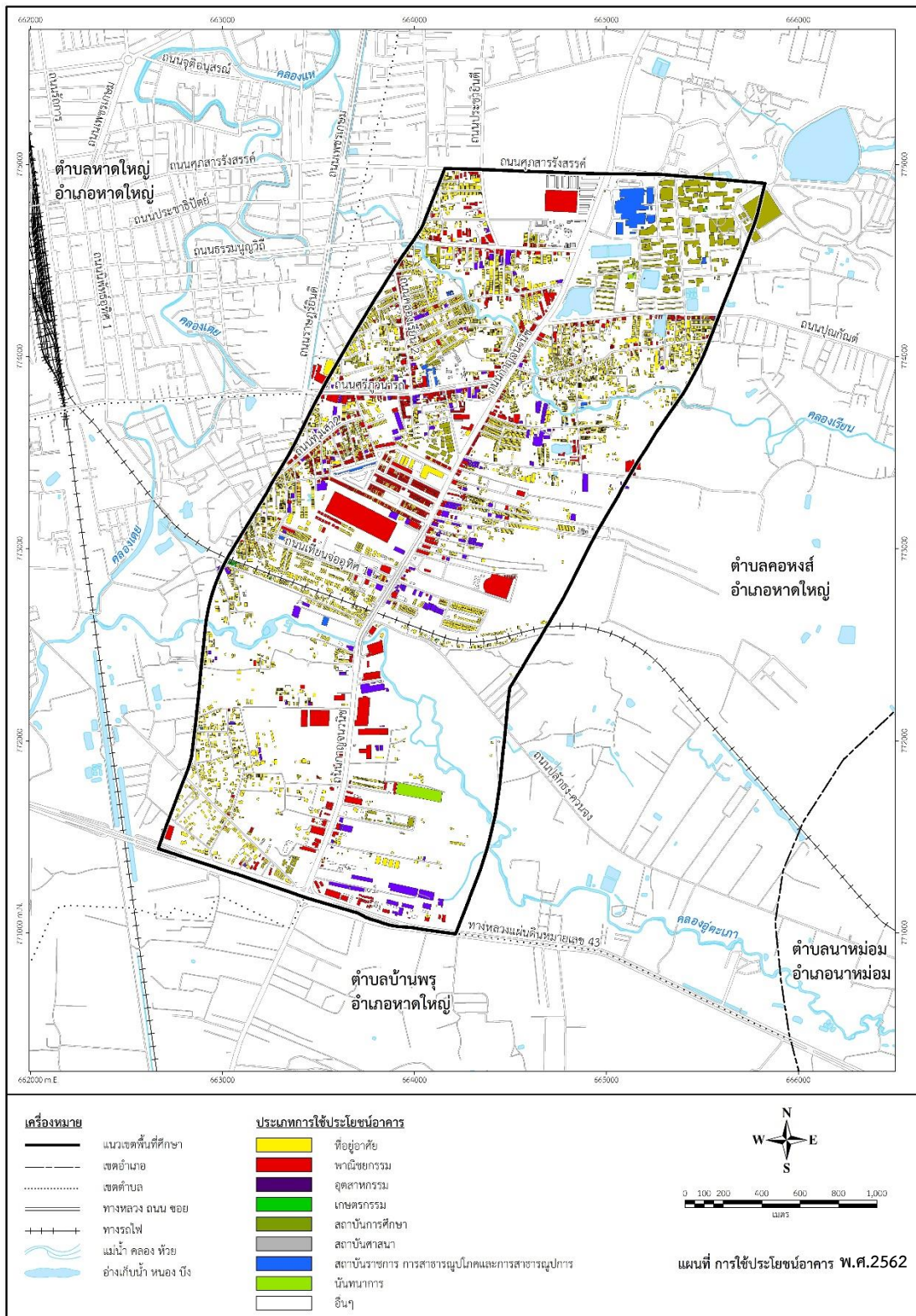
ที่มา : การคำนวณผลจากโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

ตารางที่ 18 แสดงประเภทการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2562

ลำดับ	ประเภทการใช้ประโยชน์ อาคารและสิ่งปลูกสร้าง	อาคาร พ.ศ.2562			
		จำนวน (หลัง)	พื้นที่ (ตร.ม.)	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
1	ที่อยู่อาศัย	6,896	614,928.44	384.33	44.35
2	พาณิชยกรรม	1,573	354,839.27	221.77	25.59
3	อุตสาหกรรม	204	110,527.58	69.08	7.97
4	เกษตรกรรม	21	1,830.03	1.14	0.13
5	สถาบันการศึกษา	192	162,796.12	101.75	11.74
6	สถาบันศาสนา	60	12,402.25	7.75	0.89
7	สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและการ สาธารณูปการ	29	43,948.65	27.47	3.17
8	นันทนาการ	5	15,046.60	9.40	1.09
9	อื่นๆ	453	70,311.68	43.94	5.07
	รวม	9,433.00	1,386,630.61	866.64	100.00

ที่มา : การคำนวณผลจากโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 59 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์อาคาร พ.ศ.2562

ที่มา : โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

ทั้งนี้ จากการที่ **พื้นที่ศึกษามีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้างประเภทที่อยู่อาศัยและประเภทพาณิชยกรรมมากที่สุดและมีการเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน** หลังจากมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ จึงได้ทำการการวิเคราะห์แนวโน้มการขยายตัวของอาคารที่อยู่อาศัยและอาคารพาณิชย์กรรมภายหลังการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ดังนี้

4) การวิเคราะห์แนวโน้มการขยายตัวของอาคารที่อยู่อาศัยและอาคารพาณิชย์กรรมภายหลังการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่

(1) การวิเคราะห์แนวโน้มการขยายตัวของอาคารที่อยู่อาศัย

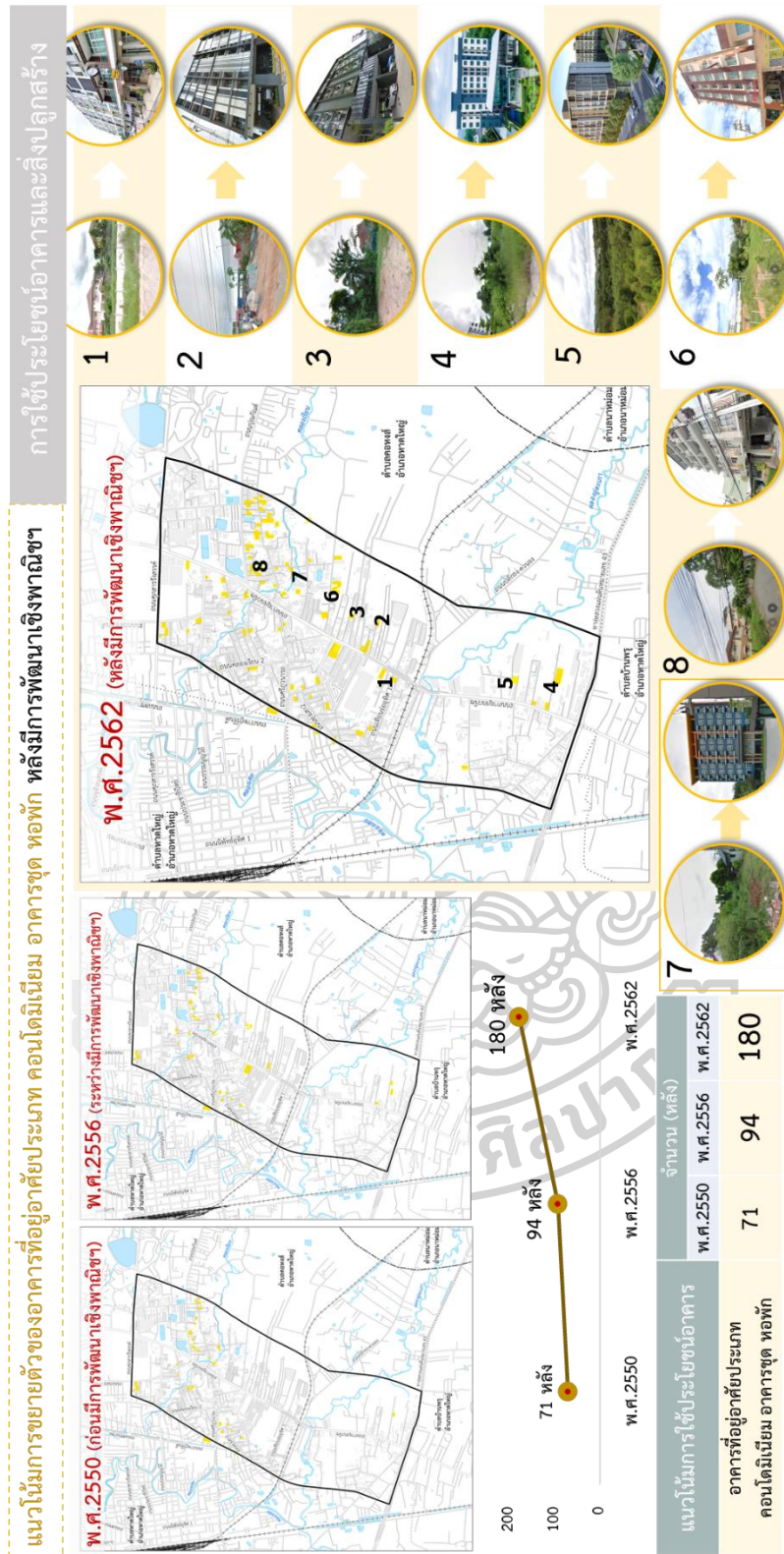
แนวโน้มการขยายตัวของอาคารที่อยู่อาศัยภายหลังการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ จะเห็นได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ว่างไปเป็นกลุ่มอาคารที่พักอาศัยประเภท คอนโดมิเนียม อาคารชุด หอพัก รวมถึงโรงแรมขนาดเล็กต่างๆ เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย โดยในปี พ.ศ.2562 มีจำนวน 180 หลัง ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2550 ที่มีอยู่เพียง 71 หลัง และส่วนใหญ่เกิดขึ้นบริเวณใกล้เคียงกับถนนกาญจนวนิช ถนนปทุมกันท์ และถนนบ้านทุ่งรี และมีบางส่วนเกิดขึ้นบริเวณถนนเทียนจ่ออุทิศ 1 ซึ่งอยู่บริเวณห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล เฟสติวัล หาดใหญ่ แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการเกิดขึ้นของกลุ่มโครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ต่างๆ ตามแนวถนนกาญจนวนิชแล้วนั้น จึงทำให้เป็นปัจจัยแม่เหล็กที่สำคัญในการดึงดูดกลุ่มผู้ลงทุนทางด้านอสังหาริมทรัพย์ให้เข้ามาลงทุนและประกอบกิจการภายในพื้นที่มากขึ้นจากในอดีต ส่งผลให้ตลาดอสังหาริมทรัพย์ คอนโดมิเนียม รวมถึงอาคารชุด หอพักต่างๆ ในพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิชมีแนวโน้มการเติบโตขึ้นมาอย่างรวดเร็ว โดยอาคารพักอาศัยประเภทต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้ จะรองรับกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มที่เข้ามาทำกิจกรรมในภายในพื้นที่ เช่น เข้ามาทำงานเข้ามาทำกิจกรรมส่วนตัว เข้ามาท่องเที่ยว และเข้ามาศึกษาเล่าเรียน หรือเข้ามาประกอบกิจการต่างๆ เพราะนอกจากพื้นที่ศึกษามีการกระจุกตัวรวมกลุ่มของโครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ต่างๆ แล้วนั้น ยังเป็นที่ตั้งของสถานพยาบาลและสถานศึกษาที่สำคัญในระดับภูมิภาคอีกด้วย

(2) การวิเคราะห์แนวโน้มการขยายตัวของอาคารพาณิชย์กรรม

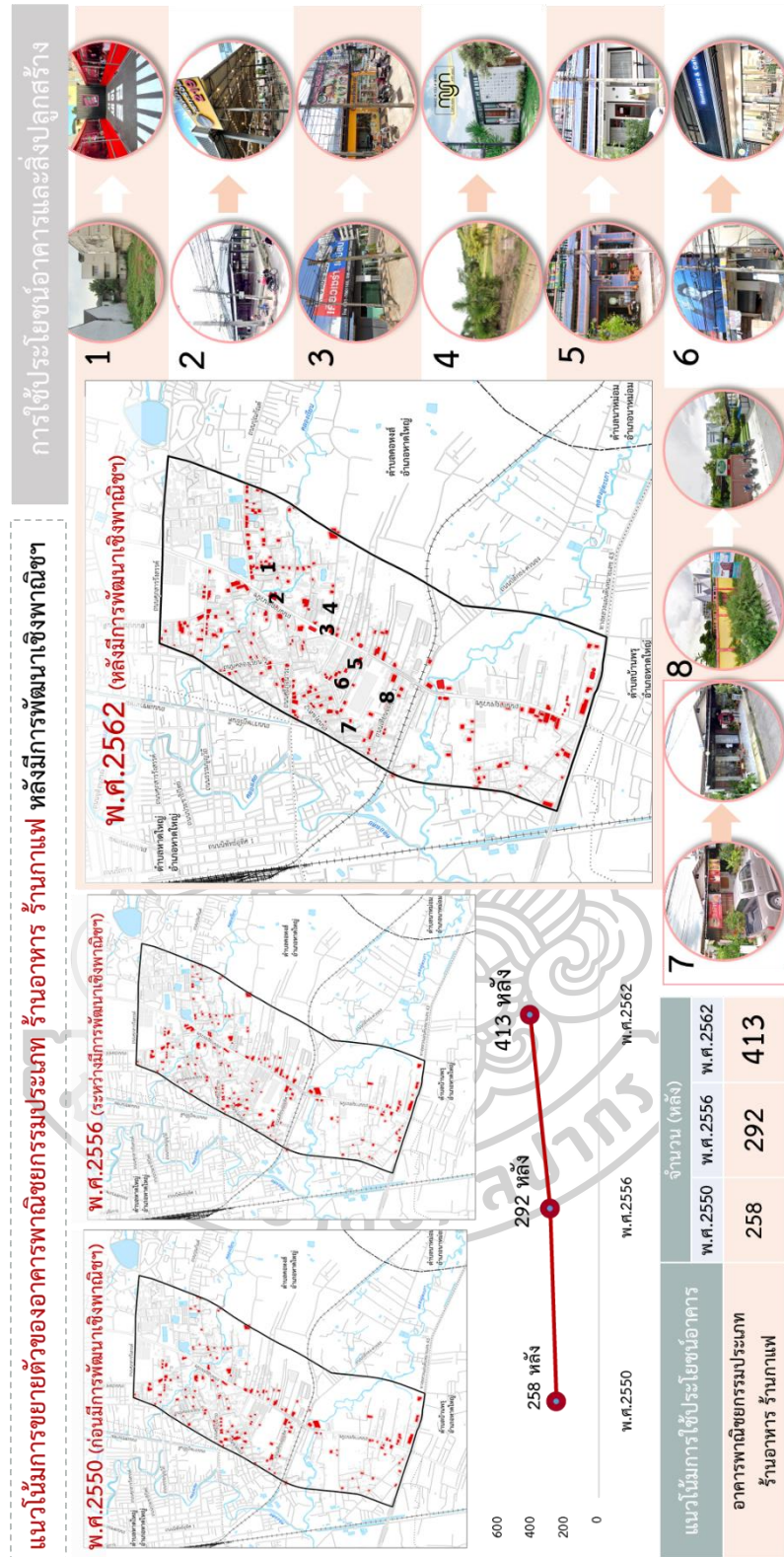
แนวโน้มการขยายตัวของอาคารพาณิชย์กรรมภายหลังการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ จะเห็นได้ว่า มีการเกิดขึ้นของอาคารพาณิชย์กรรมประเภท ร้านอาหาร และร้านค้าต่างๆ เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย โดยในปี พ.ศ.2562 มีจำนวน 413 หลัง ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2550 ที่มีจำนวน 258 หลัง และส่วนใหญ่เกิดขึ้นตามแนวถนนกาญจนวนิชและถนนปทุมกันท์เป็นหลัก และมีการกระจายตัวไปในถนนสายรองต่างๆ ที่เชื่อมโยงระหว่างถนนกาญจนวนิชและถนนปทุมกันท์ เช่น ถนนทวีรัตน์ และถนนทวีวรรณ อีกทั้งบางส่วนยังมีการกระจายตัวอยู่รอบๆ ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัลหาดใหญ่ซึ่งทำให้เห็นถึงการกระจุกตัวรวมกันทางเศรษฐกิจ แสดงให้เห็น

ว่า เมื่อมีการเกิดขึ้นของกลุ่มโครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ต่างๆ ตามแนวนนกาญจนวนิชแล้วนั้น ทำให้เป็นปัจจัยแม่เหล็กที่สำคัญในการดึงดูดกลุ่มเจ้าของกิจการร้านค้า ร้านอาหาร และร้านขายปลีก ขายส่งต่างๆ ให้เข้ามาลงทุนภายในพื้นที่มากขึ้นจากในอดีต ส่งผลให้เกิดการกระจุกตัวของอาคารพาณิชย์ดังกล่าวตามแนวนนสายหลักและสายรองสายสำคัญโดยเฉพาะกาญจนวนิช ซึ่งจะให้บริการกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มที่เข้ามาทำกิจกรรมในภายในพื้นที่

ภาพที่ 60 แนวโน้มการขยายตัวของอาคารที่อยู่อาศัยประเภท คอนโดมิเนียม อาคารชุด หอพัก ที่เกิดขึ้นหลังจากมีโครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่

ภาพที่ 61 แนวโน้มการขยายตัวของอาคารพาณิชย์กรรมประเภท ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ที่เกิดขึ้นหลังจากมีโครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่

5.2.3 โครงการสัญจร

1) ช่วงที่ 1 : ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550)

โครงการสัญจร ช่วงที่ 1 : ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550) พบว่า ในพื้นที่ศึกษามีถนนสายหลักสายสำคัญ ได้แก่ ถนนกาญจนวนิช ถนนศุภสารรังสรรค์ และถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43 ซึ่งเป็นถนนที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงคนจากทั้งภายในและภายนอกให้เข้าสู่พื้นที่ได้อย่างสะดวก ทั้งคนที่มาจากพื้นที่ศูนย์กลางหลักของอำเภอเมืองหาดใหญ่ (ถนนศุภสารรังสรรค์) และคนที่มาจากจังหวัดข้างเคียง (ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43) สำหรับถนนสายรองในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ถนนธรรมบุญวิถี ถนนปุลณกัณฑ์ และถนนศรีภูวนารถ ซึ่งเป็นถนนสายเศรษฐกิจที่สำคัญเกิดกิจกรรมการค้า การบริการดั้งเดิมบริเวณถนนทั้ง 2 เส้น และถนนสายย่อยที่มีบทบาทในช่วงก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ คือ ถนนคลองเรียน 2 และถนนบ้านทุ่งรี ซึ่งเป็นถนนสายย่อยที่มีการเกิดขึ้นของอาคารและสิ่งปลูกสร้างตามแนวถนนทั้ง 2 สาย และเป็นถนนที่ใช้เดินทางเชื่อมต่อเข้าสู่ถนนศรีภูวนารถและถนนกาญจนวนิชได้อย่างสะดวก

2) ช่วงที่ 2 : ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2551 - พ.ศ.2556)

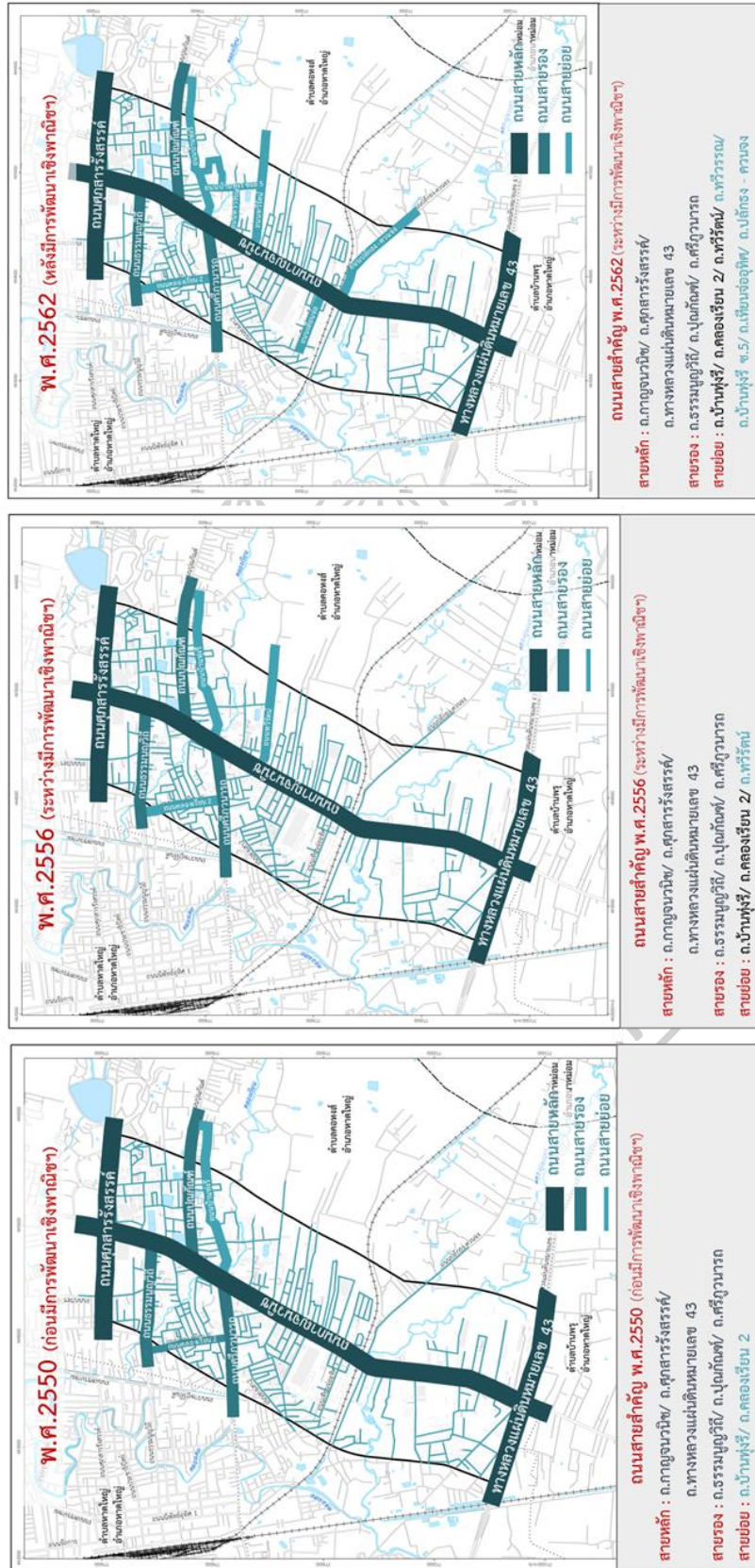
โครงการสัญจร ช่วงที่ 2 : ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2551 - พ.ศ.2556) พบว่า ในพื้นที่ศึกษามีถนนสายหลักสายสำคัญ ได้แก่ ถนนกาญจนวนิช ถนนศุภสารรังสรรค์ และถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43 เช่นเดียวกันกับปี พ.ศ.2550 และยังมีบทบาทและมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นจากในอดีต เนื่องจากเป็นช่วงระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ การมีถนนสายดังกล่าวจะทำให้หน้าที่ในการเชื่อมโยงคนพื้นที่ศูนย์กลางหลักของอำเภอเมืองหาดใหญ่ และคนที่มาจากจังหวัดข้างเคียง โดยเฉพาะคนจากพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้ามาทำกิจกรรมและเข้ามาท่องเที่ยวภายในพื้นที่มากขึ้น เริ่มมีการจราจรหนาแน่นเพิ่มขึ้นจากการเข้ามาของประชากรที่เข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ สำหรับถนนสายรองในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ถนนธรรมบุญวิถี ถนนปุลณกัณฑ์ และถนนศรีภูวนารถ เช่นเดียวกันกับปี พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นถนนสายเศรษฐกิจที่สำคัญ และถนนสายย่อยที่มีบทบาทในช่วงระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ คือ ถนนคลองเรียน 2 และถนนบ้านทุ่งรี ที่ใช้เดินทางเชื่อมต่อเข้าสู่ถนนสายหลักและสายรอง เช่นเดียวกันกับปี พ.ศ.2550 และมีถนนสายย่อยที่มีบทบาทเพิ่มขึ้น คือ ถนนทวีรัตน์ ซึ่งเริ่มมีการเกิดขึ้นของอาคารพาณิชย์กรรม ร้านค้า ร้านอาหาร และร้านกาแฟ ในพื้นที่ถนนดังกล่าว

3) ช่วงที่ 3 : หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2557 - พ.ศ.2562)

โครงข่ายการสัญจร ช่วงที่ 3 : หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2557 - พ.ศ.2562) พบว่า ในพื้นที่ศึกษามีถนนสายหลักสายสำคัญ ได้แก่ ถนนกาญจนวนิช ถนนสุภสารรังสรรค์ และถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43 เช่นเดียวกันกับปี พ.ศ.2550 และ พ.ศ.2556 และยังมีบทบาทและมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะถนนกาญจนวนิชที่นอกจากจะเป็นถนนสายหลักที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงคนจากพื้นที่รอบข้างเข้ามาแล้วนั้น ยังเป็นถนนที่มีการเกิดขึ้นของกลุ่มอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่เกิดขึ้นตามแนวถนนรองรับโครงการพัฒนาพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอาคารประเภทร้านค้า ร้านอาหาร อาคารที่พักอาศัยรูปแบบต่างๆ เป็นต้น และถนนกาญจนวนิชเริ่มมีการจราจรหนาแน่นเพิ่มขึ้นจากการเข้ามาของประชากร สำหรับถนนสายรองในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ถนนธรรมนุกูญวิถี ถนนปทุมกันต์ และถนนศรีภูวนารถ เช่นเดียวกันกับปี พ.ศ.2550 และพ.ศ.2556 ซึ่งเป็นถนนสายเศรษฐกิจที่สำคัญ และถนนสายย่อยที่มีบทบาทในช่วงระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ คือ ถนนคลองเรียน 2 ถนนบ้านทุ่งรี และถนนทวีรัตน์ ที่ใช้เดินทางเชื่อมต่อเข้าสู่ถนนสายหลักและสายรอง เช่นเดียวกันกับปี พ.ศ.2550 และพ.ศ.2556 และมีถนนสายย่อยที่มีบทบาทเพิ่มขึ้น คือ ถนนทวีวรรณ ถนนบ้านทุ่งรี ซอย 5 ถนนเทียนจ่ออุทิศ และถนนปลั๊กธง - ควนลัง ซึ่งเริ่มมีการเกิดขึ้นของอาคารพาณิชย์กรรม ร้านค้า ร้านอาหาร และร้านค้าแฟ ในพื้นที่ถนนดังกล่าว

4) การวิเคราะห์วัตถุประสงค์การเดินทางของผู้ใช้รถหลังจากมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่

สำหรับวัตถุประสงค์การเดินทางของผู้ใช้รถในพื้นที่โครงการจากการสอบถามผู้ที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ พบว่า มีวัตถุประสงค์ **การเดินทางเพื่อไปทำงานเป็นส่วนใหญ่** เนื่องจากบริเวณพื้นที่ศึกษาเป็นที่ตั้งของโครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ถึง 6 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การค้าเทสโก้ โลตัส ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัลหาดใหญ่ ศูนย์การค้าแม่คโคร ศูนย์การค้า FN Outlet ศูนย์การค้าโฮมโปร และศูนย์การค้าบุญถาวร โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัล หาดใหญ่ ที่เพิ่งดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อไม่นานซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งงานขนาดใหญ่ที่สำคัญ และเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการจ้างงานภายในพื้นที่ บางส่วนเดินทางเข้ามาเพื่อประกอบกิจการร้านค้า ร้านอาหาร และร้านค้าแฟต่างๆ รวมถึง รองลงมา คือ การเดินทางเพื่อไปสถานศึกษา เนื่องจากในพื้นที่ศึกษาเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยระดับภูมิภาคที่สำคัญ คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งให้บริการด้านการศึกษาที่ครอบคลุมหลากหลายหลักสูตร และมีบางส่วนมีการเดินทางเพื่อธุระส่วนตัว และการเดินทางเพื่อมาท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 62 แผนที่แสดงโครงข่ายการสัญจร พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562

4) การวิเคราะห์สภาพการจราจรภายหลังจากมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่

(1) สภาพการจราจรภายในพื้นที่ศึกษาบริเวณถนนสายหลักมีความหนาแน่นเพิ่มมากขึ้น จากในอดีตโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาเร่งด่วน ซึ่งถนนกาญจนวนิชมีปริมาณการจราจรสูงตลอดทั้งวัน ซึ่งมีสาเหตุมาจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ใช้ที่ดินโดยรอบถนนเป็นอาคารพาณิชย์กรรม ร้านค้า ร้านอาหาร เกือบทั้งสิ้น ซึ่งเป็นอาคารพาณิชย์กรรมทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ อีกทั้งจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ก็เป็นอีกสาเหตุที่ทำให้เกิดการจราจรหนาแน่นและการใช้ระยะเวลาการเดินทางมากขึ้นเช่นกัน รวมไปถึงคนในพื้นที่ศึกษายังมีการใช้รถยนต์มากกว่ารถขนส่งสาธารณะอีกด้วย

(2) ทางร่วมทางแยกที่มีปัญหาด้านการจราจร ซึ่งเกิดปัญหาใน 2 บริเวณ ได้แก่ บริเวณทางแยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนศรีสุวรรณารถ และบริเวณทางแยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนปทุมกันท์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณทางแยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนศรีสุวรรณารถจะเกิดปัญหาค่อนข้างมาก เพราะเป็นบริเวณที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์การค้าเซ็นทรัล เฟสติวัล หาดใหญ่ เกิดการทำกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ทำให้มีปริมาณการเดินขาออกของเส้นทางดังกล่าวที่ค่อนข้างสูง

(3) การขึ้นอัตราค่าบริการของระบบขนส่งสาธารณะที่สูงเกินความเป็นจริง เช่น รถตุ๊กตุ๊ก และรถจักรยานยนต์รับจ้าง ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของพื้นที่ศึกษาเกิดความเสียหาย และไม่เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เข้ามาใช้บริการในพื้นที่

5.3 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชนที่อาศัยตามแนวถนนกาญจนาภิเษก อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี อันเนื่องมาจากการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่

5.3.1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

1) มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP)

(1) เปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ระหว่างปีพ.ศ.2550 และพ.ศ.2556 ช่วงก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมของอำเภอลำลูกกา ระหว่างปีพ.ศ.2550 และพ.ศ.2556 พบว่า มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาพรวมเพิ่มขึ้นถึง 12,448.28 ล้านบาท และเมื่อพิจารณารายสาขา พบว่า ปี พ.ศ.2556 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ในภาคอุตสาหกรรม (การค้าและการบริการ) เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2550 จำนวน 4,822.13 ล้านบาท รวมถึงมูลค่าผลิตภัณฑ์ในภาคเกษตรกรรม (อุตสาหกรรม) และภาคปศุสัตว์ (ภาคเกษตรกรรม) มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นจากปี พ.ศ.2550 เช่นกัน จำนวน 6,439.40 ล้านบาท และ 1,186.76 ล้านบาท ตามลำดับ

(2) เปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ระหว่างปี พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562 ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมของอำเภอลำลูกกา ระหว่างปีพ.ศ.2556 และพ.ศ.2562 พบว่า มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาพรวมเพิ่มขึ้นถึง 1,504.06 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นไม่มากนัก และอาจมีสาเหตุมาจากการเกิดโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของภาคเศรษฐกิจโดยตรง และเมื่อพิจารณารายสาขา พบว่า ปี พ.ศ.2562 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ในภาคอุตสาหกรรม (การค้าและการบริการ) และภาคปศุสัตว์ (ภาคเกษตรกรรม) เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2556 จำนวน 2,876.85 ล้านบาท และจำนวน 1,839.08 ล้านบาท ตามลำดับ ส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ในภาคเกษตรกรรม (อุตสาหกรรม) มีแนวโน้มลดลงจากปี พ.ศ.2556 จำนวน 3,211.87 ล้านบาท

(3) มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ระหว่างปี พ.ศ.2562 ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่

จากการพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมของอำเภอลำลูกกา พ.ศ.2562 พบว่า มีมูลค่า 57,615.88 ล้านบาท ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ผลิตภัณฑ์มวลรวมของอำเภอลำลูกกา ส่วนใหญ่เป็นมูลค่าผลิตภัณฑ์ในภาคอุตสาหกรรม (การค้าและการบริการ) ร้อยละ 46.82 (26,973.94 ล้านบาท) รองลงมา คือ มูลค่าผลิตภัณฑ์ในภาคเกษตรกรรม

(อุตสาหกรรม) ร้อยละ 29.56 (17,030.52 ล้านบาท) และภาคปฐุมภูมิ (ภาคเกษตรกรรม) ร้อยละ 23.62 (13,611.43 ล้านบาท) โดยสาขาการผลิตที่สำคัญ 3 อันดับแรก คือ การเพาะปลูก ซึ่งมีสัดส่วน ร้อยละ 20.31 (11,700.89 ล้านบาท) รองลงมา คือ อุตสาหกรรม และการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ รถจักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและในครัวเรือน ตามลำดับ โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัวของอำเภอหาดใหญ่ในปี พ.ศ.2562 ประมาณ 152,422.2 บาทต่อคน

• **เปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ระหว่างปีพ.ศ.2550 และ พ.ศ.2562 ในภาพรวมทั้งตั้งแต่ช่วงก่อน ระหว่าง และหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่**

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมของอำเภอหาดใหญ่ ตั้งแต่ พ.ศ.2550 และพ.ศ.2562 พบว่า มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาพรวมเพิ่มขึ้นถึง 13,952.34 ล้านบาท และเมื่อพิจารณารายสาขา พบว่า พ.ศ.2562 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ในภาคคหกรรม (การค้าและการบริการ) เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2550 จำนวน 7,698.98 ล้านบาท รวมถึงมูลค่าผลิตภัณฑ์ในภาค ทศกรรม (อุตสาหกรรม) และภาคปฐุมภูมิ (ภาคเกษตรกรรม) มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นจากปี พ.ศ.2550 เช่นกัน จำนวน 3,227.53 ล้านบาท และ 3,025.84 ล้านบาท ตามลำดับ ตารางที่ 19 ผลิตภัณฑ์มวลรวมอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตามสาขาการผลิต ณ ราคา ประจำปี ปีพ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562

สาขาการผลิต	ปี พ.ศ.					
	พ.ศ.2550 (ช่วงก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่)		พ.ศ.2556 (ช่วงระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่)		พ.ศ.2562 (ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่)	
	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ
ภาคปฐุมภูมิ (เกษตรกรรม)	10,585.59	24.24	11,772.35	20.98	13,611.43	23.62
การเพาะปลูก ลำสัตว์ และการป่าไม้	7,710.03	17.66	9,829.99	17.52	11,700.89	20.31
การประมง	2,875.56	6.59	1,942.36	3.46	1,910.53	3.32
ภาคทศยกรรม (อุตสาหกรรม)	13,802.99	31.61	20,242.39	36.08	17,030.52	29.56
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	140.10	0.32	2,809.35	5.01	2,324.40	4.03
อุตสาหกรรม	11,128.10	25.49	13,310.44	23.72	11,081.19	19.23
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	864.11	1.98	1,155.98	2.06	1,061.38	1.84
การก่อสร้าง	1,670.68	3.83	2,966.61	5.29	2,563.55	4.45
ภาคคหกรรม (การค้าและการบริการ)	19,274.96	44.14	24,097.09	42.94	26,973.94	46.82
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์รถจักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและในครัวเรือน	6,173.49	14.14	6,837.16	12.18	10,506.31	18.24
โรงแรมและภัตตาคาร	662.69	1.52	1,167.27	2.08	1,096.34	1.90
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการ	2,335.41	5.35	2,211.45	3.94	2,319.68	4.03

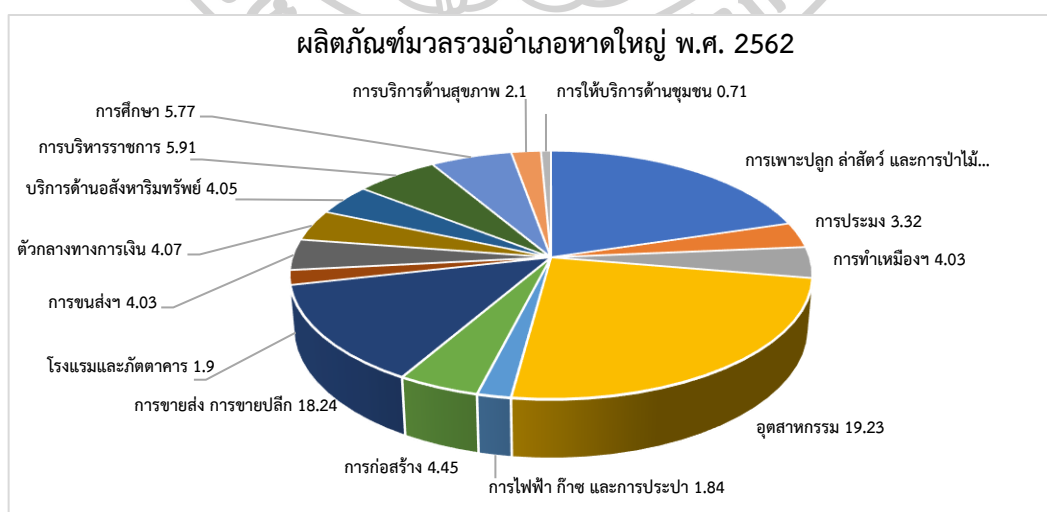
คมนาคม						
ตัวกลางทางการเงิน	1,811.47	4.15	2,629.41	4.69	2,342.09	4.07
บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าและ บริการทางธุรกิจ	2,141.16	4.90	2,338.55	4.17	2,335.50	4.05
การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ รวมทั้งการประกัน สังคมภาคบังคับ	2,302.22	5.27	3,443.91	6.14	3,405.73	5.91
การศึกษา	2,557.36	5.86	3,660.77	6.52	3,325.01	5.77
การบริการด้านสุขภาพและสังคม	875.29	2.00	1,294.24	2.31	1,210.13	2.10
การให้บริการด้านชุมชน สังคมและบริการ ส่วนบุคคลอื่นๆ	356.63	0.82	444.14	0.79	410.47	0.71
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	59.24	0.14	70.19	0.13	22.68	0.04
ผลิตภัณฑ์มวลรวม	43,663.54	100.00	56,111.82	100.00	57,615.88	100.00
ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อคน (บาท)	120,134.60		146,838.8		152,422.2	
ประชากร (1,000 คน)	363.46		382.13		378.00	

ที่มา : สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช), พ.ศ.2564

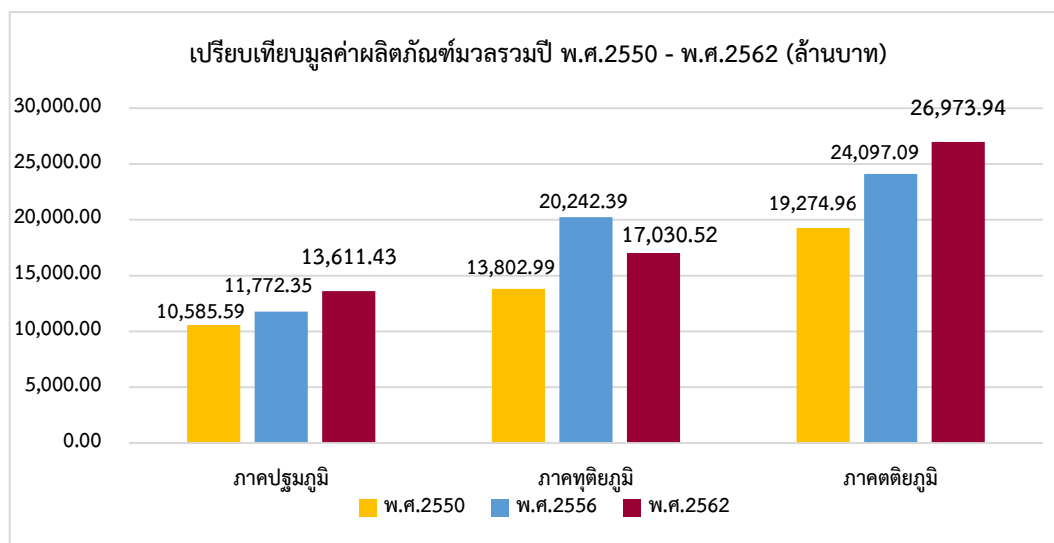
ตารางที่ 20 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ปีพ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562

หน่วย : ล้านบาท

สาขาการผลิต	ปี พ.ศ.		
	พ.ศ.2550 - 2556	พ.ศ.2556 - 2562	พ.ศ.2550 - 2562
ภาคปฐมภูมิ	1,186.76	1,839.08	3,025.84
ภาคทุติยภูมิ	6,439.40	-3,211.87	3,227.53
ภาคตติยภูมิ	4,822.13	2,876.85	7,698.98
ผลิตภัณฑ์มวลรวม	12,448.28	1,504.06	13,952.34

ภาพที่ 64 สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ณ ราคาประจำปี พ.ศ.2562 จำแนกตามสาขาการผลิต

ภาพที่ 65 เปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมปี พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562 จำแนกตามภาคการผลิต
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

2) การจ้างงานและการว่างงาน

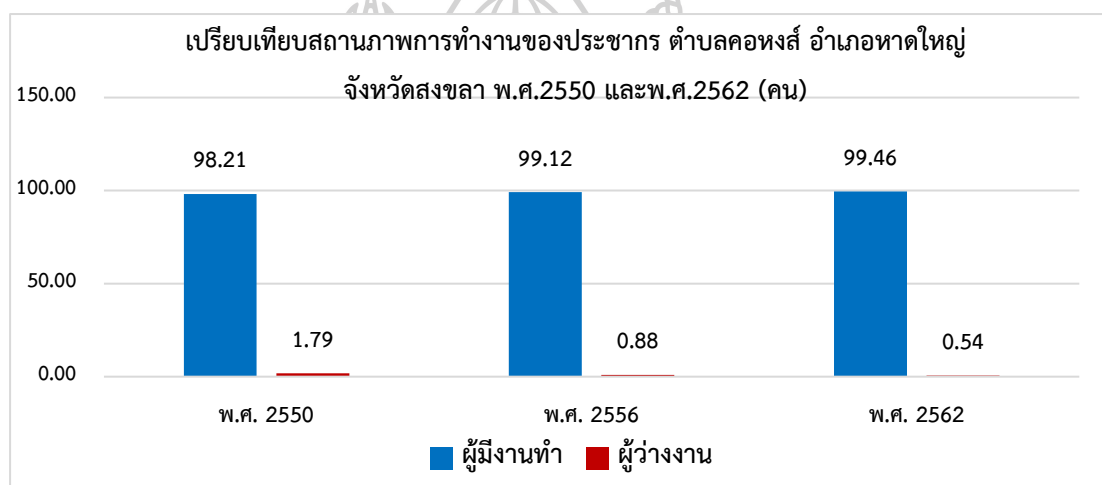
จากการพิจารณาสถานภาพการทำงานของประชากร ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ มีผู้มีงานทำ 54,537 คน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2550 ช่วงก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ พบว่า มีผู้มีงานทำเพิ่มมากขึ้นจากในอดีตถึง 6,819 คน เมื่อเปรียบเทียบการจ้างงานในช่วงปี พ.ศ.2556 - พ.ศ.2562 พบว่า มีผู้มีงานทำเพิ่มมากขึ้น 3,306 บาท และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการจ้างงานในช่วงปี พ.ศ.2550 - พ.ศ.2556 ซึ่งเป็นช่วงระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ พบว่า มีผู้มีงานทำเพิ่มมากขึ้นถึง 3,513 คน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการการลงทุนในพื้นที่ของภาคเอกชน

ทั้งนี้ จากการพิจารณาจำนวนผู้ว่างงานของ ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ มีผู้ว่างงาน 295 คน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2550 ช่วงก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ พบว่า มีผู้ว่างงานลดลงถึง 575 คน เมื่อเปรียบเทียบจำนวนผู้ว่างงานในช่วงปี พ.ศ.2556 - พ.ศ.2562 พบว่า มีจำนวนผู้ว่างงานลดลง 3,243 บาท และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบจำนวนผู้ว่างงานในช่วงปี พ.ศ.2550 - พ.ศ.2556 ซึ่งเป็นช่วงระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ พบว่า มีผู้ว่างงานลดลง 414 คน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการการลงทุนในพื้นที่ของภาคเอกชนทำให้เกิดการจ้างงานภายในพื้นที่

ตารางที่ 21 สถานภาพการทำงานของประชากร ตำบลคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 และพ.ศ.2562

ประชากร	สถานภาพการทำงานของประชากรตำบลคองหงส์			เปรียบเทียบสถานภาพการทำงานของประชากรตำบลคองหงส์		
	พ.ศ. 2550	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2562	2550 - 2556	2556 - 2562	2550 - 2562
กำลังแรงงานรวม	48,588	51,687	54,832	3,099	3,145	6,244
1. ผู้มีงานทำ	47,718	51,231	54,537	3,513	3,306	6,819
2. ผู้ว่างงาน	870	456	295	-414	-161	-575
ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	20,976	24,351	27,594	3,375	3,243	6,618

ที่มา : ข้อมูลสำมะโนอุตสาหกรรม สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563

ภาพที่ 66 เปรียบเทียบสถานภาพการทำงานของประชากร ตำบลคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 และพ.ศ.2562

จากการพิจารณาการกระจายตัวของสถานประกอบการ ตำบลคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จากข้อมูลสำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม สำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า พ.ศ.2562 ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ มีจำนวน 2,830 แห่ง หากพิจารณาตามประเภทของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ พบว่า มีจำนวนสถานประกอบการประเภทค้าปลีก มากที่สุด จำนวน 873 แห่ง (ร้อยละ 30.85) รองลงมา เป็นสถานประกอบการประเภทที่พักแรม บริการอาหาร และเครื่องดื่ม จำนวน 569 แห่ง (ร้อยละ 20.11) และสถานประกอบการประเภท กิจกรรมบริการอื่น ๆ จำนวน 369 แห่ง (ร้อยละ 13.04) ซึ่งการประกอบกิจการทางเศรษฐกิจต่างๆ ในพื้นที่ศึกษานั้นมีการกระจุกตัวอยู่บริเวณบริเวณถนนธรรมนุญวิถี ถนนศรีภูวนารถ และตามแนวถนนกาญจนวนิชเป็นส่วนใหญ่

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบจำนวนของสถานประกอบการของพื้นที่ศึกษา พบว่า พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตำบลคองหงส์ มีจำนวนของสถานประกอบการเพิ่มมากขึ้นจากปี พ.ศ.2550 จำนวน 1,255 แห่ง ตารางที่ 22 จำนวนของสถานประกอบการจำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตำบลคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	ปี พ.ศ.			
	พ.ศ.2550 (ช่วงก่อนมีการพัฒนา เชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่)		พ.ศ.2562 (ช่วงหลังมีการพัฒนา เชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่)	
	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ
การขายส่ง และขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์และ จักรยานยนต์	123	7.81	235	8.30
การขายส่ง	59	3.75	82	2.90
การขายปลีก	429	27.24	873	30.85
ที่พักแรม บริการอาหาร และเครื่องดื่ม	338	21.46	569	20.11
ข้อมูลข่าวสาร คอมพิวเตอร์ และการสื่อสาร	18	1.14	37	1.31
กิจกรรม อสังหาริมทรัพย์	84	5.33	159	5.62
กิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์และ เทคนิค	14	0.89	24	0.85
การให้เช่า บริการท่องเที่ยว และการบริการ สนับสนุนอื่นๆ	52	3.30	94	3.32
ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ	18	1.14	59	2.08
กิจกรรมบริการอื่น ๆ	291	18.48	369	13.04
การผลิต	116	7.37	261	9.22
การจัดการและการบำบัดน้ำเสีย ของเสีย และสิ่งปฏิกูล	0	0.00	0	0.00
การก่อสร้าง	25	1.59	54	1.91
การขนส่งทางบก สถานที่เก็บสินค้า	8	0.51	14	0.49
กิจกรรมด้านโรงพยาบาลเอกชน	0	0.00	0	0.00
รวม	1,575	100.00	2,830	100.00

ที่มา : สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช), 2564

3) รายได้และรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือน จังหวัดสงขลา และจังหวัด ในภาคใต้

จากการพิจารณารายได้และรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือน จังหวัดสงขลา พบว่า พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีรายได้ต่อเดือนของครัวเรือน 26,702.74 บาท ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2550 ช่วงก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ มีแนวโน้มรายได้เพิ่มมากขึ้น แต่เมื่อเกิดโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 เข้ามาจึงทำให้มีรายได้ต่อเดือนของครัวเรือนที่เริ่มลดลงเรื่อยๆ และทำให้ทิศทางการเศรษฐกิจมีความ

แปรปรวน และเมื่อเปรียบเทียบรายได้ในช่วงปี พ.ศ.2556 - พ.ศ.2562 ช่วงระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ พบว่า มีรายได้ต่อเดือนของครัวเรือนลดลง 121.36 บาท ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรายได้ในช่วงปี พ.ศ.2550 - พ.ศ.2556 ซึ่งเป็นช่วงก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ พบว่า มีรายได้ต่อเดือนของครัวเรือนเพิ่มขึ้นถึง 4,482.10 บาท ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการเริ่มเข้าลงทุนในพื้นที่ของภาคเอกชน

ทั้งนี้ พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ จังหวัดสงขลามีรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือน 21,669.80 บาท ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2550 ช่วงก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ มีแนวโน้มรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น แต่เมื่อเกิดโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 เข้ามาจึงทำให้มีรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือนที่เริ่มลดลงเรื่อยๆ และทำให้ทิศทางทางเศรษฐกิจมีความแปรปรวนเช่นเดียวกันกับทิศทางของรายได้ และเมื่อเปรียบเทียบรายจ่ายในช่วงปี พ.ศ.2556 - พ.ศ.2562 ช่วงระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ พบว่า มีรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือนลดลงมากถึง 1,947.50 บาท ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรายจ่ายในช่วงปี พ.ศ.2550 - พ.ศ.2556 ซึ่งเป็นช่วงก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ พบว่า มีรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือนเพิ่มขึ้นถึง 3,005.20 บาท

ตารางที่ 23 รายได้และรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือน จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 พ.ศ.2562 และพ.ศ.2564

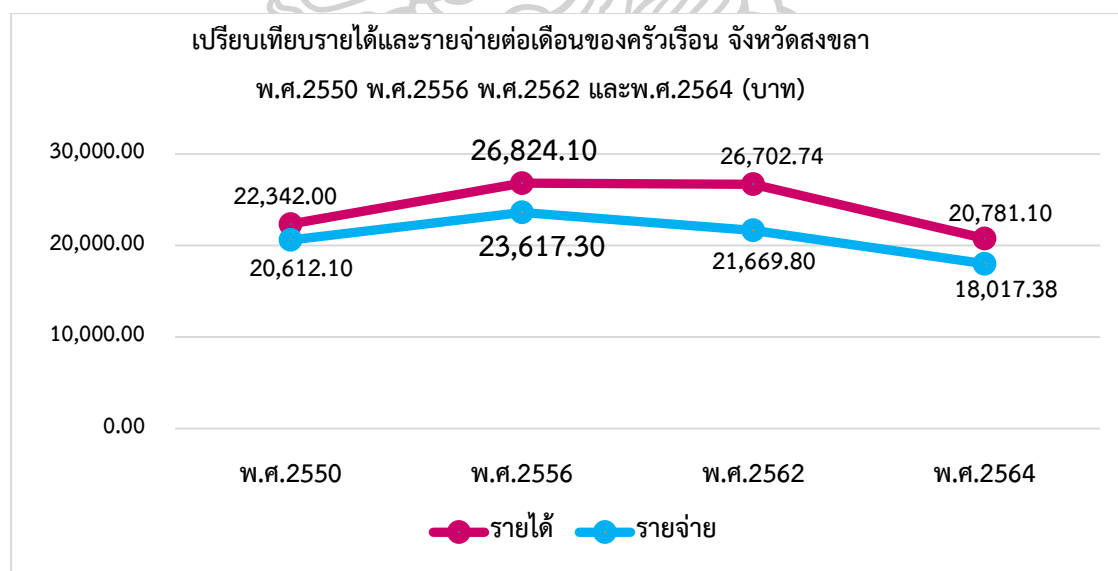
หน่วย : บาท

ภาค	จังหวัด	รายได้ต่อเดือนของครัวเรือน				รายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือน			
		พ.ศ.2550	พ.ศ.2556	พ.ศ.2562	พ.ศ.2564	พ.ศ.2550	พ.ศ.2556	พ.ศ.2562	พ.ศ.2564
ภาคใต้	ภาคใต้	19,716.00	27,504.00	26,913.09	25,647.47	19,686.00	21,293.00	20,372.00	19,599.58
	นครศรีธรรมราช	18,087.00	27,478.90	26,239.27	28,412.35	20,755.90	19,828.70	19,364.20	19,170.64
	กระบี่	18,852.00	27,275.80	34,052.87	28,521.69	19,811.60	28,403.20	20,835.70	23,275.81
	พังงา	22,211.00	26,167.70	24,631.91	22,443.69	19,271.60	20,716.90	17,899.60	17,998.67
	ภูเก็ต	25,084.00	31,857.40	39,593.56	36,699.01	21,254.70	27,435.40	25,337.50	32,762.88
	สุราษฎร์ธานี	26,207.00	36,864.50	38,025.69	32,014.02	22,825.90	26,165.30	28,118.60	23,489.94
	ระนอง	21,620.00	32,291.80	23,832.60	27,600.25	23,602.30	18,616.90	22,586.60	17,186.76
	ชุมพร	19,003.00	27,540.20	28,758.67	29,782.00	20,567.30	24,541.80	22,552.30	20,193.54
	สงขลา	22,342.00	26,824.10	26,702.74	20,781.10	20,612.10	23,617.30	21,669.80	18,017.38
	สตูล	17,328.00	25,399.60	22,614.49	22,253.58	18,954.40	19,591.20	22,714.70	18,589.49
	ตรัง	23,650.00	33,269.90	21,813.89	26,004.22	22,686.60	19,794.90	20,922.30	20,143.01
	พัทลุง	18,670.00	26,169.30	20,508.68	20,084.91	18,111.60	17,143.30	16,635.70	15,848.77
	ปัตตานี	11,840.00	20,199.10	19,495.51	22,903.84	14,011.70	15,341.10	16,668.10	15,948.56
	ยะลา	13,698.00	22,483.10	18,018.21	16,588.15	14,776.70	13,453.90	12,521.70	13,595.63
นราธิวาส	13,148.00	16,772.80	17,179.61	17,716.50	13,901.00	13,717.40	13,727.80	14,572.65	

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือน จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 พ.ศ.2562 และพ.ศ.2564

หน่วย : บาท

ภาค	จังหวัด	เปรียบเทียบรายได้อต่อเดือนของครัวเรือน				เปรียบเทียบรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือน			
		2550 - 2556	2556 - 2562	2562 - 2564	2550 - 2564	2550 - 2556	2556 - 2562	2562 - 2564	2550 - 2564
ภาคใต้	ภาคใต้	7,788.00	-590.91	-1,265.62	5,931.47	1,607.00	-921.00	-772.42	-86.42
	นครศรีธรรมราช	9,391.90	-1,239.63	2,173.08	10,325.35	-927.20	-464.50	-193.56	-1,585.26
	กระบี่	8,423.80	6,777.07	-5,531.18	9,669.69	8,591.60	-7,567.50	2,440.11	3,464.21
	พังงา	3,956.70	-1,535.79	-2,188.22	232.69	1,445.30	-2,817.30	99.07	-1,272.93
	ภูเก็ต	6,773.40	7,736.16	-2,894.55	11,615.01	6,180.70	-2,097.90	7,425.38	11,508.18
	สุราษฎร์ธานี	10,657.50	1,161.19	-6,011.67	5,807.02	3,339.40	1,953.30	-4,628.66	664.04
	ระนอง	10,671.80	-8,459.20	3,767.65	5,980.25	-4,985.40	3,969.70	-5,399.84	-6,415.54
	ชุมพร	8,537.20	1,218.47	1,023.33	10,779.00	3,974.50	-1,989.50	-2,358.76	-373.76
	สงขลา	4,482.10	-121.36	-5,921.64	-1,560.90	3,005.20	-1,947.50	-3,652.42	-2,594.72
	สตูล	8,071.60	-2,785.11	-360.91	4,925.58	636.80	3,123.50	-4,125.21	-364.91
	ตรัง	9,619.90	-11,456.01	4,190.33	2,354.22	-2,891.70	1,127.40	-779.29	-2,543.59
	พัทลุง	7,499.30	-5,660.62	-423.77	1,414.91	-968.30	-507.60	-786.93	-2,262.83
	ปัตตานี	8,359.10	-703.59	3,408.33	11,063.84	1,329.40	1,327.00	-719.54	1,936.86
	ยะลา	8,785.10	-4,464.89	-1,430.06	2,890.15	-1,322.80	-932.20	1,073.93	-1,181.07
	นราธิวาส	3,624.80	406.81	536.89	4,568.50	-183.60	10.40	844.85	671.65

ภาพที่ 67 เปรียบเทียบรายได้อและรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือน จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 พ.ศ.2562 และพ.ศ.2564

4) ราคาประเมินที่ดินของถนนสายสำคัญในพื้นที่ศึกษา

จากการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของราคาประเมินที่ดินในช่วงก่อนและหลังมีโครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ พบว่า ราคาประเมินทุนทรัพย์ที่ดิน รอบบัญชี 2559 - 2562 (ช่วงหลังมีการพัฒนาโครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่) ถนนกาญจนวนิช มีราคาที่ดินเพิ่มขึ้นสูงสุด โดยมีราคาที่ดินอยู่ที่ 13,000-100,000 บาท/ตร.วา (เพิ่มขึ้น 5,000 บาท/ตร.วา จากปีพ.ศ.2550) เนื่องจากถนนกาญจนวนิชนั้นเป็นถนนสายสำคัญที่มีการเกิดขึ้นของโครงการด้านพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่หลากหลายแห่ง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดกลุ่มอาคารและสิ่งปลูกสร้างประเภทพาณิชย์กรรม ร้านค้า ร้านอาหารต่างๆ เกาะกลุ่มตามแนวถนนสายนี้ ส่งผลให้ราคาที่ดินเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของกิจกรรมดังกล่าว รองลงมา คือ ถนนศรีสุวรรณารถ มีราคาที่ดินอยู่ที่ 26,500-150,000 บาท/ตร.วา (เพิ่มขึ้น 4,500-5,000 บาท/ตร.วา จากปีพ.ศ.2550) ซึ่งเป็นถนนสายเศรษฐกิจเดิมที่มีอาคารร้านค้าที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน และเป็นถนนที่เชื่อมต่อมาจากพื้นที่ศูนย์กลางหลักของเมืองหาดใหญ่เชื่อมโยงให้คนในพื้นที่ใจกลางเมืองเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ศึกษาได้อย่างสะดวก ทั้งนี้ ถนนปูลกัณฑ์ ยังเป็นถนนสายสำคัญอีกสายหนึ่ง มีราคาที่ดินอยู่ที่ 7,500-15,000 บาท/ตร.วา (เพิ่มขึ้น 3,000-4,000 บาท/ตร.วา จากปี พ.ศ.2550) เป็นถนนที่เกิดกิจกรรมด้านพาณิชย์กรรมเพิ่มขึ้นอย่างมาก รองรับกลุ่มนักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตารางที่ 25 การเปลี่ยนแปลงราคาประเมินที่ดินของถนนสายสำคัญในพื้นที่ศึกษา

ถนน	ราคาประเมินทุนทรัพย์ที่ดิน (บาท/ตร.วา)		
	รอบบัญชี 2555 – 2558 (ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)	รอบบัญชี 2559 – 2562 (หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)	การเปลี่ยนแปลง
ถนนกาญจนวนิช	8,000-95,000	13,000-100,000	5,000
ถนนศรีสุวรรณารถ	22,000-145,000	26,500-150,000	4,500 – 5,000
ถนนปูลกัณฑ์	3,500-12,000	7,500-15,000	3,000 – 4,000
ถนนธรรมบุญวิถี	56,000-296,000	60,000-300,000	4,000
ถนนศุภสารรังสรรค์	56,000-296,000	60,000-300,000	4,000

ที่มา : สำนักประเมินทรัพย์สิน กรมธนารักษ์, 2564

5.3.2 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม

1) จำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงประชากร

จากการพิจารณาจำนวนประชากร ในช่วงปี พ.ศ.2550 - 2562 พบว่า พ.ศ.2562 ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรม เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีจำนวนประชากร 46,441 คน เพิ่มขึ้นจาก ปีพ.ศ.2550 ที่มีจำนวนประชากร 43,951 คน และเมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เทศบาลเมืองคอหงส์ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา พบว่า มีอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรในทิศทางที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นไปในทิศทางบวก เฉลี่ยร้อยละ 0.47 ต่อปี เช่นเดียวกับกับทิศทางที่เพิ่มขึ้นในระดับจังหวัดสงขลาและระดับอำเภอเมืองหาดใหญ่ โดยช่วงปีที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรค่อนข้างสูง คือ ช่วงปี พ.ศ.2556-2562 เนื่องจากเป็นช่วงที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ มีการเกิดขึ้นของแหล่งงาน และเริ่มมีการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ร้านค้า ร้านอาหาร และร้านปลีกค้าส่งต่างๆ ในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 26 การเปลี่ยนแปลงประชากร เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตามเขตการปกครอง พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562

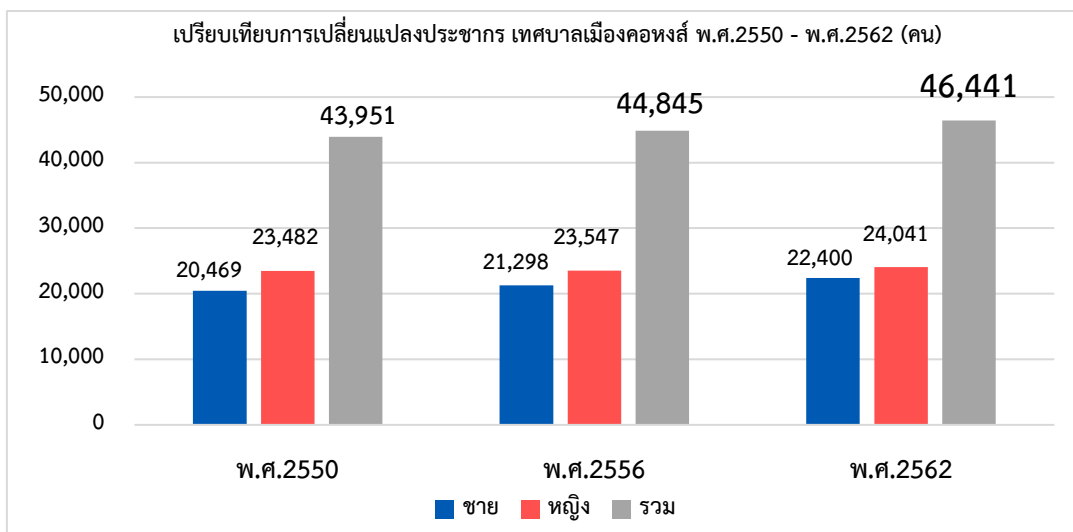
พื้นที่	จำนวนประชากร (คน)								
	พ.ศ.2550 (ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)			พ.ศ.2556 (ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)			พ.ศ.2562 (หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
จังหวัดสงขลา	647,820	677,095	1,324,915	678,456	711,434	1,389,890	700,441	735,527	1,435,968
อำเภอหาดใหญ่	172,554	190,901	363,455	182,566	203,361	385,927	191,394	213,996	405,390
เทศบาลเมืองคอหงส์	20,469	23,482	43,951	21,298	23,547	44,845	22,400	24,041	46,441

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และการวิเคราะห์, 2564

ตารางที่ 27 อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากร เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตามเขตการปกครอง พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562

พื้นที่	อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากร			อัตราเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปี
	พ.ศ.2550-2556	พ.ศ.2556-2562	พ.ศ.2550-2562	
จังหวัดสงขลา	4.90	3.32	8.38	0.70
อำเภอหาดใหญ่	6.18	5.04	11.54	0.96
เทศบาลเมืองคอหงส์	2.03	3.56	5.67	0.47

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และการวิเคราะห์, 2564

ภาพที่ 68 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงประชากร อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562

2) ความหนาแน่นประชากร

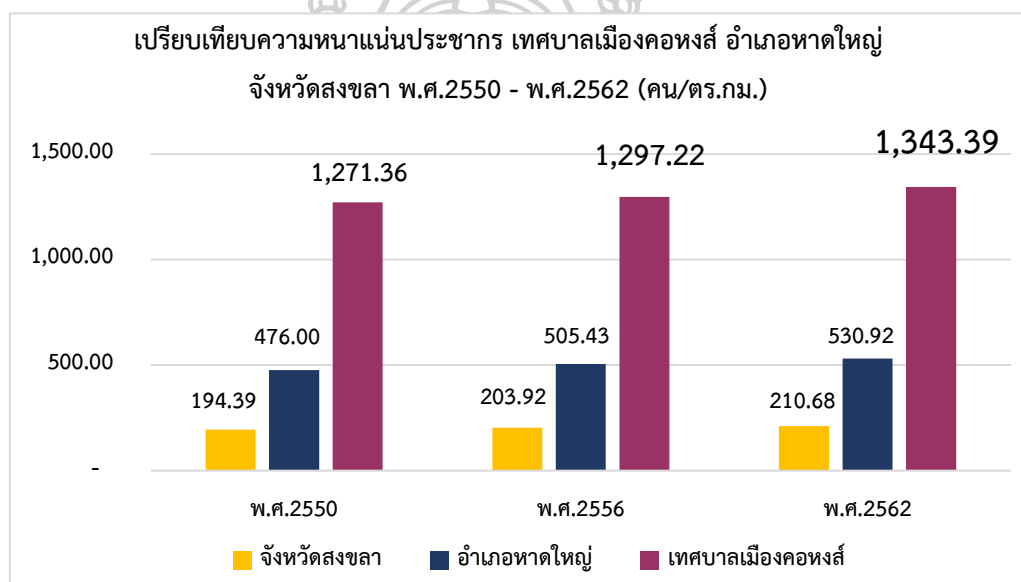
จากการพิจารณาความหนาแน่นประชากรในช่วงปี พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562 จากข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ พบว่า อำเภอหาดใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 763.56 ตารางกิโลเมตร มีประชากรในปี พ.ศ. 2562 ทั้งสิ้น 405,390 คน มีความหนาแน่นของประชากร 530.92 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งมีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2550 ที่มีความหนาแน่น 476.00 คนต่อตารางกิโลเมตร เช่นเดียวกับกับความหนาแน่นที่เพิ่มขึ้นในระดับจังหวัดสงขลา

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความหนาแน่นระดับพื้นที่เทศบาลเมืองคองหงส์ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา ในช่วงปี พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562 พบว่า ปีพ.ศ.2562 ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ เทศบาลเมืองคองหงส์ มีความหนาแน่นของประชากร 1,343.39 คนต่อตารางกิโลเมตร เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2550 ที่มีความหนาแน่น 1,271.36 คนต่อตารางกิโลเมตร เช่นเดียวกับกับความหนาแน่นที่เพิ่มขึ้นในระดับจังหวัดและอำเภอ อันเป็นผลมาจากการอพยพเข้ามาทำงานและอยู่อาศัยในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นจากในอดีต

ตารางที่ 28 ความหนาแน่นประชากร เทศบาลเมืองคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตามเขตการปกครอง พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562

พื้นที่	พ.ศ.2550 (ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)			พ.ศ.2556 (ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)			พ.ศ.2562 (หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)		
	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวน ประชากร (คน)	ความหนาแน่น ประชากร (คน/ตร.กม.)	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวน ประชากร (คน)	ความหนาแน่น ประชากร (คน/ตร.กม.)	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวน ประชากร (คน)	ความหนาแน่น ประชากร (คน/ตร.กม.)
จังหวัดสงขลา	6,815.75	1,324,915	194.39	6,815.75	1,389,890	203.92	6,815.75	1,435,968	210.68
อำเภอหาดใหญ่	763.56	363,455	476.00	763.56	385,927	505.43	763.56	405,390	530.92
เทศบาลเมืองคองหงส์	34.57	43,951	1,271.36	34.57	44,845	1,297.22	34.57	46,441	1,343.39

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และการวิเคราะห์, 2564

ภาพที่ 69 เปรียบเทียบความหนาแน่นประชากร เทศบาลเมืองคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562

3) โครงสร้างอายุประชากร

จากการศึกษาโครงสร้างอายุและเพศของประชากรในพื้นที่ศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ วัยเด็ก (ตั้งแต่แรกเกิด - 14 ปี) วัยแรงงาน (15 - 59 ปี) และวัยสูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) โครงสร้างประชากรของเทศบาลเมืองคองหงส์ ในปี พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรม พบว่า ประชากรวัยแรงงานที่มีอายุ 15 - 59 ปี มีสัดส่วนประชากรมากที่สุดถึงร้อยละ 71.68 ของประชากรทั้งหมด ฐานของปิรามิด คือ ประชากรวัยเด็ก อายุ 0 - 14 ปี มีสัดส่วนประชากรร้อยละ 21.38 ของประชากรทั้งหมด ส่วนยอดของปิรามิด คือ ประชากรวัยสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนประชากรร้อยละ 6.94 ของประชากรทั้งหมด

เมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างประชากรของเทศบาลเมืองคอหงส์ ในปี พ.ศ.2550 และ พ.ศ.2562 พบว่า ในปี พ.ศ.2562 มีประชากรวัยเด็กและประชากรวัยสูงอายุ เพิ่มขึ้น จากปี พ.ศ.2550 เล็กน้อย จำนวน 607 คน และ 427 คน ตามลำดับ ทั้งนี้ ส่วนใหญ่เทศบาลเมืองคอหงส์ยังคงเป็นประชากรวัยแรงงานมากที่สุดโดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2550 จำนวน 1,794 คน ส่วนประชากรในวัยเด็กและวัยสูงอายุซึ่งเป็นวัยที่ต้องการการพึ่งพิงสูงก็ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน

ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่าภายหลังมีการพัฒนาโครงการด้านพาณิชยกรรมขนาดใหญ่ ประชากรวัยแรงงานยังคงเป็นประชากรกลุ่มหลักในพื้นที่ศึกษาเป็นผลดีทางด้านแรงงานและลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในพื้นที่ รวมถึงแนวโน้มอนาคตข้างหน้าประชากรเทศบาลเมืองคอหงส์จะเป็นประชากรวัยเด็กและวัยผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงควรมุ่งเน้นไปที่เรื่องของการส่งเสริมด้านคุณภาพชีวิตของประชากร รวมถึงการส่งเสริมคุณภาพ การส่งเสริมคุณภาพของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเรื่องการศึกษา รวมไปถึงส่งเสริมคุณภาพของวัยแรงงานในเรื่องทักษะ การจ้างงาน และการสร้างอาชีพ

ตารางที่ 29 โครงสร้างประชากร จำแนกตามหมวดอายุและเพศ เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562

อายุ	พ.ศ.2550 (ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)			พ.ศ.2556 (ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)			พ.ศ.2562 (หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
0-4	1,388	1,238	2,626	1,421	1,267	2,688	1,469	1,247	2,716
5-9	1,225	1,270	2,495	1,405	1,285	2,680	1,311	1,398	2,709
10-14	1,546	1,507	3,053	1,324	1,322	2,646	1,671	1,685	3,356
15-19	2,215	2,812	5,027	1,584	1,596	3,180	2,458	3,487	5,945
20-24	2,484	3,448	5,932	2,491	2,433	4,924	2,389	3,563	5,952
25-29	2,133	2,400	4,533	1,824	2,024	3,848	2,078	2,487	4,565
30-34	1,422	1,857	3,279	1,689	2,078	3,767	1,515	1,971	3,486
35-39	1,410	1,824	3,234	1,636	2,032	3,668	1,548	1,891	3,439
40-44	1,405	1,814	3,219	1,530	2,080	3,610	1,414	1,854	3,268
45-49	1,498	1,683	3,181	1,495	1,949	3,444	1,536	1,785	3,321
50-54	1,122	1,230	2,352	1,538	1,808	3,346	1,269	1,287	2,556
55-59	702	809	1,511	1,298	1,295	2,593	715	815	1,530
60-64	444	470	914	861	860	1,721	589	571	1,160
65-69	306	366	672	473	542	1,015	312	397	709
70-74	235	261	496	311	380	691	224	279	503
75-79	121	195	316	210	259	469	185	213	398
>80	102	196	298	110	175	285	134	219	353

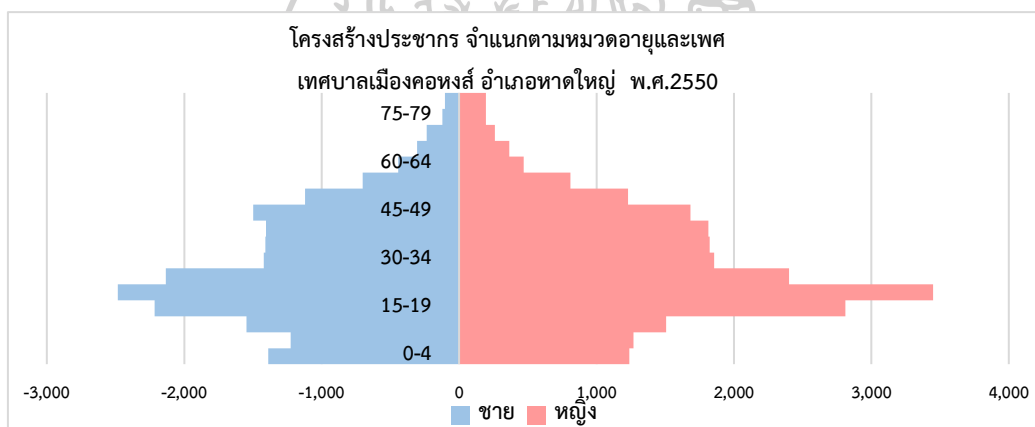
ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และการวิเคราะห์, พ.ศ.2564

ตารางที่ 30 โครงสร้างประชากร จำแนกตามหมวดอายุและเพศ เทศบาลเมืองคองส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562

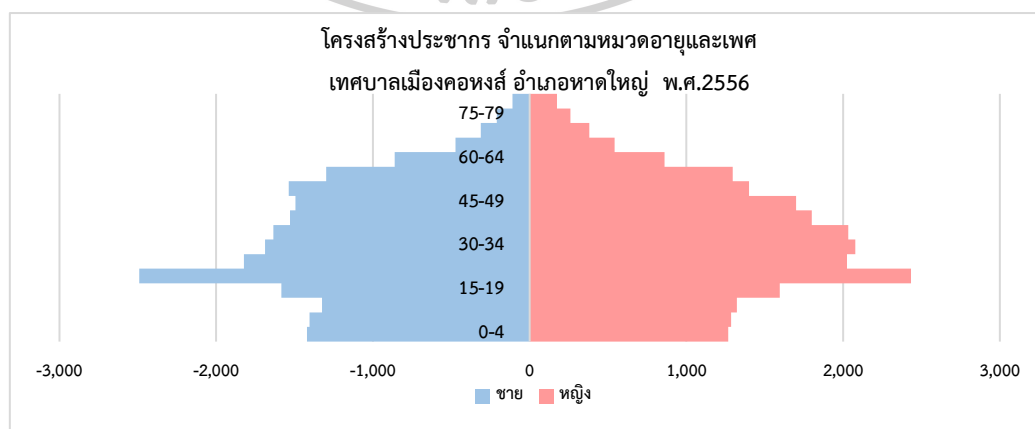
อายุ	พ.ศ.2550 (ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)				พ.ศ.2556 (ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)				พ.ศ.2562 (หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
วัยเด็ก (0-14 ปี)	4,159	4,015	8,174	21.05	4,150	3,874	8,014	17.98	4,451	4,330	8,781	21.38
วัยแรงงาน (15-59 ปี)	14,391	17,877	32,268	72.84	15,085	17,295	32,380	72.64	14,922	19,140	34,062	71.68
วัยสูงอายุ (มากกว่า 60 ปีขึ้นไป)	1,208	1,488	2,696	6.11	1,965	2,216	4,181	9.38	1,444	1,679	3,123	6.94
รวม	19,758	23,380	43,138	100.00	21,200	23,385	44,575	100.00	20,817	25,149	45,966	100.00

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และการวิเคราะห์, พ.ศ.2564

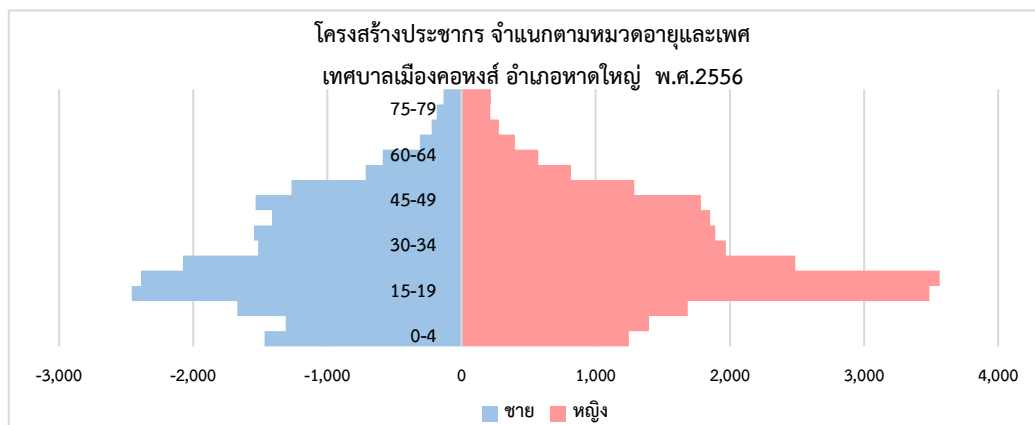
หมายเหตุ : ข้อมูลเฉพาะผู้มีสัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

ภาพที่ 70 โครงสร้างประชากร จำแนกตามหมวดอายุและเพศ เทศบาลเมืองคองส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550

ภาพที่ 71 โครงสร้างประชากร จำแนกตามหมวดอายุและเพศ เทศบาลเมืองคองส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2556

ภาพที่ 72 โครงสร้างประชากร จำแนกตามหมวดอายุและเพศ เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2562

4) การเกิด การตาย การย้ายถิ่น

จากการพิจารณาจำนวนการเกิด การตาย การย้ายถิ่น ของประชาชนในพื้นที่ เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในช่วงปี พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562 พบว่า ในภาพรวม พ.ศ.2562 ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ เทศบาลเมืองคอหงส์ มีจำนวนการเกิดรวม 61 คน จำนวนการตาย 18 คน จำนวนคนย้ายเข้า 592 คน และจำนวนคนย้ายออก 207 คน

เมื่อพิจารณา **จำนวนการเกิด** ของประชากรเทศบาลเมืองคอหงส์ในภาพรวม พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดย พ.ศ.2562 ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ เทศบาลเมืองคอหงส์ มีจำนวนการเกิดรวม 61 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2550 ซึ่งช่วงเป็นก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่แล้วนั้น ที่มีจำนวนคนเกิด 43 คน

เมื่อพิจารณา **จำนวนการตาย** ของประชากรเทศบาลเมืองคอหงส์ในภาพรวม พบว่า มีแนวโน้มลดลง โดยพ.ศ.2562 ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ เทศบาลเมืองคอหงส์ มีจำนวนการตายรวม 18 คน ลดลงจากปี พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นช่วงก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ที่มีจำนวนการตาย 31 คน

เมื่อพิจารณา **จำนวนการย้ายเข้า** ของประชากรเทศบาลเมืองคอหงส์ ในภาพรวม พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดย พ.ศ.2562 ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ เทศบาลเมืองคอหงส์ มีจำนวนการย้ายเข้ารวม 592 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นช่วงก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ที่มีจำนวนการย้ายเข้า 219 คน ซึ่งการที่มีจำนวนประชากรย้ายเข้ามาในพื้นที่ศึกษา อาจเป็นผลมาจากการเข้ามาทำงานของกลุ่มแรงงานเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากที่ตั้ง

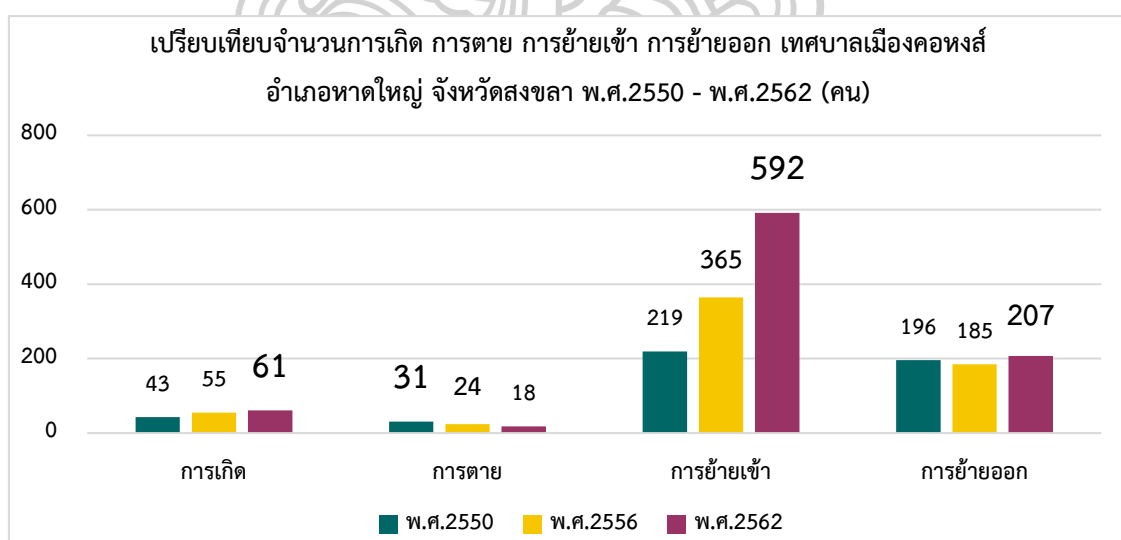
ของพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ศูนย์รวมของแหล่งงานต่างๆ มากมาย ทั้งกลุ่มอาคารพาณิชย์กรรม โรงแรม ร้านค้า ร้านอาหาร และธุรกิจบริการ ค้าปลีก ค้าส่ง อื่นๆ

เมื่อพิจารณา **จำนวนการย้ายออก** ของประชากรเทศบาลเมืองคอหงส์ในภาพรวม พบว่า พ.ศ.2562 ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่ มีจำนวนการย้ายออก 207 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นช่วงก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่ ที่มีจำนวนการย้ายเข้า 196 คน

ตารางที่ 31 จำนวนการเกิด การตาย การย้ายเข้า การย้ายออก เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562

การเกิด การตาย การย้ายเข้า การย้าย ออก	พ.ศ.2550 (ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)			พ.ศ.2556 (ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)			พ.ศ.2562 (หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์)		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
การเกิด	17	26	43	26	29	55	37	24	61
การตาย	17	14	31	19	5	24	11	7	18
การย้ายเข้า	107	112	219	212	153	365	342	250	592
การย้ายออก	86	110	196	97	88	185	95	112	207

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และการวิเคราะห์, พ.ศ.2564

ภาพที่ 73 เปรียบเทียบจำนวนการเกิด การตาย การย้ายเข้า การย้ายออก เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2550 - พ.ศ.2562

5) กิจกรรมทางสังคมทั้ง 3 ช่วงเวลา ในพื้นที่ศึกษา

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นกระบวนการที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกยุคทุกสมัย เนื่องจากมีปัจจัยในด้านต่างๆ เข้ามามีอิทธิพลส่งผลให้กิจกรรมทางสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไป โดยสามารถสรุปกิจกรรมทางสังคมทั้ง 3 ช่วงเวลา ในพื้นที่ศึกษา ได้ดังนี้

(1) ช่วงที่ 1 ก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2550)

จากการศึกษากิจกรรมทางสังคมของผู้คนในช่วงก่อนมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ พบว่า *กิจกรรมทางสังคมของคนในพื้นที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป* เนื่องจากทิศทางการพัฒนาของชุมชนเมืองมีลักษณะแนวราบเป็นส่วนใหญ่ คนภายในพื้นที่ศึกษา ยังคงเป็นคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งประกอบกิจการด้านพาณิชย์กรรมการค้าขายดั้งเดิมซึ่งเป็นลักษณะนี้มา ตั้งแต่ในอดีต เช่น การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์รถจักรยานยนต์ เป็นต้น จึงไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกอบกิจการที่มากมายนัก อีกทั้งคนภายในชุมชนยังคงความเป็นอยู่แบบเครือญาติ เป็นครอบครัวขนาดใหญ่ มีความสัมพันธ์อันดีมีความกลมเกลียวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงมีสภาพความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย

(2) ช่วงที่ 2 ระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2556)

จากการศึกษากิจกรรมทางสังคมของผู้คนในช่วงระหว่างมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ พบว่า *กิจกรรมทางสังคมของคนในพื้นที่เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อยอันเนื่องมาจากการเข้ามาทำกิจกรรมของคนกลุ่มใหม่ในพื้นที่* ทิศทางการพัฒนาของชุมชนเมืองเริ่มมีทิศทางการพัฒนาในลักษณะแนวราบสลับกับแนวตั้งเพิ่มมากขึ้น เป็นผลมาจากอิทธิพลของอาคารพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ที่กระจุกตัวรวมกันในพื้นที่ จึงทำให้การประกอบกิจการหรือการประกอบอาชีพของคนภายในพื้นที่เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงไป จากที่ส่วนใหญ่จะเป็นการทำกิจกรรมด้านพาณิชย์กรรมร้านขายปลีกและขายส่งดั้งเดิม ก็เริ่มมีการทำกิจกรรมด้านพาณิชย์กรรมในรูปแบบการค้าและการบริการเพิ่มมากขึ้น เช่น ธุรกิจโรงแรม อสังหาริมทรัพย์ ร้านค้า และร้านอาหาร อีกทั้งเริ่มมีผู้คนอพยพเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่มากขึ้น ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่เข้ามาประกอบอาชีพอยู่ร่วมกันกับกลุ่มคนดั้งเดิม แต่กลุ่มคนหรือชุมชนดั้งเดิมก็ยังคงมีความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเช่นเดิม ทุกคนในพื้นที่ยังคงอยู่กันอย่างสงบ และไม่ได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับประชากรกลุ่มใหม่ที่อพยพเข้ามาทำงานในพื้นที่มากนัก

(3) ช่วงที่ 3 หลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ (พ.ศ.2562)

จากการศึกษากิจกรรมทางสังคมของผู้คนในช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ พบว่า *กิจกรรมทางสังคมของคนในพื้นที่เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่* เนื่องจากทิศทางการพัฒนาของชุมชนเมืองมี

ทิศทางการพัฒนาในลักษณะแนวตั้งเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นผลมาจากโครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ต่างๆ ที่กระจุกตัวไปตามแนวถนนกาญจนวนิช เป็นตัวดึงดูดให้เกิดการขยายตัวด้านการลงทุน การค้า และการบริการ รวมทั้งการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานและกลุ่มคนกลุ่มใหม่เข้ามาในพื้นที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดการจ้างงานและอาชีพใหม่แก่คนภายในชุมชน และกลุ่มนักลงทุนที่เข้ามาประกอบกิจการด้านการค้า การบริการ ร้านอาหาร ร้านกาแฟต่างๆ ล้วนแล้วแต่เป็นคนกลุ่มใหม่แทบทั้งสิ้น นอกเหนือจากการอพยพย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาทำงานของคนกลุ่มใหม่แล้วนั้น ยังมีบางส่วนที่อพยพเข้ามาเพื่อศึกษาเล่าเรียนอีกด้วย

จากการที่มีการอพยพย้ายถิ่นของคนกลุ่มใหม่เพื่อเข้ามาเพื่อทำกิจกรรมด้านต่างๆ ข้างต้น จึงส่งผลให้ชุมชนมีความหลากหลายของกิจกรรมทางสังคม เนื่องจากมีทั้งคนกลุ่มดั้งเดิมและคนกลุ่มใหม่ที่กระจายอยู่ในพื้นที่ มีรูปแบบวิถีชีวิตและกิจกรรมทางสังคมเปลี่ยนไป เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากลักษณะความเป็นอยู่แบบเครือญาติซึ่งเป็นครอบครัวใหญ่มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย เปลี่ยนแปลงมาเป็นครอบครัวเดี่ยวและมีการพักอาศัยในอาคารลักษณะคอนโดมิเนียม อาคารชุด และหอพักเพิ่มมากขึ้น และเริ่มเกิดการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างคนกลุ่มดั้งเดิมในพื้นที่และคนกลุ่มใหม่ที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามา เนื่องจากกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่จะต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านการค้า การบริการ การศึกษา การท่องเที่ยว จึงทำให้คนทั้งกลุ่มใหม่และกลุ่มเก่ามักจะเกิดการทำกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอ

5.4 สรุปความคิดเห็นของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ได้ทำการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ที่มีบทบาทสำคัญภายในพื้นที่ 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำชุมชน/ผู้ประกอบการธุรกิจร้านค้าและร้านอาหาร/เจ้าของกิจการอสังหาริมทรัพย์ขนาดกลาง/ ลูกจ้างที่เข้ามาทำงานภายในพื้นที่ ที่มีความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สามารถสรุปแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ดังนี้

5.4.1 สรุปความคิดเห็นของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

กลุ่มผู้ที่มีบทบาทสำคัญภายในพื้นที่โดยเฉพาะผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นว่า หลังจากเกิดการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่มากมายแล้วนั้น ทำให้รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิชมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเมื่อเทียบกับในอดีต *โดยมีการขยายตัวของเมือง*

จากพื้นที่บริเวณด้านเหนือลงมาด้านทิศใต้ของพื้นที่ศึกษาไปตามแนวถนนกาญจนวนิช มีการเกาะกลุ่มของทั้งอาคารและสิ่งปลูกสร้างประเภทพาณิชย์กรรมร้านค้าและอาคารพักอาศัยหนาแน่นไปตามเส้นถนนอย่างชัดเจน แตกต่างจากในอดีตที่เป็นเพียงการกระจุกตัวของชุมชนอยู่แค่ในบริเวณทิศเหนือและทิศตะวันตกของพื้นที่ศึกษา

5.4.2 สรุปความคิดเห็นของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

กลุ่มผู้ที่มีบทบาทสำคัญภายในพื้นที่โดยเฉพาะผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นว่า หลังจากเกิดการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่มากมายแล้วนั้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ไปอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง การเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ประโยชน์ของอาคารบริเวณตามแนวถนนกาญจนวนิช ที่ในอดีตจะเป็นเพียงแค่อาคารห้องแถว ตึกแถว สำหรับพักอาศัย ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปเป็นห้องแถว ตึกแถว ที่มีการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์กรรมเกิดร้านค้ารูปแบบใหม่ที่มีความทันสมัยกลมกลืนกันไปกับร้านค้ารูปแบบเก่าดั้งเดิม เกิดโรงแรมขนาดกลางและขนาดเล็ก รวมถึงยังเกิดที่พักอาศัยในลักษณะคอนโดมิเนียม อาคารชุด หอพักต่างๆ อีกมากมาย ที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากมีโครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ในพื้นที่

รวมถึงหลังเกิดการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่แล้วนั้น ทำให้ เกิดการจรรยาที่หนาแน่นติดขัดขึ้นกว่าเดิมรวมถึงเกิดปัญหาบริเวณทางแยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนศรีภูวนารถ และบริเวณทางแยกถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนปทุมกันต์ จากการเข้ามาทำกิจกรรมของคนหลากหลายกลุ่มอีกด้วย

5.4.3 สรุปความคิดเห็นของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชนที่อาศัยตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อันเนื่องมาจากการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่

1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

กลุ่มผู้ที่มีบทบาทสำคัญภายในพื้นที่โดยเฉพาะผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นว่า หลังจากเกิดการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่มากมายแล้วนั้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจในหลายๆ ด้าน ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ เศรษฐกิจภายในพื้นที่ที่มีความคึกคักขึ้นอย่างมาก เกิดร้านค้า ร้านอาหาร ร้านกาแฟต่างๆ รูปแบบสมัยใหม่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก แตกต่างจากในอดีตที่เป็นเพียงแค่อาคารห้องแถว ตึกแถว ร้านค้าปลีก ร้านขายอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า หรือร้านค้าร้านอาหารดั้งเดิมเท่านั้น ส่งผลให้คนภายในพื้นที่มีงานทำเพิ่มมากขึ้น สร้างงานสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

เมื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจร้านค้าและร้านอาหารเจ้าของกิจการอสังหาริมทรัพย์ขนาดกลางรายใหม่ที่เข้ามาลงทุนในพื้นที่ พบว่า สาเหตุส่วนใหญ่ที่ทำให้เข้ามาลงทุนและประกอบกิจการด้านการค้าและการบริการในพื้นที่บริเวณนี้ เป็นเพราะพื้นที่บริเวณตามแนวถนนกาญจนาภิเษกและถนนปทุมกันต์เริ่มมีความน่าลงทุนมากกว่าในอดีตอย่างมาก รวมถึงเป็นถนนสายสำคัญที่เริ่มมีบทบาททางเศรษฐกิจ มีศูนย์การค้าขนาดใหญ่มากมายมารวมกันและอยู่ใกล้กับสถานศึกษาชั้นนำ ดังนั้น การลงทุนก่อสร้างร้านอาหาร หรือก่อสร้างที่พักอาศัยในลักษณะห้องเช่ารายวันหรือรายเดือน ก็เพื่อตอบสนองกลุ่มคนที่เข้ามาทำกิจกรรมภายในพื้นที่ จึงเห็นถึงความคุ้มค่าที่จะลงทุนธุรกิจต่างๆ บริเวณพื้นที่แห่งนี้เอง

ทั้งนี้ เมื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจร้านค้าและร้านอาหารรายเดิม เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจในพื้นที่ พบว่า ที่ดินมีราคาค่าเช่าที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าเมื่อก่อนค่อนข้างมาก แต่ยังคงรู้สึกคุ้มค่าที่จะลงทุนต่อไป

2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม

กลุ่มผู้ที่มีบทบาทสำคัญภายในพื้นที่โดยเฉพาะผู้นำชุมชนและลูกจ้างที่เข้ามาทำงานภายในพื้นที่ มีความคิดเห็นว่า หลังจากเกิดการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่มาแล้วนั้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมมากมาย โดยจะเห็นว่าในพื้นที่ศึกษามีจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นหนาแน่นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยแรงงานที่อพยพย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาประกอบกิจการและทำงานในพื้นที่ศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ทั้งเจ้าของกิจการและกลุ่มลูกจ้าง มีทั้งคนกลุ่มดั้งเดิมและคนกลุ่มใหม่ที่กระจายอยู่ในพื้นที่ แต่คนที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในพื้นที่นั้นส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการอยู่อาศัยในอาคารลักษณะคอนโดมิเนียม อาคารชุด และหอพัก ทั้งนี้ บางส่วนยังเป็นกลุ่มคนที่เข้ามาศึกษาและเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อีกด้วย และการเข้ามาของกลุ่มประชากรหลากหลายกลุ่มนี้ส่งผลให้เกิดปัญหาหลากหลายตามมา

5.5 สรุปผลการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอนครหลวง จังหวัดสงขลา

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอนครหลวง จังหวัดสงขลา สามารถสรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

5.5.1 สรุปผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอนครหลวง จังหวัดสงขลา

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่มีการตั้งถิ่นฐานเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ซึ่งมี *การขยายตัวของเมืองตามแนวยาว (Linear Settlement) ในแนวเหนือใต้ โดยตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณทางด้านใจกลางพื้นที่และเชื่อมโยงมาทางด้านทิศใต้ของพื้นที่ศึกษาตามแนวนนกาญจนวนิช* เกิดการกระจุกตัวของอาคารและสิ่งปลูกสร้างหนาแน่นเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการกระจุกตัวตามแนวนนปทุมณกันต์ ตัดกับถนนกาญจนวนิชลงมาตามแนวนนกาญจนวนิชด้านใต้ ซึ่งอาคารและสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเพื่อรองรับโครงการด้านพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ อันเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้เกิดการเข้ามาลงทุนของกลุ่มผู้ประกอบการอาคารร้านอาหาร ร้านค้า รวมถึงโครงการที่พักอาศัยต่างๆ แตกต่างจากในอดีตที่เป็นเพียงการกระจุกตัวของชุมชนอยู่แคในบริเวณทิศเหนือและทิศตะวันตกของพื้นที่ศึกษา

5.5.2 สรุปผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอนครหลวง จังหวัดสงขลา

1) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละช่วงเวลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562 พบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่มีความเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก โดย พ.ศ.2562 พบว่า *การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยยังคงมีมากที่สุดตั้งแต่ช่วงก่อนและหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่* ซึ่งพื้นที่ที่เคยเป็นพื้นที่ลุ่มได้ถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นพื้นที่สำหรับการอยู่อาศัย (พ.ศ.2562 มีพื้นที่ 1,328.48 ไร่ ลดลงเล็กน้อยจาก พ.ศ.2550 ที่มีพื้นที่ 1,382.24 ไร่) รองลงมา คือ *การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด* (พ.ศ.2562 มีพื้นที่ 893.75 ไร่ เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ.2550 ที่มีพื้นที่ 467.78 ไร่) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะทาง

กายภาพของเมืองและชุมชนจากในอดีต ส่วนที่ดินประเภทอุตสาหกรรม ที่ดินประเภทสถานที่ราชการ การสาธารณสุขและสาธารณูปการ และที่ดินประเภทอื่นๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน

ทั้งนี้ ที่ดินประเภทเกษตรกรรม และที่ดินประเภทแหล่งน้ำ มีแนวโน้มลดลงซึ่ง อาจเป็นผลมาจากปัจจัยการขยายตัวของพื้นที่ชุมชนเมืองและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ทั้งที่อยู่อาศัยและ พาณิชยกรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งการขยายตัวของกาตั้งถิ่นฐานเช่นนี้ส่งผลให้การใช้ประโยชน์ ที่ดินค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชากรด้วยเช่นกัน ดังนั้น ควรมีการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความเหมาะสมเพื่อป้องกันการขยายตัวของเมืองอย่างไร้ ทิศทาง (Urban Sprawl)

ตารางที่ 32 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	การใช้ประโยชน์ที่ดิน (ไร่)			การเปลี่ยนแปลง 2550 - 2562 (ไร่)
	พ.ศ.2550 (ก่อนมีการพัฒนา เชิงพาณิชย์)	พ.ศ.2556 (ระหว่างมีการพัฒนา เชิงพาณิชย์)	พ.ศ.2562 (หลังมีการพัฒนา เชิงพาณิชย์)	
ที่อยู่อาศัย	1,382.24	1,484.51	1,328.48	- 53.76
พาณิชยกรรม	467.78	632.32	893.75	+ 425.97
อุตสาหกรรม	194.74	213.59	222.56	+ 27.82
เกษตรกรรม	956.80	747.47	514.54	- 442.26
สถานที่ราชการ การสาธารณสุขและสาธารณูปการ	540.17	540.17	557.96	+ 17.79
แหล่งน้ำ	12.59	12.59	8.64	- 3.95
อื่นๆ	596.35	520.04	624.76	+ 28.41
รวม	4,150.68	4,150.68	4,150.68	-

ที่มา : การคำนวณผลจากโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

2) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง

จากการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้างในแต่ละช่วงเวลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562 พบว่า การใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้างหลังมีการพัฒนาเชิง พาณิชยกรรมขนาดใหญ่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก สอดคล้องกับทิศทางการเพิ่มขึ้นของการใช้ประโยชน์ ที่ดิน พ.ศ.2562 ที่มีการใช้ประโยชน์อาคารเพิ่มขึ้นเกือบทุกประเภทโดยเฉพาะอย่างยิ่ง **การใช้ประโยชน์ อาคารพาณิชยกรรมที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสูงสุด** มีพื้นที่เพิ่มขึ้นมากถึง 106.65 ไร่ รองลงมา ได้แก่ **อาคารประเภทที่อยู่อาศัย** มีพื้นที่เพิ่มขึ้น 92.14 ไร่ ซึ่งอาคารทั้ง 2 ประเภท เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการ ขยายตัวของพื้นที่ชุมชนเมืองตามแนวนอนกาญจนวนิช อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทั้งนี้ อาคาร ประเภทอุตสาหกรรม อาคารประเภทสถาบันการศึกษา อาคารประเภทสถาบันศาสนา สถาบันราชการ

การสาธารณสุขโรคและการสาธารณสุขการ อาคารประเภทนันทนาการ และอาคารประเภทอื่นๆ ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน ส่วนอาคารประเภทเกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด

ทั้งนี้ เมื่อทำการวิเคราะห์การขยายตัวของอาคารพาณิชย์กรรมที่เกิดขึ้นอย่างมากมาภายหลังจากการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่แล้วนั้น พบว่า ส่วนใหญ่เป็นอาคารพาณิชย์กรรมประเภทร้านค้า ร้านอาหาร และร้านค้าแฟตต่างๆ รูปแบบใหม่ที่มีความทันสมัย ส่วนใหญ่เกิดขึ้นตามแนวถนนกาญจนวนิชและถนนปทุมกันต์เป็นหลัก และเริ่มมีการกระจายตัวไปในถนนสายรองต่างๆ ที่เชื่อมโยงระหว่างถนนกาญจนวนิชและถนนปทุมกันต์ เช่น ถนนทวีรัตน์ และถนนทวีวรรณ อีกทั้งบางส่วนยังมีการกระจายตัวอยู่รอบๆ ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัลหาดใหญ่ ซึ่งทำให้เห็นถึงการกระจุกตัวรวมกันทางเศรษฐกิจค่อนข้างมาก ในอดีตจะเป็นเพียงแค่อาคารห้องแถว ตึกแถว สำหรับพักอาคาร ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปเป็นห้องแถว ตึกแถว ที่มีการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์กรรม เกิดร้านค้ารูปแบบใหม่ที่มีความทันสมัยกลมกลืนกันไปกับร้านค้ารูปแบบเก่าดั้งเดิม เกิดโรงแรมขนาดกลางและขนาดเล็ก แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการเกิดขึ้นของกลุ่มโครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ต่างๆ ตามแนวถนนกาญจนวนิชแล้วนั้น ทำให้เป็นปัจจัยแม่เหล็กที่สำคัญในการดึงดูดกลุ่มเจ้าของกิจการร้านค้า ร้านอาหาร และร้านขายปลีกขายส่งต่างๆ ให้เข้ามาลงทุนภายในพื้นที่มากขึ้นจากในอดีต ส่งผลให้เกิดการกระจุกตัวของอาคารพาณิชย์ดังกล่าวตามแนวถนนสายหลักและสายรองสายสำคัญ โดยเฉพาะกาญจนวนิช ซึ่งจะให้บริการกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มที่เข้ามาทำกิจกรรมในภายในพื้นที่

อีกทั้ง เมื่อทำการวิเคราะห์การขยายตัวของอาคารที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นหลังจากการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่แล้วนั้น พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ว่างไปเป็นกลุ่มอาคารที่พักอาศัยประเภท คอนโดมิเนียม อาคารชุด หอพัก รวมถึงโรงแรมขนาดเล็กต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นอย่างมากมา ส่วนใหญ่เกิดขึ้นบริเวณใกล้เคียงกับถนนกาญจนวนิช ถนนปทุมกันต์ และถนนบ้านทุ่งรี และมีบางส่วนเกิดขึ้นบริเวณถนนเทียนจ้ออุทิศ 1 ซึ่งอยู่บริเวณห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล เฟสติวัลหาดใหญ่ แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการเกิดขึ้นของกลุ่มโครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ต่างๆ ตามแนวถนนกาญจนวนิชแล้วนั้น จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดึงดูดกลุ่มผู้ลงทุนทางด้านอสังหาริมทรัพย์ให้เข้ามาลงทุนและภายในพื้นที่ด้วยเช่นกัน ส่งผลให้ตลาดอสังหาริมทรัพย์ คอนโดมิเนียมเนียม รวมถึงอาคารชุด หอพักต่างๆ ในพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิชมีแนวโน้มการเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยอาคารพักอาศัยประเภทต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้จะรองรับกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มที่เข้ามาทำกิจกรรมในภายในพื้นที่ เช่น เข้ามาทำงาน เข้ามาทำกิจกรรมส่วนตัว เข้ามาท่องเที่ยว เข้ามาศึกษาเล่าเรียน และเข้ามาประกอบกิจกรรมต่างๆ เพราะนอกจากพื้นที่ที่ศึกษามีการกระจุกตัวรวมกลุ่มของโครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ต่างๆ แล้วนั้น ยังเป็นที่ตั้งของสถานพยาบาลและสถานศึกษาที่สำคัญในระดับภูมิภาคอีกด้วย

ตารางที่ 33 แสดงประเภทการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2550

ลำดับ	ประเภทการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง	พ.ศ.2550		พ.ศ.2556		พ.ศ.2563		การเปลี่ยนแปลง 2550 - 2562
		พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)
1	ที่อยู่อาศัย	292.19	50.09	338.39	48.88	384.33	44.35	+ 92.14
2	พาณิชยกรรม	115.12	19.74	171.67	24.80	221.77	25.59	+ 106.65
3	อุตสาหกรรม	47.03	8.06	53.48	7.72	69.08	7.97	+ 22.05
4	เกษตรกรรม	4.84	0.83	4.44	0.64	1.14	0.13	- 3.7
5	สถาบันการศึกษา	82.74	14.19	82.91	11.98	101.75	11.74	+ 19.01
6	สถาบันศาสนา	4.96	0.85	4.96	0.72	7.75	0.89	+ 2.79
7	สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและการสาธารณูปการ	19.53	3.35	19.53	2.82	27.47	3.17	+ 7.94
8	นันทนาการ	-	-	-	-	9.40	1.09	+ 9.40
9	อื่นๆ	16.86	2.89	16.93	2.44	43.94	5.07	+ 27.08
รวม		583.27	583.27	692.30	100.00	866.64	100.00	+ 283.37

ที่มา : การคำนวณผลจากโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัย, 2564

3) การเปลี่ยนแปลงโครงข่ายการสัญจร

จากการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงโครงข่ายการสัญจรในแต่ละช่วงเวลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562 พบว่า ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชยกรรมขนาดใหญ่ ถนนสายหลักสายสำคัญในพื้นที่ศึกษายังคงเป็นถนนกาญจนวนิช ถนนศุภสารรังสรรค์ และถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43 เช่นเดียวกับในอดีต และมีบทบาทและมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะถนนกาญจนวนิชที่นอกจากจะเป็นถนนสายหลักที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงคนจากพื้นที่รอบข้างเข้ามาแล้วนั้น ยังเป็นถนนที่มีการเกิดขึ้นของกลุ่มอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่เกิดขึ้นตามแนวถนนรองรับโครงการพัฒนาพาณิชยกรรมขนาดใหญ่อีกด้วย โดยเฉพาะอาคารประเภทร้านค้า ร้านอาหาร อาคารที่พักอาศัยรูปแบบต่างๆ เป็นต้น และจากการสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ พบว่า หลังเกิดการพัฒนาเชิงพาณิชยกรรมขนาดใหญ่แล้วนั้น ทำให้เกิดการจราจรที่หนาแน่นติดขัดขึ้นกว่าเดิม เกิดปัญหาบริเวณทางแยก (ถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนศรีภูวนารถ และถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนบุญกัณฑ์) รวมถึงเกิดการขึ้นอัตราค่าบริการของระบบขนส่งถึงสาธารณะที่สูงเกินความเป็นจริง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเดินทางเข้ามาทำกิจกรรมของคนหลากหลายกลุ่ม เช่น การเดินทางเพื่อไปทำงาน การเดินทางเพื่อไปสถานศึกษา การเดินทางเพื่อธุระส่วนตัว และการเดินทางเพื่อมาท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการเดินทางเพื่อไปทำงานและประกอบอาชีพ เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นที่ตั้งของแหล่งงานขนาดใหญ่ที่สำคัญ

ทั้งนี้ ถนนสายรองที่สำคัญในพื้นที่ศึกษายังคงเป็นถนนธรรมญูวิถี ถนนปทุมกันท์ และถนนศรีภูวนารถ ซึ่งเป็นถนนสายเศรษฐกิจที่สำคัญเช่นเดิม **ถนนสายย่อยหลายสาย เริ่มมีบทบาทอย่างมากในช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่** คือ ถนนคลองเรียน 2 ถนนบ้านทุ่งรี ถนนทวีรัตน์ ถนนทวีวรรณ และถนนเทียนจ่ออุทิศ ที่ใช้เดินทางเชื่อมต่อเข้าสู่ถนนสายหลักและสายรอง ซึ่งเริ่มมีการเกิดขึ้นของอาคารพาณิชย์กรรม ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านกาแฟ และโครงการที่พักอาศัยต่างๆ

5.5.3 สรุปผลการศึกษากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

จากการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงเวลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562 พบว่า ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจในหลายๆ ด้าน เกิดมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคตติยภูมิ (การค้า การบริการ) ที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด **เศรษฐกิจภายในพื้นที่มีความคึกคักขึ้นอย่างมาก อันเป็นผลมาจากการเข้ามาลงทุนของธุรกิจกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า ร้านอาหาร ร้านกาแฟต่างๆ ที่เข้ามาในพื้นที่จำนวนมาก** อีกทั้งยังทำให้เกิดการจ้างงานที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน และเป็นการลดปัญหาการว่างงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเมื่อพิจารณาแนวโน้มรายได้และรายจ่ายของคนในพื้นที่ศึกษาก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนเมื่อเกิดเหตุการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 จึงมีแนวโน้มรายได้และรายจ่ายลดลงตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ จากการขยายตัวของเศรษฐกิจภายในพื้นที่ที่มีการขยายตัวไปทางแนวเส้นถนนสายสำคัญต่างๆ ทำให้ราคาที่ดินที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และราคาเช่าที่ดินเพิ่มสูงขึ้นกว่าตามไปด้วย

ทั้งนี้ จากการสอบถามถึงเหตุผลที่ผู้ประกอบการเลือกเข้ามาลงทุนในพื้นที่แห่งนี้ เป็นเพราะ **ตามแนวถนนกาญจนวนิชและถนนปทุมกันท์เริ่มมีความน่าลงทุนมากกว่าในอดีต เป็นถนนสายสำคัญที่เริ่มมีบทบาททางเศรษฐกิจ มีศูนย์การค้าขนาดใหญ่มากมายมารวมกัน และอยู่ใกล้กับสถานศึกษาชั้นนำ** ดังนั้น จึงเล็งเห็นถึงความคุ้มค่าในการลงทุนก่อสร้างร้านอาหารหรือที่พักอาศัยในลักษณะห้องเช่ารายวัน รายเดือน หรือรูปแบบอื่นๆ เพื่อตอบสนองกลุ่มคนที่เข้ามาทำกิจกรรมภายในพื้นที่ จึงนับว่าเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พื้นที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม

จากการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมในแต่ละช่วงเวลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562 พบว่า ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ประชากร

มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจากในอดีต มีการอพยพเข้ามาเพื่อตั้งถิ่นฐานและประกอบกิจกรรมต่างๆ ภายในพื้นที่ เมืองมีความหนาแน่นเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมมากมาย โดยจะเห็นว่าใน **พื้นที่ศึกษามีจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นหนาแน่นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยแรงงานที่อพยพย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาประกอบกิจการและทำงาน** ในพื้นที่ศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ทั้งเจ้าของกิจการและกลุ่มลูกจ้าง มีทั้งคนกลุ่มดั้งเดิมและคนกลุ่มใหม่ที่กระจายอยู่ในพื้นที่ ซึ่งคนที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในพื้นที่นั้น ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการอยู่อาศัยในอาคารลักษณะ คอนโดมิเนียม อาคารชุด และหอพัก ทั้งนี้ บางส่วนยังเป็นกลุ่มคนที่เข้ามาศึกษาและเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อีกด้วย และการเข้ามาของกลุ่มประชากรหลากหลายกลุ่มนี้ส่งผลให้เกิดปัญหาหลากหลายตามมาในอนาคต

ทั้งนี้ ในช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ พบว่า กิจกรรมทางสังคมของคนในพื้นที่เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ เนื่องจากเมืองมีทิศทางการพัฒนาในลักษณะแนวตั้งเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และการขยายตัวของธุรกิจการค้า และการบริการที่เพิ่มมากขึ้นนี้ จึงทำให้เกิดกลุ่มคนกลุ่มใหม่เข้ามาปะปนกับกลุ่มคนดั้งเดิม ส่งผลให้ชุมชนมีความหลากหลายของกิจกรรมทางสังคม มีรูปแบบวิถีชีวิตและกิจกรรมทางสังคมเปลี่ยนไป เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากลักษณะความเป็นอยู่แบบเครือญาติซึ่งเป็นครอบครัวใหญ่ที่มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย เปลี่ยนแปลงมาเป็นครอบครัวเดี่ยวและมีการพักอาศัยในอาคารลักษณะ คอนโดมิเนียม อาคารชุด และหอพักเพิ่มมากขึ้น และเริ่มเกิดการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างคนกลุ่มดั้งเดิมในพื้นที่และคนกลุ่มใหม่ที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามา เนื่องจากกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่จะต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านการค้า การบริการ การศึกษา การท่องเที่ยว จึงทำให้คนทั้งกลุ่มใหม่และกลุ่มเก่ามักจะเกิดการทำกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอ

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

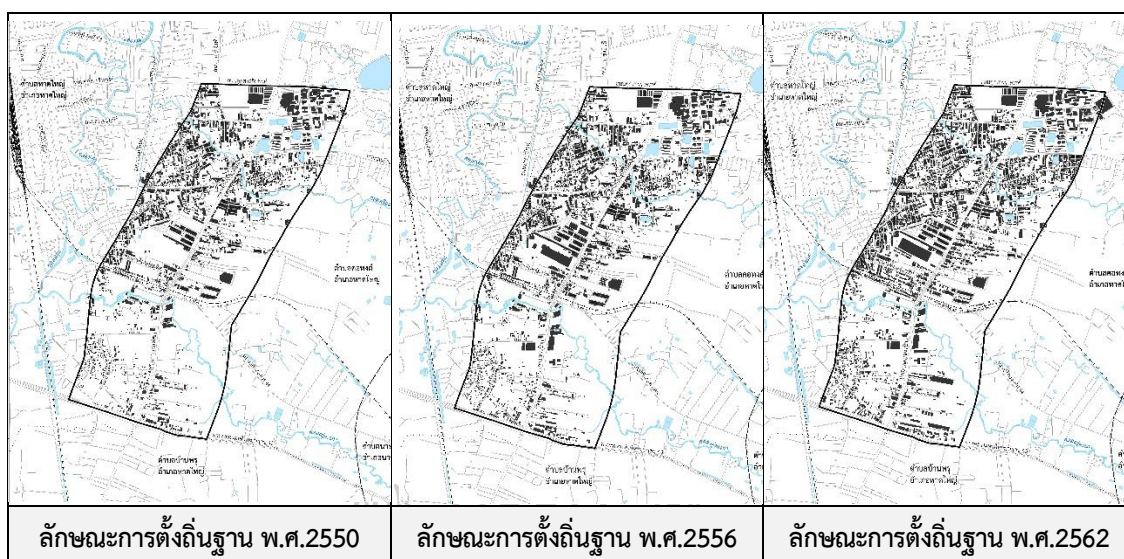
จากผลการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา ในบทที่ 5 ส่วนบทนี้ทางผู้วิจัยทำการสรุปผลการวิจัยที่ได้เพื่อนำไปสู่การอภิปรายผลการวิจัย และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่บริเวณตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 6.1 สรุปผลการศึกษา
- 6.2 อภิปรายผลการวิจัย
- 6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย
- 6.4 ข้อจำกัดในการวิจัยและข้อเสนอแนะการวิจัยในอนาคต

6.1 สรุปผลการศึกษา

1) สรุปผลการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา

จากการสรุปผลการเปลี่ยนแปลงลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ พบว่า มีการตั้งถิ่นฐานเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ซึ่งมี **การขยายตัวของเมืองตามแนวยาว (Linear Settlement) ในแนวเหนือใต้ โดยตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณทางด้านใจกลางพื้นที่และเชื่อมโยงมาทางด้านทิศใต้ของพื้นที่ศึกษาตามแนวถนนกาญจนวนิช** เกิดการกระจุกตัวของอาคารและสิ่งปลูกสร้างหนาแน่นเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการกระจุกตัวตามแนวถนนปทุมฉัตรตัดกับถนนกาญจนวนิชลงมาตามแนวถนนกาญจนวนิชด้านใต้ ซึ่งอาคารและสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นเพื่อรองรับโครงการด้านพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ อันเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้เกิดการเข้ามาลงทุนของกลุ่มผู้ประกอบการอาคารร้านอาหาร ร้านค้า รวมถึงโครงการที่พักอาศัยต่างๆ แตกต่างจากในอดีตที่เป็นเพียงการกระจุกตัวของชุมชนอยู่แค่ในบริเวณทิศเหนือและทิศตะวันตกของพื้นที่ศึกษา

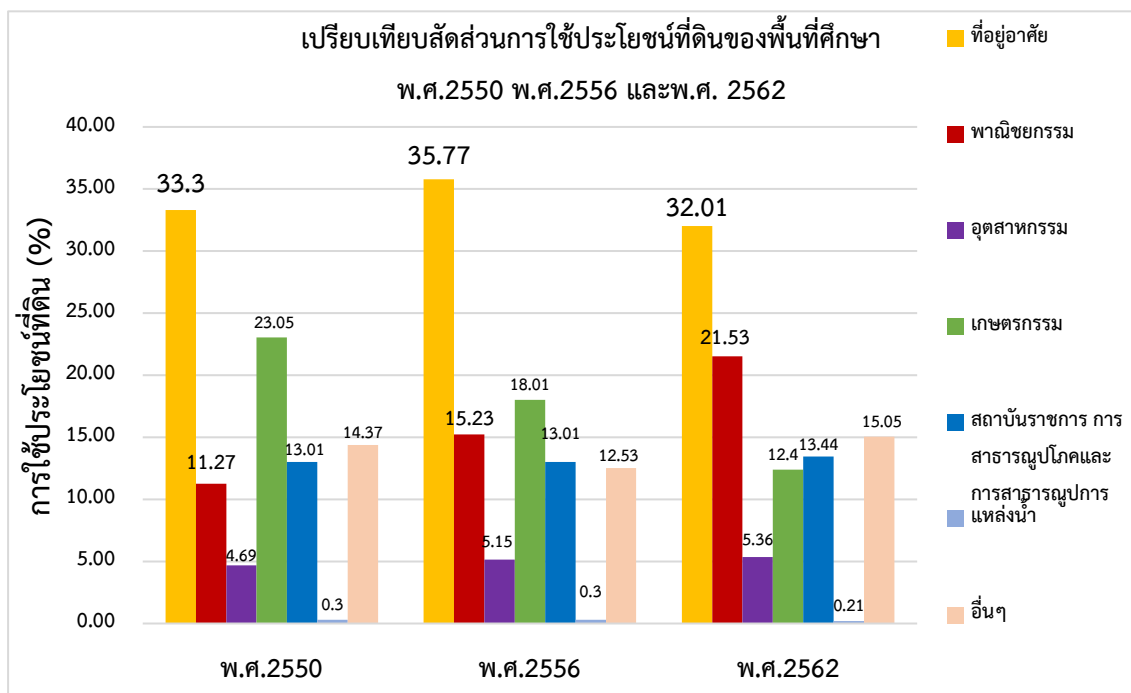

ภาพที่ 74 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ศึกษา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ. 2562

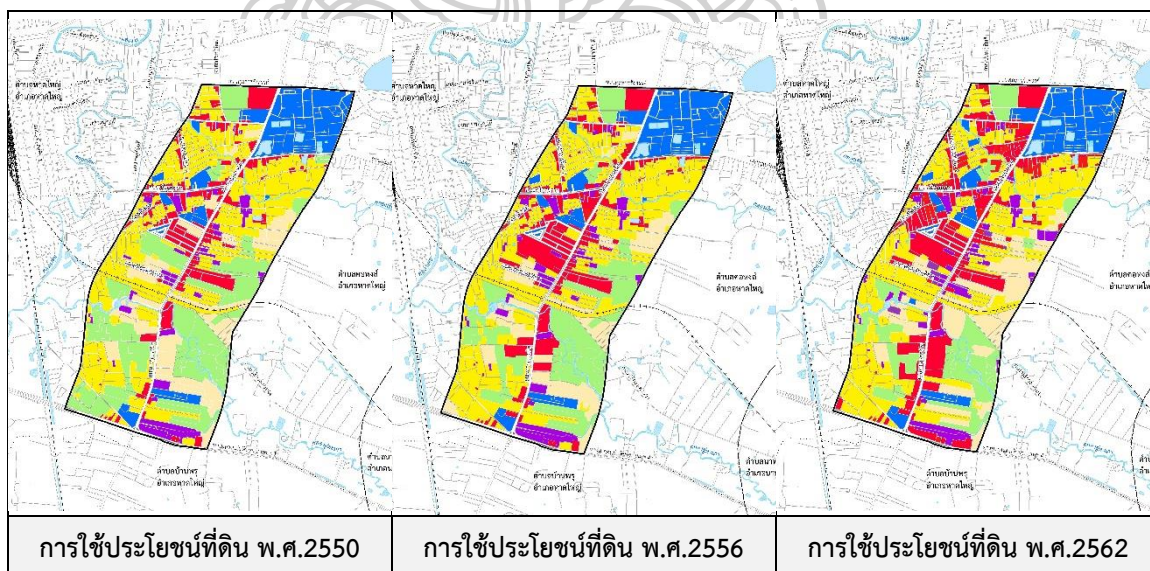
2) สรุปผลการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ตามแนวนอนกาญจนวิชัย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

(1) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากการสรุปผลการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละช่วงเวลา พ.ศ. 2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562 พบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่มีความเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก โดย พ.ศ.2562 **การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย ยังคงมีมากที่สุดตั้งแต่ช่วงก่อนและหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่** ซึ่งพื้นที่ที่เคยเป็นพื้นที่ลุ่มได้ถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นพื้นที่สำหรับการอยู่อาศัย (พื้นที่ 1,328.48 ไร่ หรือร้อยละ 32.01 ของพื้นที่ทั้งหมด) รองลงมา คือ **การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด** (พื้นที่ 893.75 ไร่ หรือร้อยละ 21.53 ของพื้นที่ทั้งหมด) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของเมืองและชุมชนจากในอดีต ส่วนที่ดินประเภทอุตสาหกรรม ที่ดินประเภทสถานที่ราชการ การสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการ และที่ดินประเภทอื่นๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน ส่วนที่ดินประเภทเกษตรกรรม และที่ดินประเภทแหล่งน้ำ มีแนวโน้มลดลงซึ่งอาจเป็นผลมาจากปัจจัยการขยายตัวของพื้นที่ชุมชนเมืองและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ทั้งที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งการขยายตัวของการตั้งถิ่นฐานเช่นนี้ ส่งผลให้การใช้ประโยชน์ที่ดินค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และอาจส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของประชากรด้วยเช่นกัน ดังนั้น **ควรมีการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความเหมาะสมเพื่อป้องกันการขยายตัวของเมืองอย่างไร้ทิศทาง**

ภาพที่ 75 เปรียบเทียบสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ศึกษา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ. 2562

ภาพที่ 76 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ศึกษา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ. 2562

(2) การใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง

จากการสรุปผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้าง ในแต่ละช่วงเวลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562 พบว่า ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่มีความเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก โดยในปี พ.ศ.2562 มีพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้าง (Built up area) มากถึง 866.64 ไร่ เป็นจำนวนอาคาร 9,433 หลัง เพิ่มขึ้นจากช่วงก่อนการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ โดยพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้างส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นลักษณะอาคารพาณิชย์กรรม ธุรกิจการค้าและการบริการ และอาคารพักอาศัย เกาะกลุ่มไปตามแนวถนนกาญจนาภิเษก ตารางที่ 34 เปรียบเทียบขนาดพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้างต่อพื้นที่ว่างของพื้นที่ศึกษา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ. 2562

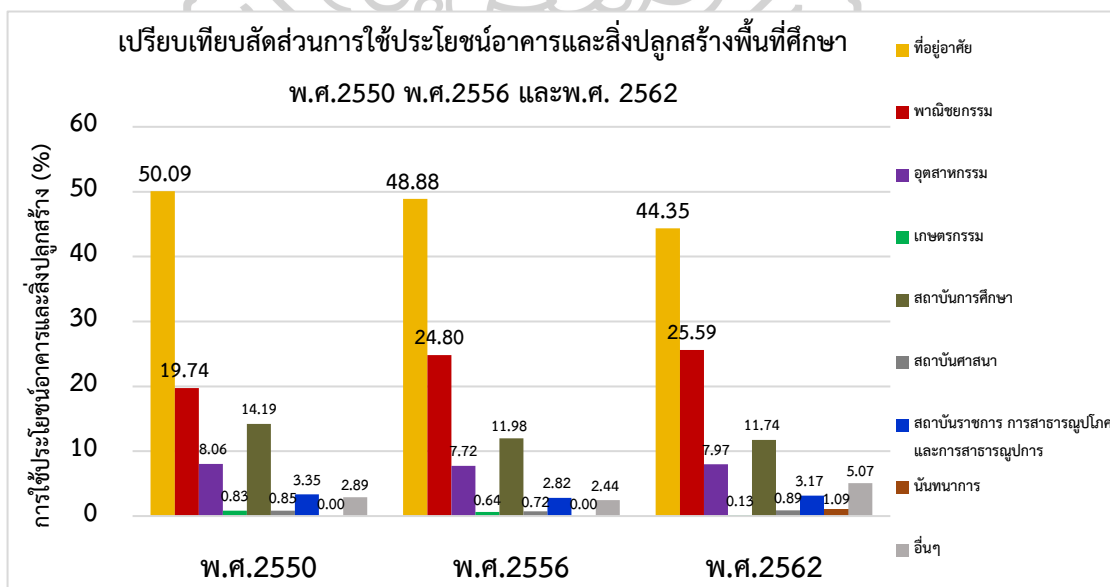
พ.ศ.	พื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้าง (Built up area)				พื้นที่ว่าง (Open space)				จำนวน อาคาร (หลัง)
	ตร.ม.	ตร.กม.	ไร่	ร้อยละ	ตร.ม.	ตร.กม.	ไร่	ร้อยละ	
2550	933,234.54	0.93	583.27	14.05	5,707,861.02	5.71	3,567.41	85.95	6,674
2556	1,107,681.49	1.11	692.3	16.68	5,533,414.07	5.53	3,458.38	83.32	7,496
2562	1,386,630.61	1.39	866.64	20.88	5,254,464.95	5.25	3,284.04	79.12	9,433

โดยมีการใช้ประโยชน์อาคารเพิ่มขึ้นเกือบทุกประเภทและอาคารประเภทที่อยู่อาศัยยังคงมีจำนวนมากที่สุดในพื้นที่ แต่เมื่อพิจารณาในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อาคาร พบว่า **การใช้ประโยชน์อาคารพาณิชย์กรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสูงสุด** (พื้นที่ 221.77 ไร่ หรือร้อยละ 25.59 ของพื้นที่ทั้งหมด) รองลงมา ได้แก่ **อาคารประเภทที่อยู่อาศัย** (พื้นที่ 384.33 ไร่ หรือร้อยละ 44.35 ของพื้นที่ทั้งหมด) ซึ่งอาคารทั้ง 2 ประเภท เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่ชุมชนเมืองตามแนวถนนกาญจนาภิเษก อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดลพบุรี ทั้งนี้ ยังมีอาคารประเภทอุตสาหกรรม อาคารประเภทสถาบันการศึกษา อาคารประเภทสถาบันศาสนา สถาบันราชการ การสาธารณสุขโภคและการสาธารณสุขการ อาคารประเภทนันทนาการ และอาคารประเภทอื่นๆ ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน ส่วนอาคารประเภทเกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด

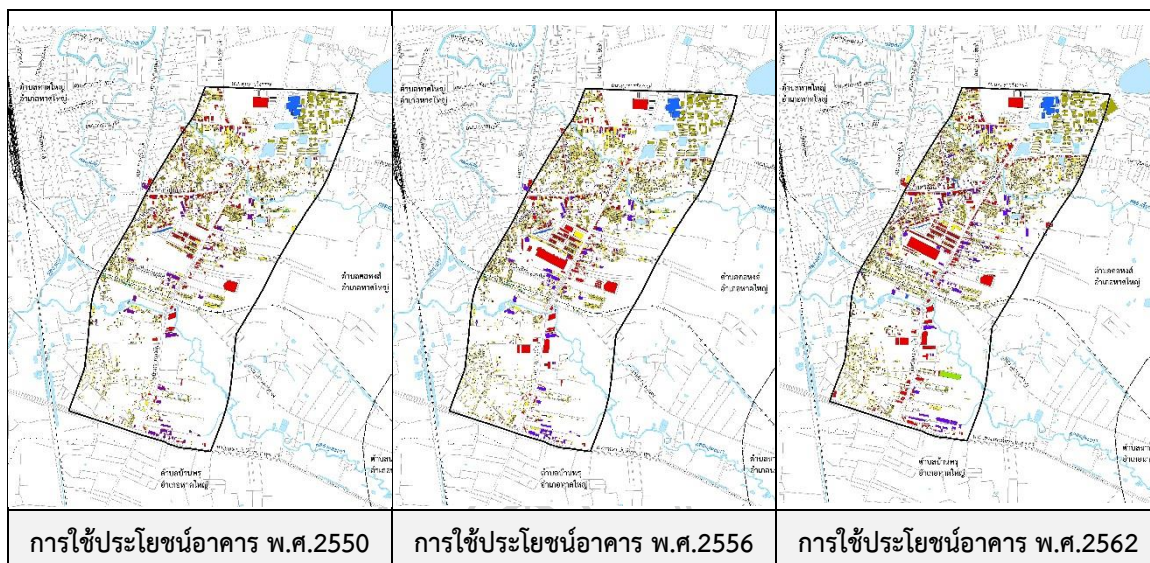
ทั้งนี้ **อาคารพาณิชย์กรรมประเภทร้านค้า ร้านอาหาร และร้านค้าแฟรนไชส์ต่างๆ เป็นอาคารรูปแบบใหม่ที่มีความทันสมัย และส่วนใหญ่เกิดขึ้นตามแนวถนนกาญจนาภิเษกและถนนพหลโยธินเป็นหลัก และเริ่มมีการกระจายตัวไปในถนนสายรองต่างๆ** ที่เชื่อมโยงระหว่างถนนกาญจนาภิเษกและถนนพหลโยธิน เช่น ถนนทวีรัตน์ และถนนทวีวรรณ อีกทั้งบางส่วนยังมีการกระจายตัวอยู่รอบๆ ศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซ่าลาดหลุมแก้ว ซึ่งทำให้เห็นถึงการกระจุกตัวรวมกันทางเศรษฐกิจค่อนข้างมาก แตกต่างจากในอดีตจะเป็นเพียงแค่อาคารห้องแถว ตึกแถว สำหรับพักอาศัย โดยร้านค้ารูปแบบใหม่ที่มีความทันสมัยที่เกิดขึ้นนี้ ยังมีความกลมกลืนกันไปกับร้านค้ารูปแบบเก่าดั้งเดิม

รวมไปถึงยังเกิดโรงแรมขนาดกลางและขนาดเล็ก แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการเกิดขึ้นของกลุ่มโครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ต่างๆ ตามแนวนอนกาญจนวนิชแล้วนั้น ทำให้เป็นปัจจัยแม่เหล็กที่สำคัญในการดึงดูดกลุ่มเจ้าของกิจการร้านค้า ร้านอาหาร และร้านขายปลีกขายส่งต่างๆ ให้เข้ามาลงทุนภายในพื้นที่มากขึ้นจากในอดีต ส่งผลให้เกิดการกระจุกตัวของอาคารพาณิชย์ดังกล่าวตามแนวนอนสายหลักและสายรองสายสำคัญโดยเฉพาะถนนกาญจนวนิช ซึ่งจะให้บริการกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มที่เข้ามาทำกิจกรรมในภายในพื้นที่

นอกจากนี้ยังเกิดการขยายตัวของอาคารที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นหลังจากมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ด้วยเช่นกัน **มีการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ว่างไปเป็นกลุ่มอาคารที่พักอาศัยประเภท คอนโดมิเนียม อาคารชุด หอพัก รวมถึงโรงแรมขนาดเล็กต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก** ส่วนใหญ่เกิดขึ้นบริเวณใกล้เคียงกับถนนกาญจนวนิช ถนนบุญเกื้อ และถนนบ้านทุ่งรี และมีบางส่วนเกิดขึ้นบริเวณถนนเทียนจ่ออุทิศ 1 ซึ่งอยู่บริเวณห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล เฟสตีวัล หาดใหญ่ แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการเกิดขึ้นของกลุ่มโครงการพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ต่างๆ ตามแนวนอนกาญจนวนิชแล้วนั้น จึงทำให้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการดึงดูดกลุ่มผู้ลงทุนทางด้านอสังหาริมทรัพย์ให้เข้ามาลงทุนและภายในพื้นที่ด้วยเช่นกัน โดยอาคารพักอาศัยต่างๆ ที่เกิดขึ้น จะรองรับกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มที่เข้ามาทำกิจกรรมในภายในพื้นที่ เช่น เข้ามาทำงาน เข้ามาทำกิจกรรมส่วนตัว เข้ามาท่องเที่ยว เข้ามาศึกษาเล่าเรียน และเข้ามาประกอบกิจกรรมต่างๆ เพราะนอกจากพื้นที่ศึกษา มีการกระจุกตัวรวมกลุ่มของโครงการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ต่างๆ แล้วนั้น ยังเป็นที่ตั้งของสถานพยาบาลและสถานศึกษาที่สำคัญในระดับภูมิภาคอีกด้วย

ภาพที่ 77 เปรียบเทียบสัดส่วนการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้างของพื้นที่ศึกษา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ. 2562

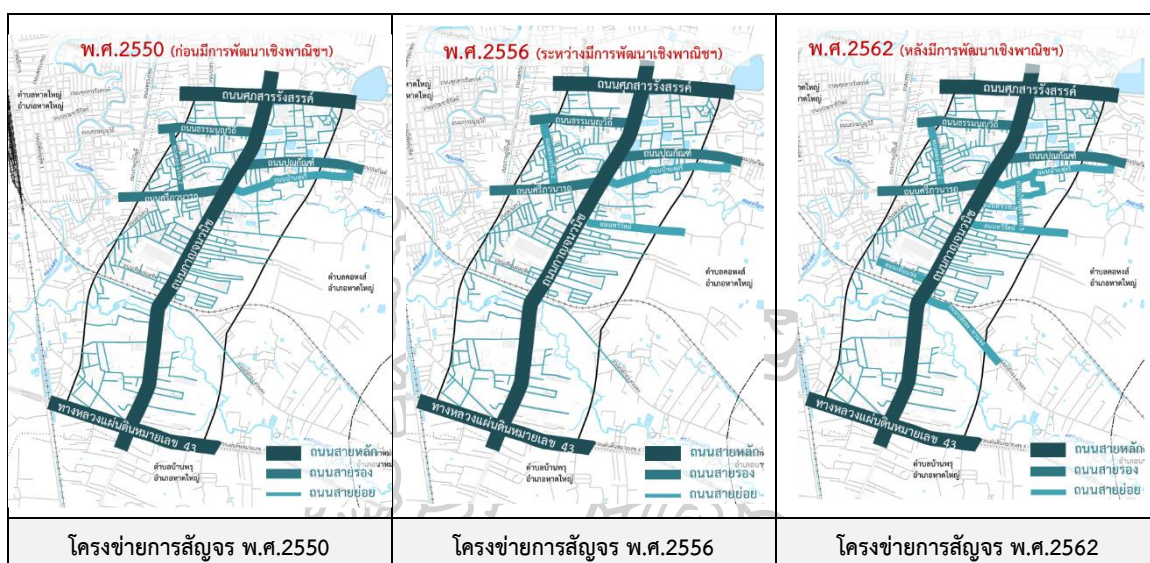

ภาพที่ 78 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อาคารและสิ่งปลูกสร้างของพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ. 2562

(3) โครงการสัญจร

จากการสรุปผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงข่ายการสัญจรในแต่ละช่วงเวลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562 พบว่า ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ถนนสายหลักสายสำคัญในพื้นที่ศึกษายังคงเป็นถนนกาญจนวนิช ถนนศุภสารรังสรรค์ และถนนทวงแผ่นดินหมายเลข 43 เช่นเดียวกับในอดีต และมีบทบาทและมีความสำคัญเพิ่มขึ้นเชื่อมโยงคนจากพื้นที่รอบข้างเข้ามาแล้วนั้น ยังเป็นถนนที่มีการเกิดขึ้นของกลุ่มอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่เกิดขึ้นตามแนวถนนรองรับโครงการพัฒนาพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่อีกด้วย โดยเฉพาะอาคารประเภทร้านค้า ร้านอาหาร อาคารที่พักอาศัยรูปแบบต่างๆ เป็นต้น และหลังเกิดการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่แล้วนั้น ทำให้เกิดการจราจรที่หนาแน่นติดขัดขึ้นกว่าเดิมเกิดปัญหาบริเวณทางแยก (ถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนศรีภูวนารถ และถนนกาญจนวนิชตัดกับถนนปทุมกันท์) รวมถึงเกิดการขึ้นอัตราค่าบริการของระบบขนส่งสาธารณะที่สูงเกินความเป็นจริง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเดินทางเข้ามาทำกิจกรรมของคนหลากหลายกลุ่ม เช่น การเดินทางเพื่อไปทำงาน การเดินทางเพื่อไปสถานศึกษา การเดินทางเพื่อธุระส่วนตัว และการเดินทางเพื่อมาท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการเดินทางเพื่อไปทำงานและประกอบอาชีพ เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นที่ตั้งของแหล่งงานขนาดใหญ่ที่สำคัญ

ส่วนถนนสายรองที่สำคัญยังคงเป็นถนนธรรมญูวิถี ถนนบุญกัณฑ์ และถนนศรี
 ภูวนารถ ซึ่งเป็นถนนสายเศรษฐกิจที่สำคัญเช่นเดิม **ถนนสายย่อยหลายสาย เริ่มมีบทบาทอย่างมาก
 ในช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่** คือ ถนนคลองเรียน 2 ถนนบ้านทุ่งรี ถนนทวิรัตน์
 ถนนทวิวรรณ และถนนเทียนจ่ออุทิศ ที่ใช้เดินทางเชื่อมต่อเข้าสู่ถนนสายหลักและสายรอง เริ่มมีการ
 เกิดขึ้นของอาคารพาณิชย์กรรม ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านกาแฟ และโครงการที่พักอาศัยต่างๆ

ภาพที่ 79 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงโครงข่ายการสัญจรของพื้นที่ศึกษา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ. 2562

3) สรุปผลการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชนที่
 อาศัยตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา อันเนื่องมาจากการพัฒนาเชิง
 พาณิชยกรรมขนาดใหญ่

(1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

จากการสรุปผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจในแต่ละ
 ช่วงเวลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562 พบว่า ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาด
 ใหญ่ เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจในหลายๆ ด้าน เกิดมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมใน
 ภาคตติยภูมิ (การค้าการบริการ) ที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด **เศรษฐกิจภายในพื้นที่มีความคึกคักขึ้น
 อย่างมาก อันเป็นผลมาจากการเข้ามาลงทุนของธุรกิจกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า ร้านอาหาร
 ร้านกาแฟต่างๆ ที่เข้ามาในพื้นที่จำนวนมาก** อีกทั้งยังทำให้เกิดการจ้างงานที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น
 ในพื้นที่ สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน เป็นการลดปัญหาการว่างงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเมื่อ
 พิจารณาแนวโน้มรายได้และรายจ่ายของคนในพื้นที่ศึกษาก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จนเมื่อเกิดเหตุการณ์

โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 จึงมีแนวโน้มรายได้และรายจ่ายลดลงตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ จากการขยายตัวของเศรษฐกิจภายในพื้นที่ที่มีการขยายตัวไปตามแนวเส้นถนนสายสำคัญต่างๆ ทำให้ราคาที่ดินมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และราคาเช่าที่ดินเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งจากการสอบถามถึงเหตุผลที่ผู้ประกอบการเลือกเข้ามาลงทุนในพื้นที่แห่งนี้เป็นเพราะ **ตามแนวถนนกาญจนาภิเษกและถนนปทุมกันต์เริ่มมีความน่าลงทุนมากกว่าในอดีต เป็นถนนสายสำคัญที่เริ่มมีบทบาททางเศรษฐกิจ มีศูนย์การค้าขนาดใหญ่มากมายมารวมกัน และอยู่ใกล้กับสถานศึกษาชั้นนำ** ดังนั้น จึงสังเกตเห็นถึงความคุ้มค่าในการลงทุนก่อสร้างร้านอาหารหรือที่พักอาศัยในลักษณะห้องเช่ารายวัน รายเดือน หรือรูปแบบอื่นๆ เพื่อตอบสนองกลุ่มคนที่เข้ามาทำกิจกรรมภายในพื้นที่

(2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม

จากการสรุปผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมในแต่ละช่วงเวลา พ.ศ.2550 พ.ศ.2556 และพ.ศ.2562 พบว่า ช่วงหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจากในอดีต มีการอพยพเข้ามาเพื่อตั้งถิ่นฐานและประกอบกิจกรรมต่างๆ ภายในพื้นที่ เมืองมีความหนาแน่นของประชากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมมากมาย โดยจะเห็นว่าใน **พื้นที่ศึกษามีจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นหนาแน่นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยแรงงานที่อพยพย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาประกอบกิจการและทำงาน** ในพื้นที่ศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ทั้งเจ้าของกิจการและกลุ่มลูกจ้าง มีทั้งคนกลุ่มดั้งเดิมและคนกลุ่มใหม่ที่กระจายอยู่ในพื้นที่ ซึ่งคนกลุ่มใหม่ที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในพื้นที่นั้นส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการอยู่อาศัยในอาคารลักษณะคอนโดมิเนียม อาคารชุด และหอพัก ทั้งนี้ บางส่วนยังเป็นกลุ่มคนที่เข้ามาศึกษาและเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อีกด้วย อีกทั้ง **กิจกรรมทางสังคมของคนในพื้นที่เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงไป** เนื่องจากคนกลุ่มใหม่ที่เข้ามาปะปนกับกลุ่มคนดั้งเดิมนั้นมีวิถีชีวิตและกิจกรรมทางสังคมเปลี่ยนไป เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากลักษณะความเป็นอยู่แบบเครือญาติซึ่งเป็นครอบครัวใหญ่ที่มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย เปลี่ยนแปลงมาเป็นครอบครัวเดี่ยวและมีการพักอาศัยในลักษณะแนวตึก คอนโดมิเนียม อาคารชุด และหอพักเพิ่มมากขึ้น และเริ่มเกิดการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างคนกลุ่มดั้งเดิมในพื้นที่และคนกลุ่มใหม่ที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามา ผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ที่จะต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านการค้า การบริการ การศึกษา การท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามการเข้ามาของกลุ่มประชากรหลากหลายกลุ่มนี้ อาจส่งผลให้เกิดปัญหาหลากหลายตามมาในอนาคตได้

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในบทต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า การเกิดขึ้นของการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่มากมายเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ของพื้นที่ตามแนวนอนกาญจนวนิช อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อย่างรวดเร็ว โดย **การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ** ของเมืองมีการขยายตัวไปตามแนวยาว (Linear Settlement) ในแนวเหนือใต้ตามแนวนอนกาญจนวนิช เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยยังคงมีมากที่สุดตั้งแต่ช่วงก่อนและหลังมีการพัฒนาเชิงพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ และเกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ราคาที่ดินมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เกิดอาคารพาณิชย์กรรมในลักษณะอาคารประเภทร้านค้า ร้านอาหาร และร้านค้าแฟชั่นต่างๆ ที่มีความทันสมัย และมีการกระจายตัวไปในถนนสายรองต่างๆ รวมถึงบางส่วนก็มีการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ว่างไปเป็นกลุ่มอาคารที่พักอาศัยประเภท คอนโดมิเนียม อาคารชุด หอพัก รวมถึงโรงแรมขนาดเล็กต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย เกิดปัญหาการจราจรที่หนาแน่นติดขัดขึ้นกว่าเดิมเกิดปัญหาบริเวณทางแยก รวมถึงเกิดการขึ้นอัตราค่าบริการของระบบขนส่งสาธารณะที่สูงเกินความเป็นจริง ซึ่งต้องเสนอแนะแนวทางในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

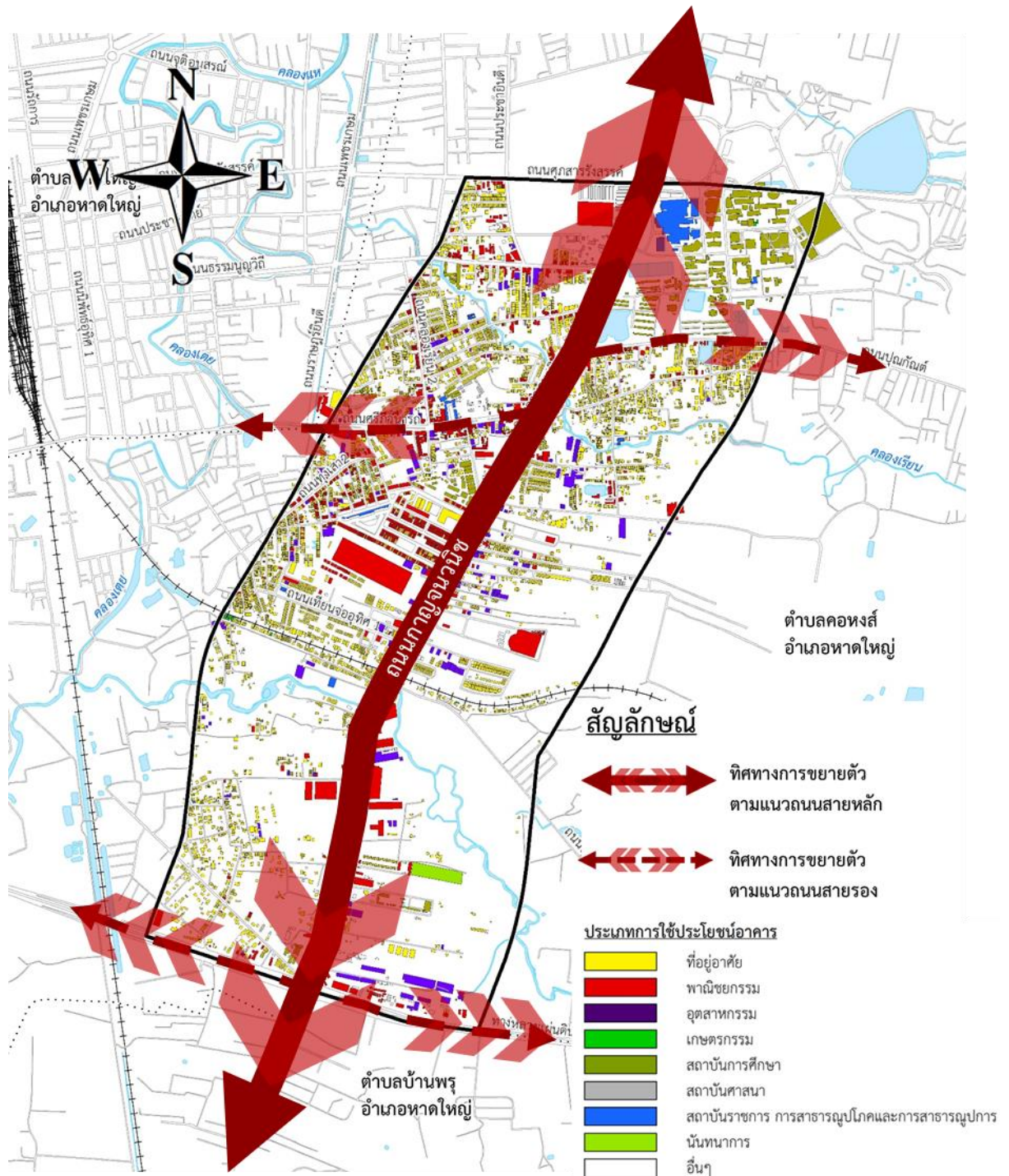
จากการอภิปรายข้างต้น สอดคล้องกับทฤษฎีของ Robinson, 2515 ที่ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์จะมีการตั้งถิ่นฐานที่กระจายตัวไปตามแนวเส้นทางคมนาคมขนส่ง เกิดเป็นการตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาวเกิดขึ้นตามแนวถนนทั้งสองฟาก เนื่องจากความสะดวกในการเข้าถึงการทำกิจกรรมต่างๆ และยังส่งผลให้การใช้ประโยชน์ที่ดินมีความเปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับงานวิจัยฉัตรชัย พงษ์ประยูร, 2536 ที่กล่าวไว้ว่า การตั้งถิ่นฐานของชุมชนเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง คน สังคม สิ่งปลูกสร้าง โครงข่ายรวมกันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบใหม่ อยู่ตลอดเวลา และเกิดการขยายตัวของเมืองในด้านต่างๆ รวมถึงยังสอดคล้องงานวิจัยของรดาพร สุกแก้วมณี, 2546 ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนาเส้นทางคมนาคมนั้นทำให้ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น เกิดความสะดวกในการเข้าถึง ยังส่งผลให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะโครงสร้างการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชย์กรรม

ทั้งนี้ **การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม** จากการขยายตัวของตามแนวนอนกาญจนวนิช อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทำให้เศรษฐกิจภายในพื้นที่มีความคึกคักขึ้นอย่างมาก อันเป็นผลมาจากการเข้ามาลงทุนธุรกิจของกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า ร้านอาหาร ร้านกาแฟต่างๆ ส่งผลให้มีจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นหนาแน่นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยแรงงานที่อพยพย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาประกอบกิจการและทำงาน กิจกรรมทางสังคมของคนในพื้นที่เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงไป

ซึ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรดังกล่าว อาจส่งผลให้เกิดความต้องการด้านต่างๆ เช่น ความต้องการที่อยู่อาศัย สถานที่ทำงาน การพักผ่อนหย่อนใจ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และบริการสาธารณะ ถ้าไม่ได้รับการวางแผนจัดการที่ดี จะทำให้เกิดการขยายตัวของเมืองอย่างไร้ทิศทาง (Urban Sprawl) ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่น การแผ่ขยายของตัวเมืองออกไปไกลเกินกว่าภาครัฐจะจัดเตรียมบริการสาธารณะให้ได้คุณภาพ การจราจรติดขัด การสิ้นเปลืองพลังงาน การเกิดมลภาวะ การรุกร้าพื้นที่เกษตร และคุณภาพชีวิตของประชาชนที่แออัด

จากการอภิปรายข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงเพชร สุรัตน์วิกุล, 2541 ที่ได้กล่าวไว้ว่า การทำกิจกรรมทางสังคมของมนุษย์จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคม และอาจส่งผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมจากพฤติกรรมมนุษย์ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของศูนย์ออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อทุกคน Universal Design Center : UDC, 2554) ที่กล่าวว่า การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารเพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากระบบเศรษฐกิจ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองด้านอื่นๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ภายใต้ระบบโครงสร้างทางประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป

ภาพที่ 80 การขยายตัวของชุมชนเมืองตามแนวถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ที่มา: ผู้วิจัย, 2564

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากการวิเคราะห์รูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ของย่านที่มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่ ตามแนວถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ใน บทที่ 5 นำมาสู่การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงตามแนວถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ดังนี้

ภาพที่ 81 เสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงตามแนວถนนกาญจนวนิช อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ที่มา: ผู้วิจัย, 2564

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงตามแนวนนกาญ
จนวนิช อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 6 ข้อ ดังนี้

1) ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อ
ป้องกันการขยายตัวของเมืองอย่างไร้ทิศทาง (Urban Sprawl) ไม่ให้การขยายตัวของชุมชนและ
สิ่งปลูกสร้างส่งผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีคุณค่าหรือพื้นที่สภาพแวดล้อมที่สำคัญ และป้องกันมลภาวะ
ต่างๆ ที่จะเกิดผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม

2) ควบคุมความหนาแน่นของอาคารและการใช้ประโยชน์อาคารให้เหมาะสมกับการ
พัฒนาพื้นที่ เพื่อให้เกิดการควบคุมประเภท ชนิด ขนาด รูปร่าง ของอาคารให้มีความเหมาะสมและ
สอดคล้องกับเจตนารมณ์ และเพื่อให้เกิดความกลมกลืนของการพัฒนาพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช
อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

3) ควรวางแผนจัดระบบโครงข่ายคมนาคมให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหา
การจราจรติดขัดและเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภท ควรมีแนวทางการพัฒนาระบบ
โครงข่ายเส้นทางเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนเมือง พัฒนาระบบขนส่งมวลชนเพื่อบรรเทาและแก้ไข
ปัญหาการจราจรในพื้นที่ เช่น การจัดระบบจราจรและระบบขนส่งสาธารณะ การจัดระบบไฟจราจร
การปรับปรุงสี่แยกที่ให้สัญญาณไฟจราจรพร้อมกันทั้งสองทางเพื่อเลี่ยงอุบัติเหตุ และการดูแลการจราจร
ตามแยกไฟแดงโดยเพิ่มช่องทางเร่งด่วน เป็นต้น

4) ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดนโยบายร่วมกัน เพื่อสร้างมาตรฐานและความ
น่าเชื่อถือให้แก่ประชาชน ป้องกันการเอารัดเอาเปรียบผู้ใช้บริการในพื้นที่ และควรจัดให้มีที่จอดรถรับส่ง
ผู้โดยสารสำหรับระบบขนส่งมวลชนในทุกระบบอย่างชัดเจน จะช่วยลดการจราจรติดขัดจากการจอด
รับส่งผู้โดยสาร

5) ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและพึ่งพากันระหว่างเศรษฐกิจแบบเก่าและแบบใหม่
เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่ เกิดการจ้างงาน
และสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

6) ควรมีการวางแผนจัดระบบโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ให้เพียงพอรองรับประชากร
ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต ส่งผลต่อการวางแผนรองรับการให้บริการด้านสาธารณูปโภค
สาธารณูปการ และการบริการสาธารณะต่างๆ

6.4 ข้อจำกัดในการวิจัยและข้อเสนอแนะการวิจัยในอนาคต

1) ข้อจำกัดในการการวิจัย

(1) ข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลพื้นฐานเชิงลึกในระดับพื้นที่ศึกษา เนื่องจากพื้นที่ศึกษาตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของ อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทำให้เกิดข้อจำกัดในการเก็บและศึกษาข้อมูลพื้นฐานเชิงลึก เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และข้อมูลด้านสังคม เป็นต้น จึงจำเป็นต้องอ้างอิงข้อมูลในระดับเขตเทศบาลเมืองคองหงส์หรือข้อมูลระดับตำบลคองหงส์เพื่อมาใช้ในการวิเคราะห์วิจัย

(2) ข้อจำกัดในการพื้นที่และการสัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทในพื้นที่ศึกษา เนื่องด้วยสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงทำให้เกิดข้อจำกัดในการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่มีบทบาทด้านต่างๆ ทางผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นต้องทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทบางท่านผ่านทางรูปแบบออนไลน์และผ่านทางโทรศัพท์

2) ข้อเสนอแนะการวิจัยในอนาคต

(1) ควรศึกษาการวางแผนควบคุมการขยายตัวของเมือง เพื่อรองรับการขยายตัวในอนาคตของพื้นที่ตามแนวนนกาญจนวนิช อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่กำลังจะเกิดขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการขยายตัวของเมืองอย่างไร้ทิศทาง

(2) ควรศึกษาการวางแผนระบบโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต เช่น ระบบโครงข่ายคมนาคม ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ที่ให้บริการแก่ประชาชนว่ามีเพียงพอหรือไม่ และประสบปัญหาอย่างไรบ้าง เพื่อเสนอเป็นแนวทางการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน

รายการอ้างอิง

- กมลวรรณ แสงธรรมทวี. (2559). ผลกระทบจากการก่อสร้างถนนต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพ กรณีศึกษา: ชุมชนริมคลองอ้อมนนท์จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เกียรติสุดา สระแก้ว. (2558). การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. (2536). การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ กรุงเทพมหานคร.
- ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. (2542). มนุษย์กับการเปลี่ยนแปลง. . เอกสารประกอบการสอน สค.101. สงขลา โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นิตินัย สาริวาท. (2553). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมกับรูปแบบการพัฒนาที่ดิน กรณีศึกษา อำเภอเมืองสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภาวิณี เอี่ยมตระกูล ชมพูนุท คงพูนพิน และวิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2556). กรอบการประเมินการพัฒนาอย่างยั่งยืน: ความท้าทายของนักวางแผนต่อการพัฒนาเมือง.
- มานพ พงศทัต. (2527). รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบและโครงสร้าง การสัญจรกรุงเทพมหานคร.
- สุกแก้วมณี, ร. (2546). การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน และรูปแบบการตั้งถิ่นฐานในอำเภอเมือง หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา หลังสร้างถนนลพบุรีราเมศวร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	น.ส.พิชญธิดา วัตตธรรม
วัน เดือน ปี เกิด	25 มีนาคม 2536
สถานที่เกิด	จังหวัดสงขลา
วุฒิการศึกษา	- พ.ศ.2558 สำเร็จการศึกษาปริญญาการผังเมืองบัณฑิต สาขาวิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - พ.ศ.2560 ศึกษาต่อระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	กรุงเทพมหานคร

